Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor
(1921 - 1952)

Cu binecuvântarea și un cuvânt înainte al Înalt Prea Sfințitului **Andrei**
Arhiepiscop al Alba Iulia

Alba Iulia 2007

✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦

SĂ NU UITĂM DE SFINȚII NOI MUCENICI MĂRTURISITORI AI ÎNCHISORILOR COMUNISTE ROMÂNE

✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦✧✦

Cuprins

„Ne lăudăm şi în suferinţe” 6
Dară şi dintre rumâni mulţi sunt sfinţi... 8
Înainte de închisoare 12
Valeriu şi educaţia legionară 17
Nevoitorii de la Aiud 34
Ei au găsit această cale cu un ceas mai devreme 47
Calea fericirii 53
Viaţa în „lavra” Aiudului 62
Colonia de muncă de la Galda de Jos 71
Din mărturia lui Marin Naidim 79
Valeriu Gafencu: O lumină! 82
Închisoarea Piteşti şi reeducarea 89
Valeriu la Piteşti 94
„Mi-e aşa de dor de Târgu-Ocna!” 104
Un om fericit 112
Mărturisitorul lui Hristos 116
„Lui i-au dat fiere şi tu îmi dai miere?!” 121
Mi s-a arătat Maica Domnului 130
Mărturia părintelui Mihai Lungeanu 133
Va veni o zi când inima ta va cânta rugăciunea 140
Pastorul Richard Wurmbrand 143
Crăciun la Târgu-Ocna 157
Trecerea la cele veşnice 165
Ucenicii lui Valeriu 171
Lotul mistico-legionar Târgu-Ocna 182

Dialoguri cu Valeriu 190
Despre monahism 190
Despre preoţie 192

Despre mistică 195
Despre „medievalismul” creştinismului 196
Despre pace 197
Despre libertate 201
Despre comunitate 205
Despre marxism 210
Despre actualitate 213
Despre criză 215
Despre rolul creştinismului 218

Gânduri pentru o împreună lucrare spirituală 220
Principii de vieţuire creştină 221
Temeiurile unităţii creştine 223
A fi elită creştină 223
Iubindu-L pe Hristos 224
Năzuim spre Înviere 225

Două mărturii 226

Adenda 241
Poezii şi scrisori din temniţă 241
Scrisori datate 245
Fragmente de scrisori nedatate, trimise tot de la Galda (1946-1948) 259
Alte scrisori 261
Scrisori nedatate 263
Poezii 264
Dar 264
Dor 265
Poezie 268
Mina 269
Colind 270
Imn 271
Rămas-bun 272

Îndreptar de spovedanie alcătuit de Valeriu Gafencu 275
Ce este păcatul 275

Ce urmări are păcatul 277
Spovedania 278
Cele 10 porunci 280
Cele șapte păcate de moarte 292
Păcate strigătoare la cer 299
Uciderea cu voie 299
Sodomia (împreunare împotriva firii) 299
Oprirea pensiei sau simbriei la orfani, văduve, muncitori, salariaţi sau servitori. 300
Asuprirea văduvelor, orfanilor, invalizilor şi neputincioşilor. 300
Datorii față de viața sufletească a aproapelui 301
Porunci privitoare la viața trupeasca a aproapelui 301
Păcate străine 302
Păcate împotriva Duhului Sfânt 302
Cele 9 porunci bisericești 303
Diferite păcate 304
Sfaturi 304

POZE 306

Dicționar 311

„Ne lăudăm şi în suferințe”

(Romani 5, 3)

Părintele Moise de la Mănăstirea Oaşa are mare evlavie faţă de cei ce au suferit în temniţele comuniste mărturisindu-L pe Hristos. Această evlavie, secondată de râvna cercetării, l-a determinat să bată țara în lung şi în lat pentru a strânge documente şi mărturii de la oamenii care au trecut prin iadul încarcerării - şi încă mai trăiesc -, alcătuind lucrarea de faţă şi alta care va urma, oferindu-ne nouă posibilitatea de a afla lucruri cutremurătoare dintr-o perioadă tristă prin care a trecut România.

Aici, aproape de noi, este Aiudul, cu teribila-i închisoare şi cu monumentul dedicat celor ce au pătimit. Dacă avem convingere creştină, vom spune dimpreună cu Sfântul Apostol Pavel: „*ne lăudăm şi în suferinţe, bine ştiind că suferinţa aduce răbdare, şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde*” (Romani 5, 3-4).

Unul dintre cei ce au gândit aşa, şi care a suferit mărturisindu-L pe Hristos, a fost Valeriu Gafencu. Pentru el era limpede cuvântul Mântuitorului: „*Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri*” (Matei 10, 32).

De remarcat este că Părintele Moise a reuşit să scoată în evidenţă faptul că efectiv Valeriu Gafencu a reuşit să se delimiteze de orice ideologie şi atitudine partizană, acţionând pur şi simplu ca un sincer ucenic al lui Hristos. Chiar dacă la început a făcut parte din „Frăţiile de cruce” - şi atunci a fost aşa datorită elanului său pentru o viaţă spirituală curată, fără compromisuri şi politicianisme - a ajuns să se detaşeze atât de mult de toate, încât şi unii dintre cei de dreapta îl socoteau un exagerat şi mistic. Aşa se face că părintele Nicolae Steinhardt, evreu de obârşie, îl supranumeşte „Sfântul închisorilor”.

Cartea aceasta ne oferă nouă, celor obişnuiţi cu o viaţă comodă, prilejul de a medita la jertfă, la suferinţă şi la cruce. Nimic nu se poate realiza fără efort, fără jertfă. Tendinţa omului contemporan, spune Paisie Aghioritul, este de a dobândi totul fără jertfă. Elevii şi studenţii ar vrea să ia note mari fără să înveţe; oamenii maturi ar vrea să câştige mult fără să muncească; iar noi, toţi creştinii, am vrea să ne mântuim fără să ne nevoim. Lucruri absolut imposibile.

Apoi cartea este un memento. O aducere aminte de vremurile teribile când statul comunist, folosindu-se de instituţii draconice, i-a chinuit pe cei mai buni dintre noi.

Felicitându-l pe Părintele Moise, care este un om tânăr, ce n-a trăit în acele timpuri, voi cita un alt verset din Sfântul Pavel, din care reiese rostul pragmatic al cărţii acesteia care ne aduce aminte de suferinţele unor oameni deosebiţi: „*priviţi cu luare aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa*” (Evrei 13, 7)

✝ ANDREI
Arhiepiscop al Alba Iuliei

Dară şi dintre rumâni mulți sunt sfinți...

Neamului românesc - aşezat, după spusa cronicarului, „în calea tuturor răutăţilor" - i-a fost rânduit să treacă prin multe încercări. Ultima a fost cea mai grea: tăvălugul comunist. Această ideologie demonică, nimic altceva decât religia satanei pe pământ - cum o numea cineva trecut prin temniţele comuniste - a făcut şi la noi sute de mii de victime. N-a reuşit însă să-i frângă pe cei ce, nevrând să-şi piardă sufletul, s-au legat cu toată fiinţa de Hristos. Cu preţul unor suferinţe cumplite au rezistat, dobândind prin moarte cununa sfinţeniei.

„Comunismul a umplut cerul de sfinţi" spunea părintele Arsenie Papacioc. Dacă ar fi să cunoască cineva pe toţi din neamul nostru care au trecut pragul sfinţeniei în prigoana comunistă, ar veni la cuvintele rostite în veacul al 17-lea de sfântul mitropolit Dosoftei al Moldovei: „dară şi dintre rumâni mulţi sunt sfinţi... dară nu s-au căutat" [Arhimandrit Ioanichie Bălan, *Patericul Românesc*, Ed. Episcopiei Romanului, 2001, pag. 224].

Nu numai prima, ci şi a doua parte a cuvintelor sfântului mitropolit, acest „dară nu s-au căutat", se adevereşte în zilele noastre. În general se ştie prea puţin despre viaţa duhovnicească şi chipurile de mărturisitori ai temniţelor comuniste. E drept că până la căderea comunismului era cu neputinţă să aflăm ceva, iar după 1990 mărturiile supravieţuitorilor nu s-au aflat totdeauna la îndemâna celor interesați. Dar dincolo de aceste cauze obiective, ignorarea aproape cu desăvârşire a spiritualităţii închisorilor - moment plin de semnificaţii al Ortodoxiei noastre româneşti - are o rădăcină mult mai adâncă: lipsa de interes a românilor faţă de mărturiile propriului trecut. Parcă mai lesne şi cu mai multă râvnă privim spre cele petrecute prin alte părţi decât la mărturiile de sfinţenie de la noi. În acest nărav al românilor se află, după cât se pare, cauza acelui

„dară nu s-au căutat” al sfântului mitropolit.

Cu toate acestea, nu mic ar fi folosul celui ce s-ar apleca asupra unora din mărturiile celor trecuţi prin închisori. Ar găsi numeroase pagini în care sunt evocate persoane, întâmplări, atitudini, cuvinte cu nimic mai prejos celor de prin vechi paterice sau vieţi de sfinţi.

Printre chipurile de mărturisitori ar întâlni un nume pe care toţi îl pomenesc cu evlavie, socotindu-l sfânt: Valeriu Gafencu. Numit în mod inspirat de părintele Nicolae Steinhardt „sfântul închisorilor” [*Mulţi alţii, nu numai Valeriu Gafencu şi-au sfinţit viaţa în temniţă şi merită acest nume. Însuşi părintele Nicolae Steinhardt îl pomeneşte ca pe „unul din sfinţii închisorilor” (Jurnalul fericirii, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1992, pag. 133)*], Valeriu Gafencu a fost una din cele mai impresionante figuri care s-a înălţat la o admirabilă trăire duhovnicească în condiţiile vieţii de temniță.

Prin dragostea sa jertfelnică izvorâtă dintr-o desăvârşită închinare a vieţii lui Hristos, a rămas zugrăvit în cele mai luminoase culori în inimile celor ce l-au cunoscut. Părintele Gheorghe Calciu spunea: „nu am nici o îndoială că este sfânt; a trăit cuvântul lui Dumnezeu la o înălţime de neînţeles pentru noi” [Mărturie a părintelui Calciu despre Valeriu Gafencu, dată în octombrie 2005 monahului Moise].

Alt tovarăş de suferinţă, părintele Constantin Voicescu, era încredinţat că „mai devreme sau mai târziu Biserica Ortodoxă îl va canoniza” [*Părintele Constantin Voicescu - Un duhovnic al cetăţii*, ediţie îngrijită de Ioana Iancovescu, Ed. Bizantină, Bucureşti, pag. 28. În 1992 s-a pornit o campanie de strângere de mărturii printre foştii deţinuţi politici despre Valeriu Gafencu, spre a fi înaintată comisiei de canonizare a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Decesul celui ce a avut această iniţiativă, Alexandru Virgil Ioanid, a făcut ca mărturiile adunate să nu mai ajungă la destinaţie, ci să zacă prin sertarele AFDPR-ului (Asociaţia foştilor deţinuţi politici din România). De aici vor fi luate de Nicolae Trifoiu şi, împreună cu unele scrisori ale lui Valeriu trimise din

închisoare familiei, vor fi publicate. (Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2003)].

Cu toate că Valeriu Gafencu este adesea amintit în mărturiile publicate de cei trecuţi prin închisori, cu toate că despre el au apărut articole în presă, şi s-a făcut chiar un documentar de televiziune, fiind - ca să folosim un termen la modă - cel mai „mediatizat" dintre trăitorii temniţelor comuniste, totuşi viaţa lui este mult prea puţin cunoscută în rândul credincioşilor [Vălul necunoaşterii a fost măcar în parte ridicat prin publicarea mărturiilor lui Ioan Ianolide (*Ioan Ianolide, Întoarcerea la Hristos*, Ed. Christiana, Bucureşti, 2006), cea mai bogată sursă de informaţii despre Valeriu Gafencu].

Folosind tot ceea ce s-a publicat, alăturând unele mărturii inedite, în cele ce urmează vom pune în faţa cititorului crâmpeiele adunate despre viaţa, trăirea şi gândirea acestui sfânt al veacului 20.

Vom începe prin a spune câteva lucruri despre familia şi viaţa sa dinainte de arestare. Vom trece apoi la mărturiile privind perioada cât a stat închis la Aiud (1942-1948). Aici, Valeriu şi alţi câţiva deţinuţi se vor strânge în jurul avocaţilor Traian Trifan şi Traian Marian. Grupul acesta din care făcea parte şi tânărul, pe atunci, Anghel Papacioc - arhimandritul Arsenie de astăzi - avea în centrul preocupărilor trăirea creştină în duh filocalic. Atmosfera spirituală de la Aiud va avea un rol important în formarea duhovnicească a lui Valeriu. Aici va trăi un moment de iluminare, ajungând, prin harul lui Dumnezeu, să-şi vadă păcatele. Lucrarea de pocăinţă începută acum va rodi o stare de fericire sufletească care îl va însoţi în toate încercările. După Aiud urmează închisoarea Piteşti (1948-1949), apoi, după câteva luni la Văcăreşti, închisoarea sanatoriu de la Târgu-Ocna (1950-1952).

Într-o stare avansată de tuberculoză, ţintuit la pat, Valeriu va fi la Târgu-Ocna limanul la care toţi vor găsi alinare şi întărire. Întoarcerea la Dumnezeu a unor deţinuţi atei, dejucarea intenţiilor de aşa-zisă „reeducare" prin tortură, dragostea deosebită dintre

deţinuţi, spiritul de jertfă în folosul celor mai bolnavi, toate se lucrează prin influenţa lui Gafencu. Prezenţa sa plină de har va crea o atmosferă duhovnicească unică în istoria gulagului comunist. „Mi-e aşa de dor de Târgu-Ocna!”, va spune mai târziu cineva trecut pe acolo.

Cunoscându-şi dinainte ziua trecerii la Domnul, Valeriu se va afla în momentul morţii într-o aşa stare de har, încât prietenul său Ion Ianolide, care i-a fost atunci alături, va mărturisi mai târziu: în veşnicie, nu-mi doresc o stare mai înaltă decât aceea, căci atunci eram plin, deplin fericit” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Ed. Christiana, Bucureşti, 2006, pag. 189].

Fragmente din scrisorile trimise familiei, câteva poezii, un îndreptar de spovedanie întocmit în închisoare, mărturii ale unor minuni trăite în preajma sa, gândurile sale despre rosturile creştinismului astăzi şi lămurirea unor aspecte ale trecutului său legionar vin să completeze, ca un mozaic, chipul plin de sfinţenie al mărturisitorului lui Hristos, Valeriu Gafencu. Toate acestea nu sunt însă decât nişte umile semne ale unei vieţi duhovniceşti de care nu se poate da mărturie prin cuvânt, mai ales că - după cum spunea un tovarăş de suferinţă - „ceea ce a făcut şi ceea ce a trăit Valeriu de-a lungul anilor de detenţie pentru fiecare suflet cu care a venit în contact, e greu de imaginat, necum de exprimat în cuvinte” [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Ed. Antim, Bucureşti, 2002, pag. 185].

„Un om, ca şi un popor, atâta preţuieşte, cât a înţeles din Evanghelie şi cât poate să urmeze învăţăturii lui Iisus” [Simion Mehedinţi, motto la *Creştinismul Românesc*, Fundaţia Anastasia, Bucureşti, 1995], spunea savantul Simion Mehedinţi. Oamenii prin care Duhul Sfânt lucra cu putere, precum Valeriu Gafencu şi alţi mărturisitori ai temniţelor, vrednici de toată preţuirea, îşi aşteaptă locul în calendar, fiind cele mai sigure modele pentru noi în vremurile acestea dominate de confuzii. Viaţa lor merită cunoscută, nu pentru slava lor pământească, ci „ca oamenii din zilele noastre

înnegurate de atâtea rătăciri, urmări ale îndepărtării de Dumnezeu, să ştie că au existat în veacul al 20-lea asemenea aleşi care s-au ridicat la puterea de credinţă şi de jertfă a primilor martiri creştini" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, p. 130, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

Înainte de închisoare

Valeriu Gafencu s-a născut la 24 ianuarie 1921, în Bsarabia, în comuna Sângerei, din apropierea oraşului Bălţi. Părinţii săi, Vasile şi Elena, au fost ţărani înstăriţi. Tatăl său absolvise Şcoala Normală, apoi o şcoală specială de electricitate şi, după primul război mondial, se înscrie la Facultatea de Electrotehnică din Iaşi, dar nu urmează cursurile până la absolvire, retrăgându-se ca învăţător în satul natal. în timpul primului război mondial a fost mobilizat în marina rusă. A făcut parte din Sfatul Ţării care la 27 martie 1918 a votat unirea Basarabiei cu România. În însemnările sale din colonia de la Galda, Valeriu vorbeşte în câteva rânduri despre părinţii săi.

„Când s-a căsătorit, mama avea vreo 24 de ani. Tuţa (tatăl lui Valeriu) era cu vreo 10 ani mai în vârstă. Tuţa o iubea în taină de mult timp.

Mama era o fată simplă, cu şcoala primară, fără altă avere decât fecioria sufletului şi a trupului.

Tuţa era un om întreg, sănătos şi voinic, cu un trecut frumos, student la Politehnică, bine văzut de toţi oamenii de valoare pe care-i avea Basarabia în acele vremi.

Îi mai trebuia puţin şi ieşea şi el inginer. Dar, luând contact cu societatea aşa-zis „sus pusă" şi cunoscându-i decadenţa, a renunţat la toate perspectivele pe care i le deschidea viitorul şi s-a întors în sat, la plug, făcându-se şi învăţător. Voia să întemeieze un cămin frumos şi curat, să aibă soţie, copiii lui, gospodăria lui... Şi a luat-o pe mama. Mama l-a întrebat:

- De ce mă iei tu pe mine de soţie, că eu n-am nici carte, nici avere... pe când tu... De ce nu ţi-ai ales o fată învățată, de la Iaşi, că doar atâtea te doreau de bărbat?

Iar el i-a răspuns:

- Ei, Lena, de câte ori mă uit la tine, mă gândesc că nu sunt vrednic de tine. Tu ai ceva ales, tu ai fecioria. Eşti curată. Şi de aceea te iubesc eu.

Tuța, până la data căsătoriei, păcătuise cu alte femei. Avea însă cinstea sufletească, era de o sinceritate totală în a-şi recunoaşte păcătoşenia. De aceea îmi era atâta de drag.

Când eram elev în ultima clasă de liceu, frământat de gânduri şi nelinişti privitoare la relaţiile cu femeile, l-am întrebat într-o noapte:

- Tuţa, mi-e cam ruşine, dar te rog spune-mi deschis, cum este mai bine să păstrezi relaţiile cu femeile? Eu mărturisesc între băieţi pentru abstinenţă, întâmpin însă cele mai mari opoziţii. Mediul e foarte stricat prin şcoli.

Tuţa mi-a răspuns:

- Cel mai bine este să te abţii. Eu am păcătuit în tinerețea mea, dintr-o nelămurire. Trecusem de 21 de ani şi eram fecior încă, curat, dar s-a zvonit printre băieţii şi fetele de seama mea, că sunt impotent şi de aceea n-am relaţii cu femeile. Şi atunci, de ciudă, am căutat să aflu cine a scornit acest zvon. Şi am aflat că totul pornea de la o fată intrigată de atitudinea mea demnă şi curată. Şi am păcătuit cu ea, de ciudă. Mi-a părut rău mai târziu.

O, cât de mult mi-a folosit mie mărturisirea lui Tuţa! De câte ispite şi căderi m-a ferit sfatul, mărturisirea lui!

- Valeriu, după arestarea ta - povesteşte mama - eram singură acasă. Într-o noapte din iarna anului 1944, m-am pornit pe jos de la Bălţi spre Sângerei. Era un ger atât de mare! M-a ajuns din urmă un om cu sanie. La rugămintea mea, m-a luat în sanie. Era dintr-un sat mai îndepărtat. Am ajuns în Sângerei noaptea târziu. Fiind vreme de iarnă, l-am adăpostit în casa noastră. După ce l-am ospătat, m-am gândit: acum trebuie să-i pregătesc patul ca să se culce.

Şi buna mea mamă s-a gândit că este mai bine să-i pregătească patul în dormitor, iar ea să se ducă să se culce în bucătărie. Aşa a şi făcut. La o bucată de noapte, mama aude deschizându-se, rând pe rând, uşile casei. S-a trezit numaidecât, emoționată. Omul a deschis încet uşa bucătăriei şi când mama, cu glasul ei blajin, l-a întrebat:

- Ce doriţi, domnule?

El i-a răspuns:

- M-am gândit că poate dumitale ţi-i frig şi vrei să te încălzeşti.

Mama s-a uitat la el şi i-a răspuns:

- Eu te-am ospătat şi adăpostit în casa mea, oferindu-ţi locul cel mai de cinste, cu gândul la Dumnezeu. Şi după cum am un singur Dumnezeu, Hristos, tot aşa am un singur bărbat.

Omul şi-a plecat ochii în pământ şi, smerindu-se, a închis uşa în urma lui, ducându-se să se culce.

Am sărutat-o pe mama şi ea mi-a spus că în toată căsnicia lor, amândoi, şi Tuţa şi mama, au fost cinstiţi unul faţă de altul. Ce lucru minunat şi plăcut în faţa lui Dumnezeu! Au trăit toată viaţa atât de frumos, s-au iubit. Şi noi, copiii, niciodată nu i-am văzut certaţi. Ştiu că Tuţa o iubea pe mama, o ocrotea. Bunăoară el se scula cu noaptea în

cap şi îşi pregătea toate pentru lucrul câmpului, îşi aşeza gospodăria şi, adesea, la răsăritul soarelui, când el pleca la deal, o trezea şi pe mama. O lăsa totdeauna să doarmă mai mult, să se odihnească. Şi parcă-l aud cum îi spunea cu glas drăgăstos: «Hai Lena, leneşo, scoală!»” [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 229-231, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

Rodul dragostei acestor oameni deosebiţi sunt cei patru copii: Valeriu, Valentina, Eleonora şi Elisabeta. Valeriu începe şcoala primară la Sângerei, apoi continuă la Liceul Ion Creangă din oraşul apropiat, Bălţi.

Încă de când a fost elev, Valeriu s-a făcut remarcat. Avea rezultate foarte bune la învăţătură, era iubit de colegi şi foarte apreciat de profesori, exigent cu sine însuşi şi de asemenea exigent cu educarea surorilor lui. Ca frate mai mare, le supraveghea îndeaproape în ceea ce priveşte prieteniile, lecţiile, etc. Suflet sensibil, iubea literatura şi a avut câteva încercări literare, pe care le-a publicat în revista liceului.

Absolvă liceul în vara anului 1940 şi se înscrie la Facultatea de Drept din Iaşi. În această perioadă intervine cedarea Basarabiei trupelor sovietice. Familia Gafencu trece Prutul şi se refugiază la Iaşi. Valeriu împreună cu tatăl său revin în Basarabia ocupată, pentru rezolvarea unor lucruri legate de gospodăria părăsită. Trec apoi pe malul drept al Prutului, ferindu-se de trupele sovietice care fixaseră frontiera pe malul râului.

Acum are loc un episod cutremurător, descris de Virgil Maxim:

„După ce se văd pe ţărmul drept al Prutului, bătrânul, după o scurtă odihnă, se ridică şi, mulţumind lui Dumnezeu că l-a ajutat să-şi asigure familia, îşi îmbrăţişează fiul şi face ultima mărturisire din viaţa lui:

- Te-am adus până aici ca să ai grijă de mama şi de surorile tale. Te încarc cu

această răspundere în faţa lui Dumnezeu. Eu trebuie să mă întorc între ai mei.

Valeriu e tulburat. Bătrânul îi observă emoţia şi continuă:

- Ce ar zice toţi fraţii, fraţii noştri basarabeni şi cum mi-aş mai ridica ochii la cer dacă şi eu, şi alţii ca mine, care până acum am luptat pentru afirmarea sufletului românesc pe acest pământ, am fugi din calea asupritorilor şi n-am lua parte la suferinţa care ne aşteaptă?

Valeriu înţelege poziţia sufletească a tatălui său şi nu încearcă să-l facă să renunţe la hotărârea sa. Îşi dă seama de înălţimea stării lui de conştiinţă şi își propune să nu se dezmintă nici el, ca fiu vrednic al aceleiaşi credinţe în Dumnezeu şi în viitorul neamului său.

- Vor veni şi vremuri mai bune, dar acum e nevoie de jertfe - adaugă bătrânul. Şi îmbrăţişându-și încă o dată fiul, făcându-şi cruce, se îndreaptă spre mal şi trece Prutul înot în Basarabia lui dragă. La puţin timp este arestat şi trimis cu un lot de români basarabeni dincolo de cercul polar, unde, în condiţii groaznice de viaţă, moare după un an de zile, cu gândul la Dumnezeu, Căruia I-a încredinţat pe cei dragi ai lui. Cineva, scăpat ca prin minune de acolo, i-a relatat lui Valeriu aceste lucruri” [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 88, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

Ca student al Facultăţii de Drept din Iaşi, Valeriu se face îndată cunoscut şi apreciat de profesori, iubit de colegi şi prieteni, fiind un model de conduită modestă şi curată.

În toamna anului 1941, în condiţiile în care Mişcarea Legionară era scoasă în afara legii, Valeriu va fi arestat şi condamnat la 25 de ani închisoare. Avea 20 de ani.

Valeriu şi educaţia legionară

Înainte de a trece la cele petrecute cu Valeriu în închisori, să lămurim un aspect care pentru mulţi este o piatră de poticnire: legătura lui cu Mişcarea Legionară. Să spunem din capul locului că oricine ar sta să studieze acest fenomen, ascultând, aşa cum este firesc, şi punctul de vedere al legionarilor, ar înţelege că realitatea a fost sensibil diferită de ceea ce se vehiculează pe această temă. Despre ei s-a fabulat foarte mult, aşa că informaţiile trebuie cernute cu grijă, fără ură şi părtinire. [Nichifor Crainic, adversar al legionarilor la vremea când îşi scrie memoriile, vorbeşte de două campanii de presă pline de exagerări, dirijate de puterea politică interbelică împotriva legionarilor: una în primăvara lui 1938 - născocită de Armând Călinescu cu sprijinul tuturor directorilor de ziare - şi a doua după aşa-zisa „rebeliune" din ianuarie 1941. Deşi le reproşa legionarilor violenţele şi alte lucruri legate de guvernarea lor (septembrie 1940 - ianuarie 1941), Crainic consideră campania de defăimare pornită de Antonescu „total lipsită de scrupul" (Nichifor Crainic, *Zile albe, zile negre*, Casa Editorială Gândirea, Bucureşti, 1991, pag. 298, 337). Despre „obiectivitatea" propagandei comuniste faţă de legionari nu mai are rost să vorbim. Cam aceleaşi clişee fiind preluate şi după 1990, este nevoie de mult discernământ în trierea informaţiilor].

Nu mică ar fi mirarea celor care, având despre legionari imaginea cu care ne-am obişnuit, i-ar găsi prezentaţi într-o cu totul altă lumină în mărturiile celor ce au trecut prin închisori. Astfel, Leonard Kirschen - evreu de origine - care nu poate fi suspectat de părtinire a legionarilor, în cartea sa *Deţinut al justiţiei roşii*, după ce îi etichetează pe toţi drept nişte „fanatici antisemiţi" pe care nu avea rost să-i contrazici, recunoaşte: „cei din Garda de Fier erau de fapt singurii în care puteai avea totală încredere că nu te denunţă, că te ajută la nevoie şi că au înţelegere pentru nenorocirea care s-a abătut asupra

ta. Cu cât condamnarea lor era mai grea, cu cât erau mai umiliţi şi mai persecutaţi, cu atât le plăcea mai mult. Se bălăceau în suferinţă şi tânjeau după ea. N-au renunţat niciodată la antisemitism. Bănuiau că evreii din închisoare sunt informatori şi nu le acordau niciodată încredere. Dar dacă întâlneau un evreu care nu-şi mânca pâinea din motive religioase, îi dădeau pâinea lor. Îl urau, dar îl ajutau" [Leonard Kirschen, *Deţinut al Justiţiei roşii*, pag. 166, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 2003].

Dea Domnul să fie lumea plină de astfel de *fanatici*, care în „antisemitismul" lor îşi urăsc într-atât duşmanii, încât îi ajută şi le arată înţelegere când se află în nenorocire! Şi care, plăcându-le „să se bălăcească în suferinţă" - Kirschen înţelege cum îl taie capul spiritul de jertfă şi de asumare a suferinţei - să-şi pună viaţa în pericol, rupându-şi pâinea de la gură ca să-i ajute pe alţii!

Despre comportamentul frumos al legionarilor în temniţă mărturiseşte şi părintele Nicolae Steinhardt: „Referitor la camarazii legionari, nu pot spune decât că purtarea lor faţă de mine a fost frăţească. Mi-a venit în ajutor şi reputaţia mea de evreu osândit pentru că a refuzat să fie martorul acuzării într-un proces legionar; oricum, s-au purtat cu mine impecabil şi cu acel spirit de solidaritate de care au dat cu prisosinţă dovadă în locul unde mulţi alţii şi-au pierdut cumpătul, omenia şi stăpânirea de sine" [Nicolae Steinhardt, *Primejdia mărturisirii*, pag. 173, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1993].

Cea mai amănunțită descriere a vieţii detinuţilor politici o face Ion Ioanid în *Închisoarea noastră cea de toate zilele*. Mărturiile sale despre legionari merită să fie luate în seamă. „Cu toate că nu împărtăşeam toate punctele lor de vedere, din toate grupările sau categoriile de deţinuţi pe care le-am cunoscut de-a lungul anilor de puşcărie, la ei am întâlnit procentul cel mai mare cu ţinută demnă, comportare onorabilă şi caracter integru. Am convieţuit cu ei în mai toate închisorile, respectându-ne reciproc şi bucurându-mă de

încrederea lor, ceea ce am considerat, nu fără mândrie, ca o apreciere a încercărilor mele de a avea o atitudine de care să nu-mi fie vreodată ruşine. Mi-au fost totdeauna de ajutor, mai ales moral, şi tăria de caracter a unora dintre ei mi-a fost exemplu, chiar dacă eu nu am putut-o atinge" [Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, vol. I, pag. 58, Ed. Albatros, Bucureşti, 1992].

Ioanid face o paralelă interesantă între comportamentul legionarilor şi al celorlalţi deţinuţi privind câteva aspecte ale vieţii de temniţă. O caracteristică a nelegionarilor era goana după ştirile politice - fie simple zvonuri imposibil de verificat, fie autentice, dar demult răsuflate - cărora, în discuţii aprinse, încercau la nesfârşit să le dea o interpretare optimistă, favorabilă eliberării. Atitudinea legionarilor, spune loanid, era diferită: „Deşi şi legionarii erau la fel de interesaţi să primească informaţii, ei nu se arătau ahtiaţi (lacomi) să le obţină cu orice preţ, iar atunci când aflau o ştire nu intrau în efervescenţă ca ceilalţi deţinuţi. Oricât de senzaţională ar fi fost ştirea, o recepţionau cu un calm şi sub rezerva verificării, care nouă ne făcea impresia fie a unui dezinteres de neînţeles, fie a intenţiei de a ne sfida, dovedindu-ne că ei nu sunt ca toată lumea. Adevărul era că nici nu erau ca majoritatea lumii. Erau disciplinaţi şi aveau o stăpânire de sine care îi împiedica să aibă reacţii pripite, punându-i la adăpost şi de entuziasme şi de deprimări nefondate, pe care să le regrete mai târziu" [Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, vol. 3, pag. 144-145, Ed. Albatros, Bucureşti, 1992].

„Mi s-a întâmplat deseori în cursul detenţiei - în lagărul de la Cavnic, în celulele mai mari din închisori sau în lagărul de la Salcia, din Balta Brăilei - să aud discuţiile purtate într-un cerc de deţinuţi nelegionari şi apoi să trec pe lângă un grup de legionari. Aş încerca să redau cât mai pe scurt ceea ce am remarcat de fiecare dată, chiar fără să fi urmărit sensul convorbirilor, înşirând numai câteva din cuvintele şi expresiile surprinse in treacăt. Sper să fie mult mai sugestive decât o explicaţie

amănunţită.

Astfel, cuvintele cele mai frecvent pronunţate în primul grup trădau imediat subiectul discuţiei: *democraţiile occidentale..., trupele ONU...; Statele Unite vor pune ruşilor condiţii ultimative de retragere..., vom fi eliberaţi datorită presiunilor Occidentului...* sau *numai un război ne poate salva*.

Aceste frânturi de conversaţie ce-ţi ajungeau zilnic la ureche se încheiau invariabil cu cele două cuvinte care multă vreme au exprimat singura nădejde a deţinuţilor: *Vin americanii*!

Pe lângă cel de-al doilea grup, al legionarilor, trebuia să treci mai aproape ca să prinzi vreo vorbă. Se discuta pe ton scăzut şi necombativ. Aici cuvintele proveneau dintr-un alt vocabular, dând însă şi ele de înţeles ce îi preocupa pe cei adunaţi. Mai toate se refereau la însuşirile nobile care trebuiau cultivate pentru a fi demn de tripla calitate de om, creştin şi român. Cădeau cuvinte simple: *muncă cinstită..., iubirea aproapelui..., cumpătare..., simţul dreptăţii..., simţul onoarei...* etc., sau cuvinte care înfierau minciuna, egoismul, necinstea, trădarea.

Iosif Ripan [un legionar din Lugoj] îmi vorbea de prilejul pe care ţi-l oferă închisoarea de a face ceva pozitiv: de a medita, de a te cunoaşte mai bine, de a judeca fără părtinire slăbiciunile şi de a ţi le corecta. «De ce să-ţi pierzi vremea în discuţii politice, care nu duc la nici un rezultat, când ai ocazia să-ţi perfecţionezi singur educaţia morală şi caracterul?», adăuga el" [Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, Ed. Albatros, Bucureşti, 1992, vol. 3, p. 146-147].

Pentru mulţi cititori, mărturii ca cele de mai sus, la care s-ar putea adăuga multe altele, stârnesc nedumeriri. Cum se face că legionarii, aşa cum sunt prezentaţi aici, sunt atât de diferiţi de ceea ce ştiam despre ei? Apoi, de unde vine diferenţa dintre legionari şi nelegionari pe care o sesizează Ion Ioanid?

În primul rând surpriza vine din faptul că legionarismul e prezentat de obicei trunchiat, insistându-se mai totdeauna pe partea întunecată, a greşelilor, şi acestea exagerate şi scoase din context, fără a vorbi de aspectele pozitive. Or, greşelile lor, chiar de ar fi mai grave decât ce li se reproşează de obicei, nu trebuie să ducă la negarea părţilor bune. De altfel, nu e normal ca greşelile unora să fie extinse asupra tuturor.

Pe de altă parte, legionarismul este cel mai adesea redus la manifestările lui politice, fără a se vorbi de dimensiunea spirituală. Or, tocmai aici este esenţialul. În cele ce urmează, din această perspectivă spirituală - mai exact de educaţie spirituală - vom încerca să-l înţelegem [Dacă nu ne oprim asupra aspectelor istorico-politice şi asupra greşelilor Mişcării Legionare nu o facem din dorinţa de a-i „cosmetiza" imaginea, ci, în primul rând, pentru că o astfel de analiză ar depăşi cu mult în lungime limitele unui capitol din această carte. Din acelaşi motiv şi dimensiunea spirituală va fi tratată sintetic, cât să permită cititorului - îndeobşte neinformat asupra acestui aspect - să înţeleagă apropierea lui Valeriu şi a altora cu care ne vom întâlni în capitolele următoare, de legionarism. Pe de altă parte, Valeriu - atras de aspectele spirituale - nu s-a făcut vinovat de cele ce se pun de obicei în contul legionarilor. Să spunem totuşi că lipseşte o analiză obiectivă a greşelilor legionarilor - mă refer la crimele lor - care să ţină cont de contextul în care s-au produs, de faptul că cel mai adesea ei au răspuns violent, provocaţi de violenţele îndreptate împotriva lor, şi că cei vinovaţi s-au predat autorităţilor pentru a-şi primi pedeapsa. Bineînţeles, acestea sunt doar circumstanţe atenuante, importante pentru că nuanţează vinovăţia, dar nu-i absolvă de păcatul uciderii, care cere pocăinţă].

Trebuie să spunem din capul locului că, înainte de toate, legionarismul a fost un curent de simţire, o stare de spirit. Cineva observa că românii nu coagulează, nu sunt receptivi la doctrine, ci la stări de spirit. Cel puţin în cazul legionarilor lucrul acesta este adevărat. Apropierea de legionarism - mărturisesc cei ce au trăit-o - a fost mai mult un fenomen spontan, o stare de rezonanţă sufletească, un răspuns la nişte căutări interioare,

decât aderarea la o doctrină. La drept vorbind nu au avut o doctrină sau un program, în sensul în care vorbim de doctrina, ideologia sau programul unui partid politic. Ei au plecat de la altceva. Încă de la început se definesc ca o comunitate de simţire. Codreanu însuşi va spune: „o altă caracteristică a începutului nostru, în afară de lipsa de bani, a fost lipsa de program. Noi nu am avut nici un program. Şi acest fapt va naşte, desigur, un mare semn de întrebare. Organizaţie politică fără nici un program izvorât din raţiune, din capul unui om sau al mai multora? *Dar nu ne-am legat împreună cei ce cugetam la fel, ci acei ce simţeam la fel. Nu cei ce aveam acelaşi fel de a gândi, ci acei ce aveam aceeaşi construcţie sufletească*. Era un semnal că statuia unei alte zeiţe - Raţiunea - va fi sfărâmată. Pe aceea pe care o ridicase lumea în contra lui Dumnezeu, noi, fără a o arunca şi dispreţui, o vom pune acolo unde îi e locul, în slujba lui Dumnezeu şi a rosturilor vieţii. Dacă nu aveam aşadar nici bani, nici programe, aveam în schimb pe Dumnezeu în suflete şi El ne insufla puterea nebiruită a credinţei" [Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru legionari*, pag. 232, ediţia a 9-a, Ed. Scara, Bucureşti, 1999]. Legionarii convingeau prin felul lor de a fi, prin exemplul lor, prin ceea ce transmiteau; erau contagioşi, aveau o credinţă şi o hotărâre care antrena.

De unde venea însă energia aceasta? Care era motorul acestei stări care „contaminase" zeci, dacă nu sute de mii de oameni? Ce anume întreţinea arderea?

Unii au încercat să explice lucrurile din perspectivă istorică, sociologică sau politică, vorbind de un ecou local al unor frământări şi convulsii europene, la care se adaugă refulări mai vechi ale societăţii româneşti nemulţumite de politicianismul corupt al vremii. Adesea legionarismul a fost văzut ca un ecou local al nazismului sau fascismului. Deşi au existat asemănări şi influenţe, Codreanu - la fel ca mulţi alţii în vremea aceea - fiind filogerman, fundamentul creştin al Mişcării Legionare o diferenţiază de celelalte curente.

Fără a contesta că şi acestea vor fi avut un rol, în sensul că legionarii au plecat de la problemele veacului, răspunsul pe care l-au dat acestor frământări pare inspirat de Dumnezeu. Deşi au plecat de la cauze istorice, privind lucrurile mai adânc, din perspectivă spirituală, orientarea aceasta spre Dumnezeu şi spre valorile creştine - e drept nu totdeauna afirmate sau apărate cu cele mai evanghelice mijloace - dorul acesta spre înnoire şi curăţie nu cred că a fost numai un simplu fenomen social. Cred că a fost şi un fenomen spiritual, o chemare duhovnicească adresată acestui neam de întoarcere la Dumnezeu, de adâncire a unor sensuri, un îndemn de reaşezare creştină şi, mai ales, chemarea unei generaţii de români la martiriu. Întărim cele spuse, cu punctul de vedere al unor oameni duhovniceşti care în tinereţe au avut legătură cu Mişcarea Legionară. Părintele Gheorghe Calciu fiind întrebat cum vede Mişcarea Legionară - de la oameni sau de la Dumnezeu? - spunea: „Ţinând cont de câţi martiri a dat, cred că a fost de la Dumnezeu, dar oameni fiind, s-au făcut şi greşeli”. La aceeaşi întrebare părintele Arsenie Papacioc răspundea: „Nu putem gândi Mişcarea fără voia lui Dumnezeu, deci a fost voia lui Dumnezeu, chiar dacă a plecat de la nişte cauze materiale, istorice”.

E drept că nu toţi - şi mai ales nu de la început - au fost conştienţi de finalitatea duhovnicească a acestei chemări. Mulţi au rămas pe drum, în diferite etape, pe măsura posibilităţii lor de înţelegere sau de creştere duhovnicească. Dar destui s-au luminat, s-au limpezit şi, prin suferinţă - la fel ca Gafencu - au pătruns mai adânc sensul acestei chemări şi au mers spre martiriu. Drumul n-a fost uşor, n-au lipsit alunecările şi căderile, dar nici clarificările şi înălţările. Dovedind o virtute foarte dragă cuviosului Paisie Aghioritul, jertfirea de sine cu mărime de suflet, dincolo de toate scăderile omeneşti, legionarismul a fost - din punct de vedere duhovnicesc - o pregătire pentru martiraj. Aceasta s-a văzut din comportamentul legionarilor în temniţele comuniste, unde au arătat adevărata măsură a valorii lor. Dintre sutele de mii de deţinuţi politici, mare parte au fost din rândul lor. Dintre aceştia, câte sute, mii, poate zeci de mii de martiri nu vor fi fost...? Oricum, dintre cei cunoscuţi, cele mai multe şi mai frumoase figuri ortodoxe

ale temniţelor, au fost legionari. [în martirologiul, publicat la editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, *Martiri pentru Hristos din România în perioada regimului comunist*, din 207 martiri ortodocşi amintiţi, legionarii reprezintă un procent însemnat]. Pentru toţi aceştia, educaţia legionară a fost o pregătire pentru grelele încercări la care vor fi ulterior supuşi.

Cum Valeriu Gafencu tocmai pentru educarea în spirit legionar a fraţilor de cruce a fost condamnat, să vedem care sunt principiile ce stăteau la baza ei.

Frământaţi de gândul de a face ceva pentru ţară, după ce au rătăcit în diferite direcţii, Codreanu împreună cu alţi tineri îşi dau seama că pentru o schimbare profundă a societăţii nu se cere atât un nou partid sau o nouă programă politică - cum ei înşişi fuseseră tentaţi să creadă - cât o educaţie pe baze creştine şi naţionale care să aducă o înnoire morală. „Ţara aceasta piere din lipsă de oameni, nu din lipsă de programe. Aceasta este părerea noastră. Nu programe trebuie să creăm, ci oameni, oameni noi. (...) De aceea piatra unghiulară de la care porneşte Legiunea este omul, nu programul politic, reforma omului, nu reforma programelor politice. Legiunea Arhanghelul Mihail va fi prin urmare mai mult o şcoală şi o oaste decât un partid politic. Poporul român în aceste zile ale lui nu are nevoie de un mare om politic, aşa cum greşit se crede, ci de un mare educator şi un conducător, care să biruiască puterile răului şi să zdrobească tagma celor răi. Pentru aceasta însă, va trebui să biruiască mai întâi răul din el şi din ai lui” [Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru legionari*, pag. 238-239. Drept cauză a decăderii morale şi a mai tuturor nenorocirilor abătute peste români, Codreanu punea activitatea *jidanilor.* Deşi generalizarea ar fi exagerată, nu se poate contesta implicarea masivă a cercurilor evreieşti în controlul comerţului şi presei, în francmasonerie, răspândirea ideilor comuniste, influenţarea deciziilor politice şi alte activităţi antiromâneşti. De altfel, cu mult înaintea legionarilor, cărturari ca Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Vasile Conta, Mihai Eminescu, Nicolae Iorga - ca să amintim doar câteva nume - au tras un semnal de alarmă

în ce priveşte rolul nefast al evreilor. Greu de crezut că toţi aceştia - şi mulţi alţii - au fost atinşi fără motiv de morbul antisemitismului. Gândindu-ne la atitudinile antisemite - reale, dar absurd exagerate (ca în raportul comisiei Wiesel privind holocaustul în România) - din prima jumătate a veacului 20, e firesc să ne întrebăm dacă atitudinea evreilor nu a avut un rol în provocarea lor, cu atât mai mult cu cât românii - îndeobşte toleranţi - nu s-au arătat agresivi şi resentimentari faţă de alte neamuri, turcii sau ungurii, cu care avuseseră conflicte vreme de secole! De ce s-ar fi pornit brusc şi fără motiv împotriva evreilor, pripăşiţi pe la noi în număr mai mare de abia în veacul al 19-lea? Întrebarea e cu atât mai legitimă cu cât atitudini antisemite au apărut nu numai la noi, ci peste tot pe unde au trecut evreii. Atitudinea lor nu a contat deloc? Bineînţeles, creştineşte vorbind, scuza provocării nu absolvă de păcat, dar nuanţează responsabilitatea. În acelaşi timp, în ce ne priveşte, ar trebui să ne gândim dacă stăpânirea celor de alt neam nu e cumva îngăduită de Dumnezeu pentru păcatele românilor. În acest sens, chiar istoria poporului evreu din Vechiul Testament, dus în robie pentru depărtarea sa de Dumnezeu, este plină de semnificaţii].

Pentru formarea elitei legionare se alegeau cei mai buni dintre tineri, începând cu vârsta liceului. Această organizaţie de tineret se numea Frăţia de Cruce (FDC). Principiile de selecţie şi de educare a fraţilor de cruce, precum şi modul de organizare sunt cuprinse în *Îndreptarul Frăţiilor de Cruce* alcătuit de Gheorghe Istrate. Alături de acesta, o descriere vie şi plină de pitoresc a atmosferei din FDC (Frăţia de Cruce) face - plecând de la experienţa sa din tinereţe - Ion Gavrilă Ogoranu în *Brazii se frâng dar nu se îndoiesc*, vol. 5, (cu subtitlul *La pas prin Frăţiile de Cruce*), Ed. Mişcării Legionare, Bucureşti, 2006. Cei vizaţi erau verificaţi sub mai multe aspecte: să fie credincioşi şi să meargă la biserică, să aibă rezultate bune la învăţătură, să fie respectuoşi în relaţiile cu ceilalţi, să-şi iubească neamul, să fie cinstiţi, morali, etc. În FDC (Frăţia de Cruce) intrarea nu era liberă, ci conformă unor exigenţe. Se urmărea să fie o organizaţie

de elită, în care să intre cei mai buni.

Cei admişi întâlneau aici o atmosferă de dragoste, seriozitate şi entuziasm foarte potrivită pentru creşterea lor sufletească. Educaţia pe care o primeau avea mai întâi o latură moral-spirituală, de formare pe linie creştină, îndemnându-i pe tineri să se spovedească, să aibă un program de rugăciune, să postească, să evite păcatele trupeşti, să fie milostivi, corecţi, punctuali, săritori, gata să-i ajute pe alţii, ascultători, silitori la învăţătură. Cum în educaţia legionară un rol important îl ocupa munca, se organizau tabere de muncă în care fraţii de cruce participau, alături de legionari, la construirea sau repararea de biserici, şcoli, drumuri, poduri, diguri, etc. Se muncea într-o atmosferă de entuziasm tineresc, taberele fiind şi un prilej de cunoaştere şi de întărire a legăturilor sufleteşti.

Legea muncii era una din cele şase legi legionare:

„*Legea disciplinei*: Fii disciplinat legionar, căci numai aşa vei învinge! Urmează-ţi şeful şi la bine şi la greu.

Legea muncii: Munceşte. Munceşte în fiecare zi. Munceşte cu drag. Răsplata muncii să-ţi fie nu câştigul, ci mulţumirea că ai pus o cărămidă la înălţarea Legiunii şi la înflorirea României.

Legea tăcerii: Vorbeşte puţin. Vorbeşte ce trebuie. Vorbeşte când trebuie. Oratoria ta este oratoria faptei. Tu făptuieşte, lasă pe alţii să vorbească.

Legea educaţiei: Trebuie să devii altul. Un erou. În cuib fă-ţi toată şcoala. Cunoaşte bine Legiunea.

Legea ajutorului reciproc: Ajută-ţi fratele căzut în nenorocire. Nu-l lăsa.

Legea onoarei: Mergi numai pe căile indicate de onoare. Luptă şi nu fii niciodată mişel. Lasă pentru alţii căile infamiei. Decât să învingi printr-o infamie, mai bine să cazi luptând pe drumul onoarei”. [Corneliu Zelea Codreanu, *Cărticica şefului de*

cuib, pag. 6-7, Bucureşti, 2000]

Întâlnirile lor periodice începeau cu o rugăciune, pomenindu-se cei morţi pentru cauza legionară, apoi se citea un text din Noul Testament. De fiecare dată, pe rând, unul din ei prezenta o temă legată de credinţă, moralitate, istorie naţională, cultură, etc. Se învăţau şi se cântau cântece legionare, se citeau fragmente din scrieri legionare, iar la sfârşit se luau diferite hotărâri privind faptele bune ce trebuiau îndeplinite: ajutorarea unui nevoiaş, strângerea de ajutoare pentru familia unui legionar arestat sau altceva în folosul semenilor.

Tinerii adunaţi în FDC (Frăţia de Cruce) alcătuiau o adevărată familie, fiind învăţaţi să se iubească şi să se ajute la nevoie. Între ei era o prietenie izvorâtă dintr-o dragoste şi sinceritate impresionantă. Cel mai original punct al întâlnirilor era momentul prieteniei sau sincerităţii, un fel de *spovedanie* în faţa celorlalţi a greşelilor săvârşite de la ultima întrunire. Nu înlocuia taina spovedaniei - fiecare se mărturisea duhovnicului - ci era expresia încrederii şi sincerităţii ce-i unea. Era în acelaşi timp şi o pregătire pentru taina spovedaniei, după cum spune părintele Voicescu: „Eu vă mărturisesc că am învăţat să mă spovedesc cum trebuie din Frăţiile de Cruce, din momentele acelea de prietenie. Atunci ne spuneam unul altuia păcatele şi am început să prindem subţirimea gândurilor”. [*Părintele Voicescu - un duhovnic al cetăţii*, pag. 299]. După ce îşi mărturiseau pe rând greşelile, fiecare spunea ce greşeli a observat la ceilalţi care erau de faţă. Se stabilea apoi câte un *canon* pentru fiecare. După cum mărturisesc foştii fraţi de cruce, apăreau şi tensiuni, pentru că nu e uşor să operezi asupra defectelor pe viu. Se putea întâmpla, de asemenea, ca mărturisirea să fie superficială şi nu sinceră. Oricum, ceea ce este demn de reţinut este ideea, principiul, dincolo de problemele care puteau apărea în practică.

Aceste momente de sinceritate erau foarte importante pentru întărirea legăturilor sufleteşti. În dragostea şi înţelegerea celorlalţi, fratele de cruce găsea puterea

de a lupta împotriva greşelilor şi defectelor.

Aspiraţiile generoase de prietenie, sinceritate, dragoste, sacrificiu pentru cauze înalte, spre care sufletul tânăr înclină în mod natural, îşi găseau împlinire în atmosfera caldă a FDC-ului (Frăţia de Cruce). Ţinând cont de dragostea şi sinceritatea ce stăteau la baza legăturilor sufleteşti dintre legionari, înţelegem mai nuanţat duritatea cu care înfierau trădarea. Mihai Stelescu - un fost legionar, ce a pus la cale un atentat asupra vieţii lui Codreanu, care-l susţinuse şi-l promovase deputat în Parlament - va fi ucis de foştii săi camarazi din acelaşi grup de fraţi de cruce. Faptul că aceştia se considerau lezaţi în dragostea şi sinceritatea lor de trădarea lui Stelescu, precum şi cultul pe care îl aveau faţă de Codreanu, nu este decât o circumstanţă atenuantă, ce trebuie totuşi luată în calcul, dar care, din punct de vedere creştin, nu justifică crima şi nu-i absolvă de păcatul uciderii.

Pe lângă activitatea educativă, fraţii de cruce participau la activitatea politică a Legiunii, prin distribuirea de manifeste şi afişe, prin implicarea câteodată în propaganda electorală. Participau de asemenea la ajutorul legionar - strângerea de ajutoare pentru legionarii închişi şi familiile acestora. Educaţia fraţilor de cruce continua după aceleaşi principii şi după ce deveneau legionari.

Componenta moral-spirituală a educaţiei era împletită cu una naţional-eroică. Se punea accentul pe iubirea de neam, pe cunoaşterea trecutului, a personalităţilor româneşti. Se insista mai ales asupra trecutului de luptă şi pe eroii neamului, legionarii revendicându-se de la aceştia şi avându-i ca modele. Se urmărea cultivarea calităţilor eroic-ostăşeşti ale tânărului: curajul, voinţa, fermitatea, spiritul de jertfă, disciplina, capacitatea de a înfrunta pericolul, etc. Se organizau marşuri, expediţii în pădure sau la munte, pe drumuri greu accesibile sau pe vreme rea, pentru dezvoltarea condiţiei fizice. Se foloseau exerciţii de gimnastică, elemente din instrucţia fără armă a soldatului: pasul de front, de defilare, poziţia de drepţi, pe loc repaus, alinierea în formaţie, deplasarea în formaţie, prezentarea la raport, etc. Deşi ideal ar fi fost să existe un echilibru între

componenta spirituală și cea naţionalist-eroică a educaţiei, existau diferențe de la om la om şi de la un grup la altul, în funcţie de temperamentul şi structura sufletească a fiecăruia. Existau grupuri sau persoane atrase mai mult de latura aceasta muşchetăresc-ostăşească decât de cea moral-spirituală.

Legionarii aveau o organizare şi o disciplină de inspiraţie militară, dar această disciplină liber asumată nu avea pentru cei implicaţi un aer de ariditate şi rigiditate cazonă (*militărească*), asprimea fiind atenuată datorită relaţiilor sufleteşti şi a stării de spirit. Ţinuta fratelui de cruce, la fel ca a legionarului, trebuia să fie demnă, fermă, disciplinată şi ordonată ca a unui ostaş. Caracterul acesta milităros al legionarilor - chiar dacă atenuat de relaţiile dintre ei - aşa cum transpare din fotografiile sau înregistrările din epocă în care îi vedem defilând în cămaşă verde cu centură şi diagonală, nu prea respiră duhul Ortodoxiei noastre româneşti cu specificul ei de discreţie şi echilibru. Aduce mai mult a ordin cavaleresc occidental. Chiar dacă aceasta a fost doar o etapă, ar fi interesant de comparat - dar nu e cazul aici - etosul Ortodoxiei noastre tradiţionale comparate cu manifestările hotărâte, ofensive şi uneori prea impetuoase ale legionarilor.

Am putea face o paralelă între componenta eroică a educaţiei legionare şi spiritul cavalerilor medievali din Occident. Cu credinţă în Dumnezeu, moral, om de caracter, cu ţinută demnă, gata de jertfă pentru credinţă şi neam, „pentru Sfânta Cruce, pentru ţară” - cum se spunea în imnul Legiunii - legionarul era un fel de cavaler, fără de prihană şi fără de frică. Apărător al celor năpăstuiţi, hotărât să lupte cu toate nedreptăţile, nimeni şi nimic nu-l putea opri din acţiunea sa de justiţiar incoruptibil. Un haiduc cu suflet de sfânt.

O trăsătură foarte importantă pentru legionar, la fel ca pentru cavaler, era simţul onoarei. Obligându-l să nu facă nimic ce ar putea să o păteze şi să sprijine cu braţul său orice cauză dreaptă, aceeaşi onoare îi cerea să reacţioneze când cineva îl ofensa. Acest aspect este discutabil din punct de vedere creştin, pentru că se opune smereniei care cere

să întorci şi celălalt obraz când cineva te loveşte. Legionarii au justificat uneori actele de violență cu ideea aceasta a reparării onoarei Legiunii sau a neamului. Dacă violenţa în legitimă apărare mai poate găsi circumstanţe atenuante din punct de vedere creştin, justificarea răzbunării prin repararea onoarei mi se pare necreştină. Cu toate acestea, s-ar putea totuşi cita cel puţin o excepţie luată din tradiţia Bisericii. Sfântul mucenic Nestor (prăznuit pe 27 octombrie), revoltat de înjosirea şi uciderea creştinilor în arenă, cere binecuvântarea sfântului Dimitrie (prăznuit pe 26 octombrie) pentru a înfrunta pe luptătorul păgân Lie şi a spăla astfel ruşinea creştinilor. Cu binecuvântarea sfântului Dimitrie, sfântul Nestor înfruntă şi ucide pe Lie. La întâlnirea lor cu creştinismul de profunzime, în temniţele comuniste, această înţelegere a onoarei le va da mult de furcă legionarilor, realizând că în spatele ei se poate ascunde mândria. „Orgoliul se ascundea în noi sub tainica mantie a «onoarei» şi a fost o luptă grea până ce aşa-zisa «demnitate» şi «onoare» s-au înduhovnicit, trecând prin baia curăţirii" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 84, Editura Christiana, București, 2006].

Mulţi tineri au fost atraşi tocmai de aspectul acesta *muşchetăresc* al legionarilor: uniforme, cântece antrenante, disciplină ostăşească, ţinută bărbătească, apel la jertfă şi la eroism. Caractere dârze, oameni dintr-o bucată, cu fire de luptători, găseau aici un mediu potrivit structurii lor sufleteşti. Tinereţea şi caracterul lor impetuos îi împingeau la un angajament total, fiind în acelaşi timp foarte sensibili la ofense şi nedreptăţi. În astfel de situaţii nu întorceau şi celălalt obraz, ci acţionau: „Legea noastră este clară şi precisă. Ne respectă, îl respectăm. Ne loveşte, îl lovim. Bătaia n-o începem, dar o terminăm" [Alexandru Ştefănescu, *Comentar la monografia oraşului Corabia*, Ed. Babei, Bacău, 2003, pag. 69].

Cei atraşi în Legiune de aspectul acesta haiducesc vor ajunge şi ei treptat, cu viteze diferite, la o înţelegere mai adâncă. O judecată onestă a legionarilor trebuie să aibă în vedere şi creşterea lor duhovnicească, nu numai erorile şi violenţele. Într-un fel gândea Codreanu la 25 de ani când se răzbună pe prefectul de poliţie Manciu şi altfel se descoperă în înseninările sale de la Jilava, scrise în ultimele luni de viaţă. La fel şi ceilalţi, într-un fel gândeau la tinereţe, purtaţi de entuziasm şi altfel după ce s-au maturizat, trecând prin puşcării. Mi-a vorbit cineva de un astfel de tânăr, care s-a schimbat cunoscându-l într-o tabără de muncă pe Puiu Gârcineanu, un legionar cu o profundă trăire creştină. „Văzându-l pe Gârcineanu mi-a fost ruşine de înţelegerea mea superficială, dându-mi seama de prefacerea sufletească la care se cere să ajung”. Ca el vor fi fost şi alţii, dar cei mai mulţi se vor schimba în anii lungi şi grei de temniţă când, maturizaţi prin suferinţă, confruntaţi cu limita propriilor forţe, fără perspectiva ieşirii, vor cumpăni onoarea cu smerenia. Componenta spartană a educaţiei lor le va fi de folos, ajutându-i să facă faţă greutăţilor din închisoare.

Datorită măsurilor luate împotriva Legiunii, aflată mai tot timpul în stare de prigoană, educaţia fraţilor de cruce nu îşi urma cursul ei firesc. Obligaţi să se întâlnească pe ascuns, feriţi de privirea deloc binevoitoare a autorităţilor, fără îndrumători experimentaţi, tinerii aceştia nu au avut totdeauna parte de o formare spirituală temeinică. Dincolo de cauzele externe, sunt însă şi unele aspecte în sine ale educaţiei fraţilor de cruce sau a legionarilor discutabile din punct de vedere ortodox. În *Îndreptarul Frăţiilor de Cruce* al lui Gheorghe Istrate, ca de altfel şi în alte scrieri legionare, găsim exagerări legate de cultul lui Codreanu, folosirea unei terminologii neclare din punct de vedere ortodox, câteodată cu accente filetiste - erezia de a pune neamul înaintea Bisericii -, justificarea răzbunărilor şi a atitudinilor antisemite, jurăminte şi legăminte cu formule ambigue din punct de vedere teologic, şi altele. Toate acestea arată că legionarii - la vremea aceea, pentru că în timp multe se vor remedia - deşi încadraţi în Biserică erau adesea în confuzie din punct de vedere teologic şi nu gândeau, nici nu se manifestau

totdeauna în duh ortodox. Purtaţi mai mult de entuziasmul şi sinceritatea lor, le lipsea totuşi o viziune creştină profundă, pe care cei mai mulţi o vor dobândi în închisoare. Sămânţa care a fost sădită în Frăţiile de Cruce, în ciuda scăderilor, este importantă, tinerii primind aici o formare sufletească pe principii creştine mult mai serioasă decât oferea educaţia şcolară. În aceste principii, care le-au format caracterul, cultivându-le verticalitatea, solidaritatea şi spiritul de jertfă, îşi are izvorul comportamentul creştin de care au dat dovadă în închisori, când - după cum spune Steinhardt - mulţi alţii şi-au pierdut cumpătul, omenia şi stăpânirea de sine. Prin comportamentul legionarilor în închisori, principiile lor de educaţie şi-au dovedit eficienţa în ce priveşte formarea caracterelor.

Ţinând cont de această dimensiune a educaţiei legionare care, în ciuda scăderilor, a pregătit o mulţime de suflete pentru martiraj, înţelegem de ce părintele Constantin Voicescu vedea în Mişcarea Legionară „povestea de dragoste întru Hristos a neamului românesc", iar părintele Iustin Pârvu, „cea mai înaltă formă de manifestare a geniului românesc". Ne putem întreba de ce nu au reuşit legionarii să dea ţării o aşezare politică creştină. Deşi unii pun eşecul politic pe seama violenţelor care l-au făcut pe Dumnezeu să-Şi întoarcă faţa de la ei, totuşi, ţinând cont că sistemul satanic comunist a fost îngăduit de pronia divină chiar dacă a făcut sute de milioane de crime, cred că - dar cine poate şti gândul lui Dumnezeu? - altul este răspunsul. Odată cu căderea în 1917 a ultimei orânduiri statale de inspiraţie creştină, Imperiul rus, darul unei aşezări creştine a societăţii, pentru păcatele oamenilor, a fost ridicat din lume. „Pentru orice lucru este o clipă prielnică şi vreme anume pentru orice îndeletnicire de sub cer" spune Sfânta Scriptură. În faza apocaliptică în care a intrat omenirea în veacul 20 nu mai era vreme pentru o orânduire creştină cum ar fi dorit legionarii. Chemarea pe care la început au înţeles-o politic era de fapt pentru ceva mult mai înalt: martirajul. De aceea o încercare de resuscitare astăzi a Mişcării Legionare sub aspect politic mi se pare utopică. Nu mai e vreme pentru aşa ceva. De la ei ne rămâne doar - şi nu e deloc puţin - moştenirea

spirituală pe care fiecare o putem folosi în lucrarea mântuirii.

După acest lung periplu legionar - necesar pentru o mai bună înţelegere - să revenim la Valeriu Gafencu. Fire entuziastă şi idealistă, se regăseşte pe deplin în Frăţiile de Cruce, de care s-a apropiat pe când era elev la liceul din Bălţi. În 1937, în clasa a 6-a de liceu, participă alături de alţi fraţi de cruce la campania electorală, susţinând partidul Totul pentru Ţară, expresia politică a Mişcării Legionare. Lipeşte afişe, face propagandă cu mult entuziasm, fiind chiar reţinut de jandarmi.

Ajuns student la Iaşi, devine îndrumător al unui grup de Frăţii de Cruce de la liceele din oraş. După ianuarie 1941, organizează o grevă a elevilor de la liceele din Iaşi, protestând împotriva lui Antonescu. Este arestat şi condamnat la trei luni închisoare.

După acest episod, deşi Frăţiile de Cruce fuseseră oficial desfiinţate şi continuarea activităţii era ilegală, Valeriu, care şi-a pus tot sufletul în educarea tinerilor, nu înţelege să renunţe. Foarte iubit de elevi, deşi doar cu puţin mai în vârstă, leagă cu ei o adevărată comuniune sufletească. Activitatea sa era una educativă, fără să facă propriu zis politică.

În toamna anului 1941 este arestat în timpul unei şedinţe cu fraţii de cruce de la liceul militar din Iaşi. La proces, profesorul său de drept civil, Angelescu, se prezintă pentru a-i lua apărarea: „Este păcat ca un astfel de element să ia drumul închisorilor, căci societatea nu va avea decât de pierdut dacă va fi scos din mijlocul ei. Este unul din cei mai buni studenţi pe care i-am avut de-a lungul întregii mele cariere didactice”. [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 105, Editura Napoca Star, Cluj Napoca, 2003]

Cu toate acestea, Valeriu va fi condamnat la 25 de ani închisoare. După proces, prin ianuarie 1942, ajunge la Aiud.

Sute de elevi sunt arestaţi în această perioadă şi condamnaţi la ani grei de

închisoare pentru că făceau parte din Frăţiile de Cruce sau pentru ajutorul trimis deţinuţilor legionari sau familiilor acestora.

Nevoitorii de la Aiud

În răstimpul cât va sta la Aiud, 1942-1948, Valeriu se va alătura unui grup de deţinuţi care îşi asumă cu mare seriozitate viaţa duhovnicească. „Misticii” - cum erau numiţi fie cu admiraţie, fie în derâdere - puneau în centrul preocupărilor viaţa în Hristos, după învăţăturile Sfinţilor Părinţi. Termenul *mistic* provine din limba greacă, unde avea sensul de iniţiat în taine, cunoscător al celor mai presus de fire, văzător al celor ce nu se văd. El a fost preluat şi în limba latină, unde înţelesul lui s-a *vulgarizat*, sub influenţa culturii populare şi a gândirii scolastice. Din latină s-a moştenit în limbile romanice, unde înţelesul său a fost complet deturnat după Revoluţia Franceză din sec. al 18-lea şi cea bolşevică din sec. 20. Mentalitatea exclusiv raţionalistă şi atee a dat termenului de *mistic* - în mod neoficial, dar eficace - sensul de nebun, dezechilibrat mintal, absurd. De aceea *misticii* de la Aiud erau numiţi aşa de unii cu admiraţie (în sensul pe care creştinismul l-a dat acestui termen: om cu o înaltă trăire duhovnicească, cunoscător al tainelor dumnezeieşti), iar de alţii în derâdere (în sensul dat de mentalitatea atee de care am vorbit).

De atmosfera din acest grup este strâns legată nu numai limpezirea şi creşterea sufletească a lui Valeriu, ci şi închegarea, mai târziu, a unui curent de trăire filocalică în lumea temniţelor comuniste. Prin urmare, ar fi nimerit să spunem câteva cuvinte despre aceşti deţinuţi, făcând şi o scurtă prezentare unora dintre ei.

Cei mai mulţi erau foarte tineri, elevi sau studenţi, condamnaţi pentru aceeaşi vină: continuarea sub o formă sau alta, după ianuarie 1941, a activităţii legionare. Ca şi în cazul lui Valeriu, nici vorbă de atentate sau comploturi, ci doar participarea la întruniri ce urmăreau educaţia morală şi spirituală a tinerilor.

„Noi nu ne considerăm vinovaţi juridic", - va spune mai târziu unul dintre ei, Marin Naidim - „pentru că nu avem fapte infamante la activ. N-am ucis, n-am furat, n-am împilat pe nimeni şi cu toate acestea ne-au dat ani grei de închisoare, pentru că am cotizat, am cântat cântece legionare, am învăţat bine la carte, fapte pentru care orice om de bună credinţă ne-ar fi felicitat, dar se vede treaba că judecătorilor de la tribunal li s-a dat de Dumnezeu să-mpartă pedepse pentru cu totul alte păcate decât cele cunoscute de ei. O vină totuşi aveam: aceea de a fi făcut toate aceste lucruri bune sub o firmă interzisă; dar pentru acest lucru să condamni nişte oameni, nişte băiețandrii, la 25 de ani muncă silnică? Se vede cât de colo că aici e patimă şi nu judecată dreaptă" [În periodicul *Puncte Cardinale*, nr. 11/59, noiembrie 1995, pag. 11].

Deşi pare de necrezut, chiar aşa au stat lucrurile. Spre exemplu, doi dintre ei, Virgil Maxim (elev) şi Marin Naidim (absolvent de liceu), vor fi condamnaţi la 25 de ani închisoare în urma unei mascarade de proces care a durat doar câteva minute. Practic, avocaţilor nu li s-a dat voie să spună nimic. Vina lor: continuarea educaţiei legionare în Frăţiile de Cruce. Un altul, Nicolae Mazăre, şi el frate de cruce, va fi arestat fiindcă s-a găsit asupra lui o scrisoare, pe care un cunoscut - legionar urmărit de poliţie - îl rugase să o ducă la o numită adresă. Pentru această scrisoare, ai cărei conţinut l-a aflat abia la

anchetă, va primi 20 de ani închisoare.

Pentru motive la fel de puerile au fost arestaţi şi condamnaţi, după ianuarie 1941, sute, dacă nu mii de tineri. Animaţi de năzuinţe curate, idealişti dar oarecum confuzi, deschişi spre spiritualitate dar fără o aşezare temeinică, ei se vor maturiza prin suferinţă şi se vor limpezi sufleteşte în temniţă. Cei mai râvnitori spre curăţie şi desăvârşire în Hristos se vor aduna în acest grup al nevoitorilor de la Aiud, format în jurul avocaţilor Traian Marian şi Traian Trifan. [Grupul format în jurul lor nu se deosebea prin nimic - ierarhie, reguli sau organizare - de ceilalţi deţinuţi. A fost o alăturare spontană a unor oameni care, deşi cu structuri diferite, aveau afinităţi sufleteşti şi năzuinţe spirituale comune. Nucleul era constituit din Traian Trifan, Traian Marian, Anghel Papacioc, preotul Vasile Serghie, Valeriu Gafencu, Marin Naidim, Virgil Maxim, Nicolae Mazăre, Iulian Bălan, Constantin Piscu şi mai apoi Ioan Ianolide. Enumerarea nu e completă, desemnând doar pe cei - să spunem aşa - din primul cerc, în jurul lor aflându-se şi alţii].

Acesta din urmă - **bădia Trifan**, cum i se spunea - era, prin vârsta, trăirea şi cuvântul său înţelept, o adevărată instanţă duhovnicească pentru ceilalţi. De neclintit în faţa compromisurilor, bădia Trifan era - după descrierea părintele Arsenie Papacioc - „un om de o profundă trăire creştină, un mare şi integru caracter, un povăţuitor blând, înţelept, odihnitor, dorind parcă să cuprindă într-un cuvânt pagini întregi” [*Mărturisesc ... robul 1036*, ediţie îngrijită de Virgil Maxim, Ed. Scara, Bucureşti, 1998, pag. 103].

Născut în Lancrămul lui Lucian Blaga, într-o familie cu doisprezece copii, bădia Trifan se ridică prin propriile puteri, ajungând avocat şi doctor în drept. Numit prefect al judeţului Braşov, în timpul scurtei guvernări legionare, cu ocazia aşa-zisei „rebeliuni” din ianuarie 1941, refuză să predea armatei prefectura din Braşov, aşteptând confirmarea de la Bucureşti şi cerând ca, după cum a fost numit prin decret, tot aşa să fie destituit prin decret oficial. Este arestat şi condamnat la 16 ani închisoare.

La Aiud se va opune conducerii închisorii care, la ordinul lui Antonescu, promite legionarilor eliberarea cu condiţia de a se desolidariza de Mişcarea Legionară şi de a mefge pe front, *reabilitându-se* astfel pentru greşelile din trecut. Dacă ideea de a merge pe frontul antibolşevic le surâdea legionarilor, speculând patriotismul şi anticomunismul lor, devenea inacceptabilă privită ca o *reabilitare* pentru greşeli. În faţa deţinuţilor şi a conducerii închisorii, bădia Trifan va respinge cu demnitate această insinuare.

„Traian Trifan are grad de căpitan şi îşi serveşte ţara ca ostaş, dar comandantul legionar Traian Trifan nu are ce reabilita în fața nimănui" [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 87, Editura Antim, București, 2002].

Cea mai frumoasă mărturie despre trăirea acestui *avvă*, coborât parcă dintr-un Pateric al temnițelor, ne-o dă Dumitru Bordeianu în ale sale *Mărturisiri din mlaştina disperării*. La Gherla, în 1955 în perioada postului Sfintelor Paşti, Bordeianu a nimerit în aceeaşi cameră cu Trifan. În săptămâna patimilor a văzut măsura la care, cu toată inima, plângând ca o mamă care-şi pierduse singurul fiu, bădia Trifan trăia şi simţea chinul Golgotei alături de Hristos:

„L-am văzut pe bădia Trifan - mărturiseşte Bordeianu - de luni până în sâmbăta patimilor. Ceea ce am văzut la el a fost mai mult decât impresionant. Luni dimineaţa am vrut să stau de vorbă cu el despre trăirea duhovnicească în această sfântă săptămână. Spre marea mea surprindere însă, când m-am apropiat, am observat cum plângea cu şiroaie de lacrimi. Cei din cameră, la dorinţa lui, îi rezervaseră un colţ pe prici. Mi-a fost ruşine că l-am drranjat şi toată săptămâna patimilor n-am mai putut sta de vorbă cu el. Era retras în acest colţişor şi plângea în continuu, privind cu ochii sufletului şi simțind cu inima suferinţele Fiului lui Dumnezeu răstignit pe crucea de pe Golgota. Îi impresionase pe toţi cei din cameră într-atât, încât întreaga săptămână mare a fost una de

doliu" [Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaştina disperării*, a 2-a, Ed. Scara, Bucureşti, 2000, p. 393].

Om al rugăciunii, blând şi smerit, câştigând multe suflete cu trăirea şi cuvântul său înţelept, bădia Trifan va străbate cu seninătate de sfânt lungul său pelerinaj - 21 de ani - prin pustiul temniţelor comuniste. După eliberare, îşi va împărţi timpul între slujbele Bisericii şi munca necalificată - deși era avocat şi doctor în drept - la un centru de confecţionat lădiţe pentru fructe.

Alături de bădia Trifan, „călca, fără nici o îndoială în cuget, pe poteca bine bătătorită a celor ce prin nevoinţe trupeşti şi sufleteşti ajung la purificarea şi iluminarea sufletului" [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 183, Editura Antim, București, 2002] tânărul Anghel Papacioc, părintele Arsenie de astăzi. Moştenind firea bărbătoasă şi dârză a strămoşilor săi macedoromâni, s-a simţit de foarte tânăr atras de legionari. Mărturia sfinţiei sale este o binevenită completare la cele spuse în capitolul anterior.

„Pe mine, Legiunea m-a ajutat enorm de mult, pentru că era o luptă severă şi intimă ca să facem un om nou în noi. A fost foarte necesară pentru viaţa mea. Principiile de educaţie legionară erau extraordinare. Era o educaţie care te angaja. Asta m-a scos dintr-o stare latentă de tânăr care voiam ceva şi nu ştiam ce. Şi a apărut Legiunea, cu entuziasm, cu vitejie, patronată de arhanghelul Mihail. Aspectul acesta m-a biruit complet, ştiam troparul arhanghelului Mihail din copilărie.

L-am cunoscut pe Codreanu, am avut multe discuţii cu el şi l-am apreciat foarte mult. Nu putem gândi Legiunea fără voia lui Dumnezeu; deci a fost voia lui Dumnezeu, chiar dacă a plecat de la nişte cauze materiale, istorice.

N-am fost de părere să se facă ucideri - spune părintele vorbind despre

violenţele legionarilor - poate că asta a fost o mare greşeală privind întreaga Legiune. Am avut un frate, legionar, împuşcat de jandarmi. Când au ajuns legionarii la conducere, puteam să mă răzbun. Am zis că e o mare greşeală. Aveam posibilitatea să-l omor. Am zis că dacă nu-l împuşc, e Dumnezeu dator la mine. Şi fratele meu e dator la mine. Dacă îl împuşc, nu mai sunt ei datori, sunt eu dator la ei. I-am trimis vorbă celui ce mi-a omorât fratele să nu se teamă, că îi pun pază, să nu-i facă nici alţii rău” [Mărturie dată de părintele Arsenie, monahului Moise în ianuarie 2005].

Privind în urmă, părintele Arsenie vede în suferinţa lungilor şi greilor ani de temniţă, un binecuvântat prilej de spiritualizare.

„Nu a existat nici o altă metodă de studiu, de pregătire, care să ofere posibilităţile de spiritualizare, de adâncire duhovnicească, de relaţie vie cu Dumnezeu ca suferinţa de acolo. Eu binecuvântez timpul acela. Am petrecut ani în pustie, dar n-am avut posibilitatea acolo de a adânci lucrurile de natură veşnică, de natură divină, ca în suferinţă. Suferinţa ne-a şi unit. Cei care am reuşit să ne cunoaştem pe cruce, am rămas uniţi.

Imaginea puşcăriei mele - spune părintele referindu-se la trăitorii de la Aiud - este alături de grupuşorul acesta în care m-am simţit foarte bine. Între noi era o mare unitate. Toţi erau gata de moarte. Pe oamenii aceştia, pe Gafencu, pe Trifan, pe Marian, pe ăştia toţi, Maxim, Pascu, şi ceilalţi, pe toţi i-aş sfinţi (canoniza). Era, oare, unul mai bun ca celălalt? Contează maniera în care primeşti suferinţa. Pe toţi i-aş sfinţi, pentru că au fost sinceri şi pentru că nu au ezitat a se jertfi. Toţi jertfeau. S-au dus cu toţii, rând pe rând. Cu o bucurie greu de explicat, la proscomidie îi amintesc pe toţi ca pe nişte luptători, alături de marii voievozi ai ţării” [Mărturie dată de părintele Arsenie, monahului Moise în ianuarie 2005].

Nu putem vorbi de trăitorii de la Aiud fără a-l aminti pe **Virgil Maxim**. Arestat în 1942, la 19 ani, pe când era elev în ultimul an la liceul din Buzău, a primit 25 ani închisoare pentru apartenenţa la Frăţiile de Cruce. Simulacrul (*acțiune simulată*) de proces prin care a primit această condamnare absurdă este edificator în ce priveşte *obiectivitatea* justiţiei antonesciene de după ianuarie 1941 faţă de tinerii fraţi de cruce.

„Procesul a fost o mascaradă. Procurorul ne-a acuzat în câteva fraze că suntem bolnavi psihic şi că societatea trebuie curăţată de astfel de elemente. Manea ne-a întrebat numai dacă am făcut parte din Frăţiile de Cruce legionare. Avocaţilor li s-a permis să vorbească un minut pentru întregul grup. Gruia Popescu a apucat să spună doar atât:

- Onorată instanţă, clienţii mei nu sunt delincvenţi de drept comun, ci politici. Ca atare nu pot fi condamnaţi decât în conformitate cu prevederile Codului Internaţional pentru condamnaţii politici, care prevede privare de libertate prin domiciliu obligatoriu sau detenţie uşoară pe timp limitat şi nicidecum încadrări în articole care prevăd pedepse penale cu muncă silnică sau temniţă grea, aşa cum a cerut domnul procuror.

- Destul, l-a oprit Manea.

Apoi, adresându-se celuilalt avocat:

- Dumneata ai ceva de spus în plus?

- Atât aş fi vrut să spun, în completarea celor spuse de colegul meu: de vreme ce chiar organele de anchetă n-au găsit de cuviinţă să întocmească acte de trimitere în judecată pentru aceşti şase minori aduşi astăzi aici, instanţa nu are dreptul să condamne fără motiv nişte copii. Era vorba de Voicescu Constantin, Mocanu Ion, Ilie Constantin şi Iamandi Teodor din clasa a şasea de la Şcoala Normală din Buzău şi Vlahopol Stroie şi Rădulescu Lucian, de la Liceul din Râmnicu Sărat.

- Dumneata eşti legionar? a insinuat Manea.

- Domnule Preşedinte, eu sunt avocatul apărării, a răspuns zâmbind avocatul, şi nu pot fi interogat aici cu privire la apartenenţa mea politică. Ceea ce vreau să vă spun este că instanţa săvârşeşte un viciu de fond şi de formă, pe care îl invoc în apărarea clienţilor mei.

- Voi cere Preşedinţiei să ridice dreptul avocaţilor civili să mai pledeze în instanţele militare, a bătut Manea cu pumnul în catedră.

Apoi către grefier:

- Citeşte sentinţele! (Care ar fi trebuit citite de preşedinte după deliberare).

Grefierul a scos dintr-un plic o listă şi ni s-au citit rondamnările. Atât a durat procesul nostru şi aşa s-a desfăşurat”. [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 68-69, Editura Antim, Bucureşti, 2002]

Se va elibera după 22 de ani, în 1964 în urma decretului de amnistie a deţinuţilor politici. Prin atitudinea şi trăirea sa, Maxim a câştigat o autoritate de sfânt în faţa celorlalţi deţinuţi, devenind una din figurile simbol ale temniţelor. De cele văzute şi trăite în închisori va da mărturie în cartea sa I*mn pentru crucea purtată*. Aceasta este o adevărată cronică duhovnicească a temniţei, cu ample referiri la viaţa grupului de nevoitori din jurul bădiei Trifan. Cum Maxim a stat vreme de doi ani în aceeaşi celulă cu Gafencu, fiind apoi împreună şi în colonia de la Galda, mărturia sa, alături de cea a lui Ianolide, este cea mai importantă sursă de informaţii pentru perioada în care „sfântul închisorilor” s-a aflat la Aiud.

Prin cartea sa, Virgil Maxim se descoperă nu numai un dârz mărturisitor al lui Hristos, înzestrat cu o admirabilă aşezare sufletească şi temeinice cunoştinţe teologice, dar şi un profund cunoscător al realităţii, înarmat cu o capacitate deosebită de a releva înţelesul duhovnicesc al întâmplărilor pe care le descrie. Vorbind despre el, părintele

Arsenie Papacioc afirma: „Maxim intuia perfect starea de lucru. De fapt, mulţi o intuiau, dar el o şi prezenta cu toate virgulele, cu tot înţelesul ei. Despre el a spus cineva de mare competenţă că e singurul care ar putea fi patriarhul ţării. Eu, care l-am cunoscut de tânăr, am încuviințat” [Mărturie dată de părintele Arsenie, monahului Moise în ianuarie 2005].

Odată cu Virgil Maxim a fost arestat şi condamnat un alt membru al grupului de nevoitori, **Marin Naidim**. „Sfios ca o domnişoară, un om pur, de o mare curăţie sufletească, ascultător” - după cum îl descrie cineva care l-a cunoscut în primii ani de temniţă - Naidim avea o structură sufletească apropiată de a lui Valeriu, fiind cel mai bun prieten al său din perioada de la Aiud. Gabriel Bălănescu, care l-a cunoscut prin anii 1950 la mina de plumb de la Valea Nistrului, îi face o frumoasă prezentare.

„(...) Marin Naidim domina pe toți cei din jur prin comportament, cultură - făcută în închisoare! - şi o mare capacitate de iubire. În dormitorul unde era Naidim era o atmosferă deosebită de a tuturor celorlalte dormitoare. Aceeaşi atmosferă era şi în echipele în care lucra. Un conflict, lucru frecvent în închisoare, cu Marin Naidim era imposibil. Îl depăşea cu o abilitate demnă de un diplomat de carieră. Spre deosebire de alţi fraţi de cruce cu închisoare îndelungată, Naidim era echilibrat şi prin faptul că păstra o notă decentă, smerită, a trăirii lui religioase. Numai un ochi foarte atent putea observa clipele de absenţă ale lui Naidim când îşi făcea rugăciunea sau zilele când postea. În toate actele lui era de o extraordinară discreţie, iar în discuţiile religioase nu căuta să-şi impună punctul de vedere. Punctul lui de vedere şi-l impunea însă prin faptele lui, lipsite de ostentaţie. De altfel, aşa era ţăranul român. Marin Naidim avea toate atributele ţăranului român, dublate de un rafinament intelectual pe care Sandu Mazilu îl numea «o forţă reţinută». În toate domeniile, filozofie, literatură, teologie, artă, Naidim avea informaţie precisă, pe care o rostea cu voce joasă, modest şi gata să asculte o opinie contrară fără să intervină” [Gabriel Bălănescu, *Din împărăţia morţii - pagini din istoria Gărzii de Fier*,

Ed. Gordian, Timişoara, 1994, pag. 165].

Mai târziu, prin 1945, se va alătura grupului de trăitori şi **Ioan Ianolide**. Fusese arestat în octombrie 1941, pe când era student la Facultatea de Drept din Bucureşti şi - la fel ca Gafencu - îndrumător al unui grup de Frăţii de Cruce.

Eugen Cristescu, director general al Siguranţei Statului, avea nevoie de un complot împotriva vieţii mareşalului Antonescu pentru a declanşa un scandal care să compromită Mişcarea Legionară. Prin urmare, montează o întâlnire clandestină a fraţilor de cruce în pădurea Băneasa, cu ocazia unei demonstraţii aviatice a unor piloţi germani. Au fost arestate la întâmplare 78 de persoane, din care sunt reţinute 48 şi trimise în judecată 21. Eugen Cristescu îşi atinsese scopul cu scandalul Băneasa şi nu-l mai interesa ce se va întâmpla cu victimele. Totuşi, spre a nu se vădi aţa albă din cusătură, 8 dintre ei - printre care şi Ioan Ianolide - la domiciliul cărora s-au găsit cărţi sau broşuri legionare, vor fi condamnaţi.

În anchetă, Ianolide va fi bătut sălbatic pentru a da declaraţiile cerute de poliţie. La proces primeşte 25 de ani închisoare [Date luate din recursul făcut de Ianolide împotriva sentinţei de condamnare din 1941 - arhiva CNSAS (Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii), Fond Penal, Dosar 327, vol. 12, fila 280]. Va ieşi după aproape 23 de ani, răstimp în care, după cum spune părintele Voicescu, „deşi relativ tânăr, câştigase înţelepciunea filocalică a unui mare avvă” [*Părintele Constantin Voicescu - un duhovnic al cetăţii*, pag 26].

Ianolide este singurul din grupul nevoitorilor de la Aiud care îl va însoţi pe Valeriu la Piteşti şi apoi la Târgu-Ocna. Cartea sa de mărturii *Întoarcerea la Hristos*, la care vom face foarte des referire, are în centru figura lui Gafencu.

Mulţi, care în libertate nu au văzut în legionari decât nişte aventurieri, îşi vor

schimba părerea venind în contact cu trăitorii de la Aiud. Aşa s-a întâmplat cu Romulus Dianu, subdirector al ziarului Curentul care a publicat articole pline de venin la adresa legionarilor. În mină ,la Baia Sprie, va recunoaşte faţă de Nicolae Goga: „(...) să ştiţi că ideea greşită pe care am avut-o despre mişcarea din care faceţi parte s-a schimbat radical în cugetul meu. Şi aceasta în urma întâlnirii la Aiud cu arestaţii din 1941, Gafencu, Ianolide, Maxim şi tot grupul lor. Nu mi-am putut închipui că în neamul românesc pot exista valori de o asemenea înălțime morală” [Nicolae Goga, *Triunghiul morţii*, Ed. Marineasa, Timişoara, 1995, pag 78. Imediat după cele spuse mai sus, Dianu a adăugat: „Şi îmi permit a vă mai sugera ceva. Aşa cum cunosc eu Occidentul, să nu credeţi că acesta va recunoaşte vreodată sacrificiul dumneavoastră şi al generaţiei dumneavoastră. Datoria ar fi prea mare pentru a o plăti şi atunci nu o vor recunoaşte”. Din păcate, Romulus Dianu s-a dovedit a fi profet. Mai trist este că jertfa lor e ignorată nu numai de Occident, ci şi de cea mai mare parte a românilor].

În rândul deţinuţilor închişi la Aiud după 1941 erau diferite orientări privind înţelegerea legionarismului. Linia grupului bădiei Trifan, deşi treptat apreciată de cei mai mulţi, a stârnit la început destule adversităţi. Nevoitorii aceştia îşi concentrau toată atenţia asupra adâncirii spirituale și a prefacerii sufleteşti, după învăţătura Sfinţilor Părinţi, latura duhovnicească fiind singura pe care puneau preţ. Pentru aceasta vor fi socotiţi trădători ai liniei legionare de către cei ce se situau pe o poziţie combativă, afişând o mare intransigenţă şi demnitate. Atitudinea bătăioasă a acestora era sprijinită mai mult pe tăria morală şi forţele proprii decât pe harul lui Dumnezeu atras prin pocăinţă. Aceasta îi va face să se cheltuiască inutil, lăsându-se antreriaţi de provocările administraţiei închisorii, ajungând fie la căderi, fie la o schimbare de orientare.

În schimb, cei din jurul bădiei Trifan, urmând fără ostentaţie calea lor de adâncire duhovnicească, vor evita cu dreaptă măsură tot ce i-ar putea abate de la aceasta,

îmbrăcând fermitatea mărturisirii în haina smereniei. „Trăsătura caracteristică a acestor trăitori era smerenia” - spune Virgil Maxim [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 68-69, Editura Antim, București, 2002].

Lucrători ai rugăciunii lui Iisus, studiind şi învăţând texte din Sfânta Scriptură, Filocalie şi alte scrieri patristice, aceşti deţinuţi vor forma în temniţa Aiudului un curent de trăire în duh filocalic. Uniţi prin dorul lor de a se jertfi pentru Hristos, aceşti monahi în duh - căci, aşa cum vom vedea, viaţă ascetică de înaltă trăire au dus ei la Aiud - s-au sprijinit unii pe alţii, pregătindu-se pentru grelele încercări ce le vor sta în faţă. Pe deplin formaţi în vatra Aiudului, tinerii aceştia vor fi, după risipirea grupului în diverse locuri, adevărate făclii duhovniceşti în bezna temniţelor comuniste.

Despre rolul pe care l-au avut - fie direct, fie indirect prin cei ce şi-au asumat linia lor de trăire - în limpezirea sufletească a celor ce vin în temniţă după 1948, dă mărturie părintele Iustin Pârvu.

„Din punct de vedere spiritual, închisoarea a fost un noroc pentru noi. Am găsit adunaţi la un loc atâţia oameni duhovniceşti cum nu puteam întâlni în libertate. La Aiud, unde am ajuns după proces prin 1949, şi apoi prin alte părţi, i-am cunoscut pe cei arestaţi după 1941, care de acuma erau vechi în închisoare. Unii dintre ei ajunseseră la o mare înălţime duhovnicească. Pentru noi, cei arestaţi în 1948 şi mai târziu, aceşti deţinuţi au fost salvatori. Derutaţi de anchetele lungi şi grele din care ieşisem, prin contactul cu ei ne-am limpezit. Ei ne-au făcui să ne dăm seama de sensul creştin al luptei noastre, de faptul că ne aflăm angajaţi pe un front creştin împotriva fiarei apocaliptice. Ne gândeam şi noi că suferim pentru păcatele noastre, dar prin ei ne-am limpezit, ne-am dat seama că am fost chemaţi de Hristos pe baricade în numele poporului român. Înţelegând aceasta, pentru noi a devenit o bucurie faptul că ne aflam în închisoare. De asta spun că ei ne-au salvat, ne-au arătat calea de supravieţuire. Este interesant cum, după 7-8 ani de închisoare,

arestaţi de foarte tineri, la 17-18 ani, îşi păstraseră nevinovăţia şi puritatea, trăsăturile lor de copii, de parcă vremea trecută peste ei nu lăsase nici o urmă. Arătau parcă mai tineri decât acei dintre noi care aveau acum 17-18 ani. Erau foarte luminoşi, foarte vioi, foarte maturi şi foarte înţelepţi. Foarte bogaţi din punct de vedere spiritual. Erau o lumină pentru noi. Până atunci, la noi se traduseseră câteva volume de Filocalie. Ei bine, aceşti tineri cunoşteau pe dinafară pagini întregi. Numai [simplă] prezenţa lor, comportamentul lor, îi schimba pe deţinuţi" [Mărturie dată de părintele Iustin Pârvu, monahului Moise în ianuarie 2005].

La mărturia părintelui Iustin s-ar putea adăuga altele, care vorbesc la fel de convingător de influențarea spirituală a acestor tineri de la Aiud. Aş asemăna, păstrând, fireşte, proporţiile, ceea ce au făcut ei, cu lucrarea duhovnicească a ucenicilor sfântului Paisie Velicicovski, care, răspândindu-se pe unde i-a purtat pronia dumnezeiască, au înmulţit flacăra filocalică aprinsă în sufletul lor la Neamţ. La fel, cei de la Aiud, bineînţeles în alt context şi la altă măsură, strâmtoraţi de severitatea diabolică a temnițelor comuniste în care nu era tolerată nici cea mai mică manifestare religioasă, au adus, pe unde le-a fost rânduit să treacă, un suflu de trăire duhovnicească din care se vor împărtăşi mulţi.

Dumnezeu, Care cunoştea sinceritatea şi curăţia gândului lor de început, a lucrat în chip minunat şi, întorcând în bine răutatea celor ce i-au condamnat pe nedrept, i-a adunat din vreme în „lavra" Aiudului, spre a pregăti, prin ei, mântuirea multor suflete.

Ei au găsit această cale cu un ceas mai devreme

La portretul pe care am încercat să-l conturăm trăitorilor de la Aiud, merită adăugată mărturia unuia care la vremea aceea îi privea cu rezervă, dacă nu chiar cu ostilitate. Am spus că, după 1941, printre legionarii încă nu foarte lămuriți asupra unor aspecte duhovniceşti, atitudinea grupului din care făcea parte Valeriu nu se bucura de prea mare credit.

Între cei ce, situându-se pe o poziţie de mare fermitate, vedeau în smerenia lor un semn de slăbiciune şi o cădere de la linia de combativitate legionară, se afla şi Vasile Turtureanu. Arestat sub Antonescu pentru activitate în Frăţiile de Cruce, îşi va petrece întreaga tinereţe, de la 19 la 42 de ani, în temniţă. Fire intransigentă, mărturisind totdeauna, şi indiferent de urmări, poziţia sa legionară, va străbate lunga sa detenţie fără nici un compromis. Deşi la vremea aceea nu era de acord cu cei din grupul bădiei Trifan - „mi se păreau prea blajini, prea moi” - suferinţele prin care îl va trece pronia dumnezeiască îl vor aduce la un duh cu ei, „care acum chiar îmi sunt modele”.

Cu toate că numai în parte are legătură cu grupul lui Gafencu, istorisirea foarte pe scurt a peripeţiilor lui Turtureanu - greu de cuprins într-o carte, necum în câteva pagini - alături de concluziile la care ajunge, nu se poate să nu stârnească interesul. Cu atât mai mult cu cât, dincolo de sinceritatea şi curajul cu care a purtat crucea crezului său - nici cel mai aprig antilegionar nu le poate nega, dacă e onest - în mărturia aceasta vibrează un autentic duh creştin. Din cele spuse de Turtureanu, condus mai ales de simţire - „aşa mi-a venit” - decât de raţiune, se adevereşte că, înainte de toate, legionarismul a fost o stare de spirit. Cititorului de bună credinţă nu-i va scăpa îmbinarea straşnică a crezului legionar cu trăirea duhovnicească la care ajunge până la urmă acest pătimitor. De altfel, lucrul acesta, în timpi diferiţi, s-a petrecut cu mulţi alţii.

„Nu sunt vrednic să-I mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a dat suferinţa. Pentru mine temniţa a fost cristelniţa de aur în care am primit, în bună parte, botezul dragostei de Dumnezeu şi de neam. Acolo, în acele cumplite încercări, L-am cunoscut pe Dumnezeu şi am simţit intervenţia Lui. Când nu mai era nici o posibilitate umană de a scăpa, El parcă îmi punea mâna pe cap şi mă muta de aici dincolo. Am această mare bucurie: Dumnezeu mi-a ajutat şi nu am făcut nici un compromis.

Am făcut închisoare cu dragoste. La proces, când mi-au dat sentinţa de 25 ani, am zâmbit. Sufletul meu a primit cu bucurie această osândă. «Uite banditul - au spus ei - a primit o condamnare aşa mare şi el zâmbeşte!».

Ştiindu-mă nevinovat juridic, am primit chiar şi cele mai mari încercări cu sentimentul că aceasta e voia lui Dumnezeu. N-am fost niciodată disperat. Mă gândeam că sufăr pentru păcatele mele şi ale neamului meu şi că poate Dumnezeu mi-a rânduit temnița ca o cale de mântuire.

Am fost arestat în urma unei trădări, pentru activitate în Frăţii. Vreau să subliniez un lucru: niciodată nu am acţionat după raţiune, ci am făcut ce am simţit. Ce am făcut, am făcut că aşa mi-a venit. În timp ce Antonescu dădea ani grei de temniţă pentru un cântec sau o carte legionară, când toţi fugeau sau se ascundeau, eu am luat conducerea Frăţiilor din zona Suceava. De ce? Aşa am simţit.

Aşa am înţeles Frăţia de Cruce, ca frăţie până la moarte în jurul crucii a tuturor celor ce simt în sufletul lor scânteia iubirii de Dumnezeu şi neam.

Printre lucrurile care m-au făcut să merg pe acest drum al jertfei a fost şi un cuvânt al lui Corneliu Zelea Codreanu: «A înviat Hristos. Aşa va învia şi dreptatea neamului românesc. Dar pentru aceasta se cere ca fiii săi cei mai buni să accepte de bunăvoie cununa de spini, să ia crucea în spate, să urce Golgota în genunchi şi, cu lacrimi în ochi, să se lase răstigniţi. Legionari, fiţi voi copiii aceştia!». Aceste cuvinte, cu acest

final - «legionari, fiţi voi copiii aceştia!» - m-au făcut să spun: «Doamne, învredniceşte-mă să fiu şi eu unul din copiii aceştia!».

Şi, într-adevăr, Domnul mi-a dat suferinţa, mi-a dat de toate, mi-a umplut sufletul de bucurie în momentele grele şi mi-l umple şi acum. Am fost într-adevăr unul din copiii care a mărturisit crezul legionar. Totdeauna, în cele mai grele situaţii, am spus deschis că sunt legionar, oricare ar fi fost urmările. Nici nu mă gândeam la urmări. În închisoare se făcea o triere, cei ce se lepădau de Mişcare erau de-o parte şi cei ce rămâneau pe poziţie, de cealaltă. Fără să ezit nici un moment, fără să-mi pese de urmări, am trecut lângă cei ce rămâneau legionari.

În închisoare mi-au mai făcut un proces şi m-au condamnat la 20 de ani pentru activitate legionară în temniţă: făceam şedinţe, cântam şi altele. Considerat fanatic, am fost dus la spitalul de nebuni, drogat, pus în lanţuri, izolat - de foame şi de frig nu mai vorbesc - pentru afirmarea directă a legionarismului. Dar n-am făcut nici un compromis.

Nu am nimic de ascuns. Pe aceeaşi poziţie, afirmând deschis că sunt legionar, am rămas şi astăzi. După 1989 au venit să mă cheme la Memorialul durerii. Le-am spus:

- Nu ştiţi că dacă vin, primul lucru pe care îl spun e că sunt legionar? Şi atunci cade totul.

- A, păi nu aşa. Nu aşa, asta nu trebuie spus.

- Atunci nu particip. Eu nu fac din astea, nu umblu cu jumătăţi de măsură.

Prin anii 1950, la mina de la Baia Sprie, am avut un accident. S-a surpat tavanul deasupra mea. În cădere, două lespezi mari s-au proptit una în alta şi în spaţiul de sub ele mă aflam eu. Aşa am scăpat cu viaţă. A fost o minune, una din multele minuni pe care le-a făcut Dumnezeu cu mine. Dar pietrele mai mici care au căzut au venit peste mine. Am avut coloana fisurată şi câteva coaste rupte. Şapte luni am stat în ghips. A fost o perioadă grea, cu dureri mari, fără să mă pot mişca. Singur, fără să am cu cine vorbi, doar

un deţinut de drept comun acru şi posac îmi aducea mâncarea. Mă hrăneam greu. Nu puteam să duc mâinile la gură. Stăteam întins, luam gamela, o ridicam în dreptul gurii şi, de la distanţă, turnam ce era în lingură în gură. Şapte luni am stat aşa. Numai rugăciunea mi-a fost sprijinul.

Dumnezeu îţi dă o suferinţă ca să te scape de alta. Accidentul de la mină m-a scăpat de reeducarea de la Piteşti. Mă cereau la Piteşti, dar cum eram în ghips nu m-au transferat. Am avut un înger bun care m-a păzit.

În închisoare nu am stat degeaba. Totdeauna an fost atent la mine însumi, la îmbunătăţirea mea sufletească. Am căutat să realizez în mine omul nou, care trebuie să fie adevăratul legionar. Acesta nu este altceva decât omul nou în Hristos. Omul nou legionar, aşa cum l-am înţeles eu, se naşte din durere şi renunţări, creşte în strălucire udat de lacrimi de pocăinţă - spovedania şi Sfânta Împărtăşanie - are dragoste sinceră faţă de aproapele şi credinţă nelimitată în biruinţa şi învierea neamului românesc, în lumina sfintei învăţături a blândului Iisus. Legionarul de elită este un erou cu suflet de sfânt. El luptă din credinţă, jertfeşte din dragoste şi primeşte cu seninătate chinurile morţii în nădejdea Învierii.

Toată viaţa am căutat să fiu cât mai sincer cu mine însumi. Mă rugam: «Doamne, ajută-mă să fac voia Ta, ca să fiu vrednic de dragostea Ta!». Mă rugam mult pentru morţi. Mă rugam pentru unul, apoi îmi aminteam de altul, căruia parcă îi auzeam vocea: «roagă-te şi pentru mine!». Mă rugam şi pentru el.

Am fost eliberat după 22 de ani, 2 luni şi 2 a plămâni. Când am ajuns acasă, a fost o tragedie. Mama plângea, mă mângâia, mă săruta şi urla: «Unde e celălalt? Tu ai venit, dar celălalt unde e...?»

Am mai avut un frate care a murit la Piteşti, în reeducare. Se vorbeşte de un tânăr care în preajma Paştelui a fost răstignit şi martirizat pentru că nu a vrut să se lepede şi să blasfemieze. De la unii am aflat că ar fi fost fratele meu.

Pentru mine, Mişcarea Legionară a fost totul. Îmi umplea sufletul pe deplin. Înainte de arestare am hotărât câţiva să facem de gardă la mormântul unui frate de cruce împuşcat pe timpul lui Carol al II-lea. Era vară şi plin de ţânţari. Aşa am fost de cuprins de această Mişcare Legionară, încât în cimitirul plin de ţânţari, cât am stat în poziţie de onor, nu am mişcat. Sunt în poziţie de gardă la mormântul unui legionar, mă muşcă, nu mă muşcă ţânţarii, nu mişc!

Primeam cotizaţiile de la ceilalţi fraţi de cruce. Mătuşa mea m-a rugat odată să-i schimb din mărunţişul acela nişte bani. Mi se spusese că sunt banii Legiunii, nu ai mei, şi că nu pot să mă ating de ei. «Mătuşă - i-am spus - nu sunt banii mei. Nu mă ating de ei. Îndoiţi, rupţi, cum or fi, aşa i-am primit, aşa îi dau mai departe». S-a mirat şi mătuşa de corectitudinea mea fanatică.

La Aiud, în primii ani, i-am cunoscut pe cei din grupul lui Trifan. Atunci mi se părea că felul lor, prea blajini, prea moi, nu este adevărata linie legionară. Aveau uneori o tentă sectară, de izolare. Apoi s-au dezbărat de asta. Dar până să ajungă la un echilibru, au avut şi ei exagerări, nu au avut discernământ de la început. Au trecut şi ei prin diferite frământări şi extreme. Ce arată Ianolide sau Virgil Maxim în cărţile lor sunt nişte concluzii, după cernerea unor lucruri, dar au avut şi ei mult până să se limpezească. Sunt nişte concluzii câştigate cu trudă. Au avut gândul cel bun, au fost sinceri şi Dumnezeu le-a dat har.

Avantajul lor, de fapt aşa a lăsat Dumnezeu, că in mişcările lor în închisoare, au fost aproape, au fost cam tot împreună. Aşa s-au putut ajuta. Şi-au împărtăşit durerile şi s-au susţinut. Au apărut însă şi tensiuni. Era greu să stai opt inşi într-o celulă pentru două persoane. Se frecau prea mult unul de altul. Nu mai aveau intimitate. Era foarte greu.

Şi între ei erau firi diferite. Cu timpul s-au mai nivelat, au ajuns la o măsură comună. Trifan şi părintele Arsenie erau un fel de lideri. Trifan era cel mai în vârstă, un om matur şi respectat în Aiud. Părintele Arsenie era, aşa cum l-am văzut eu, un

macedonean hotărât şi foarte intransigent. Suferinţa l-a schimbat. Maxim, cerebral şi cu o structură bătăioasă, dar în preajma lor s-a calmat, s-a dat după ceilalţi. Mazăre era mai raţional, nu avea înclinarea nativă spre mistică a lui Valeriu Gafencu. Naidim era cel mai apropiat ca structură de Valeriu Gafencu. Sfios ca o domnişoară, ascultător, un om pur, de o mare curăţie sufletească.

Valeriu Gafencu ardea de un dor spiritual. Ca mulţi basarabeni, avea ceva aparte, apropiat de slavi, cu multă afecţiune şi căldură. Având această componentă slavă a sufletului, poate că pentru el a fost mai uşor, avea ceva care îl predispunea către lucrurile acestea mistice. Pentru alţii, chiar din grupul lor, a fost mai greu.

Eu nu credeam că Valeriu Gafencu, aşa cum l-am cunoscut prin 1943, va ajunge la măsura aceasta. Deşi eram de o vârstă, îl priveam ca pe un copil. Consideram că nu este legionarul combativ care să înfrunte orice pentru acest ideal. La început nu era nici el limpezit şi umbla în multe direcţii. A câştigat cu trudă harul care apoi s-a revărsat asupra lui. Frământările lui s-au întâlnit cu ale celorlalţi şi trăind împreună, ajutându-se şi conjugându-se, până la urmă s-au cernut lucrurile.

Eu a trebuit să ajung singur la nişte concluzii. Eram aspru faţă de greşelile altora, cât am fost liber şi în primii ani de închisoare. Suferinţa a fost cea care m-a făcut să-L simt pe Dumnezeu şi să fiu foarte iertător faţă de oameni. Atunci eram intransigent. Am stat mai mult izolat.

Nu aveam înţelegere faţă de cei din grupul lui Trifan. Până la urmă am ajuns să le dau dreptate. Acum chiar îmi sunt modele. Cea mai mare bucurie am avut-o când, în genunchi, am plâns pentru păcatele mele. Am înţeles că cea mai mare satisfacţie pe care poate să o aibă un creştin e atunci când poate să verse o lacrimă. Ei au descoperit această cale cu un ceas mai degrabă decât alţii. Atunci era o atitudine ostilă lor, dar apoi mulţi au ajuns la gândirea lor.

Ajuns în pragul morţii, îi cer lui Dumnezeu în rugăciune: *Dă-mi, Doamne,*

lacrima dorului de rai! Lasă-mi, Doamne, bucuria lacrimilor vărsate pentru iertarea păcatelor! Păstrează-mi, Doamne, mereu aprinsă candela iubirii şi iertării pentru toţi! Amin” [Mărturia dată de Vasile Turtureanu, monahului Moise în mai 2007].

Calea fericirii

Slab în credinţă şi secătuit de un trai plin de comodităţi, greu şi numai în parte înţelege omul zilelor noastre suferinţa celor ce au trecut prin închisori. Multe mărturii par de necrezut pentru noi care, vorba poetului, n-am fost cu ei în celule şi nu ştim ce-i viaţa de bezne [Voi n-aţi fost cu noi în celule / să ştiţi ce e viaţa de bezne, / sub gheare de fiare, cu guri nesătule, / voi nu ştiţi ce-i omul când prinde să urle, / strivit de cătuşe la glezne. Radu Gyr, *Voi n-aţi fost cu noi în celule*, din volumul *As'noapte Iisus mi-a intrat în celulă - Poeţi după gratii*, Ed. Elisavaros, Bucureşti, 2005, pag 65]. Nu putem pricepe cum au îndurat atâta suferinţă. Dar dincolo de asta, şi mai greu, dacă nu de-a dreptul de neînţeles, ne apare nostalgia unora din cei trecuţi prin temniţă atunci când privesc în urmă, la acea vreme a încercărilor.

„Este imposibil pentru cineva din afara închisorii să înţeleagă - ne avertizează

părintele Gheorghe Calciu. Suntem liberi şi suntem foarte fericiţi că suntem liberi, dar avem un fel de nostalgie pentru închisoare. Şi nu o putem explica altora. Ei spun că suntem nebuni. Cum îţi poate lipsi închisoarea?

Deoarece în închisoare am avut cea mai spirituală viaţă. Am atins niveluri pe care nu suntem în stare să le atingem în libertate. Izolaţi, ancoraţi în Iisus Hristos, am avut bucuria şi iluminarea pe care lumea nu le poate oferi. Nu există cuvinte care să exprime exact sentimentul pe care l-am avut acolo. Aceia care nu au avut experienţa noastră nu pot înţelege cum am putut fi fericiţi în închisoare" [Monahii John Marler şi Andrew Wermuth, *Tinerii vremurilor de pe urmă - ultima şi adevărata răzvrătire*, Ed. Sophia, Bucureşti, 2006, pag. 184-185].

O astfel de fericire, dincolo de înţelegerea noastră, în ciuda suferinţelor, trăia Valeriu Gafencu. Virgil Ioanid îşi aminteşte cum, pe drumul între două închisori, în dubă, doborât de tuberculoză, cu obrajii stacojii de febră, Valeriu vorbea „de fericirea de a suferi pentru Hristos şi de a rezista ca primii martiri prigoanei dezlănţuite de duşmanii credinţei" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, p. 123, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003]. De asemenea, într-o scrisoare trimisă familiei, mărturisea: „Azi sunt fericit. Prin Hristos, iubesc pe toţi" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 235, Editura Christiana, București, 2006].

Starea aceasta de fericire nu a fost însă uşor de atins. Despre calea plină de zbucium, căutări şi suferinţe prin care Valeriu a dobândit-o, vom vorbi în cele ce urmează.

Fire generoasă şi entuziastă, încă de tânăr Valeriu era purtat de idealuri înalte. „Esenţialul gândurilor mele din acea vreme - e vorba de vârsta liceului - era ca eu să devin un om de mare valoare. Înţelegeam prin aceasta un om care să joace un rol covârşitor în istorie, un om care să dea ceva neamului. Voiam să fac mult bine în lume"... [Ioan

Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 233, Editura Christiana, București, 2006]

„Trăiam o viaţă normală în studenţie, eram unul din cei mai apreciaţi studenţi, iubit de toată lumea şi cu o sete neobişnuită pentru Ideal: o lume nouă, în care să domnească iubirea şi dreptatea, armonia desăvârşită” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 233-234, Editura Christiana, București, 2006].

Cu astfel de gânduri, în mod firesc va fi atras de Frăţiile de Cruce, în rândurile cărora se va regăsi pe deplin. Foarte iubit de tinerii al căror îndrumător ajunge, va lega cu ei o adevărată comuniune. Peste toate acestea vin arestarea şi condamnarea la 25 de ani închisoare. Singura vină: implicarea din tot sufletul în educaţia - e drept sub nume interzis - din Frăţiile de Cruce.

Ajuns la Aiud, are parte de un regim dur. Vreme îndelungată, după cum va mărturisi el mai târziu, petrece mai mult izolat, fiind scos la plimbare doar o oră şi jumătate pe zi. Începutul acesta nu a fost deloc uşor. Spune într-o scrisoare: „Şi, dragă mamă aş vrea să ştii că am suferit mult. În prima iarnă mă trezeam noaptea din somn şi, în singurătatea celulei, în frig şi în foame, priveam întunericul şi şopteam încet, ca să aud numai eu, dar aşa de tare ca să audă Dumnezeu: «mamă, mi-e frig şi mi-e foame!». La început a fost greu de tot” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 234, Editura Christiana, București, 2006].

Suferinţa e şi mai apăsătoare pentru că, știindu-se nevinovat, nu-i înţelege rostul. „Cu primul pas pe care l-am făcut în închisoare, m-am întrebat pentru ce am fost închis. Pe planul vieţii sociale, privind relaţiile mele cu lumea în care am trăit, am fost privit ca fiind foarte bun, un exemplu de conduită morală. Dacă intram în conflict cu cineva, era numai pentru Adevăr” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 231,

Editura Christiana, București, 2006].

În măcinarea aceasta sufletească, el caută răspunsul în cărţile care circulau în temniţă. „La început a studiat şi a citit foarte mult, însă curând s-a oprit asupra creştinismului, care i-a apărut în adevărata lui lumină, adică în latura sa duhovnicească. Valeriu s-a dedicat unei intense lecturi teologice, făcând o cercetare atentă a spiritualităţii ortodoxe. Printre cărţile pe care le-a citit au fost Patericul, Mântuirea Păcătoşilor, Vieţile Sfinţilor, Urmarea lui Hristos. A citit pe Sfinţii Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigorie Palama, Grigorie de Nazianz, Efrem Sirul, Ioan Damaschin. A studiat, de asemeni, pe Pascal, Bulgakov, Berdiaev, Papini, precum şi toate cursurile care se predau la Facultatea de Teologie. Lectura lui se concentra mai ales asupra Sfintei Scripturi" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 43, Editura Christiana, București, 2006].

Cărţile duhovniceşti îl vor ajuta să vadă mai adânc lucrurile şi să se întoarcă spre sine însuşi. În singurătatea celulei se roagă mult, căutând să înţeleagă rostul suferinţei. După chinuitoare frământări şi zbateri, prin harul lui Dumnezeu, trăieşte o stare de iluminare în care îşi vede sufletul plin de păcate. „După mult zbucium, după multă durere trăită, când paharul suferinţelor se umpluse, a venit o zi sfântă, în iunie 1943, când am căzut cu faţa la pământ, îngenuncheat, cu fruntea plecată, cu inima zdrobită, într-un hohot de plâns. Îl rugam pe Dumnezeu să-mi dăruiască lumina. La acea dată îmi pierdusem toată încrederea în oameni. Îmi dădeam perfect de bine seama că mă găseam în adevăr, pentru ce dar sufeream? Din tot sufletul meu plin de elan rămăsese numai iubirea. Nimeni nu mă înţelegea. În plânsul meu prelung am început să bat metanii. Şi deodată - O, Doamne! Ce mare eşti Tu, Doamne! - mi-am văzut tot sufletul meu plin de păcate, rădăcina tuturor păcatelor omeneşti am găsit-o în mine. Vai, atâtea păcate, şi ochii sufletului meu împietrit de mândrie nu le vedeau! Ce mare este Dumnezeu!

Văzându-mi toate păcatele, am simţit nevoia de a le striga în gura mare, de a mă lepăda de ele. Şi o pace adâncă, un val adânc de lumină şi dragoste mi s-a revărsat în inimă. Imediat ce s-a deschis uşa, am ieşit vijelios din celulă şi m-am dus la fiinţele care ştiam că mă iubesc cel mai mult şi la cei ce mă urau şi care greşiseră cel mai mult faţă de mine şi le-am mărturisit deschis, fără nici un înconjur: «Sunt cel mai păcătos om. Nu merit încrederea ultimului dintre oameni. Sunt fericit!».

Toţi au rămas înmărmuriţi. Unii m-au privit cu dispreţ, alţii cu indiferenţă, unii m-au privit cu iubire pe care ei înşişi nu şi-o puteau explica. Un singur om mi-a spus: «Meriţi să fii sărutat!». Dar eu am fugit repede în celula mea, mi-am trântit capul în pernă şi mi-am continuat plânsul, mulţumind şi slăvindu-L pe Dumnezeu" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 231-232, Editura Christiana, București, 2006].

Momentul acesta de iluminare va fi pentru Valeriu o adevărată naştere din nou. Înţelegerea rostului suferinţei este cel dintâi folos al conştiinţei păcatului. „Suferinţa, oricât de grea ar fi, nu are alt sens decât curăţirea sufletului dornic de mântuire" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 25, Editura Christiana, București, 2006].

De acum va fi foarte preocupat de problema păcatului.

„Din iunie 1943, când am trăit prima zguduire sufletească, provenită de pe urma conştiinţei păcatului, mi-am dat seama că pe măsură ce mă adâncesc mai mult în mine însumi, descopăr noi păcate" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 229, Editura Christiana, București, 2006].

Drept urmare, pune început lucrării de curăţire.

„De la acea dată, am început conştient lupta împotriva păcatului" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 232, Editura Christiana, București, 2006].

Conştiinţa păcatului la care ajunge Valeriu a făcut trecerea de la o înţelegere morală la una duhovnicească. În Frăţiile de Cruce, Valeriu fusese educat în ideea unei înnoiri a vieţii pe temeiul moralei creştine. Însuşi Codreanu privea Legiunea ca o şcoală spirituală care să formeze un om nou, un erou moral. Judecat după măsurile moralei creştin-legionare, Valeriu era un model de om care tindea la o viaţă înnoită: credincios, onest, bun la studii, generos - într-un cuvânt un om cu o conduită ireproşabilă. Conştiinţa sa morală nu-i reproşa nimic; şi de aceea nu înţelegea rostul suferinţelor.

Altfel va vedea însă lucrurile după ce dobândeşte o conştiinţă duhovnicească. Îşi dă seama că cerinţele harului sunt mult mai profunde decât exigenţele moralei. „Am văzut că sunt un om păcătos. M-am cutremurat de păcatele mele, de neputinţa mea. Mi-am dat seama că eu, care doream cu toată inima o lume ideală, eu însumi eram un păcătos. Deci mai întâi trebuia să devin eu un om curat, un om nou” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 230, Editura Christiana, București, 2006].

Omul nou, spre care năzuieşte de acum, cere o prefacere mult mai adâncă decât eroul moral aşa cum era înţeles de obicei în legionarism. Este omul duhovnicesc care, înnoindu-se prin pocăinţă, şi-a curăţit haina botezului de zgura păcatelor.

Deşi lupta aceasta depăşeşte exigenţele moralei, nu înseamnă că educaţia din Frăţiile de Cruce nu i-a fost lui Valeriu de nici un folos. A fost o treaptă care i-a format caracterul, l-a ferit de păcate, i-a dezvoltat spiritul de jertfă şi de comuniune. Foarte mulţi tineri astfel formaţi, deşi nu au ajuns la conştiinţa lui Valeriu, au făcut jertfe impresionante în puşcării. Toate au avut valoarea lor.

Nici pe Valeriu, conştiinţa duhovnicească la care ajunge, nu-l duce la negarea a ceea ce a primit bun prin această educaţie, ci la o înţelegere mai adâncă, profund spirituală a legionarismului.

Ca atare, nu se va dezice de trecutul său. Mai târziu, la Târgu-Ocna, într-o discuţie cu Ion Popescu, va spune:

„Am intrat în închisoare ca legionar. Faţă de administraţie nu pot să mă dezic, să spun că nu mai sunt, pentru că eu ca legionar am fost condamnat. Dar spiritual vorbind, am trecut de pragul la care văd de obicei legionarii lucrurile. Nu înseamnă că mă desolidarizez, chiar dacă nu mai sunt interesat de politică, ci mai mult de viaţa spirituală. Dar fiecare cu măsura lui. Cred că Mişcarea Legionară trebuie să aibă, în primul rând, în mijlocul ei un nucleu, o comunitate spirituală de mare trăire care să iradieze trăirea creştină în ceilalţi” [Mărturie dată de Ion Popescu, monahului Moise în aprilie 2005].

La Aiud, unde cei mai mulţi deţinuţi înţelegeau credinţa la nivelul moralei, Valeriu stârnea nedumeriri. „Valeriu şoca prin conştiinţa păcatului, pe care îl mărturisea cu umilinţă la modul personal şi colectiv, într-o vreme în care noi, deşi eram creştini, nu aveam încă o adevărată viaţă duhovnicească. Orgoliul se ascundea în noi sub mantia tainică a «onoarei» şi a fost o luptă grea până când aşa-zisa «demnitate» şi «onoare» s-au înduhovnicit trecând prin baia curăţirii” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 43-44, Editura Christiana, București, 2006].

Silindu-se să-şi limpezească sufletul, Valeriu se ruga mult.

„Adesea cădea cu faţa la pământ şi plângea cerând mila, ajutorul şi luminarea cerească. Treptat a înlocuit studiul cu rugăciunea. Noaptea citea Paraclisul Maicii Domnului, iar ziua acatiste. Mergea regulat la slujbe, se spovedea smerit, se cumineca cu bucurie. Respecta preoţii, deşi n-a găsit un duhovnic pe potriva dimensiunilor sufletului său. Îi plăcea să cânte rugăciuni şi psalmi. Bătea multe metanii, în funcţie şi de starea fizică. Liniştea era deplină, izolarea de lume aproape totală, deci condiţii prielnice lucrării

duhovniceşti.

Dragostea îl făcea să se reverse către prieteni la un nivel sufletesc adânc şi sincer. Se străduia să plinească în sine virtuţile, proces care avea să se desăvârşească pe parcursul anilor. Se sfătuia mereu cu cei de un cuget cu el şi împreună au luptat să se curățească.

Zi de zi făcea ordine în sufletul său, devenea altul, se deprindea să trăiască în Duhul, potrivit învăţăturii creştine. Sporirea îi era armonioasă, tinzând să realizeze omul cel nou. Prin harul lui Dumnezeu, el a străbătut calea celei mai autentice spiritualităţi ortodoxe.

Prin 1943, Valeriu a fost izolat, împreună cu alţii, în Zarea, cu regim sever, fără cărţi, fără contact cu familia şi cu o raţie de hrană insuficientă, care l-a distrofiat. Aici s-a dedicat în întregime Rugăciunii inimii, spunând neîncetat „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!”. Începutul bun era pus, orientarea era limpede, aşa încât această perioadă i-a adus un spor duhovnicesc însemnat.

Primii ani fuseseră de căutare, următorii de lacrimi şi pocăinţă, iar acum erau ani de vorbire cu Dumnezeu, de trăire cu Dumnezeu şi unire cu Dumnezeu pe calea rugăciunii. Îndrumătorul care i-a stat la dispoziţie a fost acea carte mică scrisă de un anonim, intitulată Pelerinul rus.

Toate celelalte preocupări au dispărut, pentru a fi înlocuite cu rugăciunea. Dar ea, o dată cu descoperirea luminii interioare, o dată cu ordinea sufletească, o dată cu lumina harică, i-a revelat în minte toate problemele ce l-au preocupat, evident nu ca o aflare, ci ca o dăruire” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 47, Editura Christiana, București, 2006].

În scrisorile adresate familiei, Valeriu vorbeşte de lupta cu păcatul şi de seninătatea care încet, încet îşi face loc în suflet.

„Mă lupt cu păcatele. Şi cu cât mă adâncesc mai mult în mine, cu atât găsesc altele noi. Dar cu ajutorul Domnului le birui. Am căpătat o seninătate sufletească permanentă şi mă mulţumesc cu darurile pe care mi le dă Dumnezeu, căci sunt nepreţuite. Vă mărturisesc iarăşi acelaşi lucru: trăiesc fericirea, o gust mai ales în lacrimi şi durere, acolo o găsesc mai dulce, mai adâncă. Trăiesc cu conştiinţa omului păcătos. Trăiesc pe Dumnezeu, Izvorul tuturor bucuriilor vieţii. (...) Vă spun drept, sunt fericit, înţeleg şi iert totul, oricine m-ar lovi pe mine personal, îl iert.

Maica Domnului îmi împlineşte rugăciunile. Trăiesc pe revărsarea unor adevărate valuri de dragoste, care îmi copleşesc toată fiinţa pătrunsă de conştiinţa nimicniciei mele ca om pe pământ. Stau căzut în faţa icoanei, în genunchi, implorând milă, ajutor şi dragoste pentru mine şi pentru toţi ai mei, părinţi, rude, prieteni, binefăcători, vrăjmaşi. (...) Sunt cum mă ştiţi. Tac mâlc şi meditez ore şi zile în şir. Îmi trimit gândurile departe şi când mă trezesc la realitate, zâmbesc. Cânt şi mă rog. Sunt vesel sufleteşte. Viaţa cotidiană are un aspect uniform. Viaţa interioară mi-e simplă, vie, plină şi mare, cu doruri şi vise pe care eu le trăiesc şi le simt vii în sufletul meu” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 226-227, Editura Christiana, București, 2006].

„În adâncul cel mai tainic al inimii am găsit izvorul nesecat al vieţii, dragostea. Mi-am dat seama că am nesocotit acest dar. Am spus atunci: «am greşit!». În pământul păcatelor mele îngropasem tot ce sădise Dumnezeu mai preţios în mine. Pentru nesocotirea iubirii, acest dar sfânt, mă simt răspunzător de toate păcatele semenilor mei, din toate timpurile şi locurile. Dar sunt un om fericit, cel mai fericit om! Simt dragostea lui Dumnezeu la tot pasul, ocrotirea şi grija Lui pentru mine. Vreau să nu mai trăiesc pentru mine, ci să trăiesc pentru iubire, să contribui la fericirea tuturor, cu darul lui

Dumnezeu. Prin mântuirea semenilor mei, să-mi mântuiesc propriul suflet. Ah! Cât sunt de fericit! Cum poate trăi omul, această fiinţă micuţă, atâta fericire?” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 229, Editura Christiana, Bucureşti, 2006].

Viața în „lavra” Aiudului

Construită pe vremea stăpânirii austro-ungare pentru românii din Ardeal, închisoarea Aiudului era, între cele două războaie mondiale, cea mai mare puşcărie din ţară. În această temniţă vor fi adunaţi, începând cu noiembrie 1942, câteva mii de legionari condamnaţi de regimul antonescian. Strângerea lor la Aiud s-a făcut cu un rost: conducerea închisorii, la ordinul mareşalului Antonescu, urma să obţină desolidarizarea lor de Mişcarea Legionară şi trimiterea pe frontul antibolşevic, chipurile pentru „reabilitare”. Cu legionarii care vor accepta, se formează batalioane speciale, trimise în primele linii cu ordinul de a li se da cele mai grele misiuni, în care moartea era aproape sigură.

În acest scop, începând cu martie 1943, comandantul închisorii, maiorul magistrat Munteanu, duşman învederat al legionarilor, va trece la măsuri severe: izolarea

deţinuţilor, suspendarea dreptului la pachet şi vorbitor, obloane la ferestre, înrăutăţirea hranei, pedepse corporale pentru încălcări iluzorii ale regulamentului.

În curtea închisorii, maiorul Munteanu ţine un discurs despre eliberarea legionarilor cu condiţia de a merge pe front pentru reabilitare, discurs ce se încheie perfid cu întrebarea: „E cineva care nu vrea să meargă pe front?”. În tăcerea care se aşterne, Traian Trifan iese în faţă şi desparte apele, arătând că nu admite să fie supus la presiuni şi ameninţări.

„Traian Trifan are grad de căpitan şi îşi serveşte ţara ca ostaş, dar comandantul legionar Traian Trifan nu are ce reabilita în faţa nimănui” [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 87, Editura Antim, București, 2002]. Cea mai mare parte a deţinuţilor îi vor urma exemplu.

În iunie 1943, legionarii sunt chemaţi la administraţie spre a semna o cerere de a merge pe front pentru reabilitare şi o declaraţie de desolidarizare de Mişcarea Legionară.

„Valeriu şi alţi câţiva - arată Ianolide - au spus că nu au nimic de reabilitat dincolo de justiţia propriei conştiinţe; doream să luptăm împotriva comunismului, năzuiam să unim țara, dar nu ca deţinuţi, nu ca vinovaţi; nu aveam pe sufletele noastre nimic de «reabilitat» - şi deci am refuzat frontul.

Am refuzat şi desolidarizarea, nu pentru că nu aveam greşeli de care să ne desolidarizăm, ci pentru că procesul nostru de conştiinţă înfiera toate greşelile făcute fără a avea nevoie de imboldul unei elite politice al cărei reprezentant era un monstru ca maiorul magistrat” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 44, Editura Christiana, București, 2006]. Prin urmare, răspunsul lui Valeriu va fi foarte ferm: „sunt ceea ce sunt, nu am de ce mă desolidariza, cred în adevăr şi în bine şi în biruinţa lor” [Nicolae Trifoiu, Studentul *Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, p. 187, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

Refuzul desolidarizării nu însemna că acceptă tot ceea ce gândesc ceilalţi legionari.

„După episodul «reabilitării», Valeriu a luat, într-o altă împrejurare, o atitudine la fel de frumoasă: întrucât se punea accentul pe pedeapsă şi pe răzbunarea în lupta politică, el a susţinut că răzbunarea este a lui Dumnezeu; nimănui nu-i este îngăduit să-şi facă singur dreptate; creştinul iartă, creştinul se situează pe poziţia dragostei, singura virtute aducătoare de pace, singura atitudine care învinge şi nu este învinsă.

Împotriva acestui punct de vedere s-au ridicat voci puternice şi Valeriu, încercând să se justifice, era tot mai singur. Cu toate acestea, a rămas neclintit în convingerea sa şi cu timpul mulţi i s-au alăturat” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 46, Editura Christiana, București, 2006].

Ca urmare a refuzului desolidarizării, câteva sute de deţinuţi au fost izolaţi în Zarcă, înghesuiţi în celule de 4/2 metri, cu regim dur, mâncare slabă, dormit pe duşumele, fără paturi, doar cu îmbrăcămintea lor zdrențuită. În astfel de condiţii mulţi se vor îmbolnăvi. Regimul acesta ţine până în vara anului 1944.

După 23 august, un decret al puterii nou instalate eliberează toţi deţinuţii politici, cu excepţia legionarilor. Apropierea frontului face ca prin septembrie, sub escortă, pe jos, deţinuţii să fie evacuaţi la Alba-Iulia. În condiţii grele, datorită slăbiciunii fizice, epuizaţi de căldură şi de sete, drumul a fost parcurs într-o zi. Prin octombrie vor reveni la Aiud.

Cum în ţară domnea confuzia şi comuniştii nu au pus decât treptat mâna pe putere, în perioada următoare, la Aiud viaţa a fost mai puţin aspră. Deţinuţii se bucurau de o oarecare libertate, circulând neîngrădiţi în interiorul închisorii. Puteau ţine legătura între ei, mergând de la o celulă la alta, de la un etaj la altul, ba chiar la cei din alte clădiri ale

temniţei, fără a li se cere socoteală.

În afara Sfintei Scripturi, în temniţă pătrunseseră scrieri teologice, ce erau o adevărată hrană spirituală pentru cei închişi.

Cei din jurul bădiei Trifan, după cum arată Virgil Maxim, vor folosi acest răstimp de slăbire a chingilor pentru a se întări duhovniceşte.

„Pentru a realiza un program de studiu, meditaţie şi rugăciune ne-am făcut noi înşine ore şi zile de întâlnire; în loc să ne închidă gardienii, ne-am confecţionat zăvoare interioare. Când găseai uşa încuiată ştiai că acolo e aprinsă candela inimii şi arde pentru Hristos. Reveneai în ziua şi la ora indicată pe uşă” [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 106, Editura Antim, București, 2002].

„Începea să fie frig în celule, căci caloriferul nu dădea căldură. Am hotărât să stăm mai mulţi într-o celulă, căldura suflării noastre îndulcind asprimea stihiei. În iarna 1944-1945 am stat cu Anghel Papacioc, părintele Vasile Serghie şi Valeriu Gafencu; Marin Naidim cu domnul Trifan, domnul Marian şi Schiau Ion; Nicu Mazăre cu Iulian Bălan, Foti Petru şi Avram Sebastian” [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 108, Editura Antim, București, 2002].

„Iarna am citit foarte mult cu Valeriu Gafencu, sub ascultarea părintelui Vasile Serghie, am aprofundat teoretic *Dogmatica* şi *Apologetica*, *Arheologia biblică*, *Simbolica*, *Mistica*, *Ascetica*... Anghel Papacioc îmbina programul de studiu cu ore de rugăciune, meditaţii şi cu discuţii exegetice. Ca în timpul acela, niciodată nu m-am simţit mai împlinit.

Părintele Vasile Serghie, eminent absolvent al Facultăţii de Teologie de la Cernăuţi, era şi un trăitor viu al adevărurilor de viaţă creştină. În toate manifestările lui era

de o sobrietate rar întâlnită. Viaţa, pentru el, era „Timp Hristic”, nu întâmplare sau succesiune de evenimente din care nu ştii ce să alegi. Împreună cu Anghel Papacioc, care era de o râvnă rar întâlnită pentru câştigarea stadiilor de viaţă virtuoasă, pură, sfântă şi un fervent (*pasionat*) animator pentru rugăciunea isihastă, erau lumină şi îndemn de a ne integra în Hristos ca mădulare sfinţite.

Valeriu Gafencu, un inspirat al lui Dumnezeu, nu avea nevoie de cele predate de părintele Serghie, căci îi izvorau din suflet ca şi cum îşi aveau rădăcina într-însul. Se supunea însă cu ascultare totală programului de studiu, exegeze, rugăciune şi efort de control moral. Era ca un frate mai mare: încercam să mă ţin de pulpana hainei lui pe drumul cunoaşterii şi trăirii în Hristos.

Din când în când, săptămânal sau lunar, ştiind de la Sfinţii Părinţi că adevărata smerenie este descoperirea gândurilor pentru a nu te îndreptăţi singur în ceea ce cugeţi, ne strângeam la domnul Trifan sau la noi, uneori toţi, alteori numai câţiva, ne descopeream nedumeririle şi dezbăteam problema care ne provocase întrebări în conştiinţă, în lumina scrierilor Sfinţilor Părinţi şi hotărârilor canonice ale Bisericii. Ne ridicam cu mintea la înţelesuri de cugetare sfântă şi trăiam drumul de sfinţenie pe care au mers, sub lumina Harului, „*înţelepţii lui Dumnezeu care n-au slujit făpturii, ci numai Făcătorului*”. Patericul, carte de căpătâi, ne punea în condiţia de a intui cum se pun în practică adevărurile supranaturale, mobilizându-ne puterile pentru câştigarea virtuţilor” [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 110, Editura Antim, Bucureşti, 2002].

„În programul duhovnicesc, în afară de rugăciune, studiu, meditaţie, convorbiri exegetice, intra şi o zi pe săptămână de tăcere completă, făcută tot cu scopul unei adânciri şi întâlniri tainice cu Dumnezeu; o analiză scrupuloasă a tuturor momentelor şi actelor vieţii, pe care apoi, într-o mărturisire, o analizam, adâncind-o şi mai mult şi încercând să găsim soluţii de vindecare şi îndreptare sau de încuviinţare, după cum era

cazul” [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 115, Editura Antim, București, 2002].

„Prin martie, cum a început să se încălzească, am luat hotărârea să ne mutăm câte unul în celulă, ca să facem o experienţă duhovnicească; să intensificăm exerciţiul rugăciunii isihaste şi să avem timp să studiem cât mai mult literatura patristică ce o aveam la dispoziţie. Sub binecuvântarea părintelui Serghie şi-a organizat fiecare pravila, nelipsind controlul întâlnirii periodice comune.

Părintelui Vasile Serghie i-a expirat pedeapsa și la sfârşitul lunii aprilie a plecat. Am rămas fără un pedagog învestit haric. Ceilalţi preoţi legionari, deşi erau modele de viaţă creştină, erau angajaţi în menţinerea vieţii duhovniceşti la stadiul suportării suferinţei şi practicării rugăciunii. Aşa că domnul Trifan şi Anghel Papacioc deveniseră cenzori pentru controlul vieţii la care ne angajasem. Apoi consultam pe cei cu pregătire teologică, domnul Straja - viitor preot, - Radu Leonte, pe preoţii Ion Marinescu, Ion Florea, Traian Belu, pe diaconul Grebenea” [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 117, Editura Antim, București, 2002].

„Vara anului 1945 am petrecut-o în semi-libertate interioară, între ateliere şi celule. Domnul Trifan a fost de părere să experimentăm şi forma de viață a comunității monahale, îndeletnicindu-ne cu împletitul coşurilor, rucodelia din timpul exersării rugăciunii inimii” [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 119, Editura Antim, București, 2002].

După cum se vede, deţinuţii aceştia, monahi după duh, au îmbrăcat în haină călugărească condiţiile vieţii de închisoare.

„Închisoarea - spune Virgil Maxim - îţi creează condiţii aparte. Celula devine

chilie de rugăciune, hrana, prilej de asceză, izolarea, lepădarea de bunurile şi bucuriile vieţii, prilej de trăire în sărăcie, curăţie şi feciorie. Necunoscutul, prilej de încredinţare în purtarea de grijă şi în voia lui Dumnezeu. Ascultarea cere un superior - duhovnic - căruia să i te supui şi Dumnezeu ne-a oferit şi acest dar prin prezenţa preoţilor. Făceam ascultare şi faţă de programul impus de stăpânirea lumească, act de pedagogie divină, în care voia ta intră în chip conştient în subordinea voii divine.

Nu e aceasta condiţia monahului? Lepădarea de lume, luarea crucii şi acceptarea voii lui Dumnezeu?" [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 109, Editura Antim, București, 2002].

În această *obşte* de nevoitori, Valeriu va statornici o legătură sufletească aparte cu trei dintre ei.

„Stau o vreme în aceeaşi celulă, se mărturisesc unii altora. Îşi ţin sufletele deschise unul către altul. Năzuiesc împreună. Se roagă împreună. Totul le este de obşte.

Această comunitate restrânsă era ideală, dar nu lipsită de ispite şi frământări. Forme subtile de mândrie ori de invidie tulburau sufletele. Încercarea de rezolvare a greşelilor prin spovedanie comună uneori a dat rezultate bune, alteori a încins spiritele. S-a simţit lipsa unui povăţuitor încercat, cu autoritate.

De asemenea, s-a înţeles că oricât de mare este dorinţa comuniunii, totuşi fiecare om este unic, are viaţa lui, evoluţia lui, specificul lui, care nu poate fi confundat cu un altul, ci numai comunicat - ba chiar comunicat după anumite rigori pe care le Impune personalitatea oamenilor.

În ciuda tuturor ispitelor, dragostea şi bunele intenţii nu au dispărut niciodată dintre noi. Învăţam practica spiritualităţii creştine, căci pedagogia şi îndrumarea duhovnicească sunt o artă, ori, dacă vreți, o ştiinţă.

Se iscau tensiuni din nimic, dintr-un gând rău. Şi am înţeles că nu orice gând rău este un păcat, ci numai cel care este acceptat de conştiinţă şi devine patimă. Se poate ca un gând rău să dureze ca ispită mai mult timp, dar să nu fie niciodată acceptat, şi deci acesta nu e păcat şi nu trebuie mărturisit, decât numai dacă uşurează războiul nevăzut cu duhurile. (...)

Lăcomia a fost una dintre ispite - dar nu cea mui greu de învins - şi împotriva ei a funcţionat bine spovedania comună. Lenea şi comoditatea au tulburat liniştea uneori, dar când s-a tras semnalul de alarmă, au dispărut ca prin minune.

Unii şi-ar putea închipui că am avut parte de felurite ispite trupeşti, dar ele n-au existat între noi, ci a fost lupta fiecăruia în parte, luptă în care ajutorul reciproc ne-a fost de mare folos. Am învăţat că dacă nu laşi mintea să râvnească pofta trupului, atunci trupul se supune duhului. Şi un trup înfrânat ajută mult în sporirea duhovnicească. (...)

Virtuţi care în singurătate păreau bine înstăpânite în suflet, se dovedeau fragile la întâlnirea cu oamenii. Se întâmpla adesea să simţim unul faţă de altul porniri rele pentru un cuvânt nepotrivit, pentru o vorbă ce părea în plus, pentru un gest pripit, pentru o dorinţă ce părea exagerată. (...)

Mica noastră comunitate era o şcoală a desăvârşirii. Am învăţat că fiecare patimă se poate înlocui cu o virtute, prin care Dumnezeu este activ în om. Orizontul nostru lăuntric s-a lărgit. Am învăţat să ne iubim, să ne îngăduim unii pe alţii, să ne răbdăm reciproc, să ne vedem într-o largă înţelegere umană şi, nepoticnindu-ne de clipă, să alergăm cu sârg către ţinta finală a slavei lui Dumnezeu.

Aşa s-a ajuns la lepădarea de sine, la moartei eului fiecăruia dintre noi. Ne-am silit să ascultăm unii de alţii, să ne supunem unii altora aşa cum ne-am supune lui Dumnezeu. Pe fiecare dintre noi ne-a ispitit satana; dar prin fiecare dintre noi a lucrat Duhul Sfânt şi a biruit. (...)

Comuniunea noastră era de fapt confruntarea dintre noi, pe de o parte, şi dintre noi şi Dumnezeu, pe de alta. Am alergat toţi către acelaşi Arhetip-Hristos şi fiecare şi-a rotunjit propria sa personalitate, încât am realizat unitatea în diversitate. Forţa duhovnicească a acestei lupte a fost tot timpul dragostea. Ne-am încredinţat lui Dumnezeu, ne-am dăruit Lui şi am trăit prin El şi în El.

De cele mai multe ori Valeriu a fost cel care nu s-a înşelat, care a ieşit primul la lumină, care a ars ca o flacără în mijlocul nostru al tuturor - şi asta prin valoarea împrejurărilor, căci nu fusese nimic stabilit in sensul unei ierarhii.

Valeriu a fost omul în care L-am văzut salăşluind pe Hristos. Datorită lui a izbândit lucrarea noastră; datorită lui cred că am fost ocrotiţi de Dumnezeu” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 58-60, Editura Christiana, București, 2006].

Colonia de muncă de la Galda de Jos

Între 1946-1948, grupul lui Trifan împreună cu alți deţinuţi se vor afla în colonia de muncă de la Galda de Jos. Virgil Maxim, care a fost alături de ei, descrie viaţa de aici.

„Prin 25 martie am început ieşirile în coloniile de muncă din Unirea, lângă Ocna Mureşului, Ciuguzel, pe dealurile dinspre Blaj, şi Galda de Jos, aproape de Teiuş. Oamenii s-au organizat spontan, în funcţie de afinităţile sufleteşti, de cunoştinţe mai vechi sau de specificul lucrărilor din colonii. Unirea a fost asaltată de ţăranii muncitori ai ogoarelor şi de cei cu pregătire agronomică. Ciuguzelul a adunat pe cei din regiunile de deal, viticultori şi pomicultori, împreună cu cei legaţi sufleteşte de ei, mai puţin cunoscători ai acestor munci, sau bolnavii aflaţi în îngrijirea acestora. Iar Galda, unde am fost şi eu, cu lucrări mixte, a atras elemente capabile să facă faţă la toate muncile.

În 3-4 zile, câte 100-150 oameni pentru fiecare colonie au ieşit la muncă. Au rămas totuşi în închisoare cam 100 de oameni, unii în serviciile de care administraţia nu se putea dispensa, alţii care nu au vrut sau nu au putut ieşi din motive strict personale” [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 129, Editura Antim, București, 2002].

„La începutul lunii mai am ieşit cu ultima grupă programată pentru Galda: Trifan Traian, Marian Traian, Anghel Papacioc, Schiau Ion, Valeriu Gafencu, Dragon Gheorghe, Ţâru Victor, Jacotă Vasile, Mazăre Nicolae, Pascu Constantin, Bălan Iulian, Naidim Marin, Iordache Ion, Sandu Ştefănescu, Andrei Popescu, Costică Dumitrescu. (...)

Am scris acasă şi au sosit bani, colete sau membri ai familiilor, la vorbitor. Am constituit de la început o comunitate de viaţă ca în timpurile primare creştine. Toate le aveam de obşte. Nu comunism, ci comunitarism creştin. Colonia activa ca o tabără de muncă legionară. Fiecare a fost încadrat într-o echipă, după pricepere şi aptitudini. Pentru a nu se irosi forţele - şi aşa puţine, căci nu toţi puteau munci efectiv - nu muncea fiecare pentru ziua de muncă săptămânală, ci am constituit echipe care lucrau permanent prin satele din împrejurimi la săpat de porumb, la secerat, la lucrări viticole, la cosit de fân, la tăiat de pădure, lucrând pe bucate, cu plata în natură, asigurându-ne o aprovizionare mulţumitoare cu cartofi, fasole, grăsimi şi chiar carne. (...)

Când vremea nu ne permitea să lucrăm, viaţa coloniei se transforma în viață de mănăstire, cu program de rugăciuni, studiu, meditaţii, convorbiri duhovniceşti. Părintele Arsenie Boca de la mănăstirea Sâmbăta-Făgăraş ne-a trimis în dar primele trei volume din Filocalie, hrană spirituală care ne lumina sufletele cu învăţăturile Sfinţilor Părinți ai Bisericii" [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 133-134, Editura Antim, București, 2002].

În toamna anului 1947, câteva zeci de deţinuţi sunt transferaţi, pentru o perioadă scurtă, la colonia de la Unirea. Aici are loc un incident cu gardienii, care îi obligau să lucreze şi duminica.

„Cosisem fânul ce urma să fie strâns săptămâna următoare. Duminica, noi, cei sosiţi de la Galda, ne pregăteam să mergem la biserică, în sat. Dar cei doi gardieni ne-au oprit şi ne-au dat ordin să mergem la strânsul fânului. Le-am amintit gardienilor dreptul de a nu lucra duminica. Nervoşi, au început să ne ameninţe, să ne insulte. Au scos pistoalele, acuzându-ne de revoltă în colonie. Atunci Valeriu Gafencu le-a răspuns:

- Puneţi-vă pistoalele în tocuri! Mergem la muncă! Dar să ştiţi că Dumnezeu n-o să vă ajute!

Am luat furci şi greble, ne-am încolonat şi am plecat. Până la locul respectiv erau 3 kilometri. La ora 9 am ajuns. Am început să strângem fânul, să-l facem poloage, apoi clăi, să poată fi încărcat. În văzduh, sunetele clopotelor anunţau intrarea la Liturghie. Ne-am oprit din lucru şi am rostit un Tatăl nostru şi Născătoare de Dumnezeu. Domnul Trifan, domnul Marian şi Valeriu Gafencu întârziau să se ridice din genunchi. Mai aveam o postată bună de strâns. Ar fi trebuit să facem şi pauză fiindcă se apropia prânzul. Masa se aducea la locul de muncă, în marmite (*vase mari de metal*), de către bucătari. Pentru a termina mai repede n-am mai făcut pauză, am uitat şi de masă, care de altfel nici n-a mai venit.

Era 3-4 după-amiaza când am terminat. Abia atunci ne-am aşezat să ne odihnim puţin. De pe vârful unei coline se apropia un bărbat; era un gardian. Ne anunţă să aşteptăm cele trei maşini mari şi cele şapte căruţe pentru a încărca fânul până seara.

Un vânticel ridica în văzduh puful păpădiilor şi frunzele uscate de porumb de prin lanurile vecine. Cerul a început să se înnoreze şi vântul, transformat în vijelie, smulgea vârful căpiţelor; crescând în intensitate, s-a prefăcut în furtună şi umfla în văzduh toate căpiţele, purtându-le ca pe nişte păsări jumulite peste culmile colinelor. În mai puţin de un sfert de oră nu mai era nici un fir de fân pe teren şi o ploaie măruntă a început să cadă. Zarea se întuneca şi fulgerele brăzdau cerul însoţite, de tunete năprasnice. Gardienii se uitau disperaţi la noi, ca şi cum ar fi trebuit să facem ceva spre a salva situaţia. Ne-am încolonat şi am plecat spre colonie, fără a aştepta comanda lor. Ne urmau aproape. Apoi ploaia s-a oprit. Când am ajuns în colonie se însera de-a binelea. Maşinile şi căruţele aşteptau în incinta coloniei. Miliţienii au explicat delegatului ce se întâmplase pe câmp.

S-a întocmit un raport care arăta că din cauza furtunii şi ploii dezlănţuite recolta de fân a fost compromisă. Ni s-a cerut confirmarea. Am dat-o, specificând că această calamitate a avut loc duminica. Fără comentarii." [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 137, Editura Antim, București, 2002].

„În iarna 1947-1948, având asigurat necesarul existenței materiale, viața noastră în colonie a fost marcată de intensitatea activităţii duhovniceşti. Am citit o mulţime de scrieri ale marilor teologi ai Ortodoxiei, precum şi teologi apuseni, mai vechi şi mai noi. Dar studiam permanent Filocalia şi Patericul. În Aiud, cu Părintele Serghie rumegasem cu toţii lucrarea Părintelui Stăniloaie, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, *Hristoitia* de Sfântul Nicodim Aghioritul şi multe altele. Cel puţin o dată pe săptămână domnul Trifan era asaltat de cei mai tineri, să adâncim cuvântul Sfinţilor Părinţi.

Am început şi să învăţăm pe de rost Scripturile, în special *Noul Testament* şi am constatat că astfel se adâncesc înţelesurile. Mintea, prin asociere şi corespondenţă sau chiar prin controverse, luminează în suflet înţelesul cuvântului dumnezeiesc, care nu numai că nu mai pare greu de reţinut, ci devine propriu sufletului, acoperă şi dă un sens şi înţeles şi altor cunoştinţe, constituind hrana spirituală permanentă a duhului şi minţii tale” [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 170, Editura Antim, București, 2002].

Descrierea vieţii duhovniceşti de la Galda este completată de mărturia lui Ioan Ianolide. Acesta povesteşte câteva întâmplări legate de Valeriu, din răstimpul petrecut în colonie.

„Valeriu muncea şi se ruga. Muncea şi cânta. Muncea şi-L slăvea pe Dumnezeu. Se simţea legat sufleteşte de o fată pe care o iubise şi acum a avut prilejul să-i scrie. Fata era logodită şi urma să se căsătorească. Suferinţa lui a fost adâncă, dar s-a smuls din ea cu hotărârea de a se călugări.

Până atunci se pregătise pentru viaţă, chiar dacă luase învăţătură de la Sfinţii Părinţi. De acum, el, feciorelnic, se logodea cu Hristos, spre a sluji desăvârşit lui Dumnezeu. Bucuria aceasta uriaşă a covârşit deplin durerea despărţirii. Iar pe fata aceea o

va respecta, înţelegându-o, toată viaţa. Iată deci cât de mic este pragul între un mirean credincios şi un monah.

Îl văd pe Valeriu la Galda, seara pe dealuri, cântând, culegând flori, unind albastrul ochilor săi cu albastrul cerurilor. Îl văd ziua şi noaptea îngenuncheat în bisericuţă, rugându-se răpit în duh, cu mâinile împreunate precum copiii, cu ochii strălucind de bucurie. Îl văd dăruindu-şi bucata de pâine unuia mai slab ca el. Îl văd jucându-se cu copiii şi încercând să fie ca ei. Îl văd adâncit în sine, pregătindu-se de spovedanie. Îl văd strălucind de bucurie după ce s-a împărtăşit. Îl aud vorbind, cu însufleţire, tuturor celor care căutau cuvântul lui Dumnezeu. Îl văd chinuindu-se să muncească şi să-și facă norma. Îl aud cântând colinde, pricesne ori propriile lui cântece. Era plin de dor sfânt. Purta în el ceva serafic, mai presus de fire şi era cel mai frumos om pe care l-am întâlnit.

Însă pentru unii era prilej de poticnire.

Într-o noapte dormea afară şi un hoţ evadat din Aiud a venit să-l prade, deşi avea numai vechituri şi zdrenţe. Valeriu s-a trezit, l-a întrebat ce vrea, l-a luat de mână ca pe un copil şi l-a dus la şef. Hoțul avea în cealaltă mână un cuțit ascuțit.

- Ce vrei să faci cu cuţitul? l-a întrebat şeful.
- Voiam să mă apăr dacă voi fi descoperit.
- Dar iată că ai fost prins şi nu l-ai folosit! De ce?

Hoţul a răspuns că nu ştie ce s-a petrecut cu el, dar nici nu s-a gândit la cuţit în acele momente.

Altădată Valeriu făcea singur de pază în foişorul de lemn din vie, când a fost atacat de răufăcători, care au tras asupra lui de la o distanţă mică. Însă gloanţele au trecut pe alături fără a-l atinge, pentru că încă nu sosise ceasul morţii lui.

În anul 1948, un politruc sovietic a venit în colonie să-l ia pe Valeriu în URSS

deoarece, fiind născut în Basarabia, era considerat cetăţean al lor.

[În relatarea acestui episod există unele diferenţe. Nicolae Trifoiu, din informaţiile de la Marin Naidim, spune că Valeriu a fost luat în primăvara anului 1945 de la Galda şi dus la Văcăreşti, unde s-a prezentat în faţa comisiei de repatriere. La întoarcere, prin bunăvoinţa gardianului care-l escorta, s-ar fi abătut pe la Sâmbăta, la părintele Arsenie Boca. Virgil Maxim vorbeşte şi el de o vizită a lui Valeriu la părintele Arsenie Boca, dar o plasează în alt context. Despre episodul repatrierii, Virgil Maxim spune doar că „Valeriu a fost chemat în faţa comisiei”, fără a preciza locul: a venit comisia la Galda sau a fost dus Valeriu la Bucureşti. Astfel de diferenţe de la un memorialist la altul apar şi în descrierea altor situaţii, fiind normale având m vedere intervalul scurs între producerea evenimentelor și consemnarea lor în scris].

Valeriu însă a refuzat categoric.

- Acolo vei fi liber, i-a spus politrucul.
- Libertatea mea este în sufletul meu!
- Îţi vei putea face studiile.
- Le voi face, dacă va vrea Dumnezeu!
- La noi Biserica este liberă.
- Biserica este în sufletele oamenilor!
- Dar aici vei rămâne în temniţă!
- Temniţa sufletului meu mă înspăimântă!
- Deci nu te recunoşti ca cetăţean sovietic?
- Sunt cetăţean român şi doresc să rămân în România.

- În curând şi România va aparţine Sovietelor!

- Viitorul este al lui Dumnezeu!

- Deci rămâi aici?

- Da!

Mai târziu, politrucul s-a apropiat de el şi i-a spus:

- Admir inteligenţa dumitale, dar nu pot decât să te plâng. Înţelege că sunteţi învinşi şi nu aveţi scăpare. Dacă vă veţi opune, veţi fi zdrobiţi. Şi noi ne-am opus şi azi jucăm în lanţ ca ursul. Dumneata crezi în Dumnezeu; şi eu aş vrea să am un Dumnezeu pentru care să înfrunt temniţa şi moartea, dar sufletul meu e gol, mintea mea e plină de lozinci, iar energia mea se epuizează în întregime pentru cauza comunistă. Nu avem nici o şansă. Hitler ne-a apărut ca un izbăvitor, dar a fost învins. Toţi care s-au aliat cu comunismul - şi aţi făcut-o şi voi, românii - sunt cu mult mai vinovaţi de cele ce se vor petrece decât noi, cei născuţi în URSS! Am încredere într-un om ca dumneata. Te admir. Cred că te înţeleg şi sunt şi mai nefericit. Regret că nu cunosc şi eu creştinismul. Dar te asigur că vei rămâne în România!

- Domnule, i-a răspuns Valeriu, clipa asta este mare în viaţa mea. Mi-aţi dat aripi, căci dumneavoastră aveţi un suflet cu o forţă de credinţă uimitoare. Primiţi de la mine această cruciuliţă!

Şi Valeriu a luat de la gât cruciuliţa şi a dat-o insului, care era vădit emoţionat. Aşa se face că Valeriu a rămas în ţară” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 60-62, Editura Christiana, Bucuresti, 2006].

La începutul lunii mai 1948, deţinuţii de la Galda sunt aduşi la Aiud. Aici găsesc bisericile profanate şi mobilierul devastat. Peste câteva zile vor găsi lacăte pe uşile bisericii. Regimul de libertate de până acum se schimbă. Li se face o percheziţie

amănunţită, luându-li-se orice carte, orice foaie de hârtie scrisă sau nescrisă, orice vârf de creion. Erau căutate în special Sfânta Scriptură şi cărţile religioase.

Deţinuţii sunt scoşi la muncă în cele două secţii, mecanică şi tâmplărie, ale fabricii închisorii. Dar după puţină vreme apar schimbări. La sfârşitul lunii mai, în urma unui ordin de la Bucureşti, se face trierea generală a deţinuţilor politici; elevii vor fi trimişi la Târgşor, studenţii la Piteşti, foştii demnitari la Sighet, muncitorii la Gherla, legionarii - în afara categoriilor de mai sus - la Aiud.

Valeriu, student la data arestării, va fi trimis la Piteşti.

Din mărturia lui Marin Naidim

Marin Naidim, condamnat în acelaşi lot cu Virgil Maxim, va ajunge la Aiud în 1942. Cu o structură sufletească apropiată de a lui Valeriu, se apropie de acesta, devenind foarte buni prieteni.

„Valeriu era o fire entuziastă. Făcea parte dintre aceia despre care frecvent se spune că umblă cu capul în nori. Nu era o fire practică, nu l-am văzut cosând cu acul, nu împletea lână, nici rufele nu ştia să şi le spele, mai mult le morfolea, dar în realităţile spirituale era prezent şi avea o conştiinţă trează. Era o fire de poet. Ştiut este că, pe scara desăvârşirii, poeţii sunt pe prima treaptă de jos, apoi urmează celelalte categorii: eroii, profeţii, sfinţii; aşa am citit undeva - Iovan Ducici - şi mi se pare adevărat. Poeţii care-şi împlinesc cum trebuie menirea, înfrumuseţează viaţa, înalţă pe om. Valeriu făcea chiar şi poezii. Scria în vers alb, dar şi în formă clasică. (...)

Valeriu ne-a arătat calea ce duce la mântuire: iubirea creştină. Iubirea era un cuvânt de ordine, îl spunea în toate împrejurările, şi-n scris şi verbal, era în loc de salut, de la revedere şi de orice.

Când a intrat în închisoare, era îmbrăcat cu un costum dintr-o stofă englezească, vernil. Îi şedea bine, dar nu se mai simţea bine în nişte haine şic şi a căutat să scape de el. Eram în colonie la Galda. Într-o zi a întâlnit un om sărac şi-a venit la colonie fără haină. O dăduse. Când l-am întrebat *unde îți e haina*, el mi-a răspuns cu un cuvânt din Pateric: «am trimis-o înainte», adică a dat-o de pomană, ca s-o găsească în cer când se va duce acolo. L-am mustrat acuzându-l de lipsa dreptei socoteli, căci familia lui se zbătea în lipsuri: «mai bine o dădeai unei surori să-şi facă o jachetă», dar el a rămas tot la gândul lui c-a făcut bine, spunând că de-ai săi are grijă Dumnezeu.

Tot pe-atunci, o ţigancă i-a ieşit în drum, cerându-i un chibrit. Şi el a băgat mâna în buzunar şi tot mărunţişul pe care îl avea a promis că i-l va da ei daca aruncă pachetul de ţigări şi îl calcă în picioare. Ceea ce ţiganca a făcut, luându-i banii. Ştia şi el că ţiganca, cu banii aceia, îşi va lua alte ţigări. Totuşi, el a fost mulţumit că a încercat să stăvilească răul, ca poate ceva i-a dat de gândit femeii aceleia cu privire la fumat, că-i păcat.

La închisoare la Aiud, vorbesc de anii când se mai respecta cât de cât regulamentul, adică până în anul 1948, eram scoşi din celule la aer curat, aproximativ o oră pe zi, după care, treptat-treptat timpul acesta s-a micşorat, până a ajuns la 10-15 minute şi erau zile de-a rândul când nu ne mai scotea deloc la aer. În curtea închisorii se afla un rond de flori, dar fără flori. Creştea pe el nişte iarbă neîngrijită de nimeni. Fusese la mijloc şi o troiţa făcută de cei care ne precedaseră şi pe care i-a făcut dispăruţi balaurul, şarpele cu ochelari. A dispărut și troiţa într-o noapte, au făcut-o zob comuniştii. Rămăsese, cum vă spun, rondul orfan şi de flori, şi de cruce. Valeriu, întors de la plimbarea în jurul rondului, a adus în celulă un smoc de iarbă în care jse afla şi o păpădie şi nişte traista ciobanului. Mi le-a arătat cu faţa radioasă, spunând: «Uite ce flori frumoase am adus eu!». El vedea frumosul şi acolo unde nu era. Sau poate era, dar nu-l vedeam noi. El avea ochi să-l vadă. Natura e frumoasă într-adevăr, dar trebuie să fii dotat cu nişte antene speciale ca să poţi recepţiona tainele ascunse ale creaţiei. Valeriu avea această capacitate de recepţie a frumosului din natură, pentru că Valeriu iubea natura şi natura nu se descoperă decât celor care iubesc sincer.

În colonie la Galda, duminica, se scula cu noaptea în cap şi se ducea pe câmp să adune flori. Venea cu picioarele ude de rouă şi cu braţul plin de flori. Ca să le ducă la biserică. Mă-ndemnase să fac si eu la fel. Adunasem şi eu maci roşii, dar eu mă simţeam parcă jenat să merg cu braţul de flori prin satul acela. El nu. El făcea lucrul acesta foarte natural, el nu simţea nici un fel de jenă, nu avea simţul ridicolului. El însuşi era un

element al naturii. Făcea parte din cadru.

Era un tip de visător incorigibil. Un fel de Don Quijote. L-am auzit deseori citând un paradox din Cervantes: «alerg prin temniţi după libertate». Lui i se potrivesc versurile referitoare la moartea lui Don Quijote: «Iar eu, trăgând să mor, alături de-o veche lumânare / Voi auzi pe Sancho plângând şi pe preot: / Cum a putut să-ncapă un vis atât de mare / în trupul ăsta firav şi slab de Don Quijot?».

Cânta. Fredona des Serenada de Schubert sau diverse imnuri religioase: *La râul Babilonului, Cu noi este Dumnezeu, Doamne al puterilor* etc. Improviza chiar el melodii proprii, dar toate erau într-o tonalitate minoră. Cântece lumeşti nu l-am auzit cântând, parcă nu făcea parte din lumea aceasta.

Citise mult în viaţa lui, dar acum - cât s-a mai putut citi în Aiud până în 1948 - nu mai citea decât o singură carte, Biblia, şi ce era în legătură cu ea: Filocalia, Patericul, Urmarea lui Hristos. Şi se ruga. În colonie, mergea între ruinele unei vechi biserici părăsite, ce se afla pe un deal, într-o lucernişte a coloniei - n-avea acoperiş, era expusă ploilor şi intemperiilor - şi se ruga acolo.

Când venea cineva de-acasă pe la el, aborda cu ei totdeauna probleme de credinţă, căutând să convingă pe fiecare de importanţa mântuirii. Spunea către mine că, chiar dacă nu reuşim noi să schimbăm lumea, măcar să trezim interesul, să o facem să nu se mai simtă bine când săvârşeşte răul, să creăm probleme, să-şi pună întrebări, să-şi schimbe paşii.

Făcea mult caz de conştiinţa păcatului, pentru că erau mulţi care considerau păcate numai curvia, hoţia şi crima şi mulţi nu se recunoşteau păcătoşi, fie că nu le aveau pe acestea, fie că le minimalizau, neacordându-le importanţa cuvenită. Dar pierdeau din vedere că mai sunt şi altele, şi poate mai mari decât acestea, cum ar fi mândria: «Celor mândri, Dumnezeu le stă împotrivă şi celor smeriţi le dă har». Pe omul care se grozăveşte, Domnul îl lasă singur şi fără El o să-şi dea seama că nu poate face nimic şi-atunci o să

strige la El. De la el am deprins obiceiul de a ne spune frăţeşte tot ce aveam pe suflet. Practicam cum s-ar spune, mărturisirea frăţească: «Mărturisiţi-vă unii altora păcatele». Mi-am cultivat în felul acesta, la îndemnul lui, curajul moral" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 82-85, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

Valeriu Gafencu: O lumină!

Cu spicuiri din mărturia adresată de Virgil Maxim comisiei de canonizare a Sfântului Sinod [aşa cum am arătat într-o notă din primul capitol, mărturiile foştilor deţinuţi despre Valeriu n-au mai ajuns pe masa Sfântului Sinod, pagina 7], *Valeriu Gafencu: O lumină*!, urmată de poezia *Ardere-de-tot*, punem capăt descrierii vieţii lui Valeriu la Aiud.

„Dumnezeu revărsase, asupra lui, harul frumuseţii. Fizic, părea un arhanghel, purtând când spada de foc a cuvântului dumnezeiesc, când crinul curăţiei plin de parfum tainic. Moral, nu i se putea reproşa ceva, smerenia îmbinându-se cu tenacitatea hotărârilor. Spiritual, era transfigurat tot timpul, într-o stare extatică aproape permanentă; nu puteai să-ţi dai seama dacă ceea ce spune vede în duh sau dacă Duhul vorbeşte prin el. Viaţa lui

era zbor spre înălţimi, pe care cu greu îl puteai urmări.

Când eram împreună cu părintele Serghie Vasile, sub a cărui îndrumare ne însuşeam rugăciunea isihastă, Valeriu iradia, la nivelul percepţiilor senzoriale, o căldură interioară de o intensitate greu de înţeles şi de exprimat, cuvântul rămânând dator în actul cuprinderii. Era asupra lui un dar dumnezeiesc care-l situa dincolo de posibilităţile mele de înţelegere.

Eram tânăr, novice în actele de efort spiritual programate conştient, şi de multe ori pe punctul de a mă sminti. Părintele Vasile Serghie mă iubea mult şi mă simţea ca un barometru, mă punea pe linia de plutire duhovnicească şi făcea, cu un tact pedagogic excepţional, punte de legătură între cele două stadii de viaţă duhovnicească, a mea şi a lui Valeriu, ştiind să coboare ştacheta la nivelul posibilităţilor mele de trăire interioară şi exterioară.

În ruga comună mă simţeam ca un pui căzut din cuib, tremurând din aripile abia pudrate cu puful credinţei, iar pe Valeriu îl simţeam ca pe un vultur care pluteşte în înalt, trăgându-mă şi pe mine după el.

Valeriu nu era un conformist. Spărgea formele cu cutezanţa duhului, fără să sacrifice adevărul cu închipuiri personale, vinovate de călcarea hotărârilor canonice. În libertatea duhului său, toate se includeau firesc în tiparul arhetipal al Hristosului, Om şi Dumnezeu. Acest urcuş direct la Hristos, ca intrarea în propria-ţi casă, unde legile şi regulile comportării şi manifestărilor, proprii numai ţie, te scutesc de formalism, părea sfidare la adresa Dumnezeirii. De aceea foarte puţini din cei ce l-au cunoscut au reuşit la început să-l înţeleagă.

Târziu, când Dumnezeu mi-a făcut bucuria să pot aprofunda viaţa duhovnicească, am înţeles că marile spirite prin care şi în care lucrează harurile speciale nu pot fi judecate de la nivel lumesc sau chiar religios, ci numai după ce, cu setea integrării necondiţionate în Hristos, poţi, cât de cât, să te împărtăşeşti şi de înţelegerea

altor spirite, Hristos ducându-te pe acelaşi drum, dar cu propriile tale picioare.

Această libertate în duh, de care vorbeşte uluitor Sfântul Apostol Pavel, de a nu te mai judeca singur în ceea ce faci, lăsând să te judece Hristos - un stadiu în care nu tu lucrezi, ci harul lucrează în şi prin tine - o avea Valeriu.

Prezenţa lui, oriunde, în orice fel de întâlnire între noi, cei apropiaţi sufleteşte - numiţi de unii în chip decent, iar de alţi în chip ironic *mistici* - ca şi în mijlocul celor mai puţin iniţiaţi în viaţa duhovnicească, crea bucurie şi respect şi uneori îngrijorare sau teamă.

<u>Bucurie</u>, pentru cele ce aveai să le cunoşti din gura lui, dincolo de serbedele probleme cotidiene. Cuvântul lui te scotea din timp şi te făcea să ignori mizeria umană, sublimând suferinţa şi acceptând-o ca pe un dar mântuitor. <u>Respect</u>, pentru frumuseţea adevărurilor exprimate la nivelul de înţelegere al fiecăruia. Fiecare putea să guste din fiinţa lui Hristos partea cea mai dulce, cea mai proprie lui. <u>Teamă sfântă</u> sau îngrijorare, pentru gândul neîmplinirii tale, că implicarea personală în cele mărturisite ca adevăruri ce condiţionează însăşi viaţa ca existenţă dăruită de Dumnezeu va cere rupere, sfâşiere şi moarte, jertfă şi jertfire permanentă.

Valeriu personifica luptătorul creştin care se află în acelaşi timp şi pe muntele suferinţei (lepădarea de patimi, stadiul curăţirii) şi în pădurea cu fiare sălbatice (lupta cu duhurile, stadiul iluminativ) şi în mlaştina deznădejdii (despicând-o cu arma Crucii, purtată conştient, subiectiv şi acceptată „*nu cum voiesc eu, ci cum voieşti Tu*”, stadiul unitiv, desăvârşirea). Prezenţa lui dădea încredere oricărui suflet, conştientizându-i dorinţa de înălţare duhovnicească spre desăvârşire. (...)

Valeriu Gafencu ardea, zic încă o dată.

Ardea... ardere de tot, la propriu, în faţa tuturor, ca o făclie de lumină spre care şi de la care fiecare lua putere sufletească şi trupească. Cuvintele lui erau purtătoare

de duh. Gesturile lui erau binecuvântări şi îmbrăţişări. Faptele lui, arareori sau târziu sesizate şi descoperite, erau daruri integrale ale fiinţei lui.

Valeriu nu dăruia, ci se dăruia.

Capacitatea de jertfă concretizată în cuvintele Mântuitorului: „*Dacă îţi dă cineva o palmă pe obrazul drept, întoarce-l şi pe cel stâng*”, „*Dacă îţi ia haina, dă-i şi cămaşa*”, „*Dacă te sileşte cineva să mergi cu el o milă pe jos, mergi cu el două*”, „*Iubiţi pe vrăjmaşii voştri*” şi „*Nu este mai mare dragoste decât să-şi pună cineva viaţa pentru prietenii săi*”, la Valeriu era aşa de firească, încât dacă n-ar fi făcut-o în ascuns, tainic, pe mulţi i-ar fi tulburat sau i-ar fi smintit chiar.

La începutul prieteniei noastre, voind să mă spovedesc pentru a mă putea împărtăşi, cercetându-mi cugetul, am găsit o stare de îndoială pe care o aveam asupra sincerităţii manifestărilor duhovniceşti ale lui Valeriu. Mi se părea că unele din formele pe care le îmbracă viaţa lui duhovnicească au uneori ceva artificial şi chiar ostentativ. I-am descoperit vinovăţia gândurilor mele. M-a ascultat cu atenţie. La sfârşit, plângând, m-a îmbrăţişat şi, rugându-ne amândoi, a luat asupra lui toată tulburarea pe care mi-o provocase: «*Sunt vinovat în faţa lui Dumnezeu pentru tulburarea pe care ţi-am provocat-o. Îţi mulţumesc că mi-ai sesizat o lacună de care nu eram conştient cu adevărat, căci nu numai prin păcatul propriu-zis poţi sminti pe cineva, nu numai cu cele de stânga, ci şi cu cele de dreapta, cu virtuţile, când nu sunt făcute cu tact duhovnicesc, spre ferirea cugetului fratelui care se poate sminti din pricina libertăţii tale, tu fiind încredinţat că faci binele*».

Am sesizat ideea din epistola Sfântul Apostol Pavel către Corinteni (de la capitolul 8); mai târziu aveam s-o înţeleg: toţi Sfinţii Părinţi făcuseră din ea un dreptar al vieţii lor în comunităţile călugăreşti şi pustniceşti mai ales. (..)

Era în iulie 1946. Începusem a doua sapă la vie. Vişan Nicolae şi Paul Vilescu erau doi dintre camarazii simpatizaţi de noi toţi pentru buna dispoziţie pe care o creau

totdeauna acolo unde se aflau. Se mai tachinau, fără ca glumele lor să degenereze în cuvinte vulgare sau dure. Apartenenţa regională le favoriza suficient material pentru dispute hazlii. Vişan era oltean, Vilescu prahovean.

Într-o zi, săgeţile lor s-au înveninat. Glumele au degenerat de la înţepături fine, fără adresă directă, la ironii şi zeflemisiri cu adresă la persoană și până la urmă cu insulte directe. Diavolul ce altă treabă are? Să strice liniştea şi prieteniile dintre oameni. Fiecare îl acuza pe celălalt de lipsă de bun simţ, inconştienţă şi alte acuze jignitoare. Discuţia se purta totuşi pe un ton redus. Vântul adia şi ducea frânturi de expresii la urechile celor ce lucrau mai aproape de ei. Ne era jenă de cele întâmplate şi ne uitam neputincioşi unul la altul, neştiind cum să aplanăm tensiunea între cei doi.

Valeriu Gafencu era în urma lor, pe un rând alăturat şi auzise toată disputa dintre cei doi. Când au ajuns la capătul parcelei, Valeriu şi-a lăsat sapa, a ieşit în faţa celor doi camarazi şi îngenunchind, cu emoţie în glas i-a implorat: «*Vă rog să mă iertaţi că am auzit cuvintele, frumoase ca din psalmi, pe care vi le-aţi spus unul altuia*». Cu lacrimi pe obraji, i-a sărutat pe fiecare în parte şi s-a întors la lucru. Cei doi s-au prăbuşit unul în braţele celuilalt. Cu glasuri sugrumate şi-au cerut iertare de la noi toţi.

Acestea erau lucrările Duhului făcute prin Valeriu în comunitatea noastră, viaţă sfântă de iubire între mădularele trupului mistic al lui Hristos.

O, Dragoste sfântă, cum ştii Tu să sfărâmi lucrarea celui rău cu simplitatea manifestărilor Tale! (...)

La Aiud, în 1945, când Ioan Ianolide a venit în celula în care mă aflam cu Marin Naidim şi ne-a spus aproape plângând că simte nevoia să fie aproape de noi, să se împărtăşească de aceleaşi bucurii tainice ale Mântuitorului Hristos - deşi avusese până atunci o atitudine niţel de bravadă faţă de provocările administraţiei şi suferise consecinţele - pentru că nu ştiam cum să procedăm, l-am rugat să meargă la Valeriu şi să-i împărtăşească starea şi dorinţa sufletului său. Ioan a crezut că în felul acesta vrem să

scăpăm de el, neacordându-i bună-credinţă. Totuşi şi-a destăinuit stările sufleteşti cu toate frământările de conştiinţă.

Valeriu nu l-a lăsat să vorbească, l-a îmbrăţişai ca pe un frate pe care de mult îl aştepta la poarta sufletului său. L-a ridicat cu dragostea lui pe treapta depăşirii prea marii scrupulozităţi de conştiinţă pe care se afla ca pe o muchie de cuţit, nehotărât încă dacă să rupă cu o formă şi un stil de viaţă întâmplătoare şi închipuită, pentru a opta pentru viaţa ordonată în Hristos, confirmată prin rezultatele ieşirii din păcat, vădite în creşterea ascultării şi supunerii continue faţă de cuvântul lui Hristos în Biserica Lui.

Am purtat totdeauna în suflet, pentru Valeriu, imaginea tânărului pustnic consumat în Rugăciunea Focului. Starea aceasta s-a concretizat într-un poem pe care i l-am închinat:

ARDERE-DE-TOT

Lui Valeriu Gafencu

...Aici răsare-n mine o chilie
în care s-a sfinţit un pustnic blând...
Zidea virtuţi cereşti în trup plăpând
şi-n ochi purta smerită bucurie...

De priveghere lungă, - albă floare -
se rezema cu fruntea de pervaz
şi luna-i săruta sfinţit obraz
când i-asculta cuvântul, ca o boare:

„*O, vino, rob rău, somnule, şi-mi poartă*
cu tine visul, peste unda moartă...,

un ceas de vreme urcă-mă şuviţă
în Crama-Împărătească, rod-de-viţă!...”

De funia nădejdii viu s-agaţă
şi-n rugăciune treaptă-naltă suie...,
amiezile simţirilor descuie
şi Îngerilor, iată-l, faţă-n faţă.

L-au îmbrăcat cu-a cerului armură...,
cu neaua-înţelepciunii-apoi l-au nins
purificându-i duhul, înadins,
să fie-asemeni lor, chip şi măsură!...

Un înger..., a făcut un semn în cer!...
El vede Faţa lumii Nevăzute...,
cuvintele aude..., nenăscute,
cu inima topeşte vămi de ger!...

De câte ori pământul, fără splină,
se duce, taur negru, rostogol,
de câte ori îl săgetează-n gol
harapi cornuţi, mereu în nehodină?...

Un sul de carte-i cerul strâns cu nod
şi ultim semn pământu-n alfabet...
Altarul Viu al Marelui Profet
primeşte jertfa, Ardere-de-tot!...

În Rugăciunea-focului, adoarme...
Târziu, lumina candelei se stinge...
Un înger furişându-se-n chilie
deasupra frunţii nimb subţire-i ninge!...
Vrăjmaşii gem la pragul lui pe coarne!...

Movilă-i stă nisipul lângă uşă...
A tot crescut rugina pe zăvor,
uleiul a-nflorit într-un ulcior,
dar trupu-i stă-n genunchi, deşi-i cenuşă...

Pe-o laviţă, alături, rânduite
mai multe cărţi. Pe-o foaie, în Ceaslov,
scrisese el sfinţitul lui hrisov
în patru rânduri, vorbe aurite:

„*Să mă iertaţi, părinţilor, vă rog,*
c-având puţină treabă azi cu Domnul
m-a biruit în rugăciune somnul
şi v-am lăsat cenuşa mea, zălog...”

Dar necrezând că-i mort cu-adevărat
cu mâna l-am atins peste veşminte...
Se risipi cenuşa lui fierbinte
şi sărutând-o..., am plâns îngândurat!?

Ceea ce a făcut şi ceea ce a trăit Valeriu de-a lungul anilor de detenţie, pentru fiecare suflet cu care a venit în contact, e greu de imaginat, necum de exprimat în cuvinte. E suficient răspunsul pe care l-au dat toţi cei ce l-au cunoscut. A fost un sfânt. Este un sfânt”. [Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, pag. 180-187, Editura Antim, București, 2002].

Închisoarea Piteşti şi reeducarea

Între închisorile din România comunistă, Piteştiul ocupă un loc aparte. A rămas celebru prin cumplitele atrocităţi ce au avut loc aici cu ocazia desfăşurării satanicului experiment numit reeducare. Valeriu nu a trecut prin reeducare, el fiind transferat la Văcăreşti şi apoi la Târgu Ocna, înainte ca experimentul să se aplice pe scară largă la Piteşti.

O încercare de reeducare va avea loc şi la Târgu Ocna, zădărnicită de împrejurări în care un rol important îl va avea atitudinea deţinuţilor aflaţi sub influenţa lui Gafencu. Să spunem deci în ce a constat acest experiment al reeducării - cel mai odios sistem de distrugere din câte au fost folosite în închisorile comuniste.

În prima parte a anului 1948, în urma unui ordin venit de la Bucureşti, deţinuţii au fost grupaţi după statutul pe care l-au avut în momentul arestării. Toţi studenţii au fost aduşi la Piteşti. Aici, în primă fază, deţinuţii, în majoritate legionari, au avut un

regim mai lejer. Dintr-o dată lucrurile s-au schimbat, trecându-se la un regim de exterminare. Gardienii devin foarte duri, dând pedepse aspre deţinuţilor pentru învinuiri imaginare. Regimul alimentar se înrăutăţeşte, li se dă hrană cât să nu moară. Bătăile, frigul, foamea slăbesc foarte mult rezistenţa fizică şi morală. Toate aceste măsuri făceau parte din faza pregătitoare, astfel încât la declanşarea reeducării, deţinuţii, epuizaţi, să fie cât mai uşor de doborât.

La Piteşti a fost adus un grup de deţinuţi de la Suceava, în frunte cu Eugen Ţurcanu. Acesta avea să devină celebru pentru crimele şi torturile comise la Piteşti şi apoi la Gherla. Eugen Ţurcanu şi cei din grupul său trecuseră de partea comuniştilor, ei fiind braţul prin care se va pune în practică reeducarea. Trebuie spus de la început că reeducarea a fost gândită la nivel înalt, de conducerea Ministerului de Interne, Ţurcanu şi ai săi fiind, în fond, nişte unelte. Odată cu încetarea experimentului, ei au fost executaţi de puterea comunistă pe care au slujit-o, dar adevăraţii vinovaţi, cei din umbră, au rămas nepedepsiţi. În memoriile sale, Mihai Timaru vorbeşte de o vizită secretă - după arestare - a lui Eugen Ţurcanu la Moscova, răstimp în care ar fi fost instruit în privinţa reeducării. Lui Mihai Timaru această informaţie i-a parvenit - prin Constantin Oprişan - de la Alexandru Bogdanovici, care fusese cu Ţurcanu la Suceava şi care cunoştea multe din dedesubturile reeducării, întrucât iniţial cu el trataseră comuniştii punerea în aplicare a experimentului (Mihai Timaru, *Mecanismele terorii*, în revista *Memoria*, nr. 4/2000, pag. 102-107).

La început, cei de la Suceava au fost răspândiţi prin celule, amestecându-se printre ceilalţi, cărora au reuşit să le câştige încrederea prin atitudinea foarte binevoitoare pe care au arătat-o. După un timp, la începutul lunii decembrie 1949, cei de la Suceava, împreună cu deţinuţii care fuseseră selecţionaţi, au fost reuniţi în aceeaşi cameră. Într-o zi, Ţurcanu şi cei din grupul său îi anunţă pe ceilalţi că şi-au schimbat ideile, au renunţat la legionarism și s-au reeducat, însuşindu-şi ideologia comunistă. Recomandându-le şi

celorlalţi să facă acelaşi lucru, aceştia au protestat, luându-i în râs.

Ţurcanu şi ai săi, înarmaţi cu cozi de mătură şi bâte de lemn, ascunse din timp sub saltele, au tăbărât asupra lor. La un moment dat intervin şi cei din conducerea închisorii, directorul, ofiţerii şi gardienii, dar tot de partea lui Ţurcanu, zdrobindu-i în bătaie pe ceilalţi. Acest moment a marcat începutul reeducării prin bătaie şi tortură continuă. Deţinuţii, îndeaproape supravegheaţi de cei din grupul lui Ţurcanu, erau supuşi unui regim de teroare neîncetată, fără posibilitatea de a se sustrage sau de a se sinucide.

Torturile erau bine dozate şi încetau în momentul în care deţinutul era pe punctul de a muri. Ele erau variate: bătaie, înfometare, obligaţia de a sta într-o poziţie fixă 17 ore pe zi - picioarele întinse orizontal, mâinile pe genunchi şi bustul la 90 de grade - la cea mai mică mişcare supraveghetorul intervenind cu bâta; erau forţaţi să bea urină, să mănânce mizeriile din tineta unde îşi făceau necesităţile; siliţi să bea apă cu multă sare şi lăsaţi apoi să se usuce de sete, şi multe altele, inventate de mintea bolnavă a torţionarilor. Cei care cedau erau obligaţi să-şi facă *demascarea*, adică să spună tot ce nu au declarat la anchetă, să-i trădeze pe deţinuţii care i-au ajutat în închisoare sau pe gardienii care au avut o comportare omenoasă. De asemenea, pentru ca distrugerea să fie completă, în faţa tuturor celor din celulă, fiecare trebuia să batjocorească amintirea a ceea ce era mai important pentru el. Spre exemplu, cineva îşi iubea foarte mult mama sau soţia. În faţa tuturor, trebuia să le defaime, sa facă afirmaţiile cele mai obscene şi absurde la adresa lor. Orice era luminos şi bun în conştiinţa celui torturat trebuia să fie defăimat şi umplut de noroi.

Studenţii teologi şi cei evlavioşi - *bandiţii mistici*, cum erau numiţi - erau forţaţi să apostazieze, să se lepede de Dumnezeu, hulind tot ceea ce ţine de credinţa creştină. De Crăciun sau de Paşti, pe melodiile colindelor sau a Prohodului, erau obligaţi să cânte texte cu obscenităţi şi insulte de nedescris la adresa Mântuitorului şi a Maicii Sale. Totodată erau siliţi să facă procesiuni blasfemiatoare, să săvârşească „liturghii” cu

mizeriile din tineta de necesităţi şi apoi să se „împărtăşească” cu ele. Unii erau „botezaţi” prin afundarea în hârdăul cu fecale. Cred că acestea sunt suficiente ca să ne dăm seama de satanismul reeducării.

După ce deţinutul îşi făcea „demascarea”, ca să dovedească că s-a reeducat, trebuia, la rândul său, să devină torţionar şi să convingă pe altul, să se lepede *de tot putregaiul burghez* şi să adopte ideologia comunistă. Se ajungea astfel, sub teroare, la o adevărată spălare a creierului. Cei torturaţi, nemaiputând suporta chinurile continue, neavând nici posibilitatea sinuciderii, fiind supravegheaţi îndeaproape, cedau şi se transformau în nişte roboţi cu inima împietrită, devenind din victime, călăi. Nici după ce ajungeau reeducaţi nu scăpau de teroare, căci la cel mai mic semn de solidaritate cu cei chinuiţi, treceau din nou prin moara torturilor. Astfel, trăind într-o teroare permanentă, suspectându-se unii pe alţii, se prăbuşeau continuu fără posibilitate de revenire.

Dumitru Bordeianu, care a cunoscut reeducarea, descriind în ale sale *Mărturisiri din mlaştina disperării* experienţa prin care a trecut, spune că la un moment dat se crea o *comuniune* demonică între torţionar şi cel torturat. Spre exemplu, dacă Ţurcanu îl întreba ce gândeşte, nu putea să-l mintă, fiindcă l-ar fi simţit imediat. De aici frica de a gândi ceva considerat rău de Ţurcanu, căci nu puteai ascunde dacă te lua la întrebări, iar spunând adevărul erai pedepsit.

Un alt aspect satanic era că tot ceea ce ai ascuns, şi reprezenta un punct de sprijin pe calea prăbuşirii interioare, te chinuia aşa de tare, încât cereai singur să te demaşti, simţind prin aceasta o uşurare, ca după o spovedanie, deşi aceste mărturisiri erau folosite împotriva ta. Avea loc un proces foarte ciudat, producându-se mutaţii în personalitatea celui torturat, care ajungea să nege concepţiile de dinainte şi să adopte ceea ce-i impunea Ţurcanu, cu convingerea că acesta îi face un bine. În procesul acesta de spălare a creierului „i se lumina mintea”, trăia ceva ca o uşurare, „înţelegea” tot ceea ce respinsese înainte şi pornea cu toată convingerea să-i aducă în acelaşi stadiu de

„iluminare” şi pe ceilalţi. Pentru noi, care nu am trecut prin asemenea stări demonice, lucrurile sunt de neînţeles.

Cei mai mulţi îi torturau pe ceilalţi fiind ei înşişi sub imperiul terorii, fără mutaţiile de care am vorbit mai sus. Sistemul era astfel gândit încât, sub tortură continuă, au fost foarte rare cazurile celor ce au rezistat până la capăt, în general făcându-se compromisuri, mai mari sau mai mici, după structura şi rezistenţa fiecăruia.

De la Piteşti, sistemul s-a extins la Gherla şi la Canal, dar, datorită deconspirării secretului şi protestelor internaţionale, reeducarea a fost oprită. Dacă secretul s-ar fi păstrat, ar fi fost aplicată în toate închisorile din ţară.

Privind reeducarea din perspectivă duhovnicească, atât cei care au dirijat din umbră acest experiment cât şi cei ce l-au aplicat nu au fost decât uneltele diavolului în lupta pentru distrugerea sufletelor. Părintele Gheorghe Calciu, trecut şi el prin Piteşti, spune: „Ca să înţelegem ce a fost Piteştiul, trebuie să ne ridicăm deasupra faptelor şi să ajungem la rădăcinile răului, la mecanismele interioare ale perversiunii şi la dimensiunea ei metafizică. Eu cred că Piteştiul a fost un experiment diabolic. Acolo au fost luptele dintre bine şi rău, în care călăii şi victimele n-au fost decât simple instrumente. Este un experiment diabolic, care a avut loc în ţara noastră mai mult decât în orice parte a lumii” [în periodicul *Puncte Cardinale*, nr. 9/165, septembrie 2004, pag. 5].

Satanismul reeducării se vede şi din cuvintele lui Ţurcanu, păstrate în memoria unui fost deţinut politic:

„Dacă Hristos ar fi trecut prin mâinile acestea, nu mai ajungea nici El pe cruce. N-ar fi înviat. N-ar fi fost creştinism, această mare minciună, şi toată lumea ar fi trăit în linişte! Eu sunt Ţurcanu! Primul şi ultimul! Nu s-a născut un altul care să-mi ia locul. Pe mine nu mă poate minţi nimeni, aşa cum vă mint pe proştii ca voi. Eu sunt adevărata evanghelie! Eu o scriu acum. Am pe ce o scrie: pe stârvurile voastre. Ce scriu

eu e lucru adevărat, nu basme de adormit copiii!” [Gheorghe Andreica, *Mărturii... Mărturii...* , Ed. 2000, pag. 70-71].

Deşi diavolul şi-a închipuit că a biruit prin teroare, pe cei care au făcut compromisuri mai mici sau mai mari, a avut puţine victorii decisive. După încetarea torturilor, treptat, majoritatea celor căzuţi s-au întors la Dumnezeu. Luând în considerare evoluţia ulterioară a majorităţii celor trecuţi prin reeducare, vedem că diavolul a câştigat la Piteşti o bătălie în lupta pentru sufletul lor, dar nu războiul, cei mai mulţi revenind la Hristos, chiar mai buni - după spusa părintelui Calciu - decât au fost înainte de această probă a focului.

Valeriu la Piteşti

La Piteşti, Valeriu va rămâne aproximativ un an şi jumătate, până la sfârşitul lunii decembrie 1949. Nu a trecut prin reeducare, dar a suportat faza premergătoare, a regimului de exterminare aplicat înainte de începerea torturilor. Ca urmare a unei campanii naţionale de combatere a TBC-ului, cu un grup de 40 de deţinuţi suspecţi de această boală, va fi transferat la Văcăreşti, pentru investigaţii, înainte ca reeducarea să fie extinsă pe scară largă la Piteşti. Din răstimpul petrecut de Valeriu la Piteşti au rămas câteva mărturii, adevărate file de pateric.

„Înalt, puţin adus de spate - îşi aminteşte Traian Popescu - căci povara anilor petrecuţi în închisoare îşi pusese amprenta, purta pe cap o căciuliță croşetată, care semăna cu o armură medievală, teşită, ce-i acoperea fruntea. Figură ascetică, de mucenic bizantin, dar având o faţă luminoasă, surâzătoare, care uşor trecea din zâmbet într-un râs tonic, neostentativ, dar puternic, reconfortant. Părea coborât dintr-o pictură medievală, pentru a răspândi în jur tihna. (...)

Am văzut cum la acest om, pe măsură ce puterile fizice îl părăseau, cele spirituale deveneau tot mai puternice. Devenise un schelet, care abia se mai ridica de pe pat, dar care nu înceta să ne tălmăcească din tâlcurile evanghelice. Se eteriza pur si simplu, sleindu-se fizic în acelaşi timp. Eram patru şi aveam două paturi, dormind deci câte doi în pat. Ne-am hotărât imediat să facem de veghe cu rândul lângă el, lăsându-l să stea singur, iar din când în când, ajutându-l să se întoarcă de pe o parte pe alta. Dar, culmea, în aceste momente cutremurătoare el nu contenea să zâmbească discret, cu ochii închişi, pentru că nu mai avea puterea să-i deschidă. Această stare a durat circa trei săptămâni, într-una din seri, la începutul lui decembrie, ne-a rugat să-l frecăm uşor pe picioare, care îi erau reci. Afară era ger, celulele erau neîncălzite, iar el începuse să se răcească suspect, de la picioare în sus. Conştient de ceea ce se petrecea cu el, după miezul nopţii ne-a şoptit:

- Sunt fericit, mă duc la Dumnezeu. Rugaţi-vă împreună cu mine pentru sufletul meu şi al vostru.

Eram consternaţi, cutremuraţi, deznădăjduiţi, înfricoşaţi, dar şi descumpăniţi, pentru că ne aflam departe de a primi şi accepta senini, cu conştiinţa împăcată, sfârşitul. Nu eram pregătiţi pentru acest drum. Ne simţeam zdruncinaţi, neputincioşi, părăsiţi. Doar el arbora acelaşi zâmbet odihnitor, el, pe care, mai târziu, Steinhardt l-a numit, într-un

mod fericit, «sfântul închisorilor».

Dar minunea cu acest om continua. Către dimineaţă, a început să se reîncălzească şi să prindă din nou o fărâmă de putere în care să pâlpâie viaţa. Dimineaţa am raportat starea gravă în care se află Valeriu, cerând ajutor medical. Târziu, nu-mi amintesc dacă în aceeaşi zi sau a doua zi, a venit sanitarul, care i-a dat nişte calciu, suficient de altfel pentru halul în care se afla. Agonia aceasta a durat câteva zile, în care, extraordinar, l-am auzit spunând cu seninătate:

- Domnul nu m-a vrut, nu sunt încă vrednic de Împărăţia Lui.

A întredeschis ochii. A văzut fețele noastre descompuse, cu priviri pierdute şi neîmpăcate.

- Nu vă temeţi - ne-a spus - nu poate fi fericire mai mare decât să te duci la El, Căruia I-ai rostit de-atâtea ori numele, Căruia I-ai cerut ajutorul şi Căruia eşti gata să-I încredinţezi sufletul.

Şi a continuat:

- Rugaţi-vă cu mine!" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 150-153, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

❁

„Era în luna mai a anului 1949 - povesteşte Florian Dumitrescu - când m-am trezit în miez de noapte, în zgomotele de zăvoare ce marcau o intensă activitate. Deodată, uşa s-a deschis şi în celulă au pătruns doi colonei, ce semănau ca două picături de apă, cu aceleaşi degete groase şi aceeaşi ceafă enormă. Erau însoţiţi de temnicerul obişnuit cu asemenea scene, care a şi început să efectueze neomenoasa percheziţie. În celulă au intrat Popescu Traian, Voinea Octavian şi Mircea Selten. Valeriu Gafencu şi cu mine eram aduşi

mai înainte.

Cu ură-n priviri, coloneii ni s-au adresat:

- Şi aşa mă, vreţi să evadaţi?

Intervenţia lui Voinea a fost categorică:

- E o falsificare a adevărului, domnule colonel.

Discuţia a alunecat pe panta neîncrederii reciproce.

- Ce vreţi voi, mă?

Atunci am auzit răspunsul lui Gafencu:

- Eu vreau asistenţă religioasă, care ne este garantată de lege.
- Ce vorbeşti, mă? Vrei să-ţi aduc popă în celulă?
- Da, aceasta doresc, e dreptul meu.
- Ăsta-i nebun!
- Da, sunt nebun întru Hristos!

Exista la Valeriu Gafencu o linişte desăvârşită şi o concordanţă totală între ce spunea şi ce făcea” [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 110, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

„Când miliţianul ne-a anunţat că nu avem dreptul decât la o pereche de chiloţi şi o cămaşă, fără haină sau pantaloni, ne aflam pe poziţii diferite. Valeriu îşi pregătea pachetul cu haine şi rufe, ca să-l predea la magazie, în timp ce noi căutam locuri de ascunzătoare ca să ne salvăm sănătatea, căci în celulă era frig. În timpul operaţiilor de

pregătire a pachetelor, la care coloneii şi miliţianul nu au mai asistat, Voinea striga:

- Trebuie să ne apărăm de criminali.

Dar Valeriu a spus:

- Mântuitorul ne-a învăţat să dăm Cezarului ce este al Cezarului şi lui Dumnezeu ce este al Iui Dumnezeu; deci eu mă supun cuvintelor lui Iisus" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 110, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

❁

„Mircea Selten era amator de glume şi-l amuza un cântec, pe care îl fredona aproape zilnic: «*Eu sunt apaşul mână lungă,/Vestit în şapte mahalale*...».

Am avut impresia că acest cântec îl tulbura pe Valeriu de la rugăciunea inimii, pe care o practica şi care era un exerciţiu monahal, isihast. Fiind coleg de facultate cu Mircea şi cunoscându-i spiritul de înţelegere, l-am întrebat pe Valeriu dacă vrea să-l rog pe Mircea să mai rărească intonarea acestui cântec. Când a auzit Valeriu, a răspuns cu liniştea şi calmul său obişnuite:

- Cine ne dă dreptul să-i luăm mica plăcere pe care o are Mircea?" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 111, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

„Într-o zi, Valeriu s-a apropiat de cel mai crunt miliţian pentru care insultele şi bătaia erau ceva obişnuit:

- Domnule Georgescu, odată a venit la Mântuitorul mai marele preoţilor şi a adus cu el o femeie ce căzuse în păcatul preacurviei şi s-a adresat lui Iisus: *Ce facem cu această femeie, căci după legea noastră ea trebuie să fie ucisă cu pietre*? Iar Mântuitorul a răspuns: *Cine este fără de păcat să ridice piatra şi s-o lovească primul*. Cei ce au auzit au dispărut rând pe rând. Iisus a spus: *Femeie, unde sunt pârâşii tăi? Nimeni nu te-a osândit? Nici eu nu te osândesc. Du-te şi să nu mai păcătuieşti*!

Peste câteva ore, Georgescu a deschis uşa celulei şi a zis:

- N-au avut temei, de aia n-au omorât-o!

De atunci însă, Georgescu a avut o licărire de omenie şi respect faţă de noi, cei din celula de izolare" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 111, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

„La percheziţiile periodice din primăvara lui 1949, pe care ni le făcea acelaşi Georgescu, acesta găsea cruciuliţe din plexiglas sculptate cu o sârmă sau cu un ac, un vârf de creion ori un petec de hârtie, obiecte interzise cu desăvârşire, ce constituiau delicte grave. Îl chema pe Valeriu Gafencu, căruia i se plângea spunându-i:

- Tu, Gafencule, tu ştii de toate astea, ştii cine le face şi nu vrei să spui!

- Domnule Georgescu, cruciuliţele preamăresc pe Dumnezeu şi chiar şi dumneavoastră v-aţi născut creştin.

- Nu e voie, Gafencule, spune tu ce să fac, trebuie să raportez domnului director.

- Vă faceţi că nu vedeţi ce este legat de numele Domnului.

Şi, în timp ce noi, ceilalţi, nu puteam să dialogăm cu acest «crunt personagiu», acesta îl căuta pe Valeriu Gafencu, în sufletul lui aşteptând o soluţie salvatoare de la el pentru conştiinţa lui încărcată cu nelegiuiri, dar care mai oscila încă la începutul acestei epoci de teroare nemaiîntâlnită nici până atunci, nici de atunci încoace" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 151, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

„Datorită înfometării, adesea se iscau în celulă discuţii neplăcute la alegerea turtoiului, iar Valeriu, ştiind acest lucru, înfrânându-se şi smerindu-se, se aşeza cel din urmă, adică primea turtoiul cel mai mic. În sinea lui era mulţumit că putea face acest gest de dragoste şi dăruire. Dar dacă unii se bucurau de înfrânarea lui, alţii au socotit că se cuvine să aleagă şi el, când îi vine rândul, turtoiul cel mai mare.

S-a supus rânduielii stabilite, şi când trebuia să aleagă înaintea celorlalţi, lua la întâmplare turtoiul care-i cădea în faţă, ca astfel să înlăture ispita lăcomiei şi să nu-şi păgubească fraţii de suferinţă. Gestul acesta mărunt a ajuns mai târziu să fie luat drept exemplu în toate părţile" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 75-76, Editura Christiana, București, 2006].

„În viaţa de zi cu zi apăreau şi mici probleme interne ale celulei, ca de exemplu aerisirea, cum şi când şi cât să se facă; ori stabilirea orelor de folosire a tinetei; ori dreptul fiecăruia de a se plimba pe cei doi metri care rămâneau neacoperiţi de paturi. Interesele şi părerile erau contrarii şi adesea se ajungea la ceartă. Valeriu tăcea când se iveau astfel de discuţii.

- Dar tu ce zici? îl întrebau unii.

- Eu socot că este bine aşa cum veţi hotărî voi. Dacă nu putem să trăim frăţeşte în această mare suferinţă, cum putem aştepta ca oamenii să împartă cu dreptate şi dragoste bogăţiile întregului pământ? Dacă aici nu putem fi buni, cum vom putea fi buni când vom fi puternici şi liberi? Cu puţină dragoste vom simţi bucuria de a face voia şi plăcerea fratelui nostru. Ne trebuie o largă şi adâncă înţelegere a oamenilor, dacă vrem să trăim în pace şi bunăvoire" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 76, Editura Christiana, București, 2006].

❁

„Atitudinea lui Valeriu în fața autorităților era plină de demnitate dar înţeleaptă, încât nu putea fi acuzat de fapte «contrarevoluţionare», ci de credinţa lui. Tocmai credinţa dorea el să o apere, dar încerca să fie mai iscusit decât prigonitorii săi, să nu se lase atras într-o bătălie cu totul inegală, în care ar fi fost strivit cu uşurinţă. De aceea făcea din «legea Cezarului» arma sa de apărare. Trebuia să folosească în mod înţelept puţinele mijloace de luptă pe care le îngăduia temniţa. Unii deţinuţi i-au reproşat aceasta zicând:

- Ţie îţi merge această atitudine, nouă însă nu ni se potriveşte! Noi ştim că suntem în război cu un duşman total, cumplit şi nimicitor şi vrem să câştigăm acest război. Nu noi suntem «bandiţi», aşa cum ne numesc ei, ci ei sunt, şi trebuie să le-o

spunem. Suntem în temniţă, dar nu abandonăm lupta chiar dacă vom muri luptând!

La astfel de argumente Valeriu pleca ochii trişti şi plini de înţelesuri şi răspundea:

- Credeţi voi că eu am abandonat lupta, credeţi voi că eu nu vă înţeleg? Dar oare trebuie să murim ca nişte proşti? Nu aşteaptă ei prilejul să ne lovească? Ce avem deci de făcut? Să intrăm de bună voie în gura porcilor turbaţi ori să folosim timpul acesta de osândă pentru a ne salva sufletele şi vieţile?! E vremea să ne smerim adânc, să ne ocupăm de problemele cu adevărat importante, să ne curăţim pentru a fi vrednici de Hristos.

La care i se spunea:

- Nu noi, ci ei sunt necuraţi! Dacă ne lăsăm antrenaţi de lacrimile pocăinţei, dăm frâu liber tiranilor şi păcătoşilor!

- E vremea, e vremea pocăinţei! răspundea Valeriu. Aveţi credinţă în voi! Oamenii ne-au părăsit. Izbăvirea va veni de la Dumnezeu. Jertfele de aici nu vor rămâne fără rod!" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 79-80, Editura Christiana, București, 2006].

❁

„În toamna anului 1949 Valeriu a avut o primă si puternică hemoptizie, cauzată de un TBC pulmonar. A căzut la pat. Au venit, rând pe rând, tot felul de ochi glaciali să-l vadă. Slăbea zi de zi.

Un prieten i-a oferit o coajă de pâine din raţia lui, dar Valeriu a refuzat-o zicându-i:

- Dacă eu sunt bolnav, nu trebuie să te îmbolnăveşti şi tu.

Totuşi - mărturisea el, emoţionat, mai târziu - acel suflet nobil continua să îi

strecoare peste noapte o parte din raţia sa, furişându-i-o în traistă ori în gamelă. În faţa unei atât de mari puteri de dăruire, Valeriu se simţea ocrotit de mila lui Dumnezeu.

Hemoptiziile se perpetuau şi nu era «umanitar» ca deţinutul să fie lăsat să moară. A fost dus deci la spitalul din oraş şi închis singur într-o cămăruţă, unde era păzit zi şi noapte de temniceri. Medicii veneau să-l vadă însoţiţi de escortă.

Într-o noapte însă a pătruns la el o asistentă. O văzuse cu medicul la vizită şi aflase în ochii ei lacrimi de durere. Acum îl îmbătase pe paznic şi îşi făcuse loc la Valeriu. S-a aşezat în genunchi lângă patul lui, i-a luat mâna şi i-a sărutat-o.

- Cum ați intrat aici? a întrebat-o el.
- L-am «adormit», a zâmbit ea.
- Ce doriţi?
- Doresc să-ţi fiu alături, să te ajut. Cere-mi orice vrei şi voi face.

Valeriu a simţit că e sinceră şi a fost adânc mişcat:

- V-aţi riscat libertatea pentru mine. Dumnezeu vă va răsplăti. Nu puteţi să mă ajutaţi cu nimic. Doar dacă voi muri aici, vă rog să mărturisiţi oamenilor şi familiei mele dragi că am crezut până la sfârşit, că sunt împăcat, că-mi dau viaţa pentru Hristos şi pentru semeni. Poate pentru asta vi s-a dat îndrăzneala de a veni la mine, fiindcă tot ce săvârşesc oamenii intră în iconomia lui Dumnezeu. Vă mulţumesc, nu vă voi uita, mă voi ruga pentru dumneavoastră... Acum duceți-vă!... Nu riscaţi mai mult! Eu sunt în mâinile lui Dumnezeu” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 81-82, Editura Christiana, București, 2006].

„Mi-e aşa de dor de Târgu-Ocna!”

Închisoarea din Târgu-Ocna a fost construită la sfârşitul secolului al 19-lea, la iniţiativa unei domniţe din familia boierească Ghica-Comăneşti, îngrozită de traiul osândiţilor la muncă silnică în ocnele de sare din apropiere. Aceştia nu erau scoşi la suprafaţă decât cu ocazia marilor sărbători, restul timpului petrecându-l sub pământ. Domniţa construieşte nişte clădiri - cele mai vechi ale închisorii - în care să locuiască osândiţii, urmând a fi coborâţi în ocnă doar pentru muncă. După ce munca silnică în ocnele de sare a fost desființată, Târgu-Ocna a devenit închisoare cu regim normal. Între cele două războaie mondiale, la iniţiativa doctorului Ioan Cantacuzino, au mai fost adăugate câteva clădiri, devenind închisoare cu regim de sanatoriu pentru deţinuţii bolnavi de TBC.

Grupul lui Gafencu ajunge aici prin februarie 1950, venind de la Văcăreşti. În urma controlului radiologic făcut la Văcăreşti, din cei 40 de suspecţi de TBC, doar 18 au fost găsiţi bolnavi, ceilalţi făcând cale întoarsă la Piteşti. Când au ajuns la Târgu-Ocna, sanatoriul era aproape pustiu, dar rând pe lând, în lunile următoare au sosit alte grupuri cu deţinuţi de toate vârstele şi de diferite orientări politice, cei mai mulţi tineri legionari.

După regimul de exterminare de care au avut parte, Târgu-Ocna era un adevărat rai pentru noii veniţi: mâncare consistentă şi suficientă, libertatea de a circula de la o cameră la alta şi de a sta la soare în curte, posibilitatea de a vorbi cu ceilalţi, atitudinea binevoitoare a gardienilor şi altele. Părintele Voicescu - pe atunci student la Geografie - sosit şi el prin luna mai îşi aminteşte de copleşitoarele impresii de început.

„Într-o seară am ajuns la Târgu Ocna. Era o seară de primăvară, cu miros de tei, luna pe cer. Ne aşteptau nişte gardieni bătrânei, din garda veche, cu nişte puşti de-alea mari. Noi, repede, învăţaţi pe fugă, cu «banditule, mişcă!», cu înghionteli... Unul dintre ei ne-a zis:

- Staţi, taică, mai încet...!

Când am auzit noi cuvântul acesta, «taică», nu ne-a venit să credem. Am văzut apoi o clădire luminată. Ne-au dus într-o cameră unde erau opt paturi, cu saltea! La Piteşti sau la Jilava aveam priciuri suprapuse, câte două-trei, fiind noi cu mult mai mulţi peste limita normală. Aici, ferestrele erau fără obloane, un WC într-o cameră alăturată. Era... fericire! A doua zi am rămas înmărmuriţi. Ne-au scos în curte, de neimaginat, să ne întâlnim cu ceilalţi! Iarbă pe jos, ne-am tăvălit, era ceva grozav" [*Părintele Constantin Voicescu - Un duhovnic al cetății*, pag. 22-23].

Dar n-a fost tot timpul aşa. Şi aici au fost momente grele, cu restricţii, pedepse, izolări şi teroare, mai ales când s-a încercat declanşarea unei reeducări după modelul Piteştiului.

Margareta Danielescu, medicul oficial al închisorii, o femeie cu suflet mare - ajutată de deţinuţii medici sau studenţi la Medicină - a făcut tot ce îi sta în putinţă pentru îngrijirea bolnavilor. Aceştia nu primeau un tratament special pentru tuberculoză, dar alimentaţia bună şi medicamentele tonice dădeau în unele cazuri rezultate spectaculoase. Pe de altă parte, în lipsa unui tratament adecvat, mulţi deţinuţi nu vor rezista şi vor muri.

Prin luna mai 1950 va sosi de la Piteşti un grup cu deţinuţi care trecuseră prin reeducare. Doar câţiva au rămas pe poziţie de reeducaţi activi, ceilalţi - deşi îngroziţi de torturile prin care au trecut - fiind foarte reţinuţi. Majoritatea se vor vindeca sufleteşte în atmosfera plină de dragoste de la Târgu-Ocna.

Venirea reeducaţilor a tulburat viata sanatoriului. Fără a şti nimic de grozăviile prin care trecuseră, cei de la Târgu-Ocna nu înţelegeau comportamentul ciudat al noilor veniţi. Nu-şi puteau explica schimbarea unora pe care îi cunoscuseră, cu care fuseseră prieteni şi care acum se manifestau atât de nefiresc. În urma destăinuirilor făcute de unii din ei, au înţeles cum stau lucrurile şi au luat măsuri. Pe de-o parte îi supravegheau pe reeducaţii activi, prevenind orice încercare de reeducare în sanatoriu, iar printr-o atitudine plină de înţelegere căutau să se apropie de cei ce nu fuseseră total pervertiţi.

Ofiţerul politic aştepta un moment prielnic pentru a declanşa reeducarea. Pronia dumnezeiască, atenţia şi solidaritatea deţinuţilor precum şi atitudinea doctoriţei Margareta Danielescu, care a protestat la Direcţia Penitenciarelor, au zădărnicit cele două tentative de reeducare.

Un rol important în această încercare l-a avut Valeriu Gafencu, el fiind stâlpul în jurul căruia s-au adunat cei ce se opuneau reeducării. Când a aflat de grozăviile de la Piteşti, a spus „ne aşteaptă si pe noi timpuri grele!”, şi a cerut celor apropiaţi să se roage fierbinte lui Dumnezeu ca să nu-şi piardă sufletul în încercările ce vor urma. Influenţa sa a dat de furcă ofiţerului politic, care încerca să-şi găsească informatori printre deţinuţi.

Dacă Piteştiul şi reeducarea au devenit un simbol al satanizării omului smuls din legătura cu Dumnezeu, înclinat în sine şi transformat în fiară pentru semeni, Târgu-Ocna se află la polul opus. S-a ajuns aici la o atmosferă de înălţare creştină, de dragoste şi jertfă, unică în istoria gulagului comunist. Târgu-Ocna a fost un Piteşti pe dos. Spune părintele Voicescu: „S-a format la Târgu-Ocna mai mult decât o comunitate, o adevărată familie duhovnicească. S-au realizat aici legături mai puternice decât legăturile de sânge. (...) Am simţit şi am trăit aici sfinte şi adevărate bucurii. De aceea îl înţelegeam pe prietenul meu Sami, care după eliberarea din 1954, în vacanţa dintre două închisori, îmi spunea: «Mi-e aşa de dor de Târgu-Ocna!» Pentru că acolo am înţeles ce înseamnă libertatea în Hristos. Bucuria şi libertatea aceea nu ni le putea lua nimeni” [*Părintele*

Constantin Voicescu - Un duhovnic al cetății, pag. 28, 31].

Doctorul Aristide Lefa îşi aminteşte: „La Târgu Ocna când numărul bolnavilor grav a crescut, a fost necesară o îngrijire mai accentuată a lor. S-a pus problema ca doi dintre cei mai uşor afectaţi de boală, cu rândul, să facă de gardă la camera 4, unde se aflau cei grav bolnavi. La început s-au oferit voluntar Alexandru Ioanid şi Aurelian Guţă şi timp de o săptămână au făcut această muncă ce nu era deloc uşoară. Le-au urmat Ion Popescu şi Leonida (Relu) Stratan, dar cum nici ei nu aveau o situaţie pulmonară prea bună, s-a hotărât să se constituie echipe de câte doi, care să se schimbe zilnic, antrenându-se în felul acesta cea mai mare parte a deţinuţilor mai valizi.

La un moment dat a fost necesar să amenajăm și camera 5 cu bolnavi destul de grav. S-a făcut simţită nevoia de asistenţă medicală şi în timpul nopţii, mai ales că unii erau în ultima fază a bolii. Pericolul suprainfectării era destul de mare pentru cei ce stăteau în acest mediu plin de bacili Koch. Împreună cu colegul meu Mihai Lungeanu, am asigurat această asistenţă medicală dar, spre surprinderea tuturor, nici unul din noi nu s-a infectat, cu toate că nu eram bolnavi pulmonar. A fost o adevărată minune.

Stând mereu în preajma lui Valeriu, am avut posibilitatea să discut îndelung cu el şi să-l cunosc îndeaproape. Şi eu, ca şi ceilalţi camarazi de suferinţă, eram copleşiţi de puternica lui personalitate și înalta ţinută creştină trăită fără ostentaţie, care a influențat în cea mai mare măsură atmosfera spirituală a întregului sanatoriu, cu toate că în permanenţă el a fost ţintuit la pat.

În această cameră şi-au sfârşit zilele zeci şi zeci de bolnavi, în majoritate tineri. Am stat în mijlocul lor şi i-am văzut murind. Nici unul, dar absolut nici unul nu s-a revoltat contra destinului şi cu atât mai puţin contra lui Dumnezeu. Au murit împăcaţi mărturisind pe Hristos, chiar şi Ion Filipescu, vechi socialist, care se pretindea ateu, singurul de altfel. Şi toate acestea datorită atmosferei spirituale la care, în cea mai mare

măsură, a contribuit Valeriu Gafencu.

Camera 4, în care fiecare îşi aştepta sfârşitul, era un templu de rugăciune, un templu al morţii. Toţi cei care intrau în contact cu muribunzii erau conştienţi de pericolul care îi paşte, dar credinţa în Dumnezeu le dădea puteri să-şi înfrângă teama, fără s-o exteriorizeze" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 106-107, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

„Consider de mare ţinută creştină - spune Ion Popescu - atitudinea unor oameni care fără să aibă o înclinaţie mistică deosebită, au fost tot timpul de un ajutor extraordinar. Ei au făcut un gest care merită să fie menţionat. Este vorba despre patru deţinuţi, bolnavi şi ei de TBC, dar cu o formă mai uşoară, care s-au hotărât să spele toate rufele celor ce nu mai puteau să facă lucrul acesta. Au fost mai mulţi care au ajutat periodic la spălat, dar patru dintre ei au făcut treaba aceasta zi de zi, vreme de vreo trei ani: Mihai Pârău, Sandu Alexandrescu, Alexandru Angelescu şi Ionaş Plopeanu.

Spălau afară, în nişte lighene date de administraţie. Munca aceasta le lua câteva ore în fiecare zi. Vara era mai simplu, dar iarna apa era rece ca gheaţa şi oamenii aceştia, bolnavi la rândul lor, stăteau în frig şi erau cu mâinile roşii ca racul. Din duh creştin, nu din alte motive, şi-au asumat această muncă.

Cred că gestul lor a fost important în faţa lui Dumnezeu. Una este să dai mâncarea ta unuia mai bolnav, să sacrifici din porţia ta de carne sau de marmeladă, dar mult mai mult e să speli lucrurile altuia. Mai ales că nu era simplu, era destul de neplăcut, de greţos să speli cearşafurile şi hainele celor bolnavi, pline câteodată de sânge, de puroi, de urină sau de alte mizerii. E o treabă mai puţin plăcută, mai ales tu însuţi fiind bolnav, să faci zilnic lucrul acesta.

Era un inginer care fusese comunist, Traian Andreescu, fostul şef al regionalei CFR Moldova. A ajuns la închisoare în urma unor neînţelegeri între comunişti. În libertate

a fost liber-cugetător şi deşi nu a fost împotriva creştinismului, nu a avut nici un fel de angajare religioasă. Ajuns la Târgu Ocna, bolnav, a fost influenţat de atmosfera pe care a întâlnit-o aici. A început să se schimbe ceva în el. Văzând atitudinea tinerilor, majoritatea legionari, a spus într-o zi:

- Îmi pare rău că nu am cunoscut înainte Mişcarea Legionară. Cei din familie, sub influenţa mea, au orientări comuniste. Îmi pare rău pentru băiatul meu, pe care nu cred că o să-l mai văd, ca să-i spun că eu am crezut într-o minciună.

Agravându-se boala, în ultima perioadă a fost adus în aceeaşi cameră cu Valeriu. Aici era şi părintele Gherasim Iscu. Andreescu a ţinut să moară ca un creştin. Părintele Gherasim l-a spovedit şi l-a împărtăşit, pregătindu-l pentru trecerea în veşnicie. A murit împăcat cu Dumnezeu. A fost un suflet câştigat de Valeriu şi de atmosfera de la Târgu-Ocna, căci până să ajungă în cameră cu Valeriu, vreme de un an şi ceva, a stat în alte camere şi în atmosfera de acolo a început transformarea lui.

Un alt om care s-a întors la Dumnezeu în închisoare, sub influenţa atmosferei de la Târgu-Ocna, a fost generalul Tobescu. Acesta fusese înainte de arestare şeful Jandarmeriei pe ţară. Agravându-se boala, a ajuns şi el la camera 4. Alături de alţii, îl ajutam şi eu şi mai stăteam de vorbă. Într-o zi mi-a spus:

- Domnule, ştii că eu am fost mare prigonitor al legionarilor?

- Da, ştiu.

- Pe mine m-a surprins faptul că mie, care am contribuit la prinderea şi uciderea multor legionari, aici nimeni nu mi-a reproşat vreodată că am făcut rău camarazilor voştri. Acum îmi dau seama ce mare greşeală am făcut şi că nu am ştiut să discern lucrurile. Am crezut că fac un bine ţării, că sunt un patriot, prigonindu-vă. Acum îmi dau seama că am greşit. Înconjurat de o anumită societate care gândea rău de legionari, m-am lăsat influenţat de ei. Acum îmi pare rău. Poate de asta m-a adus

Dumnezeu aici, ca să-mi dau seama de greşelile mele.

A murit şi el în camera 4, spovedit şi împărtăşit. Aceste transformări sufleteşti eu le consider adevărate minuni.

Gheorghe Soare era un băiat simplu, fost elev la un liceu industrial. A fost arestat tot în legătură cu Mişcarea Legionară. Trecuse prin Târguşor şi venise destul de grav bolnav la Târgu-Ocna. Era dintr-o familie modestă, care nu s-a interesat de el. Niciodată nu au venit să-l vadă. Probabil nici nu ştiau că e la Târgu-Ocna. Avea un suflet simplu, dar de o mare puritate. Senin şi tăcut, avea o trăire creştină discretă, neobservată de alţii.

Înainte cu o zi de a muri, a ţinut să ne spună un lucru care m-a impresionat.

- Eu m-am născut în 1927. În acelaşi an s-a înfiinţat şi Legiunea. Nu m-am gândit cât am fost liber că voi avea această onoare de a muri pentru Legiune. Dumnezeu mi-a dat această fericire. M-am născut o dată cu ea şi am fericirea să mor pentru ea.

[„Ce au rezolvat până la urmă legionarii? Au suferit prin puşcării şi nu au schimbat nimic în ţara asta. S-au ratat atâţia oameni capabili. Aşa le-a trebuit, dacă au făcut pe nebunii și nu au stat în banca lor ca toată lumea”. Aşa vede lucrurile un anumit tip de gândire „echilibrată” şi de „bun simţ”. După cum găina nu pricepe cum e să fii vultur, aşa şi aceştia sunt gata să deplângă „ratarea” şi suferinţa „fără rost” a legionarilor. Culmea e că legionarii înşişi - cei mai mulţi - cu toate suferinţele, nu se consideră nişte rataţi. Ba mai mult, angajamentul lor legionar le-a adus o împlinire sufletească - precum Gheorghe Soare vor fi fost destui - şi au murit fericiţi pentru crezul lor. Mai e loc aici de ratare?]

A ţinut, înainte de a muri, să mărturisească câtorva mai apropiaţi gândul acesta. E un lucru să poţi muri cu gândul acesta. Mie mi s-a părut deosebit. Deşi nu era o personalitate legionară, dar acest ultim gând al lui către Dumnezeu, că moare fericit, m-a impresionat. Era un băiat simplu. Au fost şi oameni din aceştia care deşi nu au avut trăiri extraordinare sau o viaţă deosebită, impresionează prin simplitatea, credinţa şi dăruirea lor. Angajarea lor legionară le-a dat o fericire, le-a dat o bucurie" [Mărturie dată de Ion Popescu, monahului Moise în aprilie 2005].

Un om fericit

Deşi foarte bolnav, prin dragostea şi seninătatea sa, Valeriu era sufletul atmosferei duhovniceşti de la Târgu-Ocna, întărindu-i pe toţi cu puterea harului ce sălăşluia în el. „Era - spune Aurelian Guţă - cel mai liniştit şi mai zâmbitor dintre noi, cel care nu rostea nici un cuvânt de nemulţumire. Nedreptăţile şi ura ce se revărsau asupra noastră se topeau în faţa nemăsuratei iubiri ce iradia din el neîncetat" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 117, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

Ianolide povesteşte: „La acea vreme, el ajunsese la maturitatea duhovnicească. Era senin, echilibrat, puternic în cuvânt, controlat în faptă, statornic în rugăciune, intransingent în atitudine, plin de dragoste, răspândind o tainică atracţie - şi toate acestea din patul în care zăcea ţintuit de o boală grea şi îndelungată.

Suferea de caverne la plămâni, avea pleurezie şi făcea pneumotorax, avea dese hemoptizii şi-şi pierduse pofta de mâncare. În plus, simţea dureri reumatice în tot corpul, avea dureri abdominale din cauza unei apendicite şi, în fine, suferea de inimă.

În ultimii doi ani el nu s-a mai putut aşeza întins pe pat nici ziua şi nici noaptea, ci şedea rezemat de marginea patului, iar capul îi cădea în piept. Dacă la început îl mai puteam transporta cu targa pe terasă, mai târziu nu l-am mai putut mişca din pat. Tusea îl epuiza, se congestiona şi adesea scuipa sânge. Atunci durerea îi fura zâmbetul curat şi înţelept.

Zâmbea şi prin somn. Somnul lui se contopea cu starea de veghe şi adesea s-a întâmplat să ne spună că în timp ce noi aveam impresia că doarme, el de fapt se ruga.

Rugăciunea lui continua şi în somn, şi asta îi dădea pe chip o strălucire bine-plăcută, care se răspândea şi în jur.

Valeriu nu era însă un om fericit decât printr-un mare efort lăuntric şi mai ales prin darul lui Dumnezeu, care era deplin şi puternic în el, întărindu-l să biruiască suferinţa prin trăirea în duh. Atât temnicerii şi reeducaţii, cât şi prietenii erau impresionaţi de „ceva" din Valeriu, dar puţini au ştiut că acel „ceva" era Hristos.

Pe chipul lui slab se descifrau lumini ce acopereau umbrele suferinţei. Fruntea îi era înaltă, albă, senină, brăzdată câteodată de o şuviţă de păr neastâmpărată. Nimic însă nu impresiona mai profund ca cerurile ce se succedau tot mai adânci şi mai luminate în ochii lui albaştri, pătrunzători. Era în ei ceva statornic şi cald, care vibra şi îi dădea o expresie vie, inteligentă, activă.

Părul, care fusese odată bogat, acum era rar şi mătăsos ca o mângâiere. Obrajii îi erau îmbujoraţi cu frumuseţea ftizică (*tuberculoasă*), aşa că pe albul străveziu şi imaculat apărea la răstimpuri o purpură solară. Nasul intra în desăvârşită armonie cu toată figura lui. Gura era chipul bucuriei sale lăuntrice.

Un zâmbet care este greu de definit îi înflorea pe buze. Era fericire şi era durere în zâmbetul lui, dar din ele două se răspândeau lumină, bucurie şi putere lăuntrică. Când spasme şi dureri mari îl congestionau, se crispa o vreme, dar chemând tainic numele lui Hristos depăşea suferinţa şi renăştea cu un zâmbet proaspăt, viu, strălucitor, venit din altă lume.

Adesea spunea că este greu, că este chinuitor, dar niciodată n-a spus că el face un efort ca să stăpânească suferinţa, ci că darul şi mila lui Dumnezeu îl ridică dincolo de ea şi îl fac fericit. Vorbirea lui cu Dumnezeu era necurmată, şi cu atât mai intensă şi mai evidentă cu cât boala îl dobora şi viaţa lui intra în veşnicie.

Capul său frumos şi expresiv era susţinut de un gât subţiat, alungit şi mult

solicitat, căci zi şi noapte Valeriu nu se odihnea pe pernă, ci veghea cu capul căzut uşor în piept. Pielea lui căpătase o transparenţă neobişnuită. Deşi era slab, avea tenul catifelat, mai bine zis frumos colorat în tonuri domoale şi pure.

Mâinile - ca de altfel tot trupul - îi erau slăbite. Nu putea nici să mănânce singur, dar când ridica mâna, din degetele lui se răspândeau lumini. Aceste lumini erau sesizate de toată lumea, dar la moduri diferite, în funcţie de ochiul lăuntric al fiecăruia.

Pieptul lui era dungat de coaste plăpânde, întrucât avea lichid purulent la plămâni, adesea i se făceau puncţii, apoi urma pneumotoraxul care-l umfla şi-i apăsa inima bolnavă. Plămânii şi inima i-au doborât viaţa.

Era îmbrăcat cu nişte haine ponosite şi răscârpite, unele ale lui, altele căpătate. Transpira mult şi schimba des lenjeria. În loc de pantofi ori bocanci avea o pereche de şoşoni, şi aşa inutilizabili. Era învelit cu o pătură sură şi cu o ghebă castanie (...)” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 134-136, Editura Christiana, București, 2006].

„Valeriu era foarte sfios, încât pentru necesităţile zilnice nu primea să-l ajut decât eu. Din când în când îl spălam cu o cârpă înmuiată într-un lighean cu apă, şi părţile mai delicate şi le spăla singur. Zâmbea jenat şi, cerând înţelegere, spunea:

- Te rog, lasă-mă pe mine!

Lângă pat era o cutie de metal acoperită cu un castron, în care expectora. Dar a venit o vreme când nici atât nu mai putea face singur.

Ori de câte ori era ajutat părea stânjenit şi mulţumea cu multă delicateţe, adăugând un zâmbet ori un gest care impresionau atât de mult, încât până la urmă parcă tu îi rămâneai dator lui. De aceea era îngrijit de toată lumea cu multă bucurie. De fapt, puterea lui de iubire năştea în ceilalţi dragoste şi dăruire. Se simţea îndatorat pentru cel mai mic gest de atenţie şi adeseori se smerea spunând:

- Sunteţi aşa de buni! Vă primejduiţi sănătatea, şi aşa şubredă, ca să ne îngrijiţi pe noi! Nu ştiu dacă eu aş fi avut atâta putere de dăruire. Dumnezeu să vă răsplătească!

Când slăbise foarte mult şi nu mai putea mesteca, luam carnea cea mai bună, o mestecam eu până ce o făceam ca o pilulă şi aşa i-o dădeam în gură. Celelalte alimente i le dădeam cu lingura, ca la copii. Nu cred că a primit o înghiţitură de mâncare din mâna mea fără să mă fi răsplătit cu un zâmbet, cu o privire ori cu un cuvânt. Şi deşi era topit trupeşte, intensitatea trăirii sale lăuntrice creştea zi de zi.

A fost o vreme, spre sfârşit, când medicii şi prietenii l-au îndemnat să nu mai vorbească, dar el a spus:

- Nu-mi luaţi această bucurie, căci pentru a-L mărturisi pe Hristos trăiesc; şi de trăiesc, prin mila Lui trăiesc şi fără a-mi exprima dragostea ce vi-o port, n-ar mai avea rost să trăiesc. Nu vă temeţi deci! Nu vreau să ispitesc Izvorul Vieţii, ci vreau să-L slujesc până la capăt! Vă mulţumesc pentru grijă, dar vă rog să înţelegeţi că nu pot să fac altfel.

Cel mai mult îl mişcau pe Valeriu darurile şi bucuriile sufleteşti ce i se făceau. El, care era bucuria şi întărirea noastră! În anotimpurile florilor îi aduceau zilnic flori din grădină, iar el, la rândul lui, ruga pe unul şi pe altul să ducă din partea lui o floare câte unui bolnav. Gesturi delicate ale sufletelor mari şi sensibile. Florile lui preferate au rămas crinii, pe care i-a şi cântat cu gingăşie în poeziile sale.

Îi purta pe toţi în inima sa. Ştia că va muri şi dorea să se sfârşească dăruindu-se necontenit, aşa cum făcuse mereu. Pentru fiecare găsea cuvântul ori gestul potrivit. Printre darurile pe care le avea, era şi acela de a cunoaşte oamenii, de a pătrunde în sufletele lor, de a-i orienta în viaţă. Odată mi-a mărturisit:

- Cu unii din cei care vin la mine am de luptat din greu, dar sunt suflete bune şi până la urmă ajung la adevăr. Alţii se deschid ca nişte potire de cristal şi primesc

cuvântul lui Dumnezeu cu dragoste şi râvnă. Cu alţii mă înţeleg dintr-o privire, dintr-un gest şi apropierea noastră este profundă. Aici au fost adunate mărgăritare de preţ ale Împărăţiei lui Dumnezeu. Simt că şi reeducaţii îşi pleacă ochii când ne întâlnim privirile, ba unii chiar pândesc momentul potrivit să-mi împărtăşească un gând bun. E minunată lucrarea lui Dumnezeu!” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 137-138, Editura Christiana, București, 2006].

Mărturisitorul lui Hristos

Ianolide continuă: „Când se simţea mai bine, Valeriu vorbea frumos şi cu însufleţire, oprindu-se cu precădere la tema lui preferată: curăţirea lăuntrică şi unirea cu Hristos. Spunea:

- Prin Botez am primit harul curăţitor, iar prin ungerea cu Sfântul Mir ne-am împodobit cu toate darurile Duhului Sfânt, dar această binecuvântată stare lăuntrică a rămas nelucrătoare în noi, fiindcă suntem creştini numai cu numele. Trăim într-o lume de confuzie, de libertinaj, de păcat. E o ruşine să fii credincios, e demodat să fii moral! Omul botezat, pentru a se mântui, trebuie să trăiască în Duhul Sfânt toată viaţa, or noi tocmai asta n-am izbutit. Am crezut, ne-am rugat, am păstrat credinţa, am suferit, dar pentru a te uni cu Hristos este necesar să te curăţeşti lăuntric prin spovedanie şi să te înnoieşti prin

Sfânta Împărtăşanie. Conştient deci şi cu toată stăruinţa să te uneşti cu Hristos, să te faci purtător al sfinţeniei Lui, al puterii Lui, al iubirii Lui, al luminii Lui, al nemuririi Lui. Trebuie să înfrunţi păcatul până la sânge. Aşa te naşti din nou. Nu există cale de compromis.

Altădată ne-a zis:

- Este atât de minunată învăţătura lui Hristos, încât dacă avem înţelegerea ei, avem cel mai puternic argument al existenţei lui Dumnezeu. Am plâns de durere şi de fericire când am avut această descoperire! Iar cei ce cred în El trebuie să mărturisească adevărul de conştiinţă chiar dacă vor fi martirizaţi. Oare Fiul lui Dumnezeu nu a fost ucis ca duşman al neamului Său?

Sămânţa aruncată de el aducea roadă. Zi de zi oamenii se apropiau tot mai mult şi mai sincer de Hristos, Care devenea izvorul şi călăuza vieţii şi gândirii lor. (...)

Într-una din zile, lui Valeriu i-a fost atât de rău, încât credeam că se va sfârşi. Pe lângă toate afecţiunile de care suferea, făcuse o apendicită acută. L-ar fi putut lăsa să moară, dar nu era «umanitar». Umanitarismul este ipocrizia cruzimii, el punctează cu lozinci şi veşminte frumoase câmpul otrăvit şi jalnic al revoluţiei. Deci medicul a făcut raport către conducere, ca să fie transportat de urgenţă la spitalul din oraş, pentru operaţie. Politrucul penitenciarului a venit la el şi i-a spus:

- Viaţa ta este în mâinile mele. Dacă nu vei fi operat, vei muri.

Valeriu a zâmbit îngăduitor şi i-a răspuns:

- Dacă viaţa unui om depinde de alt om, grea răspundere are acest om! Iar dacă toţi oamenii ar şti că viaţa lor depinde de Dumnezeu, atunci fiecare ar preţui viaţa semenului său!

- Eşti nebun, i-a zis politrucul, şi l-a trimis sub pază straşnică să facă operaţia.

Când a revenit la sanatoriu l-a oprit iar:

- Hei, ai văzut moartea cu ochii! Vezi, am vrut să-ți arătăm că viața ta e în mâinile noastre. Poate te-ai răzgândit şi de acum vei lucra cu noi. Îţi dăm streptomicină! Vei primi şi pachete de la familie. Şi mai ştii ce poate urma?... Eşti un om inteligent şi poţi să ne fii de folos. Ştim că nu te preocupă politica, ci religia, dar nu este Patriarhul vostru cu toţi popii lui de partea noastră ? De ce nu treci şi tu cu noi ? Ai ce câştiga!

- Vă mulţumesc că aţi îngăduit să fiu operat. De aici înainte mi se vor prelungi chinurile... Cât despre restul, între mine şi dumneavoastră stă conştiinţa. Dumnezeu nu este de vânzare. Tranzacţii de conştiinţă nu se pot face. Pentru libertatea mea sufletească iau decizia de a muri. Este bine să se spună răspicat adevărul, şi eu adevărul îl slujesc. Nu sunt judecătorul altora, ci sunt mărturisitorul lui Dumnezeu. Nu există zidire sub soare care să dureze fără Dumnezeu. Dumneavoastră nu vreţi să-L primiţi pe Hristos, eu nu pot primi moartea sufletească.

- Ţi-am spus eu că eşti nebun! a răcnit politrucul. Voi face raport. Eşti un încrâncenat, un fascist, un duşman al poporului, plătit de bandiţii de americani. Avem noi ac de cojocul vostru! Eşti bun numai de moarte! Du-te şi mori cu Hristos al tău cu tot. Nu ne împiedicăm nici de El şi nici de unul ca tine!

- Pe mine mă puteţi ucide acum, pe El nu-l mai poate ucide nimeni şi El este piatra de poticnire a tuturor semeţiilor. Înţelegeţi bine că Hristos este singura putere care poate izbăvi omenirea din suferinţă şi păcat!

- Lasă tu prostiile astea. Adevărul e de partea noastră!

- Adevărul este dragostea care se jertfeşte pentru cei săraci şi prigoniţi!

- Bă, tu stai cu moartea la buze şi-mi ţii mie predici mistice?! Ce, vrei să mă convingi şi pe mine? Ia vezi, că te-ai întins prea mult!

Valeriu se trudea să-l privească, căci pleoapele îi erau grele. Se simţea stins

trupeşte, dar o bucurie lăuntrică îl făcea să vorbească despre credinţă, pentru a rămâne o mărturie în veac. Zâmbetul iubirii sale nemăsurate îi înflorea pe obraji. Se ruga în taină pentru acest nefericit om şi pentru ca Dumnezeu să izbăvească lumea de stăpâni ca el.

Politrucul era încurcat. A tras o tiradă de înjurături, apoi a ordonat să-l ducă pe Valeriu la locul lui.

- Bă, să nu zici că nu m-am purtat omeneşte cu tine, a mai adăugat. Ți-am oferit viaţa, dar tu vrei moartea. *cenzurat* să mai înţeleagă toate astea!

Aşa s-au despărţit. De atunci nu l-a mai deranjat niciodată, dar de câte ori venea în cameră se uita lung la el. (...)

Valeriu ştia că nu va obţine nimic de la politruci, dar îşi făcea datoria să le vorbească:

- Sunt aici oameni de mare valoare, care pot fi de folos ţării, spunea el, dar care mor pentru că nu au streptomicină şi nici veşti de la familiile lor. Puteți să-i salvaţi!

Ei însă nu doreau să-i salveze. În concepţia lor omul nu conta, căci orice om poate fi înlocuit cu un altul; conta numai sistemul. Or, ideile acestor oameni minau tocmai sistemul şi deci sentinţele erau definitive.

O singură dată a mai avut o discuţie pe această temă cu un inspector. Acesta venise de la Bucureşti. S-a oprit la patul lui Valeriu şi l-a întrebat:

- Cum te cheamă, deţinut?

- Să trăiţi, domnule inspector, sunt deţinutul Valeriu Gafencu, a răspuns el cu formula obligatorie.

- Aha! a exclamat politrucul privindu-l cenuşiu.

- Domnule inspector, vă rugăm să ne acordaţi drepturile pe care le-au avut şi deţinuţii comunişti aici!

- Noi nu vom repeta greşelile trecutului, a răspuns sec inspectorul. Umanismul nostru nu se aplică reacţionarilor.

- Domnule, a continuat Valeriu, aici suntem oameni bolnavi, neputincioşi, zilnic moare câte unul dintre noi şi pe lângă toate astea, suntem supuşi ameninţării cu teroarea şi tortura.

- Cum îndrăzneşti să vorbeşti astfel cu mine? Nu pricepi că nu vrem să facem din voi eroi? Vom face din voi delatori, iar din nevestele şi surorile voastre prostituate!

Valeriu era adânc îndurerat şi a răspuns:

- Păcatele lumii acesteia trebuie ispăşite. Noi ispăşim aici multe păcate. Cu toţii însă suntem în mâinile lui Dumnezeu.

- Eşti un bandit mistic! Aici vei muri! Să nu crezi c-o să scapi cu viaţă! Aşa cum eşti, va trebui să primeşti reeducarea!

- Aşa cum sunt, este o binefacere, a răspuns Valeriu, căci nu voi rezista mult; sunt suficiente câteva lovituri ca să mă doboare.

- *cenzurat*! a urlat inspectorul. Vom avea grijă să mori încet, chinuit, până ce vei renunţa la Hristosul acela cu care vrei să ne sperii. Pe El şi pe tine, pe voi toţi vă urâm, bă, şi vă vom distruge! Aici s-a terminat cu Hristos, şi Cel mort şi Cel înviat! Vom avea grijă ca generaţiile viitoare să nu mai ştie minciunile Lui şi ale voastre. Noi, bă, noi suntem hristosul lumii acesteia!

- Dumnezeu să vă ierte, domnule, a răspuns Valeriu şi a plecat capul în rugăciune, aşteptând porunca să fie zdrobit.
Dar n-a fost ucis atunci. Calvarul lui a mai durat o vreme" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 141-146, Editura Christiana, Bucureşti, 2006].

„Lui i-au dat fiere şi tu îmi dai miere?!”

„Într-una din zile, la un control, un temnicer zelos a confiscat puiul de pernă pe care se rezema Valeriu. Un alt miliţian, mai omenos, a ridicat perna dintre obiectele confiscate şi i-a aruncat-o discret înapoi. Pentru o clipă, între cele două suflete s-a durat o scenă de puternică vibrare sufletească.

După terminarea percheziţiei, Valeriu a socotit că e bine să dăruiască această perniţă lui Traian, care era anchilozat şi avea escare. Traian nu a vrut s-o primească şi a dăruit-o lui Gheorghe. Acesta a dat-o la un altul, până ce perna s-a înapoiat la Valeriu, dăruită de cineva care nu ştia de unde pornise şi nici cum ajunsese acolo. În această situaţie el a primit-o ca pe un semn că i-a fost dăruită de Dumnezeu” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 136, Editura Christiana, București, 2006].

❁

„În tot acest timp Valeriu se spovedea şi se cumineca regulat. Duhovnicul său era un preot obişnuit, care însă sesizase adânca lui trăire lăuntrică.

- Sunt impresionat! ne-a mărturisit el după moartea lui Valeriu. Spovedania lui era o cercetare amănunţită a adâncurilor sufleteşti, o fină deosebire a duhurilor şi o dovadă a statornicirii lui în cea mai aleasă vieţuire creştină. Deşi nu păcate avea de mărturisit, ci trăiri, unele mai înalte ca altele, totuşi se smerea pe sine cu asprime. Îmi zicea: «Doresc să nu am nici o clipă de îndoială, în aşa fel încât să nu vină satana şi să-mi ia sufletul chiar atunci». Cu toate că suferea mult, era plin de bucurie tainică. Rugăciunea lui era un suspin necurmat, o dorire nestinsă, o neîncetată unire cu Hristos. Niciodată nu

ar fi acceptat nici cea mai mică ştirbire a Adevărului. Judecata lui era dreaptă şi sinceră. Hristos era viu în el” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 142, Editura Christiana, Bucureşti, 2006].

❁

„Într-o altă zi însă, Gheorghe, un ţăran osos care fusese cândva un munte de om, l-a înfruntat şi i-a spus:

- Îţi convine să ţi se dea numai dumitale îngrijire şi să faci pe sfântul! Mie de ce nu-mi aduce nimeni camne? Pe mine de ce nu mă îngrijesc ca pe dumneata ?

- Frate, i-a zis Valeriu, din nebăgare de seamă v-am fost piatră de poticnire. Vă rog să mă iertaţi. Voi face tot ce pot ca să vă uşurez suferinţa!

Şi ne-a rugat să-l lăsăm pe el, să ne ducem mai des la Gheorghe şi să facem tot ce se poate pentru a-l ajuta.

Gheorghe era un ţăran care îşi apărase din moşi-strămoşi pământul. Fusese la Canal, unde pentru o gamelă de ciorbă în plus devenise spărgător de normă. Aşa ajunsese să-şi scuipe plămânii. Acum era pe moarte. Deşi nu mai era nimic de făcut, eram zi de zi lângă el. Dorea mult să trăiască. îşi iubea copiii şi gospodăria cu o forţă telurică.

În ultimele zile ale vieţii însă s-a schimbat. S-a împăcat cu ideea morţii şi sufletul lui a devenit blajin şi bun. I-a spus lui Valeriu :

- Iartă-mă, am fost stăpânit de satana! Doream să trăiesc şi am fost îngrozit că mor. Nu a fost drept, nu a fost bine ce am făcut. Mor cu credinţa în Dumnezeul strămoşilor noştri. Ticăloşii ăştia au pângărit lumea! Blestemaţi să fie! şi s-a stins.

De atunci Valeriu era şi mai atent să nu se facă, chiar şi fără voie, pricină de sminteală pentru cineva” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 140-141, Editura

Christiana, București, 2006].

„Îmi amintesc cum Valeriu, în timpul nopţii când avea nevoie să urineze, răbda până ce plantonul era chemat de alţii, numai să nu-l deranjeze sculându-l din chaise-longul pe care se odihnea, chiar dacă acest lucru îi provoca un puternic disconfort şi chiar dureri. Câtă finețe sufletească!

În vara anului 1951, pe lângă boala grea de care suferea, culmea, face şi o apendicită acută. La sanatoriu nu putea fi operat din lipsă de instrumentar şi de materialul steril necesar unei intervenţii abdominale. Doamna doctor Danielescu a obţinut aprobarea, cu greu, să fie transportat la spitalul din oraş. Acolo, chirurgul i-a făcui rahianestezie şi l-a operat. Sora care stătea la căpătâiul lui a văzut că transpiră mult, dar a pus aceasta pe seama bolii de plămâni. La sfârşitul operaţiei, cu un glas stins, îi spune doctorului:

- Domnule doctor, m-aţi operat pe viu.

Doctorul, surprins, îi spune să ridice un picior şi când a văzut că poate face aceasta şi-a dat seama că anestezia nu prinsese şi că l-a operat pe viu.

- Bine, domnule, de ce nu mi-ai spus, îţi făceam anestezie locală şi nu te durea. Cum ai putut să rabzi atâta durere?

Întâmplarea a impresionat mult pe cei prezenţi, iar o soră i-a dat pe furiş o batistă, având lacrimi în ochi. La scurt timp după operaţie, a fost înghesuit într-un fel de căruţ pe două roţi şi, hurducăind prin pietrele pavajului, a fost readus la sanatoriu. Drumul a fost groaznic, după cum mi-a mărturisit la sosire" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 107, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

„Tot în cursul verii aceluiaşi an, într-o după amiază, a făcut o criză de fibrilaţie atrială, cu toate consecinţele ei. Ne-am consultat cu toţii şi am decis să-i administrăm o doză de strofantină cu glucoză, singurul cardiotonic major de care dispuneam. Toţi am aşteptat efectul, dar n-am constatat nici o modificare a ritmului cardiac, cu toate că efectul acestui medicament este aproape instantaneu. Cum venea închiderea, şi eu eram de serviciu în timpul nopţii, am hotărât de comun acord să-i mai administrez o doză după închidere, cu toate că nici unul din noi nu mai credea că va mai putea ieşi din criză. Era cianotic, stătea cu ochii închişi, cu mâna pe cruciuliţă şi probabil se ruga. Eram convins că numai o minune îl mai poate salva.

După administrarea celei de-a doua doze, am stat cu mâna pe pulsul lui, dar iarăşi nici o modificare. După aproximativ o jumătate de oră am fost chemat la un alt bolnav din camera vecină, unde am rămas 15-20 de minute. La întoarcere, privindu-l de la distanţă - camerele comunicau prin closet - am avut convingerea că a murit. Nu mai era cianotic, ci palid cum era de obicei, iar eu m-am speriat că se instalează paliditatea cadaverică. Am alergat şi, când i-am luat pulsul, acesta bătea normal.

Nu-mi venea să cred, dar acesta era adevărul. Miracolul se produsese. A deschis ochii, m-a privit zâmbind, senin, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Am dizolvat zahăr în apă şi i-am dat să bea. Era singura posibilitate să-i ajut cordul obosit. Când a băut, m-a privit cu acea unică privire a ochilor săi intens albaştri, care tremurau şi mi-a spus:

- Lui i-au dat fiere şi tu îmi dai miere?” [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 108, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003]

„Toată lumea îl iubea şi-l stima. Până şi cei din administraţie erau impresionaţi de această puternică personalitate. Cei aşa-zis reeducaţi nici nu îndrăzneau să-l privească în ochi, mai ales că ei nici nu făceau de serviciu, cu toate că el i-ar fi privit şi tratat ca pe toţi ceilalţi, cu aceeaşi dragoste creştină. Am avut cu el multe discuţii, adesea contradictorii. Eram pe poziţia luptătorului cu spada în mână, el pe poziţia de înaltă trăire creştină şi imensă dragoste faţă de aproapele, ca şi faţă de duşmani. În inima lui nu încăpea sentimentul urii. El m-a convins că cea mai puternică armă în lupta cu răul este dragostea faţă de aproapele, dar după ce am trăit propria-mi experienţă, deşi am rămas departe de linia trăirii pe care numai cei chemaţi o pot atinge. Şi Valeriu a fost unul dintre aceştia" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 108, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

„Rugăciunea lui Valeriu şi pilda vieţii sale lucrau pe nesimţite în sufletele celor ce-l înconjurau. De pildă, într-una din zile R. trăgea pe furiş dintr-un rest de ţigară pe care-l găsise prin curte. Valeriu l-a văzut şi i-a spus:

- Cum vei putea rezista la marile încercări în care suntem angajaţi, dacă nu te poţi stăpâni de la un fum de ţigară?!

Lui R. - tânăr student pe cât de bine pregătit, pe atât de bine intenţionat - i-a fost suficientă această observaţie pentru ca să înceapă să-şi pună cu seriozitate problema vieţii creştine şi a trăirii lăuntrice.

- Până atunci nu-mi făcusem probleme de conştiinţă, mărturisea el mai

târziu. Lui Valeriu îi datorez adevărata mea încreştinare. El mi-a descoperit nu numai adâncimea propriului meu suflet, ci şi orientarea în viaţă şi în lume.

Mai târziu, cam peste un an, Valeriu se pregătea să se spovedească şi să se cuminece. Pentru smerenie şi pentru ca să nu-i scape ceva, l-a chemat în ajutor pe R.:

- R., te rog foarte mult să fii sincer cu mine!

- Am greşit cu ceva?

- N-ai greşit şi aş vrea ca nici acum să nu greşeşti. Te rog deci, cu toată libertatea sufletească şi fără a mă cruţa pentru vreo pricină oarecare, să-mi spui tot ce găseşti rău şi nepotrivit la mine, fie cu fapta, fie cu cuvântul.

- R. a rămas uluit. Nu se aştepta la o astfel de cerere. Deci a răspuns:

- Adică eu să-ţi fiu judecător? Îmi ceri un lucru peste putinţă! Ştii doar că mi-ai fost întotdeauna pildă de urmat. Cred că nu te îndoieşti de sinceritatea mea!

- Valeriu îşi plecase privirea şi asculta dus pe gânduri. I-a zis:

- Dacă tu nu vezi greşelile mele, cu siguranţă că sunt ochi care le văd. Te rog deci să mergi la zece oameni de aici şi să-i întrebi în mod sincer ce văd rău la mine, apoi să vii să-mi mărturiseşti fără ocolişuri.

- Îmi ceri un lucru greu. Dar fiindcă vrei tu, o voi face.

- După vreun ceas s-a înapoiat şi i-a spus:

- Nimeni n-a avut nimic rău de zis.

- Totuşi, a insistat Valeriu, nu se poate ca cineva să nu aibă ceva de criticat.

- R. a avut o clipă de ezitare. Valeriu l-a surprins şi nu s-a lăsat:

- Spune tot, de ce ascunzi ceva?

- Nu ascund, dar nu ştiu dacă merită să-ţi spun o judecată strâmbă a unui om

cu neputinţe sufleteşti.

- Spune, a insistat Valeriu.

- E vorba de X.. El nu prea se îndeamnă să-i ajute pe cei din camera 4 şi probabil că exemplul de generozitate al celorlalţi îi dă mustrări de conştiinţă si fel de fel de gânduri. El a considerat că ai putea să-ţi faci singur unele mici servicii, fără a mai solicita pe alţii, care sunt şi ei bolnavi.

Valeriu s-a întristat puţin, dar nu s-a tulburat, ci a spus:

- Mă voi strădui să mănânc singur, să-mi iau singur medicamentele, plosca... dar mai mult de atât vă rog să mă credeţi că n-am să pot face. Întotdeauna am vie în faţa mea puterea voastră de jertfă. Ştiu că nu am cu ce vă răsplăti, dar Dumnezeu vă va da dar peste dar!

R. regreta acum că fusese sincer:

- Aşa ceva nu se poate. Am greşit că ţi-am spus cuvintele unui om nesăbuit. El gândeşte pe dos. Nimeni, şi nici Dumnezeu nu-i dă dreptate. Nu se poate să-l iei în serios. Renunţă deci la ideea de a te descurca singur, dacă vrei să nu ne mâhneşti pe toţi!

Valeriu îl privea cu dragoste şi cu durere. Şi lucrurile au rămas cum fuseseră, căci cu toată silinţa, el era incapabil de efortul necesar până şi acelor mici nevoi. Prietenii au continuat să-l ajute, iar el îi răsplătea cu darurile sufletului său" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 138-140, Editura Christiana, București, 2006].

❁

„După ce am ajuns la penitenciarul TBC Târgu Ocna, am avut marea favoare să stau în aceeaşi cameră cu Valeriu Gafencu. Era camera celor mai grav bolnavi, dintre care patru ţintuiţi la pat. Ceilalţi doi, ceva mai valizi, ne străduiam, cu puterile noastre

fizice şi sufleteşti, să fim de ajutor celor patru. Atunci, în lungile seri şi nopţi de iarnă, Valeriu ne chema alături de el, pentru a schimba gânduri despre conştiinţa noastră creştină. Într-o asemenea seară mi-a adresat cea mai profundă şi esenţială întrebare, ce a avut darul să-mi marcheze viaţa pentru totdeauna. Suna aşa:

- Care crezi că este țelul fundamental al vieţii?

M-am străduit să formulez un răspuns cât mai bogat în conţinut, dar cred că nu am reuşit să redau miezul adevărului. Răspunsul lui Valeriu a fost:

- Eu consider că ţelul de căpetenie al vieţii noastre trebuie să fie o permanentă pregătire pentru ziua Învierii creştine, când oamenii şi neamurile se vor înfăţişa înaintea Judecăţii supreme, cu faptele lor bune şi cu păcatele lor, urmând să-şi ocupe locul cuvenit în locaşurile cereşti.

Poate mai auzisem asemenea lucruri sau altele similare, dar trecuseră peste mine cum curge apa peste bolovani. Aşa cum au fost exprimate de Valeriu însă, cu acea vibraţie înfiorată în glas şi cu acea profunzime cerească în privire, au avut efectul unei zguduiri spirituale, care mi-a transformat realitatea lăuntrică pentru restul vieţii" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 116-117, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

❁

„Starea lui Valeriu se agrava. Din cauza lungului şir de luni petrecute în pat, fără mişcare, şi din cauza slăbiciunii şi insuficienţei circulaţiei sângelui, i-au apărut pe corp escare mari, ce nu puteau fi vindecate cu nici un chip, cuprinzându-i o mare suprafaţă a spatelui, coapselor şi gambelor. Alţi bolnavi, în situaţie asemănătoare, se văitau, blestemau şi se revoltau, căci usturimile şi durerile rănilor erau îngrozitoare. Pe Valeriu nu l-am auzit niciodată plângându-se deşi pe chipul său se putea citi suferinţa

accentuată, iar în ochi îi apăreau lacrimi de durere când era pansat, cu migală şi dragoste frăţească, de deţinuţii doctoranzi în medicină Ion Ghiţulescu, Nae Floricel şi Aristide Lefa, timp de ore în şir.

Din fâşii de cămăşi rupte, confecţionam bandaje pentru acoperirea escarelor, dar, din lipsa substanţelor medicamentoase necesare, fâşiile se lipeau de răni şi produceau dureri cumplite când erau desfăcute. Din gura lui Valeriu nu se auzea nici un vaiet, dar după un timp, broboane de sudoare îi acopereau fruntea boltită. Medicii observau; era semnul că răbdarea atinsese limita. Atunci se opreau şi-l lăsau puţin să-şi revină" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 118, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

Mi s-a arătat Maica Domnului

În noaptea ultimului Crăciun trăit de el, spre ziuă, Valeriu i-a mărturisit prietenului său Ioan Ianolide:

„În noaptea asta am privegheat. Aşteptam să vină cântecul colindei mele. Doream să fie foarte frumos. Îl cântam în minte. Îl desluşeam din cerurile înalte din care cobora. Cam greu pentru mine, căci nu cunosc notele muzicale şi trebuie s-o fac după ureche. Eram deci treaz, lucid şi senin, când deodată am văzut că am în mână fotografia Setei (fata pe care o iubise). Uimit de întâmplare, am ridicat privirea şi la capul patului meu am văzut-o pe Maica Domnului, îmbrăcată în alb, în picioare, vie, reală. Era fără Prunc. Prezenţa Ei mi se părea materială. Maica Domnului era aievea lângă mine. Eram fericit. Uitasem totul. Timpul părea nesfârşit. Atunci Ea mi-a spus:

- Eu sunt dragostea ta! Să nu te temi. Să nu te îndoieşti. Biruinţa va fi a Fiului meu. El a sfinţit locul acesta acum pentru cele viitoare. Puterile întunericului cresc şi încă vor mai înspăimânta lumea, dar vor fi spulberate. Fiul meu aşteaptă pe oameni să se întoarcă la credinţă. Azi sunt mai cutezători fiii întunericului decât fiii luminii. Chiar de vi se va părea că nu mai e credinţă pe pământ, să ştiţi că totuşi izbăvirea va veni, dar ca prin foc şi prin pârjol. Lumea mai are de suferit. Aici însă e multă credinţă şi am venit să vă îmbărbătez. Îndrăzniţi, lumea e a lui Hristos!

Apoi Maica Domnului a dispărut şi am rămas copleşit de fericire. M-am uitat în mână, dar nu mai aveam nici o fotografie" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 180, Editura Christiana, București, 2006].

Nu mult după aceea, i-a povestit lui Ianolide:

„Azi-noapte târziu mă rugam. Mă simţeam mângâiat de harul lui Dumnezeu şi mă bucuram în taină de darul ce mi s-a dat. Eram treaz, conştient şi fericit. Deodată am simțit că ceva deosebit se petrece cu mine, în afara voinţei mele. Începând de la extremităţile trupului, sufletul a început să mă părăsească. Nu numai că nu-mi era frică, dar ştiam că nu e vorba de moarte, şi cu cât sufletul părăsea trupul, cu atât trăirea mea lăuntrică creştea. Sufletul a urcat uşor spre piept, spre gât, spre cap. Mă simţeam fericit, curat, luminat de o lumină sfântă. Niciodată mintea mea n-a fost mai înţelegătoare ca atunci. Ştiam că Domnul este cu mine. Eram fericit că sunt în puterea Lui. Timpul parcă se dilatase. Nu mai simţeam durerea din trup. Îmi priveam trupul fără să-l doresc şi fără să-l resping. Viaţa şi materia îmi păreau minuni. Sufletul s-a apropiat iute de gură şi a ieşit din trup. Am ştiut atunci că pot să merg fără opreliştea materiei oriunde aş fi dorit. Era minunat! O bucurie nespusă m-a copleşit. Primul gând a fost să merg să-mi văd familia, dar mi-am amintit de sfaturile Părinţilor din Pateric, care poruncesc să nu te încredinţezi lucrării duhurilor decât în stare de ascultare, ca să nu te înşele diavolul şi să te piardă. Mi-a apărut în minte bătrânul schimnic căruia i se arăta diavolul în chip de înger de lumină. Bătrânul ieşise de sub ascultarea stareţului şi a obştii şi se credea călăuzit de însuşi Dumnezeu, socotindu-i pe ceilalţi pizmătăreţi. Atunci a venit la el «îngerul» şi i-a zis să-i cheme pe fraţi la fântâna din curtea mănăstirii, ca să le arate puterea lui Dumnezeu. Deci în miezul nopţii s-au dus la fântână. Îngerul luminos a apărut şi, intrând în fântână, i-a spus schimnicului: «Aruncă-te în fântână şi eu te voi scoate nevătămat înaintea lor, ca să vadă că eşti sfânt!» Bătrânul s-a aruncat şi a murit ca un ticălos. Deci amintindu-mi eu de acestea, m-am temut să nu cad în ispită şi am hotărât să mă întorc în trup. Acum, iată, mă supun ascultării. Spune-mi ce să fac şi aceea voi face!

Auzindu-l, m-am înfiorat. Am cerut trei zile de răgaz pentru a mă ruga. După

trei zile m-am dus la el şi i-am spus:

- Cred că este lucrarea lui Dumnezeu! Smerenia ta e chezăşia adevărului şi a binelui. Te supui ascultării faţă de mine, dar eu nu am astfel de trăiri, nu am nici cu cine să mă sfătuiesc, nici cărţi duhovniceşti să cercetez. Mă simt nevrednic de o astfel de cinste şi înfricoşat de răspundere. Nu mă îndoiesc de minuni, însă nu cred că ne sunt de neapărată trebuinţă pentru mântuire. Dar slavă lui Dumnezeu pentru cele ce se petrec cu noi, cu tine, prin El! Sfatul meu este să fii cu băgare de seamă. E bine cum ai procedat. Să nu mergem prea departe cu perspectivele ce se deschid în acest plan, căci nu suntem încercaţi. Să ne ferim de ispite!

Valeriu m-a ascultat atent şi a primit tot ce i-am spus fără nici o umbră de tristeţe, îndoială sau împotrivire. A rămas senin şi împăcat cu hotărârea mea, şi tocmai această smerenie a lui m-a încredinţat de starea de har în care se afla" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 181-182, Editura Christiana, București, 2006].

Mărturia părintelui Mihai Lungeanu

„Am ajuns la Târgu-Ocna în primăvara anului 1950, printr-o minune a Maicii Domnului.

În 1947, când am fost arestat, eram student în anul 5 la Facultatea de Medicină din Iaşi. Am fost arestat pentru legătura cu grupul de studenţi legionari de la Medicină. În toamna lui 1949 am ajuns la Piteşti, unde am intrat în focurile reeducării. În prima zi bătaia a durat de la şapte şi jumătate dimineaţa până la amiază. Au urmat apoi altele. Mă rugam permanent lui Dumnezeu. O singură noapte nu m-am rugat şi îmi reproşez asta toată viaţa; dacă nu mă rugam mai mult mă prăbuşeam total. Şi în bătăi, tot timpul mă rugam «Doamne, scoate-mă de aici şi toată viaţa o pun la picioarele Tale!». Şi m-a scăpat.

După o săptămână-două, eu şi alţii am fost duşi la Văcăreşti. Încă de la Iaşi eram bolnav de rinichi. Cum urinam cu sânge, au crezut că am TBC renal, dar era altceva. Sanitarul de la Piteşti ştia că sunt bolnav şi m-a trimis şi pe mine la Văcăreşti.

Cât am stat la Văcăreşti au venit vreo trei serii de la Piteşti şi, după controlul pulmonar, îi trimitea pe cei bolnavi la Târgu-Ocna iar pe ceilalţi înapoi la Piteşti. Pe mine, care nu aveam TBC, nu ştiu de ce, m-au ţinut pe loc. Mă rugam «Doamne, nu mă trimite înapoi!». M-am rugat mult la Maica Domnului şi m-a ajutat.

După ce am stat o vreme la Văcăreşti şi nu m-au trimis nici colo, nici colo, într-o noapte am avut un vis. Am visat-o pe Maica Domnului care mi-a spus ceva, nu mai ţin minte ce, şi mă simţeam foarte vinovat. În continuarea visului, mă aflam în curtea de plimbare de la Văcăreşti, scos cu alţi colegi. În curticica aceea era şi un cireş înflorit, pe care erau puse nişte haine la uscat. Curticica avea formă de triunghi, la vârf era

prepeleacul cu santinela care ne păzea, iar pe partea cealaltă, la baza triunghiului, era uşa pe care intram noi. Se deschide uşa şi intră un gardian:

- Care eşti Lungeanu?
- Eu.
- Fă-ţi bagajele şi pleci!

M-am trezit. Măi, mă tot întrebam, oare ce o fi cu visul acesta?

Dimineaţa am fost scoşi la plimbare. În curte, ca în vis, santinela din prepeleac şi cireşul cu hainele agăţate de el. Se deschide uşa şi intra gardianul:

- Care eşti Lungeanu?
- Eu.
- Fă-ţi bagajele şi pleci!

Exact ca în vis. În ziua aceea m-au pus pe cursă şi am ajuns la Târgu-Ocna, unde am stat trei ani şi jumătate. Printr-o minune m-a scos Maica Domnului şi în loc să mă trimită la Piteşti, m-a adus la Târgu-Ocna.

La Târgu-Ocna, dincolo de regimul de viaţă care nu se compara cu cel din alte închisori, ceea ce era deosebit era atmosfera duhovnicească. Era o atmosferă de rugăciune.

Aici l-am cunoscut pe Valeriu Gafencu. El stătea la camera 4, la muribunzi. Eu, care eram student medicinist, stăteam la camera 5, aflată în legătură cu camera 4, şi le dădeam ajutor celor grav bolnavi: făceam injecţii, curăţăm rănile, schimbam pansamentele şi altele. Fiind zi de zi în preajma lui, am discutat mult cu Valeriu şi am învăţat foarte multe de la el. Mi-am perfecţionat „tehnica”, să-i spun aşa, rugăciunii inimii.

Valeriu stătea de vorbă cu toţi despre credinţă. Era acolo, în camera muribunzilor, un student la Medicină, Traian Maniu. Avea paraplegie, adică de la jumătate era paralizat, cu escare pe tot corpul - la spate i se vedea osul sacru - şi mirosea de la escare un miros putrit ca la canal. În fiecare zi îi făceam pansament şi îi scoteam puroi cu sonda. Discutam cu el. Nu era credincios. Valeriu, care era cu patul alături, vorbea mult cu el. A hotărât să ne rugăm o săptămână pentru Traian şi să spunem fiecare, de mai multe ori pe zi psalmul 50, *Miluieşte-mă Dumnezeule*...

După asta, Traian s-a întors la credinţă, s-a spovedit şi s-a împărtăşit. Îmi spunea:

- Măi Mihai, am o stare de euforie, ce nu pot să-ţi spun. Simt o bucurie deosebită.

Mi-am adus aminte de ce se spune în acatistul Mântuitorului: «Iisuse, bucuria inimii mele». A murit liniştit.

La fel era părintele Gherasim Iscu. Îmi spunea:

- Frate Mihai, când închid ochii aud nişte melodii deosebit de frumoase. Nu pot să-ţi spun ce cântece şi ce frumuseţi, n-am cuvinte.

Tot acolo era şi generalul Tobescu, care fusese şeful Jandarmeriei sub Carol al II-lea şi sub Antonescu. Nu prea le avea el cu Dumnezeu. Odată cu el a fost arestat şi plutonierul lui de ordonanţă, Ilie Neagoe, omul lui de încredere. Un om de o credinţă rar întâlnită la cei de categoria lui. Timp de un an i-a dat generalului din mâncarea lui, ca să-l ajute. Îi spăla rufele şi îi vorbea frumos:

- Domnule general, asta-i situaţia, toţi murim, aşteptăm viaţa de dincolo. Nu vreţi să vă împăcaţi cu Dumnezeu?

- Măi Ilie, eu n-am păcate.
- Domnule general, toţi suntem păcătoşi.

Şi aşa azi, aşa mâine, până într-o zi:

- Măi Ilie, măi, aş vrea să mă spovedesc şi eu.
- Da, domnule general.

Această picătură zi de zi - comportamentul lui Ilie Neagoe, discuţiile cu ceilalţi, cu Valeriu, atmosfera aceasta de rugăciune - a săpat în sufletul generalului Tobescu. Părintele Gherasim Iscu a îngenunchiat lângă patul lui şi l-a spovedit. Apoi s-a împărtăşit, şi a murit împăcat cu Dumnezeu.

Tot în camera 4 a murit şi Mitică Duţanu. Acesta era un student care suferea în tăcere, meditând la patimile Mântuitorului. Într-o seară 1-am auzit zicând încet, ca pentru sine, cuvintele rostite de Mântuitorul pe cruce: *Eli, Eli, lama sabahtani* - adică *Dumnezeul meu, Dumnezeul meu de ce m-ai părăsit*? A murit senin şi împăcat cu Dumnezeu.

La Târgu-Ocna aveam să-l revăd pe căpitanul Mircea Cucu, cu care am fost împreună în reeducarea de la Piteşti. Îmi amintesc că în toiul bătăii, l-am auzit pe Ţurcanu poruncind:

- Patru oameni - care mai erau atunci oameni? - să-l bată pe căpitanul Mircea Cucu numai în cap!

Mircea stătea pe marginea priciului, asistând la toată această grozăvie, neschiţând nici un gest de apărare. Avea un singur picior, celălalt îl pierduse pe frontul de Răsărit. Fusese ofiţer de carieră, lucrase la o unitate de tancuri şi purtase nenumărate victorii. Era decorat cu ordinul Mihai Viteazul şi mi se pare că fusese citat prin ordin de zi

pe armată. Până atunci ne povestea multe fapte de pe front. Acum Ţurcanu îi plătea pentru victoriile de pe frontul de Răsărit.

Nu-mi amintesc pe nici unul din cei patru care l-au bătut. Aşa cum au primit ordin de la Ţurcanu, l-au lovit numai în cap. Într-un timp foarte scurt capul său se asemăna cu un bostan, pătat de sânge. Am fost foarte impresionat de demnitatea cu care a primit loviturile. N-a ţipat, nu a scos nici un cuvânt. Stătea la marginea priciului şi le primea pe toate de parcă nu ar fi fost el în cauză, ci ar fi fost un spectator.

După ce am fost despărţit de Mircea, nu mai stiu ce s-a mai întâmplat cu el şi câte a mai avut de suferit. Ne-am reîntâlnit după aproximativ două luni la Târgu-Ocna. Extrem de slăbit, era numai o umbră de om, bolnav de TBC pulmonar cu cavernă. Avea frecvent hemoptizii. Nu se putea da jos din pat şi fusese adus de la Piteşti cu un grup de bolnavi de TBC. Toţi aceştia trecuseră prin reeducare şi probabil dăduseră declaraţiile cerute.

La Târgu-Ocna am stat în câteva rânduri de vorbă cu Mircea Cucu. Într-una din zile l-am întrebat dacă crede în Dumnezeu. Mi-a răspuns în mod afirmativ şi asta m-a bucurat foarte mult.

Din felul cum s-a comportat Mircea la camera 4 spital de la Piteşti şi din modul în care a primit suferinţa şi moartea la Târgu-Ocna, am recunoscut în el tipul militarului de carieră, tipul luptătorului care nu face compromisuri, tipul eroului.

La Târgu-Ocna, Mircea Cucu a stat la camera numărul doi, având patul lângă Sava Ilie, studenl care trecuse şi el prin iadul de la Piteşti. Într-una din zile, a venit la patul lui Ilie unul din cei care-l bătuseră la Piteşti. A îngenuncheat lângă patul său şi i-a cerut iertare. Ilie l-a iertat şi i-a vorbit aşa de frumos, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic grav între ei. După aceea, pe parcurs, au murit amândoi. Mai întâi Ilie iar mai apoi, după vreo

doi ani, a murit şi celălalt.

Tot la Târgu-Ocna l-am cunoscut pe părintele Ioja Sinesie. Era un preot de mir din Banat, care nu avea studii deosebite sau o cultură cu care să te impresioneze, dar era de o mare credinţă şi avea un permanent duh de rugăciune. El a ajuns foarte repede la semnele care apar în cursul practicării rugăciunii inimii, cu căldura, cu durerea pe care o simţi şi cu flacăra care iese, şi alte lucruri pe care atunci nu le ştiam şi pe care apoi le-am citit în *Zbornic*. Semne de care cei de la Târgu-Ocna, Gafencu, părintele Iscu, părintele Sinesie Ioja şi Gheorghe Jimboiu vorbeau şi pe care nu le ştiau din cărţi, ci din rugăciunea lor permanentă. Părintele Sinesie, ca preot, a mărturisit (*spovedit*) acolo pe mulţi. A murit şi el mai târziu, în altă închisoare.

În câteva rânduri am primit pachete de acasă. Unii au primit streptomicină, care pe atunci făcea minuni în bolile de plămâni. Ofiţerul politic, un diavol cu chip de om, i-a chemat pe câţiva din aceştia şi le-a spus:

- Uite medicamentele, ţi le dau dacă dai informaţii!

Adică să devină informatori. Eu ştiu trei care au refuzat: Gheorghe Niţescu, Ion Sultaniuc şi Eduard Masichievici. Poate or mai fi fost şi alţii, eu pe ăştia îi ştiu. Toţi trei erau de o puritate extraordinară. I-a chemat pe rând.

- Domnule, eu în Mişcarea Legionară nu am învăţat să fac aşa ceva!

- Du-te atunci şi mori pentru Hristos şi Legiune! Du-te! Marş!

Lucrurile acestea, dacă se înţeleg, e bine - dacă nu, se trece pe lângă ele ca pe lângă nimic. Aceştia sunt martiri. E o jertfă curată, are o valoare extraordinară. Îţi pune în faţă: «ori» - «ori». «Nu». «Du-te!» Şi au murit. Niţescu şi Masichievici în puşcărie,

Sultaniuc a mai trăit puţin, dar nu s-a vindecat. Avea un TBC osos la picior şi a murit la puţin timp după eliberare, la sanatoriul Baloteşti. Pentru aceste suflete curate S-a îndurat Dumnezeu şi de noi ceilalţi. Pentru ei, deşi s-a încercat, nu s-a îngăduit la Târgu-Ocna ceea ce s-a petrecut la Piteşti" [Mărturia părintelui Mihai Lungeanu, dată monahului Moise în februarie 2005].

Va veni o zi când inima ta va cânta rugăciunea

Octavian Anastasescu povestește: „Bolnav de TBC, pe la începutul lunii mai 1951, am ajuns la Târgu-Ocna. În cele trei luni şi jumătate cât am stat în această închisoare l-am cunoscut pe Valeriu Gafencu. Fusesem prevenit de ceilalţi că este un sfânt în viaţă. Lucrul acesta l-am simţit şi îl mărturisesc şi eu. Din mai multele întâmplări deosebite trăite în preajma lui, o să mă opresc doar la câteva.

În discuţiile pe care le-am purtat, mi-a vorbit adesea şi m-a îndemnat să spun rugăciunea lui Iisus. M-a sfătuit să fac această rugăciune folosind o anumită tehnică; cu mâna pe puls, fiecare bătaie trebuia însoţită cu un cuvânt al rugăciunii. Mă străduiam şi eu să spun rugăciunea în timpul în care stăteam întins pe pat şi nu aveam altă ocupaţie. Când ne întâlneam, Valeriu mă întreba despre rugăciune. Îi spuneam că mă silesc, dar cu toată străduinţa mea nu am ajuns să spun rugăciunea aşa cum trebuie, adică cu inima.

- Fii atent, mi-a spus el, va veni un moment în viaţa ta, când fără să provoci inima, ea va cânta singură rugăciunea şi tu o vei auzi.

Aceste cuvinte ale lui, pe care nu le-am prea luat în seamă, au fost o adevărată profeţie. După eliberarea din închisoare mi s-a stabilit domiciliu obligatoriu. Nu aveam voie să ies din perimetrul stabilit de Securitate. Într-o zi nu am mai ţinut cont de această interdicţie şi m-am dus să vizitez un prieten. Când m-am întors acasă, am găsit-o pe mama îngrijorată. Securitatea mă căutase şi cum nu m-au găsit, l-au luat pe tata lăsând vorbă să mă prezint a doua zi la ei. A doua zi m-am dus la Securitate. M-au băgat într-un fost garaj, transformat într-un fel de sală de şedinţe. Apare o haită de vreo 5-6 securişti, se aşează şi încep întrebările de rutină. În timp ce le răspundeam, s-a petrecut un lucru deosebit. Parcă am fost învăluit într-un fel de sferă luminoasă. Am simţit un parfum ceresc, ceva ce nu se poate descrie în cuvinte. În timpul acesta îmi auzeam inima cântând rugăciunea:

«Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul». Mă simţeam foarte uşor, ca şi cum legile gravitaţiei fuseseră suspendate. Securiştii nu-şi dădeau seama ce se petrecea cu mine şi continuau să-mi pună întrebări. Interesant e faptul că auzeam că mi se pun întrebări, dar nu înţelegeam ce mi se spune. De asemenea îmi auzeam vocea răspunzându-le, fără să ştiu ce spun. Starea aceasta deosebită a durat trei, poate chiar patru ore. La un moment dat, unul dintre a spus:

- Să lăsăm asta!

În momentul acela starea a dispărut şi lucrurile au reintrat în normal. Securiştii au plecat. La anchetarea mea asistase şi un plutonier însărcinat cu paza. Rămaşi singuri, pe când ieşeam din cameră mi-a spus:

- Şefule, dacă în România ar exista numai o mie de inşi ca dumneata, praful s-ar alege de Securitate!

Ce întrebări au putut să-mi pună? Ce am răspuns eu? Nu ştiu. Mi-am amintit cum Hristos spunea apostolilor să nu se îngrijoreze când vor fi duşi la regi şi împăraţi pentru că li se va da cuvânt căruia nimeni nu va putea să-i stea împotrivă. Mi-am amintit de asemenea că Valeriu îmi proorocise despre momentul acesta atunci când mi-a spus că îmi voi auzi inima cântând rugăciunea lui Iisus.

Despre darul înainte-vederii pe care îl avea îmi dădusem seama şi din alte situaţii. Odată, de Înviere, eram la el în cameră. El stătea întins pe pat, iar eu priveam şirul de lumini al credincioşilor care coborau cu lumânările aprinse de la schitul de pe Măgura. Din patul său, Valeriu nu avea cum să vadă acest spectacol şi eu îi povesteam ce văd. La un moment dat m-am oprit. Atunci, privind în ochii mei, a început să-mi descrie el în continuare ceea ce vedeam.

- Ia uite, acum au ajuns la o serpentină, acum fac un ocol.

Stând în pat şi uitându-se la mine, îmi descria cu exactitate tabloul acesta al creştinilor care se întorceau cu lumânările aprinse de la schit. Lucrul acesta m-a impresionat deosebit. Dar nu a fost numai asta.

Într-o zi i-am povestit ceea ce visasem cu o noapte înainte. Visul acesta era o repetare a unuia mai vechi, de înainte de arestare. Cu o noapte înainte de a fi arestat m-am visat într-o biserică. Am petrecut mai mult timp uitându-mă la picturile de pe pereţi. Am încercat apoi să ies din biserică. Am dat ocol bisericii pe dinăuntru, căutând să ies, dar nu am găsit nici o uşă. Tot încercând să ies fără succes, m-am trezit. Dimineaţa i-am povestit mamei visul.

- Asta-i închisoare, mamă! - spune ea.

În noaptea următoare, pe la miezul nopţii, am fost arestat. La Târgu-Ocna visul s-a repetat. Se făcea că eram în aceeaşi biserică, i-am recunoscut picturile. Încercam iarăşi să ies din biserică. De data asta am reuşit. Nu ştiam cum să înţeleg visul. Semne de eliberare nu se întrezăreau deloc, ba, mai mult, îmi ajunsese la urechi un zvon că în zilele următoare urma să fiu mutat cu cei care veniseră de la Piteşti şi care încercau să înceapă reeducarea aici, la Târgu-Ocna. Perspectiva aceasta mă îngrozea pur şi simplu. Mă gândeam chiar la sinucidere, îngrijorat, i-am povestit lui Valeriu visul şi i-am vorbit de temerile mele legate de posibilitatea de a fi mutat în cameră cu reeducaţii.

- Nu-ți fie teamă, frate Octaviane! Mâine vei fi eliberat.

Am rămas siderat. M-am uitat la el, crezând că delirează din cauza temperaturii. Nu aveam nici un semn care să mă facă să sper că voi fi eliberat.

- Nu te mira, mâine vei fi eliberat! a repetat el. Chiar aşa s-a întâmplat. A doua zi a intrat în cameră un căpitan de Securitate şi a întrebat:

- Care eşti, bă, Anastasescu? Fă-ţi bagajul! M-au dus la Bacău, de unde în

aceeaşi zi - aşa cum a spus Valeriu - am fost eliberat” [Mărturie dată de Octavian Anastasescu, monahului Moise în februarie 2006].

Pastorul Richard Wurmbrand

Cel mai impresionant gest creştinesc din câte a făcut Valeriu a fost, fără îndoială, salvarea vieţii pastorului protestant de origine iudaică Richard Wurmbrand. Unii bolnavi au primit de la familii medicamentul salvator, streptomicina, care pe atunci făcea minuni în bolile de plămâni. Printre ei se afla şi Leonida Stratan, a cărui stare de sănătate se îmbunătăţise. Drept urmare, se hotărăşte să-i dea medicamentul lui Valeriu, care se afla într-o stare gravă. Valeriu l-a primit, dar la rândul său, în ciuda argumentelor şi opoziţiei celor apropiaţi, îl cedează pastorului Wurmbrand. Astfel, pastorul a fost salvat cu preţul vieţii lui Valeriu.

Mai multe lucruri despre Wurmbrand aflăm de la părintele Mihai Lungeanu.

„L-am cunoscut pe pastorul Wurmbrand prin 1950, pe când mă aflam la Târgu-Ocna. Am stat împreună aproximativ trei ani de zile. Îmi amintesc de venirea unui lot de deţinuţi bolnavi, trimişi din închisoarea Văcăreşti, printre care se afla şi un bărbat blond, înalt, de peste un metru nouăzeci, slab ca o umbră şi susţinut de doi deţinuţi. Era

pastorul Richard Wurmbrand.

A fost repartizat dintru început la camera 4, care era destinată muribunzilor. Cine intra aici ştia că drumul său este numai spre cimitir. În trei ani şi jumătate cât am stat în această închisoare, am văzut o mulţime de oameni care au murit în camera 4. Singurul care a scăpat a fost pastorul Richard Wurmbrand.

Am avut ocazia să stau de vorbă cu pastorul Wurmbrand de nenumărate ori. Cunosc amănunte din viața lui auzite chiar de la el. Când a venit la Târgu-Ocna, avea 18 carii osoase de natură TBC şi o formă de tuberculoză pulmonară - fibronodulară - care acum se activase şi avea foarte multă expectoraţie. Din cele povestite de el, am reţinut că atunci l-au adus de la Ministerul de Interne, unde stătuse mult timp izolat în condiţii foarte grele.

La Interne a fost anchetat, între alţii, de colonelul de securitate Dulgheru (Dulgherber). Acesta manifesta o ură dublă împotriva pastorului Wurmbrand. În primul rând pentru că amândoi erau evrei şi Wurmbrand trecuse de mult timp la credinţa creştină, îmbrăţişând forma cultului protestant. Fiind un aprig propovăduitor al credinţei în cadrul comunităţii evreieşti din Bucureşti, făcuse foarte mulţi prozeliţi. În al doilea rând, Dulgheru îl ura pe Wurmbrand pentru că şi acesta fusese activist PCR în ilegalitate şi îi părăsise pe comunişti. Wurmbrand fusese cooptat în Partidul Comunist de către consulul sovietic de la Paris. Aceasta l-a trimis la Moscova, unde a urmat un institut superior de studii politice, specializându-se în marxism-leninism. A cunoscut bine pe Ana Pauker şi pe alţi lideri comunişti din ţară şi din străinătate. Nu mai ştiu cât a durat activitatea sa ca ilegalist şi nici alte amănunte în legătură cu aceasta. Fapt e că a fost arestat împreună cu alţi comunişti, anchetat şi trimis la închisoare. S-a îmbolnăvit de TBC şi după eliberare, prin interrnediul unui ţăran s-a convertit la creştinism.

Înainte de a ajunge la închisoarea de la Târgu Ocna, a stat la depozitul de la Ministerul de Interne. Aici a fost distrus fizic. Nu se mai putea ridica din pat şi nu era

nimeni cu el în celulă ca să-l ajute, Timp de o lună de zile şi-a făcut toate nevoile pe el. Închipuiţi-vă ce era în acea celulă. Începuse să facă escare. Tot corpul era acoperit de pungi cu puroi ce provenea de la cariile osoase - mai ales de la coloana vertebrală şi de la coaste - iar de asistenţă medicală, nici vorbă. În tot acest timp îl «vizita» anchetatorul Dulgheru, care căuta de fiecare dată să-l asigure, zicându-i:

- Lasă, că până la urmă îl scot eu pe Hristos din tine!

E uşor de bănuit ce-i răspundea pastorul, din moment ce condiţiile de detenție rămâneau neschimbate.

Pe când se afla acolo, povestea pastorul, într-o noapte i s-a arătat diavolul - spunea că nu era urât - care l-a certat pentru că l-a părăsit şi s-a dus la Celălalt, adică la Hristos. Pastorul a refuzat să vorbească cu diavolul şi îi spunea doar atât:

- Marş din faţa mea, eşti un mincinos şi tată al minciunii!

În camera muribunzilor de la Târgu-Ocna au stat foarte mulţi bolnavi grav, din care nu se mai află nici unul în viață. În trei ani de zile Wurmbrand a avut ocazia să vadă mulţi oameni murind şi fiecare a murit în felul său. Toți muribunzii cereau să fie mărturisiţi şi împărtăşiţi înainte de moarte. Acest lucru a fost posibil pentru că printre noi erau preoţi care aveau Sfintele Taine. Aici a avut ocazia să-l cunoască pe Valeriu Gafencu, care a trăit şi a murit ca un sfânt, cu numele lui Iisus pe buze. Discuţiile teologice avute zilnic cu Valeriu Gafencu erau foarte instructive.

Pastorul Wurmbrand, în urma celor petrecute sub ochii săi în camera 4, a fost atât de impresionat, încât a cerut să fie botezat în credinţa ortodoxă, alegându-şi numele de Valeriu, după numele lui Valeriu Gafencu. Dorinţa i-a fost împlinită de unul din preoţii noştri. El a rămas însă în continuare protestant, pentru că apoi nu a spus nimănui că a fost

botezat ortodox. Era un om oscilant. El însuşi, în discuţiile în contradictoriu de la început, când susţineam Ortodoxia, mărturisea râzând:

- Măi, voi vreţi să fiu şi eu ortodox? Păi eu sunt jidan, eu nu pot mai mult, sunt la prima generaţie de creştini, eu nu pot mai mult de neoprotestant!

În una din seri, pastorul a povestit ceea ce s-a întâmplat la Bucureşti, prin 1945 sau 1946, cu ocazia primului Congres naţional al preoţilor democraţi din România. Nu mai reţin în care sală mare din Bucureşti s-au adunat reprezentanţii tuturor cultelor, inclusiv şeful cultului mozaic din România, Şafran, împreună cu alţi rabini, apoi reprezentanţii religiei islamice din ţara noastră, ministrul Cultelor şi mulţi alţii. S-au înscris la cuvânt şi au vorbit.

La început, pastorul Wurmbrand nu a figurat pe lista vorbitorilor, dar discursul furtunos ţinut de rabinul Şafran l-a determinat şi pe pastor să ia cuvântul. Ne-a povestit că el se afla în sală cu soţia sa Sabina şi ascultau pe cei ce vorbeau la microfon. I-a venit rândul rabinului-şef Şafran. La un moment dat acesta a strigat:

- Să se termine cu această minciună sfruntată că evreii L-au răstignit pe Hristos! Nu evreii L-au răstignit, ci romanii!

Probabil să Şafran a mai făcut şi alte afirmaţii contrare celor cunoscute din Noul Testament şi susţinute de Biserica creştină. Nimeni din reprezentanţii clerului ortodox sau catolic nu s-a ridicat să-l contrazică cu argumente biblice pe Şafran. Probabil le-a fost teamă să nu fie acuzaţi de antisemitism.

Soţia pastorului, Sabina, i-a spus:

- Ascultă Richard, chiar de ar fi să te linşeze, scoală-te şi mergi de ia cuvântul! Spală obrazul lui Hristos, care a fost batjocorit!

A ridicat mâna şi a cerut să fie înscris la cuvânt.

- M-am dus la microfon - povesteşte pastorul - şi am vorbit. Ştiu că eram

revoltat de afirmaţiile rabinului Şafran. Nu mai ţin minte tot ce am spus. Îmi amintesc doar atât: Să nu ne mirăm că poporul evreu a avut atât de mult de suferit. Ce a suferit până acum, dar ce va avea de suferit de acum înainte! Asupra noastră apasă blestemul pe care şi l-au luat singuri căpeteniile preoţilor şi o parte din mulţimea adunată la judecata lui Hristos şi condamnarea Lui la moarte prin răstignire: *Sângele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri*! Şi Pilat s-a spălat pe mâini înaintea lor, zicând: *Nevinovat sunt eu de sângele dreptului acestuia. Voi veţi vedea*!. Acest blestem urmăreşte poporul evreu şi ei nu pot scăpa de urmările nefaste decât prin primirea lui Iisus Hristos ca Mesia prevestit de prooroci. Iar sângele Lui vărsat pe cruce devine astfel mijloc de mântuire şi nicidecum de blestem, aşa cum au cerut ei.

Personal - ca un comentariu la cele spuse de Wurmbrand - eu cred că acest blestem a căzut numai asupra celor care şi l-au luat singuri asupra lor, iar asupra poporului evreu este numai în principiu. Vina lor nu poate fi mai mare decât a creştinilor care-L nesocotesc şi-L calcă în picioare pe Hristos. Deci vina există în orice caz, iar nuanţa o apreciază numai Dumnezeu, Care Şi-a vărsat sângele pe cruce pentru toată omenirea. Revin în continuare la ceea ce povestea pastorul Wurmbrand:

- La auzul celor spuse de mine, toţi rabinii de faţă, împreună cu Şafran, ridicându-şi pumnii, au început să vocifereze, să ameninţe şi să se îndrepte spre locul unde mă aflam. Atunci preoţii ortodocşi au sărit în ajutorul meu, făcând un zid prin care nu au mai putut trece ca să mă agreseze. M-am trezit scos afară, înconjurat de o mulţime de preoţi care mă apărau. Apoi am avut multe de suportat din partea evreilor. De pildă, într-una din zile eram în amvon, în casa noastră de rugăciune şi predicam. Sala era arhiplină. La un moment dat au început să ni se spargă geamurile cu pietre şi au năvălit în interior o mulţime de evrei, lovind pe cei ce erau adunaţi la rugăciune. Când am văzut ce se petrece în sală, mi-am zis: «păstorul nu-şi părăseşte turma orice s-ar întâmpla. Păstorul cel bun îşi pune viaţa pentru oile sale». Numai că eu eram sus în amvon, oarecum la adăpost, iar

lumea jos, pe câmpul de operaţii. La un moment dat, am observat că mulţimea agresorilor începe să scadă la număr și am descoperit imediat cauza: una din credincioasele mele, o servitoare româncă, aşa dădea cu pumnul în dreapta şi stânga, încât făcea cărare în urma ei și repede a eliberat terenul de combatanţi.

La vederea acestui «spectacol», pastorul se distra râzând din toată inima şi felicita pe acea credincioasă atât de operativă. Ţin să subliniez că pastorul era un talentat povestitor, dotat cu un remarcabil simţ al umorului, dar era un umor tipic evreiesc.

În nenumărate ocazii Wurmbrand mi-a mărturisit că-şi iubeşte foarte mult poporul, cu toate suferinţele pe care i le-a pricinuit şi că doreşte ca tot poporul evreu să-L primească pe Iisus Hristos ca Mesia. Doreşte ca toţi să devină creştini şi-i pare rău că evreii şi-au ratat menirea lor de popor ales. Repeta cuvintele sfântului Ioan Evanghelistul: *La ai Săi a venit şi ai Săi nu L-au primit* (Ioan 1, 11).

Povestea pastorul cu haz că l-a auzit odată pe un evreu: «Doamne, mai caută-Ţi şi alt popor ales, că noi ne-am săturat de atâta suferinţă!».

Wurmbrand suferea mult din cauza lipsei de receptivitate şi a împietririi inimii evreilor manifestate prin respingerea învăţăturilor creştine. Reţin de la pastor că în tradiţia lor scrisă au consemnat următorul fapt, petrecut după Învierea Mântuitorului Iisus Hristos. Într-o noapte, un rabin, nu-i mai ştiu numele, cerceta scripturile Vechiului Testament care se refereau la venirea lui Mesia. Deodată apare, în camera sa Iisus Hristos în carne şi oase, şi-i spune: «Bătrânule - şi-i zice numele - de ce nu vrei să crezi că Eu sunt adevăratul Mesia, pe care voi îl aşteptaţi? Scriptura despre Mine vorbeşte». Atunci bătrânul rabin i-a tras o palmă şi pe loc i s-a uscat mâna de la cot.

În fiecare sâmbătă evreii vin la sinagogă şi citesc câte o pericopă - câte un capitol din Vechiul Testament. Când ajung la capitolul 53 din proorocul Isaia, pur şi

simplu nu-l citesc, ca şi cum nu ar exista. Întorc foile în continuare, sărindu-l şi citind ceea ce urmează. Adresându-se unui rabin, prieten de-al său, i-a spus:

- Ştii, rabi, am citit capitolul 53 din proorocul Isaia.

Acesta i-a răspuns:

- Nu este bine!
- Dar de ce?
- Iac-aşa, nu este bine!
- Dar bine rabi, acuma l-am citit. Ce să mai fac acum?
- Ţi-am spus că nu este bine, i-a răspuns rabinul.

Nu a putut să o scoată la capăt cu el, încât până la urmă a renunţat să mai primească vreo explicaţie.

După ce am auzit aceasta, l-am întrebat pe pastor ce cuprinde acest capitol pe care-l sar evreii şi nu-l citesc. Atunci pastorul mi-a spus pe de rost întreg capitolul 53 din Isaia, în care este vorba despre o proorocire făcută cu opt sute de ani înainte de venirea Mântuitorului pe pământ. Aici este descris El, aşa cum a arătat în timpul sfintelor Sale patimi: plin de răni şi de sânge, încât era desfigurat şi era numit Om al durerilor, care a luat asupra Sa păcatele noastre şi le-a ispăşit prin jertfa pe cruce şi prin moartea Sa. Ca o oaie spre junghiere S-a dus şi ca un miel împotriva celui ce-l tunde, aşa nu şi-a deschis gura Sa. În acest capitol este foarte clar că Iisus Hristos este Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatele lumii, Mesia Cel aşteptat de poporul evreu şi de toată omenirea. Acesta este Mielul simbolizat în Vechiul Testament, când prin sângele mielului cu care au uns uşorul uşii, evreii erau păziţi de pedeapsa trimisă de Dumnezeu asupra egiptenilor.

L-am rugat pe pastor să-mi explice de ce este aşa de refractar poporul evreu în faţa atâtor evidenţe. El mi-a răspuns că explicaţia a dat-o sfântul apostol Pavel. Dumnezeu

a îngăduit împietrirea inimii poporului evreu pentru a da celorlalte neamuri păgâne prilejul de a-L cunoaşte şi a-L primi pe Iisus Hristos şi, prin El, pe Dumnezeu. Când numărul oamenilor din popoarele păgâne se va împlini, atunci poporul evreu va primi pe Iisus Hristos ca Mesia cel prezis de prooroci şi se va creştina în masă. Aceasta se va petrece în preajma sfârşitului lumii.

[Părintele Mihai Lungeanu, într-un caiet de memorii încă nepublicat, a notat şi câteva întâmplări povestite de Wurmbrand, referitor la discuţiile sale cu rabinii:

- Ascultă rabi - i-a spus el unuia - nu te gândeşti cât suferă poporul acesta? Uite, ne omoară peste tot, uite ce se întâmplă cu poporul evreu pentru că L-a refuzat pe Hristos.

- Ce contează, ce contează - spunea rabinul - important e că până la urmă Hristos va fi învins.

- Nu va fi învins, Hristos a învins! El este Dumnezeu.

- Nu, nu, nu! spunea rabinul.

Altă dată, cu alt rabin:

- Rabi, de ce nu vrei să înţelegi că Hristos este Mesia?

- Dacă nu pot.

- Ei, cum nu poţi? Şi-i citea din Noul Testament, din predica de pe munte.

Tot timpul cât i-a citit, rabinul plângea şi spunea:

- Vai ce frumos, vai ce frumos!

- Bine rabi, dacă-ţi place şi te mişcă atât de profund cele ce ţi-am citit, atunci de ce nu-L primeşti pe Hristos?

- Dacă nu pot!

Şi iar spunea:

- Vai ce frumos, vai ce frumos!

Tot Wurmbrand mi-a povestit de un tânăr evreu din Cernăuţi, care s-a convertit la Ortodoxie şi a devenit frate de mănăstire. Fratele Vasile - aşa se numea - dacă se întâmpla să meargă cu trenul, se amesteca printre oamenii care vorbeau vrute şi nevrute şi le spunea: «Măi fraţilor, auziţi ce spune» şi le citea din Noul Testament. Făcea misionarism. Într-o zi a fost găsit mort într-un parc din Cernăuţi. Sora lui - care la început a fost împotrivă, dar apoi s-a convertit şi ea - credea că părinţii, familia lor a hotărât asasinarea fratelui Vasile. Pentru că, deşi au fost anunţate autorităţile, nu s-a luat nici o măsură, nu s-a făcut nici o cercetare, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Mai târziu, când cu deportările de evrei, sora lui a ajuns într-un lagăr din Polonia. În lagăr ea îl mărturisea pe Hristos. Un ofiţer SS a auzit-o şi a întrebat-o dacă e creştină. Atunci a spus povestea ei şi a fratelui Vasile. Ofiţerul a spus:

- Tu n-ai să mori aici!

După câtva timp i s-a dat drumul şi a ajuns acasă. Apoi s-a hotărât să plece în Israel, ca să mărturisească acolo pe Hristos. Nu ştiu ce s-a mai întâmplat cu ea. Despre fratele Vasile şi sora lui mi-a povestit nu numai Wurmbrand, ci şi părintele Bartolomeu Dolhan de la Iaşi, care l-a cunoscut pe acest călugăr evreu].

Zilnic, pastorul povestea din Sfânta Scriptură şi dădea explicaţii. De Crăciun şi de Paşte ne reda evenimentele după toţi cei patru evanghelişti. Personal, am învăţat foarte multe texte din Sfânta Scriptură de la pastor.

Pastorul Wurmbrand este un om practic. După închisoare, a ajuns în America, în faţa Senatului. Pur şi simplu s-a dezbrăcat până la jumătate, arătându-le cicatricele de pe corp:

- Iată, aceasta înseamnă comunismul! le-a spus el.

A fost foarte convingător.

Apropo de cicatricele sale, într-una din zile când se afla la Târgu-Ocna şi era pansat de infirmieri, Wurmbrand a început să ţipe şi să se văicărească. Atunci, cel ce trebuia să-i facă pansamentul l-a întrebat:

- Domnule pastor, de ce ţipaţi şi vă văitaţi, pentru că încă nu am început?
- Ţip aşa, în mod preventiv, parcă ce mă costă!?

Am râs cu toţii cu poftă" [Mărturie dată de părintele Mihai Lungeanu, monahului Moise în februarie 2005].

Ajuns în Occident după eliberare, pastorul va fi coordonatorul activităţii a şaisprezece misiuni creştine din diferite ţări libere, care aveau ca scop ajutorarea celor ce au suferit sub regim comunist. Astfel, cele spuse de Valeriu când a cedat streptomicina lui Wurmbrand - că pastorul, dacă scapă cu viaţă, prin poziţia şi relaţiile sale va face mult bine în favoarea celor ce sufereau de pe urma comunismului - s-au dovedit adevărate.

Wurmbrand se va stinge din viaţă în S.U.A., la 17 februarie 2002, în ajunul zilei când se împlineau cincizeci de ani de la moartea lui Valeriu. Spre dezamăgirea foştilor colegi de suferinţă de la Târgu Ocna, care i-au citit cărţile, traduse şi în limba română, deşi vorbeşte frumos despre ajutorul pe care l-a primit de la ceilalţi deţinuţi, pastorul nu spune niciunde că Valeriu Gafencu i-a salvat viaţa. Pentru a vă convinge, cităm din cartea sa, *Cu Dumnezeu în subterană*, pasajul în care face referire la Valeriu Gafencu:

„Gafencu îşi petrecuse întreaga viaţă de om matur în închisoare, dar, ca şi alţi deţinuţi la care credinţa creştină prevalase, nu ştia ce fapte să mai săvârşească pentru a-şi răscumpăra greşelile din trecut. În fiece zi făcea gestul pilduitor de a pune deoparte ceva din puţinul lui pentru a ajuta la refacerea celor mai slăbiţi dintre noi.

Avea oroare de antisemitism şi, când venea să-l vadă în camera 4 vreunul din tagma aceasta, trântea câte o remarcă şocantă:

- Mi-ar plăcea să văd ţara guvernată în întregime de evrei.

Camarazii lui îl priveau cu oroare.

- Da, zicea calm Gafencu, primul-ministru, legiuitorii, funcţionarii publici - toţi să fie evrei! Aş pune o singură condiţie: să fie asemenea vechilor cârmuitori evrei, Iosif, Moise, Daniel, Sfântul Petru, Sfântul Pavel şi Iisus Însuşi. Fiindcă, dacă ne vor mai conduce unii evrei ca Ana Pauker, atunci s-a zis cu România.

Mi-a spus într-o zi:

- Tatăl meu a fost deportat din Basarabia de ruşi. N-am mâncat niciodată pe săturate. M-au băgat la închisoare fiindcă am devenit legionar. Nu întâlnisem în viaţă nici o singură persoană bună, credincioasă, iubitoare. Mi-am zis în sinea mea că Iisus nu-i decât o legendă, că azi, nu există nimeni în lume care să-I semene şi cred că nici nu a existat vreodată. Dar, mai târziu, am întâlnit unii dintr-aştia. Mai ales la închisoare a trebuit să recunosc că mă înşelasem. Am întâlnit oameni bolnavi care se lipseau de ultima lor coajă de pâine pentru alţii. Am stat în aceeaşi celulă cu un episcop care era atât de plin de bunătate, că şi numai atingându-i straiele te puteai vindeca.

Gafencu a rămas în camera 4 un an şi în tot acest timp nu a putut sta culcat pe spate, îl durea mult prea tare. Trebuia să fie mereu ridicat.

Din multele aspecte ale gândirii legionare, Gafencu păstrase la urmă numai

simpla credinţă creştină.

Bolnavi mai zdraveni din afară preluau îndatorirea de a spăla în locul acelora dintre noi care erau neputincioşi, frecând la cămăşi, lenjerie de corp, feţe de pernă, uneori douăzeci de cearşafuri pe zi, cu toate că trebuiau să spargă gheaţa din curte ca să ajungă la apă. Lucrurile mele, îmbibate cu puroi şi sânge, erau întotdeauna scorţoase. Dar, când am încercat să opresc pe un prieten să mi le spele, s-a supărat.

Gafencu nu se plângea niciodată. Şedea foarte liniştit în pat, dând uşor din cap ca să afirme sau să-şi exprime mulţumirea. Când era evident că nu mai avea mult de trăit, prietenii lui vechi şi noi s-au strâns în jurul patului său, cu lacrimi în ochi. Ultimele sale cuvinte au fost:

- Dumnezeu, gelos pe noi, ne cheamă la El!

După ce a închis ochii, ceilalţi s-au rugat. Eu am zis:

- Iisus ne spune că, dacă o sămânţă nu cade pe pământ şi nu moare, nu poate da rod şi, după cum sămânţa renaşte într-o floare frumoasă, tot aşa trupul material, murind, este înlocuit de unul spiritual. Iar inima lui Gafencu, nutrită cu idealurile creştinătăţii, va da cu siguranţă rod.

Un preot a rostit o rugăciune, apoi Gafencu a fost înfăşurat într-un cearşaf şi dus în camera mortuară, în timpul nopţii a fost înmormântat într-o groapă comună, de către deţinuţi condamnaţi pentru crime, cărora le revenea întotdeauna această sarcină" [Richard Wurmbrand, *Cu Dumnezeu în subterană*, Ed. Casa şcoalelor, Bucureşti, 1993, pag. 90-91].

După cum se poate vedea, Wurmbrand nu pomeneşte nimic despre faptul că Valeriu l-a salvat cu preţul vieţii sale, cedându-i streptomicina. În plus, pare a-i fi uitat şi prenumele. Pe de altă parte Wurmbrand nu spune nimic de controversele teologice avute

cu Valeriu, de care amintesc ceilalţi deţinuţi.

Mai adăugăm la aceasta şi câteva exagerări şi inexactităţi.

E greu de crezut că Valeriu ar fi făcut o afirmaţie de genul „n-am mâncat niciodată pe săturate”, din moment ce familia sa avea în jur de 100 ha de pământ, după cum mărturiseşte una din surorile lui. Nu văd de ce ar fi căutat să-l impresioneze cu sărăcia sa pe Wurmbrand, minţind.

De asemenea, Valeriu nicăieri nu spune că în tinereţe l-ar fi socotit pe Hristos „o legendă”, iar faptele bune le săvârşea nu ca „să-şi răscumpere greşelile”, ci pentru că aşa porunceşte Hristos şi pentru a-şi curăţa sufletul de patimi.

Afirmaţia „nu întâlnisem în viaţa mea nici o persoană bună, credincioasă, iubitoare” iarăşi mi se pare îndoielnică, ţinând cont de exemplele de dragoste din casa părintească şi de spiritul de moralitate în care a fost crescut Valeriu.

Un alt aspect la fel de ciudat este legat de „episcopul plin de bunătate” cu care Valeriu ar fi stat în celulă. Virgil Maxim sau Ianolide, care au fost în preajma lui Valeriu cât timp acesta a stat la Aiud, nu amintesc nimic în acest sens. La Piteşti erau doar studenţi, iar la Târgu Ocna ceilalţi deţinuţi nu amintesc de nici un episcop. De altfel, dacă episodul cu episcopul ar fi avut loc la Târgu Ocna, Wurmbrand ar fi trebuit să-l cunoască direct.

Pe de altă parte însă, în cartea sa, pastorul nu uită să spună că, la rândul său, a cedat streptomicina trimisă de soţie altui bolnav. Numai că şi aici strecoară nişte inexactităţi. Wurmbrand povesteşte că s-a hotărât să dea streptomicina lui Ion Sultaniuc, care era grav bolnav. De menţionat că, înainte de acest episod, lui Sultaniuc familia îi trimisese streptomicină, dar nu a primit-o pentru că a refuzat să devină informator al ofiţerului politic.

Wurmbrand spune că Sultaniuc ar fi refuzat streptomicina oferită de el pentru

că venea de la un evreu şi Sultaniuc era atât de antisemit, încât refuza să fie salvat de un evreu. Din mărturiile supravieţuitorilor de la Târgu-Ocna, am aflat că lucrurile nu au stat chiar aşa. Sultaniuc a refuzat să primească medicamentul de la Wurmbrand nu pentru că era antisemit, ci pentru că pastorul făcuse nişte afirmaţii care l-au deranjat. În discuţii, pastorul afirmase că toţi conducătorii de partide din perioada interbelică, inclusiv Corneliu Zelea Codreanu, erau cumpăraţi de comunişti, primind bani de la Internaţionala roşie comunistă. Sultaniuc, care avea un adevărat cult pentru Codreanu, a refuzat să mai stea de vorbă cu pastorul care se dovedise fără caracter făcând astfel de afirmaţii absurde. De altfel, nu a fost singurul. Mai mulţi deţinuţi, deranjaţi de ceea ce pastorul susţinea despre legionari, răciseră relaţiile cu el. Refuzul ajutorului oferit de Wurmbrand nu avea deci drept cauză antisemitismul, ci atitudinea lipsită de tact a pastorului.

Crăciun la Târgu-Ocna

„Era o iarnă liniştită, - îşi va aminti mai târziu Ianolide - cu zăpadă, fără ger. Dealurile dimprejur încărunţiseră. Clopotele de la schit ne vesteau rugăciunile călugărilor şi ne uneam cu ei şi cu toată suflarea creştină într-o rugăciune mută. Este cu neputinţă ca rugile tăcute revărsate în văzduh de oamenii aceia încolţiţi între moarte şi tortură să nu fi fost primite. Ele au fost auzite în ceruri, ele au adus cerurile pe pământ şi cred că Dumnezeu se va milostivi de lumea asta şi pentru sufletele acelea mari şi credincioase din Târgu-Ocna.

În camera 4 erau atunci aşezaţi, printre alţii, arhimandritul Gherasim Iscu, lângă el un evreu şi fost politruc sovietic, acum sionist, în fine, Ion, prietenul meu din Piteşti, care era foarte bolnav. Pe partea dreaptă a camerei, într-un pat era Valeriu, fratele meu cel mai drag.

Ion şi părintele Gherasim se găseau în stare gravă. Valeriu se refăcuse un pic şi, după pravila de rugăciune obişnuită, se concentra acum să compună câteva poezii testamentare. De asemenea dorea ca în seara aceasta să alcătuiască un colind special pentru Târgu-Ocna.

M-am apropiat uşor de părintele Gherasim, care şedea cu ochii închişi. Era slab ca o arătare. Fusese la Canal, unde se muncea şaisprezece ore pe zi, urmate de alte patru de program administrativ. Fusese repartizat în brigada specială pentru preoţi, cu un regim de exterminare rapidă. La Canal părintele Gherasim îşi îmbărbăta prietenii, pe mulţi îi ajuta la muncă şi tuturor le stătea la dispoziţie cu serviciile religioase. Practica rugăciunea inimii şi avea mari resurse sufleteşti, care l-au ţinut puternic peste toate mizeriile.

Delatorii l-au turnat însă de mai multe ori că oficiază spovedanii şi cuminecări şi drept urmare a fost bătut, izolat, înfometat, terorizat peste teroarea generală. Omul e din carne şi oase, duhul nu poate ignora legile vieţii, astfel că ascetul îmbunătăţit întru cele sfinte s-a îmbolnăvit de tuberculoză, a căzut la pat şi, aproape muribund, a fost adus la Târgu-Ocna, ca să moară „umanitar".

Prezenţa lui în sanatoriu se făcuse simţită prin măiestria cu care ştia să umble în sufletele oamenilor şi să-i îmbărbăteze. Era deci căutat ca duhovnic. Se dăruia cu bucurie deţinuţilor care-l solicitau, cu toate că se epuiza pe el însuşi.

Dădea şi îndrumări isihaste, nu numai din lecturi, ci şi din bogata lui experienţă mistică. Fiindcă în camera 4 din Târgu-Ocna mistica nu numai că era reabilitată ca noţiune şi ca realitate practică, ci era şi vie, densă, intensă s-o prinzi cu mâna. De fapt, nici nu era nevoie să o prinzi cu mâna, căci acolo Dumnezeu era prezent şi te cucerea imediat, pătrunzând în sufletul şi fiinţa ta ca o mireasmă binefăcătoare. Nu negăm nici o clipă Tainele săvârşite pe Sfintele Altare, doar mărturisim că harul este intens manifestat şi prin sfinţii Săi. Aşa simţeam în preajma părintelui Gherasim.

Cu sfială deci m-am apropiat de el, ca să văd cum îi este. M-a simţit şi a deschis ochii mari, negri, adânci:

- Ai venit?... Mă bucur... Eram departe, în locuri de verdeaţă, de cântec şi mireasmă, făurite din lumini. Acolo e minunat. E pace. De fapt, nu se poate exprima ce e acolo. E atâta fericire, încât chiar bucuria de a te vedea e o suferinţă prin contrastul dintre cele două lumi. Voi pleca în curând, poate chiar acum, în noaptea de Crăciun. Şi acesta e un dar al Domnului. Nu ştiu cum să-I mulţumesc... Nu ştiu cum să-i fac pe oameni să-L trăiască pe Dumnezeu, deplina bucurie... Am certitudinea vieţii veşnice, particip deja la ea. Nu mă sperie nici Judecata, căci merg cu cuget smerit şi cu nădejde numai în mila şi darul Domnului... Duhurile întunericului stăpânesc acum pe oameni, dar să nu vă temeţi, Hristos este aproape, cercetează lumea; iar lumea are nevoie de multă suferinţă...

Duşmanii cred că am fost învinşi, dar ei neagă lucrarea lui Dumnezeu în istorie şi nu cunosc căile Lui...

S-a oprit puţin, a respirat adânc, apoi a reluat:

- Aici va fi într-o zi pelerinaj... Azi suntem puţini, dar încă mai există credinţă în lume, încât lumea va fi izbăvită. Acum pare cu neputinţă, dar dincolo de mijloacele omeneşti există o iconomie divină şi ea va renaşte omenirea. Fiţi deci binecuvântaţi!... Am cunoscut aici oameni în faţa cărora cugetul meu se smereşte. Spune-i lui Valeriu să se roage pentru mine... Rugaţi-vă şi voi! Sunt fericit că am ajuns în ceasul acesta...

Vorbise stins, dar cu mare putere, încât eram profund impresionat. A închis din nou ochii şi s-a retras în pragul vieţii veşnice.

Convorbirea mea cu părintele Gherasim o înregistrase, involuntar dar emoţionat, şi evreul Iacov, care ocupa patul alăturat. I-am pus mâna pe frunte:

- Ai temperatură? l-am întrebat.

- Nu, mi-a răspuns el. Mă simt bine... Aici e o lume cum n-am bănuit că ar fi cu putinţă, în tot cazul, o lume total opusă aceleia din care vin eu. E cutremurător pentru mine să mă regăsesc sufleteşte în atmosfera creştină pe care am respins-o cu îndârjire toată viaţa, o dată prin materialism şi a doua oară prin sionism. Noaptea de Crăciun, care a iscat totdeauna înverşunare în sufletul meu, azi mă copleşeşte prin realitatea ei dumnezeiască. Fiindcă cele ce se petrec aici nu sunt lucrări umane şi naturale, ci dumnezeieşti. O spune un materialist, un ateu şi un evreu!... Şi nu e o farsă mărturisirea mea. În faţa morţii, omul devine sincer şi are putinţa să vadă adevărul... Te surprinde poate mărturisirea aceasta, dar ea s-a zămislit în mine încetişor, peste voia mea, ca o recunoaştere necesară a realităţii. Adevăratul Dumnezeu este Hristos!

Spunând aceste cuvinte, a lăcrimat. Era profund mişcat. Încercam să-l înţeleg,

să particip la momentul dramatic pe care-l trăia. A tăcut o vreme. M-am aşezat lângă el pe pat, ţinându-i mâna în mâinile mele. Mă rugam în inimă... ce aş fi putut să fac mai mult?!

Ştiam bine că eu nu pot pricepe frământarea lui sufletească, căci eu m-am născut creştin şi am trăit creştineşte, pe când el era mozaic, devenise comunist, iar acum sionist. Un astfel de suflet trece prin traume cumplite ori de câte ori face o nouă descoperire în cele spirituale; iar mărturia lui creştină de acum era o răsturnare categorică şi ireversibilă a întregului său trecut.

- Îţi mulţumesc că m-ai ascultat, mi-a spus el după o vreme. Poate că în curând vom fi fraţi în Hristos!

- Să-ţi ajute Dumnezeu! i-am răspuns emoţionat şi m-am ridicat să mă duc la Ion.

Ion respira precipitat şi avea febră. Chipul lui era când livid, când congestionat. Natura mai menţinea totuşi un echilibru vital în el. Ştiam că moartea era prin preajmă; ştia şi el.

- Azi m-am spovedit şi m-am pregătit de plecare, mi-a spus. Regret însă că mor şi nu văd salvarea ţării...

S-a oprit să se odihnească. Respira anevoios.

- Nu mi-a rămas decât credinţa în Dumnezeu. Poate că măcar acum, la această strâmtorare istorică, lumea va pricepe ce este cu adevărat credinţa în Dumnezeu!... Acum e târziu pentru mine... Mă sting... Adesea am senzaţia că se face întuneric, apoi izbucneşte lumină orbitoare. Din pragul morţii, tainele vieţii se văd mai de aproape. Păcat că nu le-am văzut aşa toată viaţa! Fratele meu, haiducul, a fost un om neasemuit mai mare decât mine, un vizionar!

- Linişteşte-te! i-am zis. Eşti epuizat.

- Mi-a fost dat să mor în mâinile tale, a continuat el. Te-am iubit şi te-am admirat mult. Dumnezeu să te ajute!

- Frate, i-am răspuns, îţi datorez imens. Ai fost mai viteaz ca mine. Numai Dumnezeu poate să te răsplătească pentru dragostea pe care ai dovedit-o în viață, față de mine, față de alţii. Nu te voi uita niciodată!

După o pauză mai lungă, mi-a zis:

- Te rog, spune-i lui Iacov să mă ierte. Am avut dese neînţelegeri cu el. Mă supărau manifestările lui comuniste şi iudaice aici, unde nu e locul lor.

I-am spus lui Iacov, acesta s-a ridicat şi a venit lângă Ion.

- Sunt impresionat că-ţi poţi cere iertare de la un om care a greşit, care a trăit în greşeală ca în propria sa matcă. Orgoliu? Poate... dar mai degrabă incapacitatea de a cunoaşte adevărul. Acest adevăr m-a revoltat toată viaţa împotriva lui Iisus, dar azi îi descopăr realitatea. Numai satana poate inspira şi întreţine atâta minciună şi ură împotriva adevărului. Voi nu puteţi realiza cumplita dramă pe care o trăiesc în clipele acestea... Eu m-am opus adevărului, or dumneata mi-ai spus adevărul şi niciodată n-ai fost rău cu mine. Eu te-am urât, iar dumneata m-ai iubit, eu am fost în înşelare, dumneata în adevăr. Eu deci trebuie să fiu iertat de dumneata, precum Pavel a trebuit să fie iertat de Hristos. Cred că voi fi şi eu creştin. Doresc să fiu creştin, dar încă nu sunt stăpân pe propriul meu suflet. Vă rog să fiţi îngăduitori cu mine!

Ion a lăcrimat. I-a întins mâna şi l-a alinat.

- Dumnezeu să te ajute! Mărturisirea dumitale îmi deschide zări de lumină şi încredere pentru lumea pe care o părăsesc în aceste condiţii triste. Minunate sunt căile Domnului!

Iacov s-a retras. Ion mi-a cerut să merg la părintele Gherasim, ca să-i dea ultima binecuvântare.

S-a aşternut pacea şi eu m-am apropiat de Valeriu. Şedea rezemat cu spatele de marginea patului, cu capul plecat în piept şi pleoapele lăsate, dar aveam impresia că mă

priveşte. Ochii albaştri s-au deschis imenşi, luminoşi şi m-au învăluit în căldura lor. A zâmbit fericit şi mi-a spus:

- Ce bine este că te simt lângă mine! Sunt pe cale să compun o melodie frumoasă pentru Târgu-Ocna.

- Stai liniştit, i-am spus şi m-am aşezat pe un scaun ca să priveghez.

El însă mi-a zis:

- Tu vei fi primul care primeşte colindul meu. Să-ţi spun versurile:

Pe malul Trotuşului
Cântă robii Domnului,
Înjugaţi la jugul Lui.
Dar cântarea lor e mută,
Că-i din suferinţă multă
Şi-i cu lacrimi împletită.

În inima robului,
Domnu-şi face ieslea Lui,
În noaptea Crăciunului.
Flori de crin din ceruri plouă
Peste ieslea Lui cea nouă
Şi din flori picură rouă.

Stă un copilaş în zare
Şi priveşte cu mirare
La fereastra de-nchisoare.

Lângă micul copilaş
S-a oprit un îngeraş,
Ce-i şopteşte drăgălaş:

„Azi Crăciunul s-a mutat
Din palat la închisoare,
Unde-i Domnu-ntemniţat”.
Şi copilul cel din zare
A venit la închisoare
Să trăiască praznic mare.

Refren:

Lăsaţi-i pe copii să vină,
Să-mi aducă din grădină
Dalbe flori de sărbători,
Dalbe, dalbe flori!

M-a privit puţin, apoi a adăugat:

- Acest colind îl dedic părintelui Gherasim. El este copilaşul la care se referă ultimele versuri ale colindului.

Valea era împăcat, senin şi bucuros. I-am mulţumit pentru că m-a colindat. Mi-a zâmbit şi s-a retras în sine.

Era aşa de linişte, încât auzeam respiraţia grea a bolnavilor, căderea fulgilor de nea şi bătăile inimii mele. În amestecul acela mizerabil de temniţă şi tuberculoză era o vibraţie sufletească evidentă, încât totul părea nepământesc, minunat. Timpul trecea domol. Mintea era atrasă de orizonturi de lumini, înţelesurile se dezvăluiau adânc, într-un fel de mişcare statică, paradox pe care numai trăirea în duh îl realizează.

Eram închişi, dar cu sufletele în afara temniţei, eram bolnavi cu trupul, dar viguroşi sufleteşte, eram în pragul morţii şi al vieţii, şi moartea era înghiţită de viaţă. Rugăciunea se depăna cu îngerii şi colindătorii ce-i simţeam în jur. Seara aceea cunoştea intensităţi neobişnuite de comuniune cu Dumnezeu. Eram deopotrivă de lucid şi de prezent în realitate şi de aceea cred că atunci materia era duh pentru mine şi duhul era materie. Nici un contrast nu mă tulbura.

Din când în când mă apropiam de Ion şi de părintele Gherasim, care se stingeau încetişor, mai vii cu cât se apropiau de moarte. Iacov nu dormea. L-am surprins cu ochii deschişi, dar nu mi-a zis nimic.

Târziu în noapte, spre zori de zi, am înţeles că trebuie să am la îndemână mucul de lumânare şi chibritul, obiecte interzise cu străşnicie, dar pe care le ţineam ascunse în penele unei saltele şi le foloseam cu mare economie, numai pentru două-trei minute, ori de câte ori încă unul pleca dintre noi.

A adormit întâi Ion, ca un pui de om, el care era un om cu suflet atât de mare. Ultima lui privire a fost tristă, tristă şi plină de dragoste. Poate că era şi rugăciune în ea, poate şi un îndemn, poate că licărea şi o nădejde.

Abia terminasem cu Ion, când am fost chemat la părintele Gherasim. A deschis iarăşi ochii adânci, duşi în fundul orbitelor.

- Să vă mai privesc o dată, dragii mei, copiii mei, fraţii mei, părinţii mei! a spus el stins.

Apoi a tuşit şi, în fine, a adăugat:

- Plec! Dumnezeu să vă binecuvinteze!

A respirat adânc, scurt, s-a contractat un pic şi şi-a dat sufletul. I-am închis ochii.

Am închis ochii la sute de oameni şi ştiam cum a murit fiecare mai bine decât cum a trăit. Poate că momentul sfârşitului este mai caracteristic pentru portretizarea oamenilor decât viaţa însăşi.

Deşi noaptea aceea fusese grea şi nu mă odihnisem deloc, nu simţeam nici o oboseală, nu eram nici trist, nu aveam regrete. Realitatea vieţii era pătrunsă de realitatea nemuririi. Trupul îmi era uşor. Timpul era dilatat, nici nu simţeam că trece, nici nu doream să treacă. Simţeam deopotrivă de prezenţi pe cei ce rămăseseră în viaţă ca şi pe cei ce plecaseră din ea. O pace imensă se aşternuse în mine. În starea aceea sufletească am făcut pregătirea de îngropăciune a celor doi.

Din când în când îmi mai aruncam privirea şi spre Valea. Era vesel, fericit înăuntrul său, cu pleoapele lăsate, cu capul plecat în piept, cu trunchiul rezemat de marginea patului. Nici el nu putuse să se odihnească în noaptea aceea. După ce am terminat pregătirile, m-a chemat din priviri şi mi-a spus:

- Colinda este terminată... Poate versurile acestea vor fi testamentul meu...

Să ducem credinţa mai departe, până la sfârşitul cel nesfârşit!

Tăcerea a acoperit din nou camera pentru o vreme. Rugăciunea, ca o scară cerească, cobora îngerii din ceruri pe pământ. Cerurile erau aici, cerurile erau pretutindeni" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 282-289, Editura Christiana, Bucureşti, 2006].

Trecerea la cele veşnice

Valeriu a trecut la Domnul pe 18 februarie 1952. Mai devreme cu vreo două săptămâni - pe 2 februarie - a chemat un tovarăş de suferinţă, pe Nicolae Itul, mărturisindu-i că i-a fost descoperită ziua trecerii din această viaţă: 18 februarie. L-a rugat pe Itul să-i pregătească cele necesare, o cămaşă albă, izmene, un chibrit şi un capăt de lumânare. A cerut de asemenea ca după moarte să-i fie pusă în gură o cruciuliţă cu ajutorul căreia, dacă va rândui vreodată Dumnezeu, să fie identificat.

Pe 18 februarie - după ce dimineaţa s-a spovedit şi s-a împărtăşit - cu o împăcare îngerească, Valeriu şi-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu. Vorbind despre starea de har în care se afla în ziua trecerii în veşnicie, Ianolide va mărturisi mai târziu: „E ziua cea mai fericită pe care am trăit-o, deşi îmi murea cel mai scump om din viaţă. Dar tocmai el, în ziua aceea, mi-a transmis starea de plinătate lăuntrică ce mă însoţeşte şi azi. Cred că am fost în ceruri. Cred că am fost şi eu lângă Hristos, fiindcă Hristos era prezent

în Valeriu” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 251, Editura Christiana, București, 2006].

Ştiind din vreme că Valeriu îi va părăsi, tovarăşii de suferinţă au trecut rând pe rând să-şi ia rămas bun de la el. Deşi foarte slăbit, va găsi putere să dea fiecăruia un cuvânt de întărire:

„A vorbit de mai multe ori şi de tot atâtea ori s-a odihnit cu capul plecat în piept. Câţiva prieteni i-au cântat din melodiile sale. A ascultat şi parcă întruchipa el însuşi cântecul. Apoi a mulţumit cu recunoştinţă băieţilor.

- Să daţi slavă lui Dumnezeu toată viaţa! le-a spus el.

Unui tânăr de o rară curăţie i-a zis:

- Tu eşti o floare! Dăruieşte tot parfumul sufletului tău Celui ce ţi-a dat daruri atât de frumoase!

Altuia i-a spus:

- Nu te teme să te încredinţezi lui Hristos, căci toate nelămuririle tale vor primi răspuns şi vei înţelege viaţa şi lumea în Duhul Sfânt.

A venit şi un poet şi Valeriu l-a privit cu dragoste:

- Tu ai talent, închină-l lui Hristos! E nevoie de o cultură creştină. Poeţii au mari daruri şi <u>mari răspunderi</u>. Slăviţi-L pe Dumnezeu şi toate lucrurile Lui!

Poetul a fost atât de emoționat încât n-a reţinut ce-i spusese. Uimit, a ieşit afară şi m-a chemat, rugându-mă să-i repet cuvintele lui.

A venit şi un medicinist protestant, care-l îngrijise în ultima vreme:

- Domnule doctor, vă sunt recunoscător pentru dragostea cu care m-aţi ajutat, l-a întâmpinat Valeriu. Noi doi am avut dese confruntări teologice. Sfârşitul vieţii

mele este o ultimă mărturisire ortodoxă. M-aş bucura mult să reveniţi la Biserica cea adevărată.

De fiecare dată când începea să vorbească, Valeriu răspândea din el putere şi asta mă mişca. Harul era în el, iar eu mă împărtăşeam de lumina lui. Totul se petrecea normal, simplu şi fără intenţie, ca o lucrare a lui Dumnezeu.

A venit şi Wurmbrand, plin de fiori şi evlavie, cum nu era el de obicei:

- Slavă Domnului că am ajuns aici! a zis. Dumnezeu m-a adus aici pentm a mea mântuire. Aici L-am cunoscut curat pe Hristos. Îţi mulţumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine. Cuvintele pe care mi le-ai spus nu vor rămâne fără rod, nici adevărul ortodox pe care mi l-ai descoperit. Iartă-mă pentru necazurile pricinuite. Roagă-te pentru mine, căci am nevoie de această rugăciune. Doresc ca în Împărăţia lui Dumnezeu să intrăm pe aceiaşi poartă!

Valeriu i-a răspuns:

- Mă bucur că ne-am întâlnit. Vă înţeleg frământarea, dar vă rog să veniţi la Hristos ca Pavel, fără şovăială, fără ocolişuri, fără rezerve. Să-L rugăm împreună pentru pocăinţa şi încreştinarea poporului evreu. Nici un neam din lume şi în primul rând ei nu au mântuire decât în Hristos. Harul Domnului să vă aducă la Adevăr!

Wurmbrand era adânc mişcat. S-a înapoiat în patul lui şi a continuat să-l privească pe Valeriu” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 187-188, Editura Christiana, București, 2006].

„Pe la zece a venit vizita medicală - îşi aminteşte Nicolae Itul - doctoriţa Danielescu, o femeie care a fost ca o mamă pentru bolnavi, însoţită de un miliţian şi de medicii noştri curanţi, şi ei deţinuţi. Valeriu şi-a luat rămas bun de la toţi.

- Astăzi plec - a spus el doctoriţei.

- Ce vorbeşti, mă, unde pleci - s-a răstit miliţianul - unde te duci?

- Acolo unde veţi veni şi dumneavoastră într-o zi, a răspuns Valeriu.

Doctoriţa, vădit impresionată, nu şi-a putut stăpâni lacrimile” [Mărturie dată de Nicolae Itul, monahului Moise în septembrie 2005].

Total epuizat fizic, susţinut numai de puterea harului, Valeriu îşi încredinţează ultimele gânduri fratelui său de suferinţă, Ianolide.

„- În primul rând gândul şi sufletul meu se închină Domnului. Mulţumesc că am ajuns aici. Merg la El. Vă rog mult să-L urmaţi, să-L slăviţi şi să-L slujiţi. Sunt fericit să mor pentru Hristos. Lui îi datorez darul de azi. Totul e o minune. Eu plec, dar voi aveţi de purtat o cruce grea şi o misiune sfântă. În măsura în care mi se va îngădui, de acolo de unde mă voi afla, mă voi ruga pentru voi şi voi fi alături de voi. Veți avea multe necazuri. Fiți tari în credinţă, căci Hristos îi va birui pe toţi vrăjmaşii, îndrăzniţi şi rugaţi-vă! Păziţi neschimbat Adevărul, dar să ocoliţi fanatismul. Nebunia credinţei este putere dumnezeiască, dar tocmai prin aceasta ea este echilibrată, lucidă şi profund umană. Să-i iubiţi şi să-i slujiţi pe oameni. Au nevoie de ajutor, căci duşmanii prădalnici caută să-i înşele. Ateismul va fi învins, dar să fiţi atenţi cu ce va fi înlocuit!

Din când în când se oprea pentru a-şi reface puterile.

- Vă mulţumesc din suflet pentru tot ce aţi făcut pentru mine. Rog să mă iertaţi... Să mă ierte orice om faţă de care am greşit cu ceva... Gândesc cu multă dragoste la mama şi surioarele mele. Doresc să meargă pe calea Domnului. Vă rog să aveţi grijă de ele... Testamentul meu este cuvântul de azi. Creştinătatea trebuie să pună un început nou, mai curat, mai aproape de adevăr... Rog oamenii politici creştini să ia seama la Hristos şi sa urmeze învăţăturii Sale. Ei sunt încărcaţi cu foarte mari răspunderi...

Trecuse de ora doisprezece. Afară ningea cu fulgi mari, catifelaţi, care se

zbenguiau în văzduh. Bolnavii au servit masa. Valeriu via şi se stingea în acelaşi timp. Respira greu. Vorbea tot mai rar. Eu eram tot mai profund mişcat.

- Ioane, a zis el, să duceţi duhul mai departe! Aici a lucrat Dumnezeu!

A urmat o pauză îndelungată. S-a congestionat puţin la faţă şi apoi a redevenit senin, frumos, fericit. A putut să mai rostească:

- S-a sfârşit!

A ridicat ochii albaştri spre cer şi am văzut cum se descopereau în ei minuni tot mai adânci, tot mai uimitoare. Totul era făcut din lumină nepământească dar real, un fel de realitate desăvârşită, a cărei vedere te face fericit" [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 189-190, Editura Christiana, Bucureşti, 2006].

Aristide Lefa își amintește: „După stingerea lui din viaţă, în tot sanatoriul s-a aşternut o tristeţe profundă. Chiar şi cei ce mimau poziţia de reeducaţi erau impresionaţi. La Târgu Ocna au murit mulţi şi au murit împăcaţi cu Dumnezeu şi semenii lor. Însă niciodată întreaga noastră colectivitate n-a fost mai profund afectată ca în această tristă zi.

Pe atunci, şef de secţie era un miliţian, Orban Petre, care era rău prin structura sa, simţind o plăcere sadică în a face tot feluri de necazuri deţinuţilor. Când murea cineva, ne închidea pe toţi în camere, ca să nu ne putem lua rămas bun de la cel decedat sau să-i punem o floare la căpătâi, căci lumânări nu aveam. De data aceasta, când a aflat de moartea lui Valeriu, a părăsit secţia, plecând în poartă preţ de două ore, oferindu-ne în felul acesta posibilitatea tuturor să-l putem vedea pentru ultima oară şi sa-i facem cele de cuviinţă. Când s-a întors, cu o voce blândă l-a întrebat pe Ion Ianolide, despre care ştia că a fost cel mai apropiat de Valeriu, dacă vrea să ia ceva din lucrurile ce-i aparţinuseră acestuia, ceea ce nu se mai întâmplase până atunci. Acesta i-a răspuns că nu are nevoie de nimic; era prea îndurerat de pierderea celui mai iubit frate de suferinţă.

Când murea cineva, cadavrul era ridicat de pe secţie într-o ladă, care servea la transportul tuturor până la groapă. Acolo erau aruncaţi, fără coşciug, în groapa - uneori - comună. Până la înhumare, lada era aşezată lângă zidul exterior, unde se afla un fel de paravan din piatră. La puţină vreme după ce Valeriu a fost scos din secţie, a început să ningă liniştit, cu fulgi mari, care în scurt timp au acoperit totul cu un strat imaculat, ca şi sufletul lui curat" [Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu - Sfântul închisorilor din România*, pag. 109-110, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2003].

Cei ce mureau în închisoare erau îngropaţi la marginea cimitirului din apropiere. Spre a împiedica identificarea lor ulterioară, de obicei, înainte de a fi eliberați în groapă li se zdrobea capul cu sapa.

Legat de trecerea lui Valeriu la Domnul, mi se pare foarte sugestiv visul pe care l-a avut Radu Costandache:

„Am plecat în 1951 de la Târgu-Ocna. În februarie 1952, pe când mă aflam închis la Făgăraş, am avut un vis. Eram la Târgu-Ocna, într-una din curţile de plimbare, împreună cu alţi deţinuţi. Vine cineva din cealaltă curte şi ne spune: «A murit Valeriu Gafencu!». Ne-am oprit din plimbare şi am mers dincolo.

Toată lumea era adunată în faţa spitalului. Tocmai îl scoteau pe Valeriu Gafencu, mort, pe o targă pe care au aşezat-o în curte, lângă o grădiniţă cu flori. Toţi cântau *Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte miluieşte-ne pe noi*. Era o atmosferă deosebită, cutremurătoare.

Dintr-o dată parcă targa s-a transformat într-un tron de lumină neobişnuită, cum nu mai văzusem. Pe tron şedea Valeriu, viu, cu mâinile sprijinite pe rezemătoarele tronului şi cu o figură plină de lumină. Tot tronul a fost cuprins de un nor roz, foarte luminos. Valeriu în întregime era o lumină. Faţa parcă-i ardea şi era foarte zâmbitor. Cu

tot cu tron se ridica încet în sus. Se uita în jos la noi şi ne făcea semn cu mâinile. Ne-am uitat în sus până când, tot ridicându-se, nu s-a mai văzut decât o lumină care încet a dispărut şi ea. Ne-am risipit îngânduraţi.

Mai târziu, aveam să aflu că Valeriu murise în ziua în care am avut visul." [Radu Costandache, în documentarul de televiziune *Noaptea pătimirilor*, episodul dedicat lui Valeriu Gafencu].

Ucenicii lui Valeriu

La Târgu-Ocna, Valeriu a polarizat şi a orientat duhovniceşte mulţi deţinuţi. Dintre cei pe care i-am putea evoca în sensul acesta, ne oprim la două suflete de o mare puritate: Gheorghe Niţescu şi Gheorghe Jimboiu. Aceştia se numără printre figurile deosebite ale temniţelor, care ar merita un loc în calendar.

Gheorghe Niţescu s-a născut pe 24 aprilie 1924, în comuna Brăneşti, judeţul Dâmboviţa. A urmat liceul Gheorghe Lazăr din Bucureşti, pe care l-a terminat ca premiant de onoare. S-a înscris apoi la Politehnica din Bucureşti. Este arestat în 1948 şi condamnat la opt ani închisoare. A trecut pe la Piteşti şi apoi a ajuns la Târgu-Ocna. Ion Popescu, unul din supravieţuitorii de la Târgu-Ocna, îşi aminteşte:

„Gheorghe Niţescu era un om deschis, o fire optimistă, veselă, expansivă. Condamnat ca legionar, fusese la Piteşti, dar fiind bolnav de TBC a plecat de aici înainte

de a începe reeducările şi a fost adus la Târgu-Ocna. A ajuns la Târgu-Ocna odată cu Valeriu Gafencu.

Venise de la Piteşti destul de grav bolnav, dar totuşi la început se putea mişca, nu era imobilizat la pat. Spre sfârşit, agravându-se boala, a ajuns şi el în camera 4, camera muribunzilor, unde se afla şi Valeriu. Sub influenţa lui Valeriu, se îmbunătăţeşte foarte mult din punct de vedere spiritual şi practică rugăciunea lui Iisus. La intrarea în închisoare, nivelul său spiritual era cel al unui creştin moral, care crede în Dumnezeu şi merge la biserică, dar nu e în mod special interesat de trăirea mistică. Avea însă o puritate şi o curăţie sufletească ce îl făceau foarte deschis spre lucrarea spirituală. Ştia că boala e gravă şi că nu are şanse să scape dar nu era trist, nu era înspăimântat, ci aştepta cu seninătate şi cu încredere, lăsându-se în voia lui Dumnezeu. În condiţiile acestea a sosit streptomicina. A fost chemat de ofiţerul politic, care i-a spus:

- Dacă vrei să trăieşti, trebuie să faci un angajament că ne vei da informaţii.

A refuzat indignat. Să ştiţi însă că dacă voiai neapărat să trăieşti şi să nu trădezi puteai să semnezi angajamentul şi să nu îl ţii, adică puteai încerca să-i păcăleşti. Te puteai gândi: semnez, iau medicamentele şi apoi le dau informaţii inofensive, poate lucrurile se schimbă şi eu scap cu viaţă. Important e să iau medicamentele şi să scap cu viaţă. Ei bine, Niţescu nu putea gândi astfel. Pentru el, pentru curăţia lui sufletească, faptul de a semna, chiar fără să dea informaţii, era deja un compromis, un păcat. Considera lucrul acesta un mare păcat. De aceea a refuzat, de pe poziţii creştine, crezând că e păcat, nu de pe poziţia unei morale să-i spunem filozofice.

A venit foarte indignat după discuţia cu ofiţerul politic:

- Cum să scriu acolo că-i dau informaţii? Acesta e un compromis, un păcat şi eu nu pot face lucrul ăsta! Cum a putut să mă considere pe mine un trădător?

În intimitatea lui sufletească nu putea să accepte aşa ceva. Spunea:

- Nu pot să trădez şi chiar dacă o să mor, Dumnezeu poate o să-mi ierte pentru asta păcatele!

A murit cu această seninătate, nu a avut nici un regret, nici o ezitare pentru gestul făcut. Am fost aproape de el până la sfârşit. A murit noaptea şi eu am vorbit cu el chiar în ziua precedentă.

Boala avansa şi puterile îi scădeau treptat. S-a stins senin, ca o lumânare care nu mai are ceară. Niţescu, sufleteşte vorbind, a fost sub influenţa lui Valeriu, un fel de ucenic al lui” [Mărturie dată de Ion Popescu, monahului Moise în aprilie 2005].

Povesteşte Ianolide despre Niţescu: „Gheorghe era un alt tânăr, care părea cam superficial. Mulţi credeau că nu este capabil de înalte şi adânci trăiri lăuntrice şi îl priveau cu mirare când venea să asculte discuţiile duhovniceşti. Îl căuta des pe Valeriu şi-i cerea îndrumări despre Rugăciunea inimii, pe care o şi practica în taină. Cum era destul de bolnav şi stătea mai mult la pat, n-am băgat de seamă lucrarea lui, până ce nu ne-a făcut atenţi Valeriu.

Gheorghe ajunsese la trepte înalte în rugăciune. Era vesel şi liniştit. Primea daruri şi vederi în duh. Era curat, blând, înţelept şi fericit. Şi el a fost chemat de politruc pentru a primi streptomicina contra delaţiunii (*denunțare*), dar refuzul său a fost atât de scurt şi categoric, încât ofiţerul l-a înjurat şi l-a trimis în pat. Era ca un copil. Şi-a sfârşit viaţa zâmbind” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 140, Editura Christiana, București, 2006].

Părintele Mihai Lungeanu îşi aminteşte de un dialog cu Niţescu, cu puţin înainte de moartea acestuia:

„- Nu te supăra, Gicule, dacă se întâmplă să fiu eliberat - deşi nu credeam asta - ce să spun alor tăi din partea ta?

- Măi Mihai, ce să spui... Că suferinţa noastră a fost pentru ceea ce e mai înalt. Şi în primul rând pentru Dumnezeu. Dreptatea e de partea noastră. Avem dreptate. Dar, să mă ierte Dumnezeu, mi se pare că a fost un pic prea mult pentru puterile noastre. Dar nu-i reproşez lui Dumnezeu. Aşa se cuvine. Dar mi se pare un pic cam mult. Atâta, încolo, mor liniştit. Nu regret nimic.

Adică o resemnare plină de demnitate. A murit pe 25 august 1952.

Continuă părintele Mihai Lungeanu: alt tânăr de o puritate deosebită era Gheorghe Jimboiu. Când am început, la cererea lui Valeriu Gafencu, săptămâna de rugăciune pentru ca Traian Maniu să se întoarcă la Dumnezeu, am făcut «o baie spirituală». Adică, deoarece pe atunci nu aveam preoţi între noi - au venit imediat după asta - ne-am mărturisit păcatele şi greşelile unii altora, pe rând. Atunci mi-am dat seama câtă curăţie lăuntrică avea Jimboiu. Era unul din cei mai curaţi. De la el am aflat că după şase luni de stăruinţă, a primit darul Rugăciunii inimii. Se ruga întruna. Noaptea, dacă te trezeai, îl vedeai şezând, cu capul în piept: spunea rugăciunea. Era de o curăţie rar întâlnită. Îmi spunea despre ceea ce simte la rugăciune. Mai apoi din cărţile pe care le-am citit, am înţeles că el a ajuns să trăiască stările de care vorbesc Sfinţii Părinţi” [Mărturie dată de părintele Lungeanu, monahului Moise în februarie 2005].

Gheorghe Jimboiu s-a născut la 18 octombrie 1921 în comuna Vela, de lângă Craiova. Rămas de mic copil orfan de tată, a fost crescut de mama sa, care a renunţat să se mai căsătorească. Student la Academia Comercială din Braşov, este arestat în 1949 pentru activitate legionară. Bolnav de tuberculoză în urma regimului de detenţie dur, scapă de reeducarea de la Piteşti, fiind trimis la sanatoriul de la Târgu-Ocna, unde se afla şi Gafencu.

Moare în 1963 la Aiud unde, deşi grav bolnav de ficat şi de tuberculoză, nu a primit nici un fel de îngrijiri medicale, pentru că a refuzat reeducarea comandantului Crăciun.

Dumitru Bordeianu, care l-a cunoscut pe Jimboiu în 1954, în Postul Paştelui, la Gherla, îl consideră „cel mai strălucit elev al lui Gafencu". Înainte de a-l întâlni pe Gheorghe Jimboiu, Bordeianu trecuse prin reeducare, din care, după cum mărturiseşte, a ieşit demonizat. Cu ajutorul lui Jimboiu va reuşi să se elibereze de duhul necurat care îl chinuia de patru ani.

„După câteva zile, mişcându-mă prin cameră, mi-a atras atenţia un tânăr, deosebit de toţi ceilalţi. Avea o figură de ascet răsăritean, ce radia bunătate. (...)

Observasem că acest tânăr mă urmărea şi el cu privirea. La un moment dat, m-a surprins uitându-mă la el: a trebuit să mă reazim de perete, ca să nu-mi pierd echilibrul. Ceva inexplicabil mă cuprinsese şi parcă o forţă, alta decât voinţa mea, se opunea acelei priviri. Am tresărit si mi-am dat seama că un duh, contrar aceluia care mă poseda, îmi răvăşea sufletul.

Epuizat, m-am întins pe prici. Faţa îmi era ca de mort, sângele îmi fugise din obraz. Observându-mi paloarea, camarazii m-au întrebat ce este cu mine. Le-am răspuns că nu mă simţeam bine. Noaptea care a urmat nu o voi uita niciodată. Duhul satanei care

mă stăpânea, mă tortura si mă îngrozea, probabil că nu putea suferi privirea cu care Jimboiu - acesta era numele tânărului - se uita la mine.

A doua zi dimineaţa, s-a apropiat de mine şi m-a invitat la el pe prici, să stăm de vorbă. Duhul care mă stăpânea mă oprea să fac acest pas, dar gestul lui Jimboiu - mă luase de mână - m-a făcut să-l urmez.

Primul cuvânt pe care mi l-a adresat a fost:

- Frate, eşti bolnav; nu te teme şi ai încredere în mine. Deschide-ţi sufletul şi spune-mi ce ai pe inimă; poate voi fi în stare să te ajut cu ceva.

În câteva cuvinte, i-am spus tot ce aveam pe conştiinţă. La destăinuirea mea, el mi-a răspuns:

- Ai greşit grav înaintea lui Dumnezeu. De ce nu ai încercat totuşi să te rogi mai departe şi la Piteşti?

I-am spus că nu ştiam cine mă oprise. M-a întrebat dacă îmi mai fac rugăciunea.

- O fac, dar nu simt nimic; mi-e inima de piatră, a fost răspunsul meu.

- De când te rogi, I-ai cerut iertare lui Dumnezeu?

La răspunsul meu negativ, a continuat:

- De plâns, ai plâns?

Din nou, nu.

- Aş vrea să ştiu şi eu cum te rogi.

După ce i-am spus rugăciunea cu care mă rugam, mi-a răspuns că mă rog bine.

- Simt însă că m-a părăsit Dumnezeu.

- Nu-L ofensa pe Dumnezeu, nu El te-a părăsit; tu L-ai ofensat! m-a apostrofat.

După acest schimb de cuvinte, credeam că am vorbit cu un înger, căci puterea care emana din el redusese la tăcere duhurile ce mă chinuiau.

De atunci, m-a invitat să stăm de vorbă în fiecare zi. Dându-mi seama ce fel de om era şi cât de mare putere duhovnicească avea, l-am implorat să se roage şi pentru mine.

- Eu am să mă rog, mi-a răspuns el, dar trebuie un efort personal. Ofensa adusă lui Dumnezeu nu se poate şterge decât cu lacrimile căinţei. Numai când te vei ruga cu lacrimi şi te vei căi, Dumnezeu îţi va auzi glasul şi te va ierta.

Zilele până la Paştele lui 1954 au fost pentru mine atât de îngrozitoare, că nu am cuvinte să-mi exprim starea pe care am trăit-o, necum să fac pe cineva s-o înţeleagă.

Cu cât se înmulţeau discuţiile dintre mine şi Jimboiu, cu atât tortura mea era mai de nesuportat. Aşteptam în fiecare zi să mă trezesc nebun din puţinul meu somn. Lucru paradoxal, gândirea şi puterea mea de judecată funcţionau normal si eram conştient de starea în care mă aflam şi asta îmi făcea mult rău” [Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, pag. 376-379,a 2-a, Ed. Scara, București, 2000].

Este impresionantă descrierea momentului din noaptea Învierii, când Dumnezeu îl eliberează pe Bordeianu:

„Era în Sâmbăta Paştelui. Cu o zi înainte mă rugasem, atât de adânc cum poate nu am făcut-o niciodată în viaţa mea; în acelaşi timp, trăiam însă şi disperarea că rugăciunea nu mi-e ascultată.

Sâmbătă seara deci, pe la orele zece, când a sunat stingerea, m-am întins pe prici. De câteva nopţi nu-mi mai găseam somnul. Spre miezul nopţii, ceva m-a îndemnat

să mă dau jos şi să mă mişc prin cameră. M-am apropiat de geam şi în clipa aceea am auzit clopotele bisericii din Gherla sunând orele douăsprezece, anunţând slujba Învierii. Sunetul clopotelor mi se părea venind din altă lume, atât era de armonios.

Am căzut în genunchi în faţa ferestrei şi, cu mâinile încrucişate pentru rugăciune, am strigat din adâncul sufletului meu: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, mărturisesc că Te-am ofensat, dar Tu Doamne ştii că am ajuns la marginea suferinţei şi răbdării. Nu mai pot! Fă cu mine ce vrei Tu! Eu am fugit de la Tine, Doamne, dar mă rog Ţie din toată fiinţa mea, de este cu putinţă, iartă-mă şi învie sufletul meu pentru că eu cred nelimitat în Învierea Ta!».

În clipa aceea, cum stăteam în genunchi cu mâinile încrucişate si ochii aţintiţi printre gratii, toată fiinţa mea s-a cutremurat şi din ochi au început să-mi curgă şiroaie de lacrimi.

Printre lacrimi, atât doar am mai putut rosti: «Doamne, fie-Ţi milă de mine!» N-am apucat să termin aceste cuvinte, că tot trupul mi-a fost cuprins de un tremur si o zvârcolire ca a posedaţilor si am simţit cum din sufletul si trupul meu a ieşit şi m-a părăsit o putere străină. Era duhul satanei, care mă muncise şi mă stăpânise timp de patru ani de zile.

Asemăn vindecarea mea, pentru că vindecare a fost, cu ispăşirea unui om care duce o mare povară în spate, până cade sub greutatea ei şi nu se mai poate ridica; atunci cineva îi ia greul şi el se simte după aceea, dintr-o dată, atât de uşor de parcă ar zbura. Aşa m-am simţit şi eu îndată ce forţa aceea satanică m-a părăsit.

Am căzut cu capul pe ciment, leşinat, cu cămaşa udă de transpiraţie şi lacrimile nu mai încetau să-mi curgă şiroaie. Mi-am simţit fruntea udată de lacrimile căzute pe cimentul rece pe care l-am sărutat. Erau lacrimile căinţei pe care Dumnezeu binevoise să le primească, iertându-mi ofensa pe care i-o adusesem. În patru ani de chin, nu vărsasem o lacrimă, dar acurn sufletul îmi era scăldat în baia căinţei şi a minunii lui

Dumnezeu.

Târziu, m-am ridicat, nemaiştiind unde mă aflam; mă simţeam un alt om şi eram atât de uşor, de parcă pluteam în alte sfere. De Înviere, Dumnezeu mă vindecase şi mă înviase şi pe mine.

Am îngenuncheat din nou şi, întins cu faţa la pământ, am strigat din toată suflarea mea: «Doamne, eşti atât de bun şi de milostiv cu cei păcătoşi, încât nu ştiu cum aş putea să-Ţi mulţumesc!» Şi atunci mi-au venit în minte cuvintele lui Iisus vindecându-l pe cel îndrăcit: «Iată, te-ai făcut sănătos, mergi şi de-acum să nu mai păcătuieşti!». Şi inima mea a simţit o bucurie care nu se poate înţelege decât de cel ce a trăit-o. Dacă până atunci fusesem în iad, în acel moment simţeam că fericirea raiului nu era departe de sufletul meu.

M-am ridicat de pe ciment. Ca o apariţie din lumea visurilor, în faţa mea stătea Jimboiu. L-am îmbrăţişat, spunând din toată inima: «Hristos a înviat!». «Adevărat a înviat!», mi-a răspuns, plin de duioşie. Am plâns o vreme, amândoi. În viaţa mea n-am simţit pe nimeni aşa de aproape, ca în acea clipă pe Jimboiu. Trăiam amândoi bucuria învierii mele. Am vrut să-i mulţumesc pentru îndrumare, dar el s-a mulţumit să zică: «Lacrimile tale au fost primite de Dumnezeu şi mila Lui te-a vindecat. De când te-ai dat jos de pe prici am văzut tot; nici eu nu dormeam. Mă bucur din toată inima pentru tine».

Se făcuse ziuă şi cei din cameră s-au sculat. Pe mine, lumina învierii mă scălda în razele ei. Eram un alt om, pentru că: «pierdut am fost şi m-am aflat, mort am fost şi-am înviat»" [Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, pag. 381-384,a 2-a, Ed. Scara, București, 2000].

Iată o pagină dintr-un posibil Pateric al temniţelor româneşti.

Tot de la Bordeianu aflăm şi alte lucruri care luminează şi mai mult imaginea lui Jimboiu: „Un tânăr curat trupeşte şi sufleteşte, înzestrat cu o mare blândeţe si bunătate. A fost singura fiinţă pe care am întâlnit-o care n-a spus niciodată că suferă de foame. Avea dragoste de oameni indiferent cine erau ei, prieteni sau duşmani, dusă până la sacrificiul de sine. Faţă de duşmani şi faţă de cei care l-au chinuit şi continuau să o facă, avea o înţelegere care raţional nu se putea explica. Era atât de convins de misiunea lui pământească de a face binele, încât parcă venea din altă lume. Dacă nu l-aş fi cunoscut pe acest tânăr, m-aş fi îndoit de multe lucruri sau nu le-aş fi crezut. (...)

Jimboiu, precum sfinţii au înţeles, s-a identificat cu chemarea Fiului lui Dumnezeu: «Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi da odihnă».

Din momentul în care l-am cunoscut pe Jimboiu, n-am mai citit Vieţile Sfinţilor ca pe o lectură oarecare. Cunoscându-l pe el, orice îndoială, orice suspiciune că au existat şi mai există sfinţi pe pământ a fost spulberată pentru totdeauna din sufletul meu. Acest martir, cu fizicul lui de sfânt bizantin, a fost pentru mine modelul de neegalat a ceea ce trebuie să fie şi să facă omul pentru mântuirea lui şi a neamului care l-a conceput” [Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, pag. 371,a 2-a, Ed. Scara, București, 2000].

Părintele Liviu Brânzaş, care a stat o scurtă perioadă în aceeaşi celulă cu Jimboiu, îl descrie în cele mai frumoase cuvinte. Parafrazându-l pe Constantin Noica, îl numeşte pe Jimboiu „creştinul deplin”, vorbind despre el ca despre o persoană care a atins sfinţenia:

- Într-o zi, se deschide uşa celulei. Toţi ne precipităm ca să fim găsiţi în «poziţie reglementară». Este introdus în celula noastră un nou camarad. Se prezintă simplu: Gheorghe Jimboiu.

Auzisem despre el mai de mult. (...) Ştiam deja că Jimboiu şi-a concentrat

energiile interioare spre o trăire religioasă de adâncime. Acum, omul se află în faţa mea şi pot să văd eu însumi ce înseamnă o trăire creştină adevărată.

Gheorghe Jimboiu, după 12 ani de închisoare, este foarte bolnav. Suferă de două boli grave, care aici în închisoare duc implacabil spre deznodământul fatal. Are tuberculoză şi ciroză. A fost şi la infirmeria închisorii, dar acum a fost trimis iar în celulă. Singurul lucru care i se permite este să stea întins. El stă pe marginea patului, rezemat de perete şi din această poziţie asistă la viaţa celulei. Intervine foarte rar în discuţiile noastre. Mai mult ascultă. Cred că rosteşte în permanenţă Rugăciunea inimii. Această concentrare interioară îi conferă un aer de pace şi seninătate. Nimic nu indică faptul că omul acesta ştie că va muri. Nici un semn de nelinişte nu i se poate citi pe chip. Poate că alţii ar fi căzut în disperare şi ar fi bătut la uşă ca să fie duşi la spital. El bate la o altă poartă, cu credinţă şi smerenie: la poarta Cerului spre care năzuieşte. (...)

În rarele lui intervenţii, povesteşte câte o întâmplare semnificativă din Pateric. Mă impresionează capacitatea lui de pătrundere şi selecţie. Din comoara Sfinţilor Părinţi ne oferă mărgăritarele cele mai strălucitoare. (...)

Sunt convins că acest trăitor profund al lui Hristos a fost trimis de Pronie ca să văd cum se apropie de moarte un om care a păşit pragul sfinţeniei. Călătoreşte într-o zonă unde nu-l mai tulbură îndoiala sau patimile. Privindu-l, simt că Jimboiu este omul de care m-aş ruşina cel mai mult dacă mi-ar cunoaşte păcatele. Nu pentru că m-ar judeca cu asprime, deoarece el este omul pe care l-am simţit trăind dragostea frăţească în modul cel mai pur, ci pentru că în timp ce el zboară prin sfere celeste, eu zac neputincios şi ticălos în genune (*abis, prăpastie*). (...)

Peste ani şi ani, după ce am devenit preot, în jurnalul meu pastoral am notat, într-o zi, dintr-un impuls tainic, următorul gând: «Gheorghe Jimboiu a murit în stare de sfinţenie». De ce mi-am notat, oare, acest gând răsărit în suflet când eram la sfântul altar? Fără nici o îndoială pentru ca, privindu-l, să-mi aduc aminte de datoria mea. Căci nu-mi

mai puteam petrece restul vieţii benchetuind sau lenevind, când ştiam că acest tânăr cu suflet de crin şi alţii ca el, au murit pentru Hristos în catacombele temniţei. Viaţa lui Gheorghe Jimboiu a fost o ardere de tot, bine plăcută lui Dumnezeu. El trebuie să intre, alături de Valeriu Gafencu şi alţi tineri români morţi în închisoare, în galeria sfinţilor români, care au trăit o tinereţe sfântă, încununată cu jertfa supremă pentru învierea neamului românesc, constituind înălţătoare pildă pentru generaţiile viitoare” [Preot Liviu Brânzaş, *Raza din catacombă*, Ed. Scara, Bucureşti, 2001, pag. 224-226, 308].

Lotul mistico-legionar Târgu-Ocna

În arhivele CNSAS-ului (Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii), la cota P 237 se află dosarul - în 21 de volume - aşa-numitul „lot mistico-legionar Târgu-Ocna”. Sub această denumire va fi pornit un proces în 1959, în care vor fi implicaţi unii din cei ce - prin anii 1950 - au fost închişi împreună cu Valeriu Gafencu la Târgu-Ocna.

În urma acestei mascarade de proces, tipic pentru înscenările fanteziste prin care Securitatea inventa procese politice unor oameni nevinovaţi, 29 de persoane au fost condamnate: 9 au primit muncă silnică pe viaţă, 3 au luat 25 de ani închisoare, iar ceilalţi - cu două excepţii care au luat pedepse mai mici - au primit condamnări între 15 şi 22 de ani.

Prima acuzaţie a fost legată de sprijinul creştinesc dat celor mai bolnavi în închisoare la Târgu-Ocna. Faptul că şi-au rupt de la gură ca să-i ajute pe cei mai neputincioşi, că s-au jertfit îngrijindu-i, spălându-le rănile, pansamentele sau hainele pline de puroi, că s-au rugat, au cântat colinde, s-au spovedit, au învăţat rugăciuni, acatiste şi texte din Sfânta Scriptură, va fi privit de mintea satanizată a securiştilor ca „ajutor legionar" şi „activitate legionară subversivă" deghizată sub masca „misticismului".

La fel, continuarea după eliberare a liniei spirituale însuşite de la Valeriu Gafencu şi ceilalţi mărturisitori de la Târgu-Ocna, precum şi încercarea de a păstra legăturile dintre ei, căutându-se unii pe alţii, sprijinindu-se la nevoie, fiind împreună la bucurii şi necazuri, întâlnirile de la biserică sau pelerinajele la mănăstiri, nu vor fi pentru Securitate decât constituirea unei „organizaţii subversive" ce continua activitatea legionară sub masca religiei.

După psihologia comunistă, pentru ca o persoană să devină mai periculoasă decât dinamita, era suficient să-i aplici calificativul de „legionar". Că Voicescu s-a întâlnit cu Cazacu nu e mare lucru, dar situaţia se schimbă dacă *legionarul* Voicescu s-a întâlnit cu *legionarul* Cazacu. Chiar şi cele mai fireşti atitudini, cele mai banale întâmplări, atunci când e vorba de legionari, primesc în mintea securiştilor o tentă subversivă, periculoasă.

Astfel, dintr-un proces verbal de interogatoriu aflăm cum botezul fiului unui fost deţinut de la Târgu-Ocna este o ocazie de a se manifesta legionarismul. Cu toate torturile prin care a fost obţinută, declaraţia de mai jos este puerilă, dovedind paranoia Securităţi, capabilă să transforme cele mai normale manifestări în activitate legionară:

„Aspectul legionar pe care l-am dat acestui botez a constat că, de asemenea ca şi la nunţi, am stat toţi legionarii într-un singur loc, la una dintre mese, de unde am cântat *Mulţi ani trăiască*. Felicitările ce le-am făcut lui Cazacu Ion au avut tot un caracter legionar, deoarece fiecare dintre noi i-am spus «Să-ţi trăiască şi să faci din el un bun român», adică un bun legionar" [Arhiva CNSAS, Fond Penal, Dosar 327, vol. 1, fila 213].

În familia duhovnicească a celor eliberaţi prin 1954 de la Târgu-Ocna, părintele Constantin Voicescu - pe atunci student la Teologie - se bucura de o anumită autoritate. Să vedem cum o întâlnire între prieteni, acasă la părintele Voicescu sau în altă parte, unde discutau despre ajutorarea celor cu diferite greutăţi, este transformată de limbajul securist - apelând, bineînţeles, la tortură - în *şedinţă legionară*:

„În cadrul şedinţelor ce le-am ţinut la domiciliul lui Voicescu, obişnuiam mai întâi să purtăm câteva discuţii privind evenimentele politice interne şi internaţionale, iar după aceea să discutăm câteva minute despre situaţia serviciului, familiei, sănătăţii fiecăruia dintre noi. Terminându-se aceste discuţii, de obicei eu, iar cu diferite ocazii Voicescu Constantin, aduceam la cunoştinţa legionarilor prezenţi situaţia diferiţilor legionari bolnavi sau de curând ieşiţi din închisoare, după care ceream părerea fiecăruia în legătură cu măsurile ce le-am putea lua pentru a-i ajuta. După ce fiecare îşi spunea părerea, stabileam modalitatea concretă de ajutorare a legionarilor în cauză, în sensul că, în perioada ce urmează, fiecare dintre noi să dea diferite sume de bani, cât şi alimente în scopul stabilit.

De asemenea, după ce încheiam discuţiile şi hotărâm ceea ce aveam de făcut, cu toţii făceam o rugăciune, *Tatăl nostru*. Rugăciunea era rostită cu voce tare de Voicescu Constantin, timp în care noi ascultam şi făceam semnul crucii. După rugăciune se servea masa, iar după aceea făceam din nou o rugăciune prin care mulţumeam lui Dumnezeu pentru hrana ce ne-o dă.

Cu ocazia altor şedinţe legionare ţinute la domiciliul lui Voicescu Constantin şi în alte locuri, numeam pentru fiecare duminică câte doi legionari, care să meargă la sanatoriul Baloteşti, pentru a-l vedea pe Ion Sultaniuc şi a-i aduce alimentele cumpărate pe banii celor ce mergeau. Tot în cadrul unora din şedinţele ţinute, printre problemele

legionare discutate, am discutat şi probleme cu caracter religios, iar Voicescu Constantin era acela care se ocupa în mod deosebit de educaţia noastră mistico-duşmănoasă” [Arhiva CNSAS, Fond Penal, Dosar 327, vol. 1, fila 215].

Tot ca *ajutor legionar* a fost privit şi căruciorul pentru copii pe care cei apropiaţi l-au făcut cadou familiei Voicescu, cu ocazia naşterii băiatului lor, Mihai. Cadoul a fost însoţit de un bileţel scris de Aurora Sultaniuc - sora lui Ion Sultaniuc - şi semnat de toţi care au contribuit la cumpărarea căruciorului. Bileţelul, în original, a fost ataşat la dosar, ca probă evidentă a *ajutorului legionar*. Tot la dosar sunt ataşate şi concluziile unui expert grafolog, care analizând scrisul Aurorei Sultaniuc, certifică faptul că ea este autoarea bileţelului cu un conţinut atât de periculos şi vădit legionar:

„Bine ai venit, Mihăiţă mic şi scump!

Noi rugăm pe bunul Dumnezeu să-ţi dea sănătate deplină, mult noroc şi minte, ca să fii bucuria părinţilor tăi şi a tuturor celor ce te iubesc şi te vor iubi ...” [Arhiva CNSAS, Fond Penal, Dosar 327, vol. 6, fila 1].

O altă *manifestare legionară* - în viziunea Securităţii - a fost recitarea poeziilor lui Valeriu Gafencu, sau „poeziile cu caracter legionar ale lui Radu Gyr, cum este de exemplu poezia *Iisus în celulă*”.

Legat de poezii, în dosar este consemnat un dialog interesant, procesul verbal de interogatoriu luat de anchetator lui Penciu Gheorghe. Acestuia îi fusese confiscat un carneţel cu poezii - evident, cu caracter legionar în mintea anchetatorului - compuse mai demult.

„Întrebare: Declară toate persoanele cărora le-ai făcut cunoscute aceste versuri legionare după anul 1946.

Răspuns: N-am făcut cunoscute aceste versuri nici unei persoane şi susţin că nimeni nu cunoaşte că eu deţin asemenea caiete cu versuri.

Întrebare: Încerci să induci ancheta în eroare. Adevărul este că despre versurile dumitale legionare mai cunosc şi alţi legionari. Ce ai de spus?

Răspuns: Susţin cele declarate mai sus, în sensul că nimeni nu cunoaşte versurile mele cu caracter legionar, deoarece nu am vorbit nimănui despre ele.

Întrebare: Atunci cu ce scop le-ai scris?

Răspuns: Le-am scris cu scopul de a le păstra pentru mine, nu pentru a le da la alţi legionari.

Întrebare: La ce să îţi folosească aceste versuri?

Răspuns: Nu le-am scris cu scopul de a-mi folosi la ceva.

Întrebare: Atunci de ce te-ai mai obosit să le scrii?

Răspuns: Aceste versuri le-am scris pentru a-mi forma o deprindere în ceea ce priveşte scrierea de versuri.

Întrebare: Ţi se atrage atenţia că ocoleşti caracterul legionar al scopului cu care le-ai scris. Cu versuri de natură favorabilă regimului actual, nu-ţi puteai forma deprinderea aceasta?

Răspuns: Atât în închisoare cât şi în libertate am conceput şi scris aceste

versuri cu scopul de a le face cunoscute şi altor persoane viaţa legionarilor ce se află condamnaţi pentru activitate subversivă, cât şi celorlalţi deţinuţi. Acesta este scopul cu care am compus versurile despre care am fost întrebat" [Arhiva CNSAS, Fond Penal, Dosar 327, vol. 3, fila 135].

Dialogul acesta, aşa cum e consemnat în dosar, l-am putea considera civilizat, chiar amuzant, dacă am face abstracţie de ultimul răspuns. Deducem din acesta că între ultima întrebare şi răspuns a fost cu siguranţă o pauză în care - cu mijloace specifice Securităţii - cel anchetat a fost „convins" să declare ce i se cerea. [Că ancheta nu a fost deloc civilizată se vede şi din mărturia părintelui Voicescu: „Dar dacă v-aş spune că te bucuri când cineva îţi spune că vei fi condamnat la muncă silnică pe viaţă, şi că simţi realmente o bucurie?! Ei, eu am simţit bucuria asta... Când, după o perioadă de anchetă, care însemna un lucru extraordinar de greu, şi trupeşte şi sufleteşte, mai ales sufleteşte, anchetatorul m-a anunţat - cred că a fost ultima întrevedere cu el - că de-acum s-a terminat ancheta - era mai drăguţ - şi mi-a spus că o să fiu condamnat la muncă silnică pe viaţă, m-am bucurat enorm! M-am întors în celulă, acolo, cu o bucurie extraordinară, cu o uşurare - uşurarea că scăpasem de anchetă". - *Părintele Voicescu - un duhovnic al cetăţii*, pag. 140].

Tot un periculos şi vădit caracter legionar - după speculaţiile securiste - l-a avut şi un botez, săvârşit la *biserica legionară* Sfântul Ilie Gorgani din Bucureşti, când noul născut a primit numele de Corneliu, prenumele Căpitanului Corneliu Zelea Codreanu. Că figura lui Codreanu şi biserica Sfântul Ilie Gorgani le era dragă celor din grupul părintelui Voicescu este clar, dar până la a da pentru aceasta ani grei de închisoare e cale lungă. De altfel, instanţa care l-a condamnat pe părintele Voicescu la muncă silnică pe viaţă, pe lângă alte culpe „grave", a reţinut şi faptul că „în bisericile şi mănăstirile vizitate, inculpatul a dat preoţilor spre pomenire liste cu numele comandanţilor legionari

decedaţi: Corneliu Zelea Codreanu, Moţa-Marin, Gafencu Valeriu şi alţii" [Arhiva CNSAS, Fond Penal, Dosar 327, vol. 7, fila 432].

Majoritatea celor ce vor fi condamnaţi în vara lui 1958, trecuseră prin Târgu-Ocna pe când trăia Gafencu, fiind eliberaţi în anii următori. Culmea e că, alături de ei vor fi condamnaţi unii - ca Ion Ianolide şi Costantin Dragodan - care în răstimpul acesta s-au aflat în închisoare, fără a fi liberi nici măcar o zi. Dacă ar fi trăit Gafencu, cu siguranţă ar fi fost condamnat şi el.

De altfel Valeriu - şi, alături de el, Ianolide - era văzut de securişti ca un fel de cap al răutăţilor. El i-a îndoctrinat pe ceilalţi pe linia „mistico-duşmănoasă", i-a sfătuit să ducă o viaţă creştină, să studieze Teologia după eliberare şi eventual să se preoţească. Evident toate acestea nu erau decât o mască sub care ei continuau activitatea lor ostil-legionară. Mai mult, Valeriu a alcătuit o serie de principii creştine, găsite pe o carte confiscată de la părintele Voicescu. Bineînţeles şi aceste principii - pe care părintele Voicescu le învăţase de la Ianolide - tot legionare erau pentru securişti. Cum Gafencu murise, toate oalele se sparg în capul lui Ianolide, scos ţap ispăşitor şi considerat mentor spiritual al celorlalţi. [Tot în acelaşi dosar 327, vol. 12, fila 173, din arhiva CNSAS, se află o caracterizare a lui Ioan Ianolide, făcută de comandantul închisorii Aiud, colonelul Crăciun, la 10.07.1963, în care se spune: „în general este un element recalcitrant şi fanatic. Începând cu anul 1962 a fost antrenat în munca cultural-educativă, unde de la început s-a postat pe o poziţie net duşmănoasă muncii culturale. Şi în prezent se menţine pe aceeaşi poziţie de rezervă şi refractară, cu influenţe negative în rândul deţinuţilor. Nu este folosit la munci". *Munca cultural-educativă* la care se referă Crăciun desemnează de fapt acţiunea de reeducare de la Aiud - un Piteşti mai rafinat decât Piteştiul, după cum o definea cineva. Ianolide, ca bun creştin, nu putea să aibă decât o „poziţie net duşmănoaşă" faţă de această încercare de mutilare sufletească].

În timpul anchetei, vorbind de principiile creştine întocmite de Valeriu, Ianolide spune: „Principiile lui Valeriu Gafencu au numai unele asemănări cu doctrina lui Corneliu Zelea Codreanu şi cu scrierile celorlalţi conducători legionari. Legionarul Valeriu Gafencu a ajuns la concluzia că Codreanu, în doctrina sa, s-a abătut de la adevăratul creştinism, subordonându-l ideii naţionaliste şi politice. Legionarul Valeriu Gafencu în principiile sale se fixează pe un plan spiritual cuprinzând în sine toate neamurile" [Arhiva CNSAS, Fond Penal, Dosar 327, vol. 11, fila 331].

La fel, în faţa instanţei de judecată va declara: „De la Valeriu Gafencu ştiu că a părăsit linia politicii şi s-a dedicat celei religioase. A făcut aceste principii şi poezii. Neg că ar exista asemănare între principiile lui Gafencu şi principiile legionare. Principiile lui Gafencu întruchipează Biserica Creştină. Eu am discutat probleme creştine cu toţi deţinuţii. N-a existat deţinut cu care să nu fi discutat probleme creştine, respectiv principii creştine. Cred că m-aş fi preoţit şi eu dacă aş fi fost vreodată liber. Valeriu Gafencu spunea că ar vrea să se călugărească. Discutând aceste chestiuni, poate atât eu cât şi Gafencu am fost auziţi de alţii. Între poeziile lui Gafencu este şi un imn făcut în 1942 cu caracter legionar, însă tot el s-a schimbat în favoarea vieţii spirituale" [Arhiva CNSAS, Fond Penal, Dosar 327, vol. 7, fila 156].

Chiar admiţând că - prin absurd - la început securiştii ar fi avut dubii, suspectându-i de activitate legionară pe cei anchetaţi, este imposibil ca până la urmă să nu se fi convins de nevinovăţia lor. Faptul că totuşi i-au condamnat aşa de aspru arată clar ce îi deranja: credinţa în Dumnezeu. Legionarismul era doar un pretext, adversitatea comuniştilor faţă de legionari nefiind în fond decât ura diavolului faţă de slujitorii lui Hristos.

Dialoguri cu Valeriu

[Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 84, Editura Christiana, București, 2006]. După mărturia celor ce l-au cunoscut şi au vorbit cu el în temniţă, aceste dialoguri, deşi puse pe hârtie de Ianolide la ani buni de la eliberare, reflectă gândirea lui Valeriu.

Despre monahism

Am descoperit pe Hristos şi am dorit să-L urmez pe calea cea mai strâmtă, dintr-o nevoie lăuntrică de dăruire totală şi din convingerea că numai prin Hristos se poate izbăvi lumea. Nu m-am despărţit de lume, ci pentru lume m-am despărţit de ce era lumesc în mine. Dorind să devin monah, nu am renunţat la viaţă, ci am vrut să slujesc vieţii într-o formă mai înaltă.

Nu fecioria ori nevoința sunt atributele cele mai înalte ale monahismului, ci duhul luminat de har întru slujirea vieţii. Monahul se roagă pentru oameni. Dezgustul călugărului faţă de lume trebuie înţeles ca o metodă ascetică, fiindcă monahismul este o viaţă de excepţie, o viaţă contra vieţii, pentru viaţă. Monahii sunt nebunii ce înfruntă până şi firea pentru a se uni cu Hristos şi a sluji oamenilor. Fecioria lor este expresia neprihănirii şi lumea încărcată de patimi are nevoie de ea. Efectul fiziologic al castităţii devine izvor de putere duhovnicească, dar nu în scop personal, cum cred unii, ci în scop

comunitar, cum ne învaţă Domnul. Monahismul e calea superioară de pregătire pentru lume, căci lumea are nevoie de nebunii celor sfinte pentru a o sfinţi.

Acum trăim într-o epocă în care creştinii descoperă o altă cale de mărturisire: a nebuniei crucii, a jertfei pentru Adevăr. Vrăjmaşii lui Hristos au dezlănţuit cea mai mare şi mai crudă prigoană asupra creştinilor. Acum cine crede, trebuie să stea gata de moarte. Calea asta e un privilegiu spiritual de o mare frumuseţe, din care însuşi monahismul apare cu valori şi semnificaţii noi.

Am considerat deci necesar să fac făgăduinţa călugărească, chiar dacă ne aflăm pe calea martiriului. Când eşti pus în situaţia de a-ţi da viaţa, făgăduinţele aspre ale monahului rămân departe, dar au valoare, căci dovedesc râvna pentru cele sfinte; când credinţa se mărturiseşte cu preţul umilinţei şi al torturilor, toate nevoinţele ascetice par uşoare, dar primirea lor dovedeşte totuşi sensul duhovnicesc al jertfei. Deci acum, când sunt pus în situaţia de a-mi da viaţa pentru credinţă, făgăduinţa mea monahală, deşi nedepusă practic, e o alinare a sufletului meu.

Monahismul a apărut în istoria creştinismului atunci când Biserica a devenit oficială şi credincioşii plini de râvnă, nemulţumiţi de modul de viaţă al societăţii creştine de atunci, s-au retras să trăiască autentic Evanghelia. Ei au constituit adevărate focare de înaltă spiritualitate creştină şi au înrâurit (*influențat*) mult lumea creştină medievală şi chiar pe cea modernă. E ştiut că mănăstirile au jucat un rol cultural major, că au avut rol educativ strălucit, rol social de caritate şi rol de propovăduire a creştinismului. Prin bărbaţii purtători de Duh, ele au înrâurit adesea politica şi istoria, deşi n-au reuşit totdeauna să le ridice la nivelul conştiinţei creştine.

Însă astăzi satana se teme să nu piardă puterea asupra lumii, de aceea este în plină ofensivă împotriva creştinilor, atât monahi cât şi laici. Monahismul este discreditat prin sloganuri false şi rău intenţionate. Diavolul îi ispiteşte pe creştinii de azi, ca pe Domnul în munte, să fie asemenea lui, iar când ei refuză, trece la metoda exterminării lor

prin toate mijloacele. Unii vin cu aur să ne cumpere, alţii vin cu sabia să ne taie, noi însă ne adâncim în duhul evanghelic.

Avem nevoie de mărturisitori şi trăitori creştini, monahi şi laici. Nu ne retragem din bătălia istoriei, ci ne formăm şi ne oţelim în îndârjita ei tensiune. Lui Hristos i-a fost încredinţată toată puterea în cer şi pe pământ. Torturile la care suntem supuşi sunt uşi prin care Hristos reîmprospătează şi ridică mai sus Biserica şi lumea.

Despre preoție

- Crezi, Valeriu, că preoţia celibatară este bună?

- Din punct de vedere al dăruirii, ea este bună, căci celibatul înlesneşte dezlipirea de orice interes şi legătură omenească; dar celibatul este foarte greu de respectat şi, din această perspectivă, este o mare ispită. Formula ortodoxă mi se pare mai înţeleaptă: cu ierarhi monahi şi cu preoţi familişti.

- Dar nu are şi formula preoţiei familiste neajunsurile ei?

- În mod ideal, preotul, chiar dacă are familie, trebuie să se poată smulge oricând din sânul ei pentru Hristos, iar dacă are bunuri materiale, să fie ca şi cum nu le-ar avea. Căci preotul, ca să fie viu pentru Hristos, trebuie să fie mort pentru lume - dar tocmai pentru a sluji lumea. El trebuie să fie in primul rând un exemplu de vieţuire creştină. Preoţii să lase lumea păcatului să-şi îngroape morţii, iar ei să se smulgă din ea pentru a zidi lumea creştină. Ar fi bine ca problemele materiale ale familiilor preoţeşti să

fie integrate şi preluate de comunitate. Trebuie respinsă teoria burgheză a preotului chiabur (*înstărit*).

- Preoţii şi ierarhii trebuie să facă politică?

- Preotul e călăuzitorul duhovnicesc al omenirii creştine, dar este interesat de problemele întregii omeniri, prin urmare este angajat în toate problemele omeneşti, şi cu atât mai mult în cele de orientare a lumii. Deci dacă politica înseamnă orientare, preotul se ocupă de politică. Având în vedere nedesăvârşirea condiţiei umane, în care formele sunt în continuă schimbare, preoţii nu guvernează, ci veghează guvernările; ei veghează binele, deci se fixează pe un plan spiritual-moral şi ideatic. Clerul trebuie să-şi menţină libertatea şi independenţa faţă de sectorul politic tocmai pentru a-l putea înrâuri (*influența*) şi, eventual, a-l primeni (*revigora*). Dar a lăsa lumea să fie guvernată la întâmplare, înseamnă a-şi pierde misiunea lui clericală. Ideală este societatea condusă prin conlucrarea divină şi umană, clericală şi laică, bisericească şi statală. Clerului îi revine greaua misiune de a forma spiritualitatea pe fundalul căreia să se desfăşoare istoria.

- Care sunt domeniile în care clerul poate lucra direct?

- În primul rând, lui îi este rezervat domeniul sacrului. Toţi creştinii au har, dar numai clerul îl administrează. În al doilea rând, este cuvântul, prin toate formele lui de exprimare: rostire, sunet, mişcare, culoare, imagine. Deci clerul poate face educaţie, învăţământ, filozofie, poezie, artă, muzică, publicistică, ziaristică, ştiinţă, sociologie şi economie. De asemenea, el e chemat să gândească politic şi să se pronunţe în problemele politice, dar asta în funcţie de circumstanţele istorice. Uneori creştinii au negat anumite guvernări, alteori le-au recunoscut fără a şi le însuşi, iar când au putut, au dat expresie unor guvernări proprii. Însă adesea aceste guvernări sunt creştine ca formă, dar fără conţinut creştin, căci forţele politice au reuşit să înfrângă punctul de vedere creştin. Amintim în acest sens lupta dusă de Sfântul Ioan Gură de Aur cu împăratul Arcadie şi de robia ce s-a practicat în lumea creştină.

- Dacă creştinismul a adus ideea de egalitate între oameni, de ce există o ierarhie bisericească?

- Toţi oamenii, ca fiinţe unice, sunt egali în faţa lui Dumnezeu. Suntem egali şi în faţa justiţiei, a dreptului la viaţă, a dreptului la afirmare, dar tocmai afirmându-ne ne dovedim diversitatea. Prin creaţie - deci ontologic, natural - suntem diferiţi. Egalitatea dintre oameni nu duce la uniformitate, ci la ierarhie; problema este nu a elimina ierarhia valorilor, ci a stabili un criteriu sănătos de ierarhizare. Lumea însăşi e creată ierarhic. Şi îngerii sunt aşezaţi ierarhic. Deci şi oamenii, în măsura vredniciei şi a darurilor lor, ocupă trepte ierarhice. Însăşi viaţa duhovnicească trece prin trepte ierarhice către desăvârşire. Dar şi Satana în iadul lui cunoaşte ierarhia, şi oamenii răi se ierarhizează în răutatea lor. Spre deosebire de ierarhia răului, a orgoliului, a patimilor şi a egoismului, creştinii aduc ierarhia binelui, a virtuţilor, a smereniei şi a dragostei. Ierarhia bisericească are trei trepte de investire, dar ele trebuie să fie şi trepte de vieţuire, altfel riscăm a introduce modelul ierarhizării răului în ierarhizarea binelui, sub mască creştină. În principiu, nu există, deci, conflict între ideea de egalitate şi aceea de ierarhizare a oamenilor.

Despre mistică

- Valeriu, noţiunile de *mistică* şi *misticism* sunt astăzi denigrate; totuşi oamenii cred în Dumnezeu şi au nevoie de comuniune cu El. Tu însuţi ai o trăire lăuntrică profundă. Deci ce trebuie făcut?

- În primul rând, trebuie să denunţăm de rea-credinţă pe aceia care au reuşit, aici şi în alte părţi, să discrediteze noţiunea de mistică. Mistica va rămâne centrul renaşterii creştine care se prefigurează, căci prin ea creştinul intră în comuniune cu Hristos, printr-un proces sufletesc treptat de curăţire şi desăvârşire. Se porneşte de la întoarcerea omului în sine însuşi spre a-L căuta pe Hristos şi se ajunge la unirea cu Dumnezeu prin dragoste. Trăirea lăuntrică transformă firea, umple mintea de cunoştinţă, întăreşte voinţa, curăţeşte inima şi face din om un purtător de Hristos. Spre deosebire de <u>morală</u>, care impune rigoarea unor porunci, <u>mistica</u> este un act viu, intim, de trăire în Duhul Sfânt. Fiind o „artă”, ea presupune un îndrumător, un povăţuitor. Acesta este un Avvă, un Părinte, care pe lângă faptul că administrează harul, are el însuşi o trăire lăuntrică şi o practică isihastă.

- Care e începutul vieţii lăuntrice cu Hristos?

- Credinţa în Dumnezeu. Sunt oameni care cred prin firea lor şi prin mediul în care au trăit. Sunt oameni care ajung la credinţa din ei înşişi după căutări şi rătăciri. Sunt oameni care pervertesc credinţa din ei prin manifestări străine, degradante ori chiar satanice. Credinţa este o componentă potenţială a structurii sufleteşti, dar ea necesită un proces atent şi ordonat de cunoaştere. Iar Biserica are rolul de a ne învăţa dreapta-credinţă.

- Dacă începutul vieţii lăuntrice este credinţa, care este sfârşitul,

încununarea ei?

- Credinţa e un sâmbure mic ce creşte necontenit în viaţa aceasta şi în viaţa viitoare, până la desăvârşirea omului şi unirea lui, prin dragoste, cu Dumnezeu. Deci dragostea este virtutea cea mai mare, care nu înlocuieşte, ci întăreşte şi mai mult credinţa.

Despre *„medievalismul”* creştinismului

Un om politic cu convingeri liberale i-a spus lui Valeriu:

- Pentru mine, credinţa este o instituţie pe care trebuie să o încurajăm pentru a fi un corectiv al egoismului şi abuzului omenesc. Dincolo de rolul ei socio-politic, ea nu mă interesează. Omul politic nu are nevoie de Dumnezeu. Credinţa trebuie îngrădită politic, pentru a evita un nou Ev Mediu obscurantist.

- Domnule, i-a răspuns Valeriu, pentru unul ca dumneavoastră suferinţa este salvatoare. Prin suferinţă veţi ajunge la lumina credinţei. Veţi înţelege atunci că sunteţi mic şi nedesăvârşit, că lumina dumneavoastră este întuneric, că numai prin Dumnezeu poţi fi om adevărat, că numai prin credinţă sunt deschise orizonturile cunoaşterii şi, în fine, că lumea nu se poate mântui fără credinţă. Sunteţi solul unei idei preconcepute despre Evul Mediu şi al unei falsificări a conceptului creştin. Mai mult decât oricine, credincios se cuvine a fi omul politic, căci orientând lumea, el împlineşte voia lui Dumnezeu, şi-i revin mari responsabilităţi. În ceea ce priveşte Biserica şi rolul ei ca

instituţie, ea nu este un corectiv, ci o integrare a lumii în Hristos, şi nu priveşte o parte, ci întregul. Întrucât n-aţi voit a primi credinţa din pricina egoismului materialist, iată că vă vin suferinţa şi moartea prin ateismul materialist. Egoismul burghez e strivit de fiul său mai cumplit, orgoliul ateist-materialist. Nădăjduiesc din inimă ca înainte de moarte să ajungeţi la credinţă, dar asta ar însemna să-I urmaţi lui Hristos.

Şi omul acela a ajuns la credinţă.

Despre pace

- Valeriu, ce este pacea?

- Pacea este o taină şi nu se află decât în Hristos, prin Hristos şi pentru Hristos.

- Pacea e în suflete ori în lume, în istorie ori în veşnicie?

- Fiind în Hristos, ea e în toate şi prin toate.

- Poate exista o falsă pace lăuntrică?

- Patimile duc la o stare de împătimire care devine permanentă, dar nu e pace; greşelile duc şi ele la o rătăcire ce se crede atotştiutoare, dar vine o clipă a adevărului şi o astfel de stare dovedeşte o falsă pace; duhul rău poate să-l îndrăcească pe om până la orbire, dar asta nu e pace, ci robie; eul, orgoliul, tendinţa de dominare tind să ne înşele printr-o pace personală, lipsită de Dumnezeu, dar omul va afla neapărat că e creatură şi nu poate afla pacea decât la Dumnezeu.

- Poate exista pace lăuntrică fără războiul nevăzut?
- Cine nu luptă şi nu învinge patimile şi ignoranţa, acela nu cunoaşte pacea.
- Ce este de fapt războiul nevăzut?
- Întoarce-te în tine însuţi şi vei vedea!
- Poate exista pace lăuntrică fără pace cu oamenii?
- Atâta vreme cât eşti vinovat faţă de oameni, cu voie şi fără voie, cu ştiinţă şi fără ştiinţă, prin omisiune ori prin acţiune, nu poţi fi împăcat nici cu Dumnezeu şi nici cu tine însuţi.
- Ce este pacea lăuntrică în Hristos?
- Este trăirea în Duhul Adevărului, împărăţia Duhului Sfânt în om. Ea necesită discernerea duhurilor şi capacitatea de statornicire în Adevăr.
- Mi se pare greu de delimitat binele de rău.
- De aceea e omul om, om liber, om-împărat, ca să deosebească duhurile. Dacă n-avem discernământ, nu suntem vrednici a fi oameni. Oamenii trebuie să fie sfinţi.
- Pacea e în Lege, ori în Har?
- În Har!
- Pacea, atât în inimile oamenilor, cât şi în lume, pare cu totul instabilă!
- Pacea oamenilor depinde de măsura în care ei se găsesc în Duhul Adevărului, este deci înainte de toate o problemă spirituală, chiar dacă ea se manifestă pe plan politic, social, economic, cultural, educativ ori moral. Toate problemele oamenilor sunt probleme de conştiinţă, iar conştiinţa nu-şi află pacea decât în domeniul religiosului. Religiosul este fundamental în istorie.
- Valeriu, pacea este determinată de conştiinţă ori de putere?

- Este o greşeală a accepta pacea puterii fără adevăr. Nu se poate accepta pacea robiei! Nu se poate accepta pacea răului! Satana îţi oferă puterea lui dacă i te închini, dar toată puterea, în cer şi pe pământ, I-a fost dată lui Hristos, deci creştinii nu pot primi pacea ispititoare a lui satan.

- Valeriu, pacea e luptă?

- Pacea izvorăşte din biruinţa binelui asupra răului, fie la nivelul conştiinţei, fie la nivelul istoriei. Aici se află şi sensul războiului nevăzut al asceţilor, şi sensul apocaliptic al istoriei.

- Deci pacea trebuie să fie în necontenită ofensivă?

- Pacea trebuie să fie în ofensivă şi mereu vigilentă. Pacea lui Dumnezeu a coborât prin „ofensiva" întrupării Domnului Hristos şi prin „ofensiva" Duhului Sfânt, ce va lucra în lume până la a doua venire a Lui. Creştinismul este afirmare, căutare, cutezanţă, stăruinţă, muncă, luptă, putere de jertfă. Creştinii nu vor accepta decât pacea lui Hristos, oricât de multe sacrificii li se vor cere.

- Pacea trebuie apărată?

- Unii apără pacea lui Dumnezeu, alţii apără pacea satanei. Dar puterea fiarei apocaliptice va fi nimicită de puterea Mielului.

- Care sunt metodele de luptă creştine?

- În lupta de afirmare, creştinismul este spiritual şi deci liber. În apărare, creştinii sunt obligaţi adesea să răspundă agresorului cu armele lui: David a trebuit să-l ucidă pe Goliat, Sfântul Nestor l-a aruncat în suliţe pe Lie şi a primit mucenicia.

- Suntem pentru pace ori pentru război?

- Există o pace mai nimicitoare decât orice război şi există un război aducător de pace. Cercetaţi duhul care naşte evenimentele şi finalitatea pe care o urmăresc

ele, şi aşa veţi şti ce este bine de făcut.

- Auzim mereu vorbindu-se despre pace!

- Fiecare putere propune pacea ei, dar toţi sunt ipocriţi, mascând sub noţiunea vagă a păcii propria lor dominaţie.

- Ce-i lipseşte lumii creştine de azi: credinţa, adevărul ori puterea?

- În primul rând e o criză de credinţă; pe fondul ei lumea se situează în afară de adevăr şi din această cauză Dumnezeu a luat puterea din mâinile creştinilor.

- Cum să interpretăm puterea satanică a secolului nostru?

- Dincolo de explicaţiile istorice, sunt altele de structură şi în ultimă instanţă sunt cele spirituale. Structurile lumii acesteia sunt materialist-ateiste, forţele născute din Est tind să sfărâme planeta. Oamenii sunt atât de posedaţi de putere, de materie şi de plăcere, încât se trăieşte halucinant. Dezastrul este iminent, fie pe cale paşnică, fie pe cale militară, din cauza duhului rău care stăpâneşte modul de viață al lumii moderne. Lumea are nevoie de suferinţă pentru a se putea reorienta spiritual. Dumnezeu are căile Sale de intervenție în istorie. Noi nu participăm la acest dezastru, ci suntem trecuţi pe sub tăvălugul lui nimicitor, căci noi mărturisim oamenilor Adevărul. Dar oamenii de azi nu-l pot primi, căci din nou sunt fii ai satanei.

Despre libertate

- Este libertatea o emanaţie a răului?

- Nicidecum. Răul nu există ontologic (*ontologie = teoria existenței*). În Dumnezeu nu există rău. Răul este răstălmăcirea libertăţii cu care Ziditorul a înzestrat pe oameni şi pe îngeri, creaturile Lui cu conştiinţă liberă. Răul începe cu orgoliul lui satan şi cu neascultatea omului.

- Respectă Dumnezeu libertatea omului?

- Prin atotştiinţa Sa, Dumnezeu a respectat ontologic libertatea omului, căci în creaţie a prevăzut naşterea Fiului Său, iar prin atotbunătatea Sa, Dumnezeu s-a făcut Om şi suferă împreună cu noi până ce se va mântui lumea. Natura omului e liberă. Dar libertatea absolută nu e în creaţie, ci în Creator.

- Satana respectă libertatea omului?

- Satana nu cunoaşte lăuntrul omului, dar foloseşte toate mijloacele ca să-l robească pe om, căci el însuşi este rob netrebnic. Nu există libertate în rău.

- Omul respectă libertatea omului?

- Prin egoism şi tendinţa de dominare, omul e lup pentru om; prin virtute şi luminarea harului, omul e Hristos pentru om. Respectarea omului de către om este o problemă a îndumnezeirii oamenilor.

- Ce este eliberarea omului?

- Omul trebuie să se elibereze de tirania păcatului, de tirania naturii, de tirania semenilor săi, de tirania ignoranţei şi, până la urmă, să învingă moartea, iar acestea le poate realiza doar prin Hristos.

- Dar robia ce este?

- Este opusul eliberării, adică robia faţă de patimi, faţă de legile naturii, faţă de om, robia ignoranţei şi, în ultimă analiză, robia morţii.

- Se poate acorda libertate răului?

- Răul are libertate, dar oamenii trebuie să-şi apere libertatea lor, demnitatea lor, integritatea lor, valorile lor, credinţa lor. Libertatea ce o are răul nu e şi îndreptăţire la guvernare, el trebuie înfruntat şi eliminat din lume.

- Poate exista o falsă libertate?

- Dacă poate exista un hristos mincinos, este firesc să existe şi o libertate falsă. Ea poate fi spirituală, politică sau socială. Toate formele de manifestare a libertății sunt valoroase numai în Adevăr.

- Care e raportul între libertate şi autoritate?

- În lumea noastră nu poate exista libertate fără autoritate şi nici autoritate fără libertate. Aici ele se află într-un echilibru instabil, numai în Dumnezeu sunt absolute.

- Care sunt criteriile de ordine ale conştiinţei libere?

- În primul rând poruncile lui Dumnezeu, apoi necesităţile naturale şi vitale şi după aceea valorile consacrate de experienţa omenească şi legile stabilite de oameni - dar toate acestea trebuie redefinite şi înţelese în context.

- Care e autoritatea ce dă pondere libertăţii?

- Este evident că omul nu este creatorul şi stăpânul lumii şi al vieţii, că omul singur nu are dreptul să fie stăpânul oamenilor. Numai omul aflat în comuniune cu Dumnezeu, omul îndumnezeit are stăpânire peste lume şi intră în comunitatea universală.

- Fiind oameni liberi şi nedesăvârşiţi, cum vezi problema infailibilităţii (*desăvârșirii*) omului?

- La nivelul conştiinţei personale, omul este infailibil (*desăvârșit*) prin certitudinea personală a adevărului, dar cu rezerva tocmai a lipsei sale de infailibilitate (*desăvârșire*). Deci omul singur nu poate fi infailibil. Numai Hristos a fost Om infailibil.

- Ce este deci libertatea omului?

- E mediul în care se dezvoltă personalitatea umană, e condiţia responsabilităţii umane şi mai este justificarea omului-împărat (*care deosebește duhurile*).

- Care e deosebirea între libertate şi libertăţi?

- Libertatea e condiţia, libertăţile sunt drepturi. Libertăţile definesc şi totodată limitează libertatea. Libertatea e în duh, libertățile sunt în literă.

- Care este condiţia universului în raport cu omul?

- Universul şi natura au fost concepute ca să corespundă libertăţii omului. Este un echilibru uimitor între forţe multiple. Universul material al omului funcţionează la fel cu universul spiritual al omului şi amândouă conduc pe om la Dumnezeu.

- Poate omul să-şi determine singur destinul?

- Ateii materialişti, obsedaţi de plăceri, de dorinţa de dominaţie şi egoism, au creat civilizaţia modernă, care culminează în tehnicitate. Ei au izolat natura umană şi au părăsit poruncile lui Dumnezeu. Încercarea lor de a crea un rai pământesc şi senzual a dat însă greş. Natura se epuizează şi se poluează, devenind improprie vieţii. Tehnica, la rândul ei, are mult mai mari posibilităţi de distrugere decât de construcţie. La toate acestea se adaugă răul cel mai rău: alienarea (*tâmpirea*) oamenilor. În aceste condiţii, adepţii antropocentrismului (*teorie conform căreia omul este centrul universului*) modern nu se mai simt stăpâni pe destinele lumii pe care ei înşişi au construit-o. Astfel, lumea alienată, fără Dumnezeu, îşi aflǎ pedeapsa propriei ei răutăţi.

- Ce este libertatea în viziunea materialismului ateist?

- O farsă, un fel de manifestare a hristosului mincinos. Determinismul materialist culminează în condiţionarea conştiinţei ca un complex de reflexe condiţionate, prin care omul e terminat ca om, ca personalitate, căci nu mai are libertate şi nu mai are sfinţenie în sine.

- Dar materalismul ateu foloseşte idei-forţă ca: libertate, comunism, egalitate, dreptate, materie, popor, ştiinţă, etc.

- Spiritul şi viziunea materialismului ateu pervertesc toate valorile, căci le pun în serviciul egoismului şi tiraniei. Este dovada că valorile umane nu sunt absolute prin ele însele, ci preţuiesc în funcţie de duhul, sensul şi măsura în care sunt folosite. Numai în Hristos totul e adevărat, bun şi folositor. În afara Lui, totul este dezastru.

- Cum îşi poate afla omul împlinirea?

- Împlinirea omului este în comuniunea cu Duhul Sfânt. Duhul Sfânt e chemat să aducă unitate în diversitate, să aducă ordine în istorie, să aducă sfinţenie în viață. Sfinţenia nu e ceva serafic, nepământean şi ezoteric, ci e deschiderea ce o face Hristos spre o lume trăită în Duhul Sfânt.

- Va primi lumea creştină a secolului 20 viziunea libertăţii creatoare şi mesianice?

- Evenimentele tragice prin care trece lumea modernă, vor crea condiţiile reîntoarcerii la credinţă. Trebuie să revenim la Duhul Sfânt, la Evanghelie, la forţa apostolică. Avem datoria să strigăm cu toată puterea Adevărul, pocăinţa şi întoarcerea lumii la Dumnezeu. Creştinismul renaşte în cuptoarele de foc şi tortură ale materialismului ateu. Satana va pierde, prin chiar metodele sale de lucru, lumea pe care credea că o va câştiga. Hristos apare limpede ca Mântuitor, ca Mesia, şi va fi urmat cu credinţă de oameni.

Despre comunitate

- Am impresia, Valeriu - i-a zis un prieten -, că tu te concentrezi asupra problemelor sufleteşti, a vieţii interioare personale, şi neglijezi aspectul social al creştinismului.

Valeriu a răspuns:

- Soluţia pe care o dau omenirii creştinii este spiritualitatea creştină, şi ea este o concepţie integrală de viaţă. Nu e îngăduit a ne rezuma la o viaţă lăuntrică neglijându-ne semenii, dar nu se poate nici croi o lume fără a avea o viaţă duhovnicească. Spiritualitatea creştină înseamnă guvernarea Duhului Sfânt. Strădaniile noastre duhovniceşti lăuntrice sunt o pregătire pentru o vieţuire duhovnicească în societate. A sări peste ele înseamnă a merge spre dezastru, căci Îl părăsim pe Hristos. Dacă creştinismul n-ar fi şi viaţă lăuntrică, el n-ar respecta omul şi n-ar cunoaşte libertatea lui. Trăirea lăuntrică se îngemănează cu orânduirea socială. Acum însă suntem în ceas de mare cumpănă. Să ne pregătim pentru moarte, ca să câştigăm viaţa.

- Care este deosebirea dintre comunitatea creştină şi celelalte societăţi?

- Comunitatea creştină e bazată pe Duhul Sfânt şi pe dragoste. Ea e liberă. Ea asigură desăvârşirea omului, precum şi înfrăţirea dintre oameni. Comunitatea creştină nu e nici ficţiune colectivistă, nici tiranie individualistă, ci e adevăr şi iubire, libertate şi muncă.

- Care este ideea de proprietate creştină?

- Obştească.

- Creştinul este proprietar?

- Este administrator.

- E bine a trăi din milă?

- Mila nu va pieri niciodată, dar nu e bine ca societatea să se împartă în milostivi şi miluiţi, căci cei miluiţi pot fi umiliţi în demnitatea lor de oameni. Mila este un act individual. Comunităţii îi este specific ajutorul reciproc. Dreptatea şi justiţia sunt ale politicii. Dar şi în cea mai perfectă umanitate mila va continua să fie o caracteristică a relaţiilor dintre oameni.

- Ce zici de exploatarea omului de către om?

- E cumplită exploatarea omului de către om; aceasta presupune o societate individualist-burgheză materialistă şi egoistă, şi ea nu are nici o tangenţă cu creştinismul. Dar omul poate fi exploatat şi mai cumplit de stat; aceasta presupune o societate tiranică, deterministă, materialistă şi anticreştină.

- Se dovedeşte însă că productivitatea şi creaţia sunt superioare în societăţile individualiste tocmai prin instinctele materiale şi prin egoismul lor. Ce zici de asta?

- Numai constrânşi de împrejurări capitaliştii au ţinut cont de sensul social al profiturilor; altfel ar fi exploatat fără milă pe muncitori. Individualismul poate fi un corectiv, o alternativă a colectivismului, după cum şi colectivismul poate fi un corectiv şi o alternativă a individualismului, jocul libertăţii trebuie să fie moral, jocul autorităţii, de asemeni, să fie moral. Numai comunitatea liberă, conştientă, dominată de valori sfinte poate împăca conflictul dintre individualism şi colectivism.

- Comunitatea este o problemă de interese ori de generozitate?

- E o problemă de conştiinţă, de cunoaştere, de luciditate; căci e unica formulă care dă şi satisfacţie sufletească şi rezolvă şi aspectele materiale ale vieţii. Prin comunitate, viaţa şi societatea se dezvoltă solidar şi armonios.

- Are individul libertate, iniţiativă, dinamism în comunitate?

- Pe de o parte individul dăruieşte totul comunităţii, pe de alta comunitatea îi oferă libertate deplină de lucru şi creaţie. Comunitatea nu poate fi vie şi rodnică decât prin elanul tuturor persoanelor care o compun.

- Cine decide în comunitate?

- Cred că deciziile trebuie să fie soborniceşti. Comunitatea e în slujba poporului şi poporul trebuie să decidă. Conducătorii şi elitele trebuie să aibă deci adeziunea poporului.

- Comunitatea universală trebuie să fie centralizată?

- Comunităţile trebuie să se dezvolte natural. E nevoie însă şi de o conştiinţă a comunităţii universale şi de un mod de participare la ea, dar nu prin dirijare şi planificare centralizată, căci astfel se ajunge la tiranie.

- Care sunt duşmanii spirituali ai comunităţii creştine?

- Răul, păcatul, patima, egoismul, lăcomia, avariţia, orgoliul, invidia, tendinţa de dominare, lenea, indiferenţa, ignoranţa, angoasa, neascultarea, incorectitudinea, necredinţa.

- Care sunt duşmanii materiali ai comunităţii creştine?

- Duşman nu este materia, ci înţelegerea şi folosirea greşită a materiei; nu este necesitatea vitală, ci denaturarea necesităţilor. Nu sunt rele legile şi formele, ci absolutizarea lor, nici ideile, căci ideile sunt bune, dar la locul şi la vremea lor; duşman nu este viaţa, fiindcă viaţa este scopul existenţei noastre, ci viaţa rău înţeleasă şi egoistă.

- Care sunt duşmanii din afară ai comunităţii creştine?

- Sunt interesele individuale care se opun comunităţii din egoism ori orgoliu, sunt interesele care se organizează colectiv pentru a-i apăra egoismul şi orgoliul, şi, în fine, sunt orgoliile şi egoismul care se organizează politic şi care minează

comunitatea creştină.

- În faţa atâtor duşmani, ce trebuie să facă creştinii?

- Să lupte, să îndrăznească, să înfrunte pe toţi cei ce se opun binelui şi adevărului, răspunzând deopotrivă indivizilor, organizaţiilor şi tuturor formelor politice anticreştine.

- Trebuie să ajungă, deci, la puterea politică?

- Trebuie să impună respect şi libertate din partea puterii politice! Un popor cu o vie conştiinţă creştină va avea şi o guvernare pe principii creştine. Comunitatea însă să nu se confunde cu statul, pentru a nu se ajunge la tiranie şi la abuzuri.

- Ce e deci de făcut?

- Să formăm conştiinţa creştină a oamenilor.

- Dar sunt prea mulţi creştini care nu pricep sensul şi rostul comunităţii creştine!

- Din păcate acesta e adevărul. Creştinii botezaţi de azi nu au nici pregătirea sufletească a catehumenilor ori a penitenţilor de odinioară.

- Oare vinul cel nou al Evangheliei a avut cândva burdufuri noi pe potriva lui?

- Au fost oameni care au trăit sfinţenia, au fost şi societăţi ce s-au străduit întru dreptate, dar mai e mult de făcut. Creştinismul nu se poate declara satisfăcut cu un număr de sfinţi, nici cu un număr de mănăstiri, ci cu un mod de viaţă şi cu o societate creştină.

- Acorzi încredere oamenilor?

- Da, dar şi răspundere.

- Încercând să schimbăm lumea, nu există riscul să cădem în istoricitate şi

omenitate?

- Omul nu se poate salva fără Dumnezeu. Istoria nu se poate desăvârşi fără aspiraţia transcedentală, de aceea credinţa este baza întregii lumi creştine. Avem nevoie de har, mulţumim lui Dumnezeu că ne-a dat har, căutăm la rândul nostru să ne îndeplinim rolul de oameni. Am fost mântuiţi prin Hristos, rămâne să ne mântuim şi prin faptele noastre.

Despre marxism

- Valeriu, ce este marxismul?

- Un creştinism mincinos, contrafacera creştinismului, materializazarea spiritului, antropomorfizarea lui Dumnezeu, răsturnarea tuturor valorilor, întemniţarea lumii, atât filozofic cât şi politic. Marxismul este temniţă. În spirit marxist, toate valorile, toate raţiunile, toate lucrurile, toate acţiunile devin temniţe pentru oameni. Marx a refuzat orice transcendență.

- Dar socialismul?

- Socialismul e un bizar amestec de comunism şi burghezie materialistă.

- Şi naţional-socialismul?

- O ripostă confuză şi vagă la marxism.

- Este posibil un socialism creştin?

- Creştinismul este înainte de toate o spiritualitate, dar are şi expesia sa istorică. El se află în slujba oamenilor, deci putem vorbi de un socialism creştin, dar am prefera să-i zicem *comunitarism*, tocmai pentru a-l deosebi de socialismul marxist-ateu. Esenţa celor două concepţii este contrarie, contrarii sunt şi formele istorice ce decurg din ele, precum contrare sunt şi rezultatele lor.

- Ce crezi de social-creştinismul occidental?

- Nu are şanse de succes pentru că nu este suficient de tare. Lumea are nevoie de apă vie care să o trezească din apa moartă a materialismului. Ea aşteaptă deci definirea şi afirmarea unui socialism integral creştin.

- Poate fi marxismul confundat cu comunismul ori cu sovietismul?

- Ateismul, ştiinţifismul, legitatea dialecticii istorice, ura de clasă şi dictatura proletariatului, toate principii marxiste, stau la baza comunismului şi sovietismului. Nimic nu se petrece în mişcarea comunistă internaţională în afara lui Marx.

- Dar Stalin ce a adus nou?

- Stalin este întruchiparea fidelă a marxism-leninismului. Ca Stalin sunt şi Mao, Troţki, Ana Pauker, Gheorghiu-Dej şi toţi cei asemenea lor. E o mare greşeală a confunda comunismul cu o persoană; în afara lui Marx şi Lenin, toţi comuniştii sunt o apă şi un pământ. Lupta nu trebuie dusă cu oamenii, ci cu concepţia comunistă - acolo e otrava!

- Nu este posibil un conflict între comunişti?

- Dacă dragostea creştină nu a scos ura dintre oameni, ce va fi oare cu lumea comunistă, care crede în ură?! Conflictele dintre comunişti sunt inerente (şi fulminante), dar ele nu rezolvă problemele, ci le agravează. Numai întoarcerea oamenilor la Hristos poate salva omenirea.

- Revoluţia sovietică e rusească?

- Ruşii şi toate popoarele sovietice sunt materialul cu care arhitecţii comunismului au zidit Imperiul sovietic. Desigur că materialul are rostul şi importanţa sa într-o construcţie, dar esenţialul este concepţia care stă la baza construcţiei. Ruşii sunt primele victime ale marxismului. Însuşi Lenin nu mai e rus, ci iluminist ori comunard, căci gândirea lui e occidentalizată.

- Cum explici ura lui Marx împotriva credinţei?

- Marx neagă pe Hristos dar şi pe Moise, şi pe oricare întemeietor de religie. Marx neagă prioritatea spiritului asupra materiei. El îşi justifică ura împotriva religiei prin ineficacitatea istorică a credinţei în rezolvarea problemelor sociale ale poporului asuprit şi exploatat. Prin urmare, declară credinţa „opiu al popoarelor”, înlocuieşte iubirea cu ura,

iar libertatea cu tirania şi dictatura proletariatului. El respinge spiritualitatea şi astfel absolutizează nimicul în lume. Marx devine dumnezeul lumii - el, bietul Marx, care era de fapt un amputat sufleteşte, cu o concepţie îngustă şi opacă, cu venin în tot ce făcea, un om otrăvit, posedat, fanatic, limitat şi nerealist.

- Dacă marxismul e atât de obtuz, cum se explică explozia sa în lume, care uimeşte secolul şi tinde să domine?

- Marx a folosit idei majore, care pot polariza oamenii, dar care în contextul marxist au un sens degradat. Marx a speculat toate slăbiciunile lumii burgheze, care erau o realitate crudă, şi a mobilizat lumea în revoluţie. El a derutat pe mulţi prin complexitatea concepţiei dialecticii materialismului istoric. Cine nu priveşte pe Marx şi marxismul ori comunismul în duh, acela riscă să fie tentat de marxism.

- Ce repugnă mai mult în comunism?

- E grea sărăcia, e gravă întemniţarea omului în sistem, dar nimic nu e mai înspăimântător ca determinarea conştiinţei, care transformă omul într-o unealtă teleghidată.

- Dar nu scapă nimic comunismului, nu are şi el o fisură?

- Fisuri ideologice are multe, dar ele nu se pot pune în evidenţă, căci puterea comunistă nu acceptă nici o libertate, nici un drept de a critica ori de a nega comunismul. Tirania comunistă e fornidabilă. S-a creat un sistem instituționalizat care ține cu dinţii de putere şi vrea cu orice preţ să şi-o extindă. Perspectivele unui imperiu comunist, triumfător în acest secol, se deschid cu întunecimi încă nebănuite de fantezia omenească. „Reeducarea” din Piteşti e un simbol al mapamondului comunist.

- Ce viitor vezi deci pentru omenire?

- Dumnezeu lucrează în lume. Prin multe suferinţe omenirea se va izbăvi şi comunismul va fi învins, dar lumea are probleme mai grave de rezolvat. Modul ei de

viaţă, orientarea ei trebuie shimbate. Deci comunismul va pieri, dar important este cu ce va fi înlocuit.

Despre actualitate

- Valeriu, adesea vorbeşti despre actualitatea creştinismului. Cum o vezi?

- Hristos e prezent de-a pururi şi pretutindeni în istorie, în mod mistic, tainic şi prin conştiinţa şi lucrarea credincioşilor.

- Care ar fi mijloacele de actualizare a credinţei?

- Sunt mijloace spirituale, cum ar fi viaţa lăuntrică, strădaniile duhovniceşti, morala, virtutea, lupta cu păcatul, înnoirea lăuntrică, atmosfera duhovnicească, la care se adaugă învăţătura, cuvântul, creaţia, studiul, ştiinţa, artele, munca şi altele. Sunt însă şi mijloace de ordin organizatoric, care decurg din primele.

- Mai sunt sfinţi în lumea noastră?

- Acest secol a dat noian de sfinţi şi de martiri, numai că nu-i cunoaştem. Hristos este prezent şi activ în lumea de azi prin sfinţi, martiri, mărturisitori şi eroi. Dar lumea creştină de azi nu e solidară cu sfinţii ei, căci nu le poate urma exemplul. Dacă sfinţii de acum ar fi fost la începuturile creştinismului, toată suflarea creştină ar fi trăit cu ei, prin ei, către ei. Noi nu suntem creştini şi de aceea nu ne cunoaştem sfinţii.

- Ce înţelegi prin sfânt şi sfinţenie?

- Sfânt poate fi tot omul. Avem sfinţi rugători din pustie, avem sfinţi

mărturisitori din arenele romane, avem sfinţi din catacombe şi temniţe, avem sfinţi împăraţi şi eroi, atleţi ai lui Hristos, avem sfinţi ai milosteniei, avem sfinţi clerici şi laici, şi din popor şi din elite. Toţi oamenii, în toate domeniile de viaţă, sunt chemaţi la sfinţenie, adică la o viaţă trăită în lumina Duhului Sfânt. Şi o precizare: sfinţiţii nu sunt neapărat şi sfinţi, ci numai investiţi cu iconomia harului dumnezeiesc. Lumea are nevoie şi de sfinţi, şi de sfinţiţi.

- Crezi că există ipocrizii ascunse în creştinism?

- Din păcate, omeneşte privind lucrurile, adesea creştinii şi-au explicat propriile neputinţe şi laşităţi prin tot felul de filozofii ori principii. Nu e admisibil să spui: „Eu mă rog, tu poţi să mori de foame”, sau „Eu contemplu pe Dumnezeu, lumea poate să rămână în mizerie”. Credinţa fără fapte e moartă.

- Atunci cum trebuie să înţelegem cuvintele: „Daţi Cezarului cele ce sunt ale Cezarului şi lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu” ?

- Atâta vreme cât „Cezarul” e păgân şi necreştin, creştinismul convieţuieşte cu el paşnic, respectându-i domeniul, dar păstrând intactă autenticitatea credinţei. De pildă, în Imperiul Roman nu s-a făcut nici un compromis de credinţă în faţa Cezarului asupritor, chiar dacă asta a dus la răstigniri şi arene cu fiare sălbatice. Deci acei oameni care fac în istorie compromisuri cu păturile politice, ascunzându-se adesea sub amintita învăţătură a Domnului, părăsesc de fapt şi pe Dumnezeu, şi pe oameni. Trebuie păstrată identitatea creştinismului şi afirmată cu înţelepciune.

- Va izbuti lumea să înţeleagă şi să primească creştinismul autentic?

- Cu greu, dar va izbuti, căci aceasta este o împreună-lucrare a lui Dumnezeu cu oamenii.

Despre criză

- Valeriu, care este fondul crizei de azi?

- Ateismul.

- Ce vezi în lumea de azi?

- Văd un haos interior, o descompunere care merge spre nihilism, căci oamenii sunt obsedaţi de nimicul materiei, de ficţiunea formelor, de epuizarea senzuală, de istoricismul fără transcendenţă, de ceremonialitatea fără Dumnezeu, de consumatorismul fără spiritualitate, de falsitatea ce se ascunde sub autozeificarea omului. Dezastrul se desfăşoară pe toate liniile de forţă ale vieţii omeneşti. E necesară multă suferinţă pentru reorientarea spirituală a lumii şi pentru schimbarea modului ei de viaţă.

- De ce a lăsat Dumnezeu lumea să intre în criza în care se găseşte, după aproape 2000 de ani de creştinism?

- Criza nu e a lui Dumnezeu, nici a credinţei, ci a libertăţii conştiinţei oamenilor. Oamenii ultimelor secole au desacralizat lumea, au pustiit sufletele, au exacerbat senzualitatea, s-au lăsat pradă orgoliului materialismului şi ateismului. În acelaşi timp şi forţele satanice sunt mai ascuţite şi mai bine organizate în secolul 20 decât în primul veac creştin. Modul în care pier sfinţii ucişi de fiară în secolul 20 este cu mult mai draconic, mai pervers, mai total, mai bine studiat, mai cumplit decât felul în care au fost ucişi martirii primelor veacuri ale catacombelor. Milioanele de creştini de azi nu sunt la nivelul spiritual al catacombelor, dar în acest secol sfinţenia şi martiriul sunt mai mari ca oricând prin intensitate şi forme de manifestare. Duşmanii creştinismului, cei ce au provocat martiriul, vor acum să-i acopere existenţa şi să-L facă uitat pe Hristos în lume, dar se înşeală şi se dovedesc neputincioşi. Ei au reuşit să stăpânească lumea, dar au făcut

sfinţi şi martiri. Au reuşit să închidă gura oamenilor, dar lumina sfinţilor n-au reuşit să o acopere. Dumnezeu lucrează în lume şi prin oamenii necredincioşi. Aşa pare a se descifra rostul crizei pe care o străbate secolul 20: curăţirea necesară unei trepte mai înalte de spiritualitate şi vieţuire.

- Care ar fi modalităţile de ieşire din criză?

- Întoarcerea la Hristos. Este necesară o elită creştină care să nu părăsească poporul, ci să lupte cu îndrăzneală contra tuturor formelor de împilare şi înrobire a lui. Poporul nu poate fi apărat numai prin rugăciuni şi pomeni, adică prin formalism sec, ci şi prin luptă, îndrăzneală şi putere. Lumea asta e în stăpânirea lui Hristos şi creştinii nu au voie să o părăsească. Nu există nici o acuzaţie mai gravă decât să se spună că Biserica a părăsit poporul, căci atunci L-a părăsit pe Hristos, oricâte dogme ar fi stabilit şi respectat ea.

- De ce este necesară credinţa în lume?

- Din înţelepciunea cu care a făcut Dumnezeu lumea. Lumea este nedesăvârşită, atât de nedesăvârşită încât nimic nu e desăvârşit în ea: nici orânduirile ei politico-sociale şi economice, nici cultura, artele, ştiinţele, filozofiile şi credinţele ei. Oamenii, liberi şi conştienţi, oricât de stăpânitori sunt ei în lume, nu se pot desăvârşi decât prin comuniune cu Dumnezeu. Dacă i se ia omului această legătură cu divinul, el decade în bestialitate şi neant. Credinţa este deci o necesitate.

- Creştinismul este discreditat de materialişti ca retrograd, întunecat, medieval, inchizitorial, iezuit (*ipocrit, viclean*), mistificator. Ce putem răspunde?

- Materialismul care denigrează azi creştinismul are ca bază teoretică ştiinţa; ei bine, tocmai ştiinţa este antimaterialistă şi divulgă materialismul ca tiranic, limitat, mecanicist, nihilist, nefast şi dezastruos. Lumina materialismului este întuneric; orientările progresismului sunt contra naturii; senzualismul materialismului a descompus firea;

umanismul materialismului a bestializat lumea; legile materialismului sunt fictive, deşi pentru o vreme au întemniţat gândirea oamenilor. Ştiinţa a ajuns la limitele cunoaşterii materiale şi ea singură ancorează lumea în transcendent.

- Cum se poate ieşi din criza materialistă?

- Prin Hristos, numai că El nu este primit de lumea de azi; nimeni nu e dispus azi să-şi modifice viziunea şi modul de viaţă, cu toate că se merge spre dezastru. Evenimentele sunt în curs şi nu mai pot fi oprite nici de creştini. Totuşi avem datoria să strigăm oamenilor: „Opriţi-vă din dezmăţ, renunţaţi la tiranie, puneţi ordine în voi înşivă, puneţi limite nesațiului vostru, întoarceți-vă la natură, renunţaţi la orgolii, distrugeţi armele atomice; dacă sunteţi raţionali, renunţaţi la raţionalism, dacă sunteti realişti, vedeţi realitatea spirituală; dacă aveţi cunoaştere, ancoraţi-vă în transcendent! Daţi sufletului vostru sfinţenie de sus, căci numai aşa vă veţi mântui. Pocăiţi-vă! Chemaţi pe Dumnezeu să pună ordine în voi şi în lumea voastră, pe pământul vostru şi în cerul vostru!” Toate acestea să nu fie însă numai îndemnuri abstracte şi moralizatoare. Creştinii sunt chemaţi să fie treji. Lumea are nevoie de Hristos, de credinţă şi de autentic creştinism.

Despre rolul creştinismului

- Care sunt, Valeriu, năzuinţele creştine de azi?

- Acum şi în viitor sunt necesare două procese creştine: unul de reîncreştinare a creştinilor şi altul de încreştinare a necreştinilor. Prin reîncreştinare înţelegem întărirea credinţei creştine, efortul de trăire autentic creştină, trepte de desăvârşire duhovnicească, comunitate creştină activă, solidară, frăţească şi definirea formulelor de viaţă creştină. Dar creştinătatea a pierdut rolul ei mesianic şi nu mai are forţa istorică necesară de polarizare, de îndumnezeire a lumii. În acest fel, ea lasă spaţiu liber pentru păgâni, atei şi iudei. Cine crede fără a fi şi un misionar, acela încă n-a cunoscut frumuseţea credinţei.

- Crezi, Valeriu, că tradiţionalismul, deci şi creştinismul, înseamnă trăire în trecut?

- Nicidecum. Creştinismul e actualitate, e Hristos în actualitate. Dacă viaţa e unică şi mereu nouă, cum am putea trăi în trecut? Şi dacă viaţa a ajuns la formele actuale, cum ar putea să nege trecutul? Prin tradiţie nu trăim în trecut, ci dăm continuitate Duhului Sfânt, acum şi în vecii vecilor. Cu discernământ, cu grijă, cu înţelepciune trebuie să învăţăm din tradiţie cele necesare în actualitate şi în viitor.

- Crezi, Valeriu, că putem trăi în perspectiva eshatologică, rupţi de lume, de istorie, de actualitate?

- O astfel de teorie este pe cât de absurdă, pe atât de ipocrită. Veşnicia începe acum. Numai dacă trăim veşnicia acum o vom avea eshatologic, altfel o pierdem. Deci creştinii fac istorie, dar nu se confundă cu istoria, căci numai năzuind necontenit spre veşnicie vom avea lumina şi puterea de a face din istorie trepte mereu noi, mereu mai sus

către Împărăţia lui Dumnezeu.

- Ce este necesar pentru a zidi lumea creştină?

- E bine să ne orientăm după exemplul clasic al comunităţii apostolice: să cunoaştem bine învăţătura creştină pentru a-i vedea aplicabilitatea în actualitate; să ne unim într-o lucrare solidară, în lumina şi sub călăuzirea Duhului Sfânt; să trăim într-o comunitate obştească a dragostei, care să fie după voia lui Dumnezeu; să ne rugăm, să liturghisim, să ne unim cu Hristos, ca prin harul şi darul Lui să fim în Împărăţia Lui.

- Valeriu, care sunt factorii care mântuiesc lumea?

- Am putea zice că e unul singur: Dumnezeu; şi n-am greşi, căci de la El este totul şi prin El se va desăvârşi lumea. Dar procedând astfel, n-am înţelege bine omul, viaţa şi natura. Deci sunt doi factori care decid destinul lumii: Dumnezeu şi omul, pogorârea lui Dumnezeu şi năzuinţa omului spre cer, harul dumnezeiesc şi voinţa omului. Conlucrarea lui Dumnezeu cu omul este cheia mântuirii lumii.

- Putem prezenta lumii un plan creştin concret de viaţă şi guvernare?

- Creştinii propun lumii o spiritualitate, iar lumea trebuie să găsească formele de viaţă corespunzătoare ei în actualitate. Fundamentarea lumii pe credinţă este o reîmprospătare necurmată a Evangheliei. Duhul apostolic şi martiric trebuie să rămână mereu viu. Năzuinţele sfinte trebuie să vibreze necontenit în lume. Năzuim spre o lume creştină, arzând în flacăra credinţei şi a iubirii, urmând patimile şi martiriul, preamărind Învierea, Schimbarea la faţă şi Înălţarea.

Gânduri pentru o împreună lucrare spirituală

Deşi Valeriu a fost sufletul familiei spirituale de la Târgu-Ocna, ar fi totuşi greşit să credem că atmosfera de aici i se datorează exclusiv. Dumnezeu a rânduit în jurul lui multe suflete alese, fără de care această lucrare duhovnicească nu ar fi izbândit.

Frumuseţea şi particularitatea celor petrecute la Târgu-Ocna constă - dincolo de figurile excepţionale care pot fi evocate individual - tocmai în aspectul acesta de comuniune, de împreună lucrare la care fiecare a adus după puteri - dar cel mai adesea peste puteri! - partea sa de jertfă. Pentru lumea noastră atât de absurd divizată, înainte de orice, Târgu-Ocna este o lecţie de viaţă creştină trăită în comuniune.

De altfel, gândul unei comunităţi creştine - pornit eventual de la experienţa comunitară de la Târgu-Ocna - l-a urmărit pe Valeriu în ultima perioadă a vieţii. Aşa cum am văzut, mai ales din capitolul anterior, conştiinţa păcatului şi lucrarea de pocăinţă nu l-au făcut să se cufunde ursuz în sine, uitând de ceilalţi, ci, prin harul care s-a sălăşluit în suflet, a ajuns la o concepţie creştină integrală, capabilă să înţeleagă foarte nuanţat rostul creştinismului în lumea de astăzi.

Astfel, a încercat să definească, cu ajutorul unor principii, temeiurile şi năzuinţele unei comunităţi spirituale după modelul Târgu-Ocna. Scrise după eliberare de părintele Voicescu pe o carte confiscată cu ocazia arestării în 1959, aceste principii au ajuns prin grija Securităţii, până la noi. Ele exprimă sintetic gândirea lui Valeriu, fiind temelii nemincinoase atât ale urcuşului duhovnicesc personal, dar, mai ales, ale oricărei împreună lucrări spirituale. [Arhiva CNSAS, Fond Penal, Dosar 327, vol. 5, fila 4, cu titlul „Copie după instrucţiunile de activitate legionară elaborate de învinuitul Ianolide Ion difuzate în rândul legionarilor şi reconstituite în anul 1954 de învinuiţii Voicescu

Constantin şi Petrescu Vasile pe filele cărţii Trilogii de Simion Mehedinţi". În realitate principiile au fost alcătuite de Valeriu Gafencu împreună cu Ioan Ianolide].

Principii de viețuire creştină

Principiul dragostei: Supunem, întru totul, iubirea noastră iubirii lui Dumnezeu şi în ea ne iubim unii pe alţii.

Principiul cinstei sufleteşti: Recunoaştem adevărul şi poziţia noastră faţă de el. Suntem nepărtinitori, recunoscând fiecăruia ce este al lui. Cunoscând toată uneltirea duhului rău, alegem cu înţelepciune lupta cinstită, în care şi cei ce cad sunt biruitori.

Principiul educaţiei: Zi de zi mă lepăd tot mai mult de omul cel vechi ca să mă desăvârşesc în cel nou. Ne eu, ci Hristos trăieşte în mine.

Principiul rugăciunii: Însoţim întreaga noastră viaţă de rugăciune, singuri şi în comunitate. Rugăciunea este prima armă duhovnicească.

Principiul unităţii: Unde sunt trei sau oricâţi ar fi, una suntem. Prin Hristos şi prin sfinţii martiri creştini, a căror biruinţă o continuăm şi noi împotriva porţilor iadului, ca luptători ai poporului ales pentru împlinirea împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ. Un duşman dintre noi este mai periculos decât o mie din afară. Dragostea dintre noi este mai puternică decât orice ar putea să ne despartă.

Principiul ascultării: Supunem întru totul voia noastră superiorilor noştri, ascultători făcându-ne până la moarte. Unde sunt doi, unul ascultă. Ascultarea duce

Biserica la biruinţă.

Principiul libertăţii: în Hristos cunoaştem libertatea sufletească şi de acţiune neprihănită, plină de înţelepciune şi de îndrăzneală. Libertatea în adevăr respectă ascultarea, înfrumuseţează unitatea, măreşte simţul răspunderii.

Principiul sfatului ecumenic: Fiecare stăruie în a descifra adevărul, dar toţi avem o singură hotărâre luată în sfat ecumenic, în care avem un *primus inter pares* (http://en.wikipedia.org/wiki/Primus_inter_pares). Astfel împăcăm libertatea cu autoritatea, egalitatea cu ierarhia şi inovaţia cu tradiţia, toate sub umbrirea Duhului Sfânt.

Principiul comunităţii: Unul întregeşte ceea ce lipseşte celuilalt, astfel ca nimănui să nu-i prisosească şi nimănui să nu-i lipsească. Forma ideală o ating cei ce dăruiesc totul, în smerenie. Încadrând astfel interesele particulare interesului general, tindem către o armonie universală.

Principiul băii sufleteşti: în dragoste frăţească ne mărturisim greşelile unii altora şi controlăm executarea hotărârilor luate. Prin Sfintele Taine şi prin această baie sufletească ne purificăm.

Principiul jertfei permanente: Muncim şi jertfim până la moarte, având în faţă bucuria mântuirii.

Principiul cunoaşterii: Cunoaştem tot ceea ce poate fi cunoscut şi stăpânim tot ceea ce poate fi stăpânit spre folosul, înălţarea şi mântuirea omului. Cercetăm totul ca din toate să alegem ce e bun.

Temeiurile unității creştine

În trupul lui Hristos una suntem. Prin filiaţia din Dumnezeu, prin naşterea din (nou) Dumnezeu, prin împărtăşirea Duhului Sfânt, prin legătura pe care o avem cu sfinţii şi cu Biserica triumfătoare, prin tradiţia creştină, prin conştiinţa de popor ales, prin conştiinţa de luptă, prin dragostea dintre noi, care e mai puternică decât orice ar putea să ne despartă. Suntem una prin autoritatea lui Dumnezeu şi prin libertatea care o supunem unii altora, pentru împlinirea aceluiaşi ideal. Unitatea noastră se împlineşte prin credinţa noastră în rugăciunea din Ghetsimani. Istoria lumii ne arată că numai prin unitate se poate realiza bunăstarea şi buna înţelegere.

A fi elită creştină

A fi elită creştină înseamnă ca din dragoste pentru Dumnezeu să ucizi tot răul din tine şi să urăşti tot răul în afară de tine, iar din dragoste pentru oameni să porţi crucea lui Hristos zi de zi şi să-ţi pui viaţa pentru mântuirea lumii.

A fi elită creştină înseamnă a cârmui corabia lumii spre Hristos, urmându-I Lui. Lumea, văzând exemplul acestei vieţi, să consimtă a-I urma lui Hristos.

Prin elita harică, lumea se împacă cu Dumnezeu şi îşi găseşte pacea şi

rezolvarea fericită a tuturor problemelor care o frământă.

Elita harică se impune prin exemplul bun în trăire şi prin consimţirea poporului. Exemplul rău în trăire o scoate şi din starea harică şi din consimţirea poporului.

Iubindu-L pe Hristos

Iubindu-L pe Hristos

Să urăşti, să nu poţi suferi şi să fii ca mort pentru aur, şi aur altora vei da.

Să urăşti, să nu poţi suferi şi să fii ca mort pentru puterea de stăpânire, şi ca o slugă credincioasă peste multe vei fi pus să stăpâneşti.

Să urăşti, să nu poţi suferi şi să fii ca mort pentru orice gând care nu vine de la Părintele luminii, şi altora lumină vei fi.

Să urăşti, să nu poţi suferi şi să fii ca mort pentru orice simţământ care nu izvorăşte din inimă curată, şi cu iubire divină vei fi înveşmântat.

Iubindu-L pe Hristos

Să urăşti, să nu poţi suferi şi să fii ca mort pentru rădăcina răului din tine, din lume şi din văzduh, şi vei fi om liber.

Iubeşte-L pe Hristos şi vei fi fericit!

Vrem să aducem neamul la Biserică pentru a ne împăca cu Dumnezeu.

Vrem să creăm o şcoală de educaţie şi cultură creştină pentru desăvârşirea omului, care să adune toate energiile creatoare omeneşti.

Vrem să formăm omul nou, născut din nou din Dumnezeu şi din strădania lui personală.

Vrem să înfăptuim împărăţia lui Dumnezeu pe pământ cu ajutorul Duhului Sfânt, luptând împotriva forţelor satanice.

Vrem să trăim într-o comunitate creştină care să dea unitate în diversitatea formelor vieţii şi care să smulgă pe om din suferinţa morală şi fizică. Prin omul nou vrem să dăm expresie creştină, în conţinut şi formă, tuturor problemelor omeneşti din toate timpurile.

Două mărturii

Încheiem şirul mărturiilor despre sfântul închisorilor cu o scrisoare - datată 29 ianuarie 1946 - trimisă de acesta familiei, urmată de cuvântul rostit de părintele Constantin Voicescu în 1991, la parastasul martirilor de la Târgu-Ocna. În scrisoare, Valeriu vorbeşte de momentul în care şi-a conştientizat starea de păcătoşenie - stare în care de fapt ne aflăm cu toţii. Această conştiinţă a păcatului, mereu trează, după cum mărturisesc cei apropiaţi, a stat la baza pocăinţei sale: „De la acea dată - spune Valeriu în scrisoare - am început conştient lupta împotriva păcatului”. Curăţindu-se de păcate, prin harul lui Dumnezeu, ajunge la o stare de pace şi de lumină resimţită şi de ceilalţi. Despre această influenţă, de fapt despre roadele acestei influenţe, despre atmosfera duhovnicească plină de dragoste de la Târgu-Ocna - un fel de rezumat a ceea ce am spus până acum - vorbeşte părintele Voicescu în cuvântul său. Astfel aceste două mărturii, scrisoarea lui Valeriu şi cuvântul părintelui, se împletesc foarte bine.

❁

Aiud, 29 ianuarie 1946

„Alta este viaţa decât aceea pe care şi-o închipuie oamenii. Altul este omul însuşi, decât ceea ce se închipuie el a fi. Altul este Adevărul, decât acela pe care-l imaginează mintea omenească.

Vreau să fiu sincer şi deschis până în cele mai adânci fibre ale sufletului. Cu

primul pas pe care l-am făcut în închisoare, m-am întrebat pentru ce am fost închis. Pe planul vieţii sociale, privind relaţiile mele cu lumea în care am trăit, întotdeauna am fost privit ca foarte bun, un exemplu de conduită morală. Dacă intram în conflict cu cineva, era numai pentru Adevăr. După mult zbucium, după multă durere trăită, când paharul suferinţelor se umpluse, a venit o zi sfântă, în iunie 1943, când am căzut cu faţa la pământ, îngenuncheat, cu fruntea plecată, cu inimii zdrobită, într-un hohot de plâns. Îl rugam pe Dumnezeu să-mi dăruiască lumina. La acea dată îmi pierdusem toată încrederea în oameni. Îmi dădeam perfect de bine seama că mă găseam în adevăr, pentru ce dar suferem? Din tot sufletul meu plin de elan, rămăsese numai iubirea. Nimeni nu mă înțelegea.

În plânsul meu prelung, am început să bat metanii. Şi deodată - O, Doamne! Ce mare eşti Tu, Doamne! - mi-am văzut tot sufletul meu plin de păcate, rădăcina tuturor păcatelor omeneşti am găsit-o în mine. Vai, atâtea păcate, şi ochii sufletului meu împietrit de mândrie nu le vedeau! Ce mare este Dumnezeu!

Văzându-mi toate păcatele, am simţit nevoia de a le striga în gura mare, de a mă lepăda de ele. Şi o pace adâncă, un val adânc de lumină şi dragoste mi s-a revărsat în inimă. Imediat cum s-a deschis uşa, am ieşit vijelios din celulă şi m-am dus la fiinţele care ştiam că mă iubesc cel mai mult şi la cei ce mă urau şi care greşiseră cel mai mult faţă de mine şi le-am mărturisit deschis, fără nici un înconjur: «Sunt cel mai păcătos om. Nu merit încrederea ultimului dintre oameni. Sunt fericit!».

Toţi au rămas înmărmuriţi. Unii m-au privit cu dispreţ, alţii cu indiferenţă, unii m-au privit cu iubire pe care ei înşişi nu şi-o puteau explica. Un singur om mi-a spus: «Meriţi să fii sărutat!». Dar eu am fugit repede în celula mea, mi-am trântit capul în pernă şi mi-am continuat plânsul, mulţumind şi slăvindu-L pe Dumnezeu. (...)

De la acea dată am început conştient lupta împotriva păcatului. De-aţi şti voi ce grea luptă este războiul cu păcatul! Vreau să ştiţi că nu numai aici, ci şi când eram

afară, am luptat foarte mult împotriva păcatului. [Aici mărturiseşte că, deşi a fost ispitit trupeşte, nu a căzut, ci a rămas curat].

În închisoare mi-am cercetat sufletul şi mi-am dat seama că, chiar dacă n-am păcătuit cu fapta, însă cu vorba şi mai ales cu gândul tot am greşit. M-am dus la preot şi, după un adânc examen de conştiinţă, m-am spovedit. Mărturisirea m-a despovărat de ele.

Şi o luptă continuă duc mereu. Lupta nu încetează până la moarte. Fără pocăinţă nici un om nu poate face vreun pas înainte. Cine fuge de realitatea propriului suflet, e un mincinos. (...) Ce este viaţa? E un dar al lui Dumnezeu dat nouă, oamenilor, pentru a ne curăţi sufletele de păcat şi a ne pregăti, prin Hristos, pentru a primi viaţa veşnică. Ce este omul? O fiinţă creată din nemărginita iubire a lui Dumnezeu, căreia i-au fost puse în faţă fericirea şi moartea, spre a alege. (...)

Fiți foarte atenți! În viața socială oamenii se privesc şi se judecă nu după ce sunt ei în fond, ci după ce par ei în formă. Nu vă faceţi iluzii despre om - căci cine face aceasta va suferi amar - însă iubiţi-l. Unul singur este desăvârşit, Unul singur este bun, Unul singur este curat: Hristos-Dumnezeu!

Şi acum: ce este Adevărul? Adevărul este Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu. Căutaţi să vă apropiaţi sincer de Hristos şi lăsaţi lumea cu păcatele ei în pace!” [Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 231-233, Editura Christiana, București, 2006].

❁

Târgu-Ocna, 21 iulie 1991

„Slujba înmormântării marchează durerea despărţirii.

Pentru cei ce cred în Dumnezeu însă, moartea nu este un eşec, nu este punctul final. E pragul care desparte cele două tărâmuri, poarta prin care se intră în celălalt plan de existenţă.

Noi, creştinii, nu suntem ca cei fără nădejde. Credem în lumea de dincolo, credem în Înviere. Pentru că ştim că suntem şi altceva decât carne şi sânge. Şi că tocmai acest altceva - sufletul veşnic - ne defineşte ca oameni. De aceea, slujba înmormântării este, pentru noi şi pentru cei plecaţi, prilej de întărire a nădejdii în Înviere.

Slujba pe care am săvârşit-o azi e mai puţin obişnuită. I-am prohodit, după patruzeci de ani, pe cei care şi-au sfârşit viaţa, ca deţinuţi politici, în penitenciarul Târgu-Ocna şi au fost aruncaţi aici, în gropi comune, fără slujbă, fără cruci. Parcă văd lada de la poartă... de multe ori cu doi de-ai noştri în ea; şi nu rareori cu altul sau chiar alţii pe capac ... Şi după ce îşi deşerta morţii, lada se întorcea înapoi şi aştepta pe alţii. Ne aştepta pe noi...

Unii, din mila Domnului, am supravieţuit. Suntem aici şi vărsăm lacrimi liniştite la groapa lor, dar nu suntem trişti. Veţi putea înţelege starea de bucurie pe care o trăim, aşa cum a surprins-o Sfântul acestui loc, Valeriu Gafencu, în Imnul celor căzuţi. Iată o strofa din acest imn, încrustată pe troiţa sfinţită azi, ca să însemneze mormântul lor comun:

Te-ai dus şi ne-ai lăsat în urma ta
Nădejdea revederii-n paradis.
Mereu vei fi cu noi şi-om aştepta

Aşteptăm întâlnirea de acolo. Trăim însă cu intensitate, ca pe un prim pas spre înalturi, şi întâlnirea noastră de aici, de acum, dintre noi şi dintre noi şi ei. Se simt privirile lor din lumea de dincolo. Avem conştiinţa că păşim pe un loc sfânt!

Mi-e greu să vorbesc despre Târgu-Ocna. Dacă s-a vorbit despre „fenomenul Piteşti", în sensul lucrării satanice de distrugere sistematică, fizică şi spirituală a omului, socotesc că trebuie să se vorbească, cu atât mai mult, de „fenomenul Târgu-Ocna", ca lucrare divină de restaurare a omului în plin iad comunist.

Despre Târgu-Ocna ar fi trebuit să vă vorbească Valeriu Gafencu, stâlpul de foc al spiritualităţii creştine din închisorile comuniste. Ochii lui mari, albaştri, oglindeau cerul. Privindu-i, te simţeai aşa de mic! Dar zâmbetul lui de nedescris îţi dădea curaj şi te făcea să cunoşti ce este iubirea lui Hristos. Şi oricât i-a fost de grea crucea suferinţei, zâmbetul acesta n-a încetat să-i lumineze faţa. Aşa a plecat la Domnul, într-o bună zi, la 18 februarie 1952, luându-şi la revedere de la toţi... Cu câteva zile înainte, terminase, ca pe un testament, *Imnul celor căzuţi*.

Doctorului Mihai Lungeanu, Valeriu Gafencu i-a mărturisit cu câteva zile înainte de plecare, că i-a apărut Maica Domnului care i-a zis: «De acum înainte, eu voi fi iubirea ta». În chiar ziua despărţirii, aceluiaşi doctor, care l-a vegheat zi şi noapte, i-a spus: «Simt că urc nişte trepte. Respir şi mă simt din ce în ce mai uşor» (în timpul acesta, spune Mihai, respiraţia şi pulsul erau ca şi inexistente). A dorit ca celor din Târgu-Ocna să li se dăruiască, din partea lui, atunci când va fi cu putinţă, câte un Nou Testament. Şi a plecat dincolo cu numele mamei şi al surorilor pe buze.

Ar fi trebuit să vă vorbească despre Târgu-Ocna Ioan Ianolide, fratele şi

prietenul în Hristos al lui Valeriu, care, în 23 de ani de temniţă, deşi relativ tânăr, câştigase înţelepciunea filocalică a unui mare avă. Dar şi el a adormit întru Domnul, după ce a ieşit din închisoare. Ar fi trebuit să vă vorbească despre Târgu-Ocna părintele Gherasim Iscu, stareţul de la Tismana, părintele Viorel Todea, Gicu Jimboiu, Ion Plopeanu şi mulţi alţii, care acum ne privesc de dincolo, de sus, mult mai sus de Măgura.

Ar fi trebuit să vorbească despre Târgu-Ocna cei mai mulţi dintre fraţii de pătimire, care sunt sau nu de faţă şi care au fost angajaţi cu toată fiinţa în viaţa acestei puşcării; acum stau smeriţi de-o parte.

Despre aspectul duhovnicesc din Târgu-Ocna am fost însă rânduit să vorbesc eu, în calitate de preot. Repet: ceilalţi erau mai în măsură s-o facă. De aceea, m-am străduit ca aceste împărtăşiri să reprezinte gândurile celorlalţi, ale tuturor, deşi, vă daţi seama, e greu să te desprinzi de o notă firească de subiectivism.

În ceea ce mă priveşte, subliniez din capul locului: viaţa de la Târgu-Ocna, cu frumuseţile şi tragismul ei, este aceea care m-a determinat să părăsesc studiul geografiei, de care eram îndrăgostit, să optez, după eliberarea din 1954, pentru Teologie şi să mă preoţesc. N-am fost singurul.

Cum să faci cunoscută viaţa duhovnicească de la Târgu-Ocna într-o cuvântare? Cum să înţeleagă cineva ce s-a petrecut aici, zi de zi, între 1950 şi 1954? Şi apoi cuvintele sunt aşa de neputincioase! Şi totuşi, cu regretul că nu pot înfăţişa un tablou complet, voi face doar o palidă schiţă.

Închisoarea de la Târgu-Ocna a fost o oază într-un deşert al suferinţei. Nu că aici nu ar fi fost suferinţă. Dimpotrivă. Durerea, boala cu toată hidoşenia ei, moartea erau la ele acasă. Deşi era sanatoriu, cu aspect şi condiţii de viaţă cât de cât mai umane, temniţa a rămas temniţă.

Dar aici consider că s-a revărsat mila lui Dumnezeu peste toată suferinţa.

Crucea a fost privită ca poarta cerului. Suferinţa a fost sublimată în bucurie, cum a sesizat-o Valeriu Gafencu în versul: *Şi cerul deschis se arată / Cu porţile în chipul crucii*.

Mila lui Dumnezeu ni s-a făcut vădită de când am păşit în Târgu-Ocna, vărsaţi din duba-vagon care ne aducea de la Piteşti. Nu pot să uit acea seară târzie de mai 1950, cu lună plină, cu aerul curat, îmbălsămat de teii înfloriţi, pe care îl sorbeam cu lăcomie, când convoiul celor aproximativ 50 de deţinuţi - nişte arătări, majoritatea tineri studenţi şi elevi - s-a îndreptat spre puşcăria-sanatoriu. Şi nu ne venea să credem urechilor cuvintele blânde ale celor câţiva gardieni mai în vârstă care ne îndemnau: «Staţi mai încet, taică!». Noi eram obişnuiţi cu «banditule!», cu înjurături, cu pumni şi cu ciomege! Ba ni s-a spus şi «Bine aţi venit!». Dar camerele unde am dormit prima noapte, cu ferestre mari şi fără obloane! De neconceput într-o închisoare! Dar faptul că a doua zi am aflat că putem ieşi afară, în voie! Să te poţi întinde pe iarbă, să vezi cerul şi să fii văzut de soare, să te întâlneşti şi să ai voie să stai de vorbă cu ceilalţi fraţi de suferinţă! Şi apoi să fii cercetat medical, cu atenţie şi dragoste, să fii tratat, să ai mâncare mai bună, mai îndestulătoare. Şi pâine, ba chiar unt şi lapte! Iertaţi-mă, numai cei ce au trăit clipele acelea pot înţelege.

Condiţiile acestea însă n-au fost o permanenţă. Am parcurs perioade de mari restricţii, de teroare chiar, îndeosebi atunci când s-a încercat - fără succes - să se facă reeducare, ca la Piteşti. Iar activitatea ofiţerului politic securist şi a informatorilor a însemnat un necontenit stres. La un moment dat, paraclisul din corpul vechi al penitenciarului a fost dezafectat, iar crucea de pe turlă dată jos. Şi s-au trimis în penitenciar, drept cârpe de spălat pe jos, veşminte preoţeşti şi sfinte acoperăminte din altar. Ne-am îngrozit de blasfemia asta. Şi am căutat să le recuperăm şi să le ascundem. Un patrafir vechi l-am cusut în căptuşeala paltonului meu, cu care m-am învelit până la eliberare. Am reuşit să-l scot afară. Să fie oare vreo legătură între acest patrafir şi faptul că mai târziu am devenit preot?

În ambianţa aceasta, s-a format la Târgu-Ocna mai mult decât o comunitate: o

adevărată familie duhovnicească. S-au realizat aici legături mai puternice decât legăturile de sânge. Acestei familii i-a dat viaţă Valeriu Gafencu, pe care l-am socotit un sfânt şi pe care, mai devreme sau mai târziu, Biserica îl va canoniza.

Setea de cultură şi mai ales setea după Hristos a caracterizat viaţa deţinuţilor de aici. În penitenciar a fost introdus un Nou Testament, care a circulat în foi volante. S-au învăţat texte sfinte pe de rost. Erau tineri care ştiau pe dinafară aproape tot Noul Testament. Nu mai vorbesc de rugăciuni, acatiste, paraclise etc. Plăcuţa de săpun - în diferite tehnici - a fost *tabula cerata* care a suplinit, cu mare eficacitate, hârtia modernă.

La Târgu-Ocna s-a practicat rugăciunea inimii. Valeriu Gafencu şi Ion Ianolide au adus experienţa duhovnicească a Aiudului, iar cei arestaţi după 1948, pe cea isihastă a *Rugului aprins* de la mănăstirea Antim, unde îi cunoscuseră pe marii duhovnici, părinţii Benedict, Sofian, Daniil, etc. Cu binecuvântarea preoţilor, s-a chemat şi aici, zi şi noapte, numele de putere al Domnului nostru Iisus Hristos. Şi s-au petrecut lucruri de taină, adevărate experienţe mistice.

Părinţii Gherasim Iscu, Viorel Todea, Sinesie Ioja şi alţii ne-au asistat pe toţi, prin tot felul de slujbe şi mai ales prin taina Spovedaniei, această „sfântă terapie”. Mai mult decât atât: în închisoare ne-am putut împărtăşi cu Sfântul Trup şi Sânge al Domnului, aduse aici prin oameni ai lui Dumnezeu. Majoritatea celor care au murit au fost cuminecaţi.

Spuneam că au existat şi perioade în care nu se putea circula de la cameră la cameră, perioade de izolare. Într-un astfel de moment, un bolnav grav, fost ofiţer de jandarmi, a intrat în comă. A stat aşa o săptămână, după care, trezindu-se, s-a ridicat şi a cerut: «Vreau un preot!». N-a putut ajunge nici un preot la el. Atunci muribundul a strigat: «Eu am ucis un om!». Şi şi-a dat duhul. Lucrul acesta nu-l ştia decât el şi Dumnezeu. A vrut să-l mărturisească preotului. Conştiinţa nu-l lăsa să moară. Sunt sigur că strigătul lui, în public, a fost o adevărată mărturisire - mărturisirea dorinţei, similară cu botezul dorinţei

şi al sângelui - şi că a căpătat iertare.

Permanent ne-a vegheat schitul de pe Măgura. Clopotele lui din duminici şi sărbători aveau un răsunet deosebit în inimile noastre. Erau alinare şi întărire. Ştiam că nu suntem singuri. Dar priveliştea extraordinară a lumânărilor aprinse - şiraguri de stele - pe serpentinele Măgurii, în nopţile sfinte ale Prohodului şi ale Învierii!

Un clopot tainic în miezul nopţii bate
Şi Iisus coboară pe pământ.
Din piepturile noastre-nsângerate
Răsună imnul Învierii sfânt.

Veniţi, creştini, luaţi lumină,
Cu sufletul senin, purificat.
Veniţi flămânzi, gustaţi din Cină:
E Nunta Fiului de împărat.

(Valeriu Gafencu)

Şi sărbătorile Crăciunului... Colindele cele vechi şi cele noi, cele din închisoare... Cântam şi colindele din închisorile mai de demult:

A venit şi-aici Crăciunul
Să ne mângâie surghiunul...
Şi doar tristeţile s-adun

Să-mi plângă lângă uşă...

(Radu Gyr)

Cântam şi colindul tragic al prizonierilor români din stepele ruseşti, compus de învăţătorul, ofiţer în rezervă, Ştefan Tumurug:

La fereastra amintirii ne-adunăm
Sufletul de altădată-l colindăm.
Mamă, mamă, cresc nămeţii şi pierim...

La Târgu-Ocna, însă, au înflorit şi altfel de colinde, colindele bucuriei!

În inima robului,
Domnu-Şi face ieslea Lui
În noaptea Crăciunului...

Flori de crin din ceruri plouă
Peste ieslea Lui cea nouă
Şi din cer picură rouă...

(Valeriu Gafencu)

Aici s-au născut şi versuri, s-au născut profunzimi de gând, s-a compus muzică, au luat fiinţă sculpturi, s-au înfiripat romane, s-a învăţat mult. Şi câte altele... Am simţit şi am trăit aici sfinte şi adevărate bucurii. De aceea îl înţelegeam pe prietenul meu Sami, care, după „eliberarea” din 1954, în vacanţa dintre două închisori, îmi mărturisea: «Mi-e aşa de dor de Târgu-Ocna!». Pentru că acolo am înţeles ce înseamnă libertatea în Hristos. Bucuria şi libertatea aceasta nu ni le putea lua nimeni!

Noi, care din mila lui Dumnezeu mai trăim, am avut fericirea să cunoaştem aici tineri a căror viaţă a fost o necontenită strădanie de a trăi în Hristos. Noi le suntem martori.

Nu ne surprinde faptul că pastorul Richard Wurmbrand a mărturisit de multe ori că viaţa i-a fost salvată prin dragostea creştină a acestor tineri, care nu făceau nici un fel de discriminare religioasă sau de rasă, aşa cum erau acuzaţi. Îmi aduc aminte că, după ce se redresase - venise de la Interne, pe targă, cu vreo optsprezece găuri TBC în oase şi plămâni - plimbându-se la braţ cu un tânăr, şontorog şi el, pastorul, care avea umor, a exclamat: «Iată înfrăţirea iudeo-legionară!». După eliberare, în predicile şi scrierile lui, pastorul a mărturisit, de asemenea, că la penitenciarul de la Târgu-Ocna el a văzut sfinţi. Se referea, desigur, în primul rând la Valeriu Gafencu.

Generalul Tobescu, fostul şef al Jandarmeriei, era şi el surprins că e îngrijit cu multă dragoste de oameni pe care îi condamnase la ani grei de temniţă. Un tânăr elev, Eduard Masichievici, de o mare puritate, fiind pe moarte, a cerut să i se aprindă lumânarea. Dar după ce s-a deşteptat dintr-un somn scurt, a cerut să se stingă mucul de lumânare, care trebuia să ajungă şi pentru alţii, spunând că a văzut pe Mântuitorul, Care i-

a spus: «Nu te iau în seara aceasta!». L-a chemat la El în noaptea următoare.

Şi nu de puţine ori, viaţa aceasta creştină a fost verificată, lămurită prin focul unor grele încercări. Când, de pildă, i s-a propus de către ofiţerul politic să fie informator, în schimbul streptomicinei venită de acasă şi care i-ar fi salvat viaţa, studentul Goe Niţescu a respins cu indignare momeala securistului, preferând să moară decât să-şi vândă sufletul. Înainte de el au mai făcut aşa şi alţii: Edi Masichievici şi Nelu Sultaniuc.

Asistenţa medicală a fost organizată, sub oblăduire îngerească şi maternă, de către doamna doctor Margareta Danielescu, împreună cu medicii noştri deţinuţi. Cine nu-şi aminteşte de devotamentul şi nopţile nedormite ale medicilor: Ion Ghiţulescu, Constantin Banu, Nicolae Floricel (Papaşa), Aristide Lefa, Mihai Lungeanu? Dar cine poate să-i uite pe tinerii - tebecişti şi ei, dar ceva mai în putere - care, cu o dăruire impresionantă, dar firească şi discretă, au fost în acelaşi timp surori de ocrotire şi infirmiere, femei de serviciu, spălătorese de rufe şi cearşeafuri pline uneori de puroi, muncind ca pentru Hristos şi ziua şi noaptea, când făceau de gardă la patul bolnavilor mai grav? Dintre ei, unii nu au gustat din porţia lor de lapte, de unt sau de came. Le cedau bolnavilor care aveau nevoie acută de ele, ei mulţumindu-se cu fasole şi cu arpacaş. Mai toţi sunt aici de faţă.

În mijlocul acestor realităţi tragice, tinereţea noastră, cu năzuinţele ei sfinte, purta pecetea optimismului. Ne bucuram de flori, de tufănele şi de portulac, de coloritul frunzelor de toamnă. Bucuria florilor o pregătea îndelung, muncind zi de zi, Tinu Samargescu: o bucurie la patul celor ce nu se mai puteau mişca sau un ultim zâmbet al lumii pe pieptul celor ce plecau.

Ştiţi ce frumoase sunt vrăbiile? Banalele vrăbii, care pătrundeau cu îndrăzneală în camere, până la patul bolnavilor! Vrăbiile lui Moş Popan, baciul de la Maramureş, care le iubea ca pe oiţele lui.

Şi apoi, câte gingăşii, atenţii delicate, mici daruri, flori, versuri şi cântece nu

se produceau cu prilejul onomasticilor şi zilelor de naştere, nu numai ale noastre, ci şi ale celor din familiile noastre!

Dar minunile tehnice realizate de Jenică Otparlic, care din table şi fiare aruncate năştea aparat pentru distilat apă strict necesar cabinetului medical, sterilizator de aparatură medicală şi câte altele?...

Cam aşa au trăit oamenii în închisoarea de la Târgu-Ocna. (...)

O parte din cei de la Târgu-Ocna ne-am eliberat prin anii 1953-1954. O parte am rămas în închisoare. Cei care am ieşit, am simţit nevoia imperioasă să ne vedem, să ne întâlnim, ca să ne păstrăm, cât de cât, libertatea spirituală. Ne-am dat seama că ţara întreagă era o închisoare. Ne-am străduit să mergem pe drumul duhovnicesc de la Târgu-Ocna. Am făcut pelerinaje pe la mănăstiri, am cercetat mari duhovnici, ne bucuram împreună cu prilejul evenimentelor deosebite din familiile noastre (nunţi, botezuri etc).

Dar vacanţa n-a durat mult. Securitatea ne-a vânat din nou, constituindu-ne într-un „lot Târgu-Ocna”, în care au fost implicaţi şi o parte din cei care rămăseseră în închisoare (Ion Ianolide, C. Dragodan). Am fost condamnaţi, în 1959, cu ani grei de închisoare - nouă dintre noi la muncă silnică pe viaţă - pentru „activitate mistică” în penitenciarul Târgu-Ocna, activitate continuată şi după eliberare!

N-am fost condamnaţi pe nedrept, din moment ce statul era comunist şi ateu, iar noi anticomunişti şi împotriva ateismului, nedreaptă fiind doar alcătuirea unei organizaţii ce n-a fiinţat decât în dosarele Securităţii.

A urmat o perioadă de detenţie extrem de grea: Jilava, Aiud. Dar nu ne-am pierdut nădejdea. Credinţa în Dumnezeu ne-a fost şi acum marea pârghie de susţinere. Ştiam că dacă Îl avem pe Hristos, nu ne poate birui nimeni. Poetul prinsese minunat această sublimare a luptei:

Nu dor nici luptele pierdute,
Nici rănile din piept nu dor
Cum dor acele braţe slute
Care să lupte nu mai vor.

Cât încă inima ta cântă,
Ce însemnează braţu-nfrânt,
Ce-ţi pasă-n praf de-o spadă frântă
Când te înalţi cu-n steag mai sfânt.

Că-nvins nu eşti atunci când sângeri,
Nici când în lacrimii ochii ţi-s,
Cele mai crâncene înfrângeri
Sunt renunţările la vis.

(Radu Gyr)

În 1964 deţinuţii politici au fost graţiaţi. Nu am simţit bucuria eliberării. Mulţi şi-au găsit familiile destrămate. Ochiul Securităţii era pe noi. Evitam să ne întâlnim, ştiind că suntem supravegheaţi în mod deosebit.

Până când Dumnezeu ne-a dat minunea jertfelor din decembrie 1989...

Prin această minune suntem noi aici, la Târgu-Ocna. Să nu uităm aceasta. Trăim o vrajă. Nu ne vine să credem. Acum 40 de ani eram după zidurile închisorii. Am fi putut să fim foarte bine şi aici, sub pământul pe care-l călcăm acum sub picioare.

Nu solicităm nici admiraţie, nici compătimire. Ne gândim la sensul expiator

(*ispășitor*) al suferinţelor prin care am trecut. Pentru noi şi pentru alţii. Ştim că nici o jertfă nu e zadarnică. Ştim că nimic - în planul Proniei Divine - nu e întâmplător. Socotim că Târgu-Ocna are un mesaj pentru viaţa obştii noastre româneşti. E mesajul creştin al renaşterii noastre.

Comunismul a distrus fizic câteva sute de mii de oameni, dar spiritual, multe milioane. Martirii strigă azi de sub pământul sfânt pe care-l călcăm să ne întoarcem la Hristos, la Biserică. Acesta e imperativul ceasului de faţă.

Valeriu, suntem aici să te asigurăm că ascultăm chemarea ta de dincolo de moarte:

Ne-ndemni pe cei ce-n viaţă am rămas:
Luptaţi uniţi şi în acelaşi pas,
Zidiţi lui Dumnezeu altare sfinte,
Păşiţi pe calea vieţii înainte!

(V. Gafencu)

Aşa să ne ajute Dumnezeu!" [*Părintele Constantin Voicescu - un duhovnic al cetății, pag 24-35*]

Ajunşi la capătul mărturiilor despre Valeriu Gafencu nu cred că putem adăuga altceva decât ce au spus toţi cei care l-au cunoscut: „A fost un sfânt. Este un sfânt".

Sfinte mărturisitorule Valeriu, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

Adenda

(adenda = completare la lucrare)

Poezii şi scrisori din temniță

[Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, pagina 221-253, Editura Christiana, București, 2006]

Iov, resemnat, îi jinduia
mai adâncile-i răni,
mai întinsa-i credinţă.

(F. Strejnicu, Valeriu Gafencu)

Am avut şansa unor confruntări dramatice pentru credinţă. Am cunoscut oameni care au realizat plinul uman, sfinţenia, mucenicia - dar printr-o cernere cruntă...

Am tăria să mărturisesc că sunt un om fericit, întrucât am văzut un om în care via, gândea, zâmbea, trăia şi biruia Hristos: Valeriu Gafencu.

Când L-a aflat pe Domnul, Valeriu a lepădat totul şi I s-a dăruit complet şi definitiv. A urmat lupta cea mare: războiul cu patimile, paza gurii şi a tuturor simţurilor, stăpânirea formelor exterioare de manifestare, curăţirea gândurilor şi a celor mai fine mişcări lăuntrice, aşa încât Duhul Sfânt a pătruns treptat trupul, sufletul, mintea şi toată viaţa lui.

În mijlocul tulburatei vieţi a temniţei, Valeriu era stânca neclintită şi pură a credinţei. Omul său lăuntric se desăvârşise. Impetuozitatea îi era blândă, dăruirea lui părea că cerşeşte, înălţimile sufleteşti îi erau pline de smerenie. Era nevinovat ca un copil şi umil ca un păcătos. Deşi ascultat de toţi, era smerit ascultător, deşi slujit în boală, părea că el slujeşte, deşi epuizat de chinuri, puteri tainice îl făceau tare. Rugăciunea lui era însăşi viaţa lui, sufletul lui era plin de har, mintea lui era încărcată de daruri şi lumini cereşti. Eul său era mort întru Iisus şi Iisus era viu în Valeriu.

Devenise un simbol şi un exemplu de viaţă, nu prin intenţie, ci prin trăire. Purtător fiind de Hristos, era smerit, evlavios, lucid, mereu mulţumit, întotdeauna slăvind pe Domnul său. În Valeriu se simţea unirea vieţii cu veşnicia, unirea minţii cu inima, unirea trupului cu sufletul, unirea lui Dumnezeu cu omul, unirea omului cu natura, unirea tuturor oamenilor în Hristos, pacea, armonia şi unitatea lumii.

Deşi adânc interiorizat, el comunica vioi, inteligent, înţelept cu oamenii. Era dăruit cu o putere tainică de a atrage, de a impresiona, de a lumina atât pe prieteni, cât şi pe duşmani. Cuvântul îi era plin de autoritate, de putere, de autenticitate. Valeriu cucerea, polariza, dinamiza, uimea, strălucea.

Să nu vă pară însă prea straniu, prea celest, prea sus, căci Valeriu era un suflet cald şi modest, care învăluia în iubirea sa pe toţi. Necruţător cu sine, avea multă înţelegere pentru lume, cu toate rătăcirile ei. Vedea cu luciditate decăderea oamenilor, era trist şi se ruga fierbinte pentru ei, făcându-şi un ţel suprem şi jertfelnic din izbăvirea lor.

El singur mărturisea, spre sfârşitul vieţii:

„Privesc cu dragoste pe toţi oamenii, deşi pe unii îi laud şi pe alţii îi plâng, cutremurându-mă de soarta lor. Iert cu toată libertatea sufletească pe cei ce mi-au făcut mie personal rău. De fapt, cei ce m-au lovit, mai tare m-au împins în braţele Domnului şi le mulţumesc. Mă rog pentru prieteni, pentru creştini şi pentru mântuirea din ceasul al unsprezecelea a duşmanilor".

Ultimii ani de viaţă ai lui Valeriu au fost plini de durere: temniţă, foame, frig, prigoană, umilinţă, teroare, izolare, boală, prăbuşirea unor credincioşi şi naşterea altora, un sfârşit care a venit lent, conştient, chinuitor. Suferinţa sa trupească a fost imensă, dar a dominat-o prin puterea dată lui de Sus şi a ajuns la biruinţa din urmă. Strălucirea sfinţilor este reală şi de ea a fost învrednicit Valeriu la sfârşitul vieţii. Deşi murea mereu, el învia necontenit în duh. Moartea murise în Valeriu.

Testamentul său pentru cei apropiaţi a fost însuşi Testamentul Domnului nostru Iisus Hristos, precum şi aceste cuvinte:

„Eu plec acum, şi chiar dacă viaţa mea a fost diferită de cea a înaltului cler, rămân ostaş credincios al Bisericii, căci în aceste vremuri Iisus trebuia să fie în temniţă.

Sunt cutremurat şi fericit că mi se oferă moartea pentru El. Să nu părăsiţi niciodată Biserica, chiar dacă veţi întâmpina mari împotriviri în statornicirea adevărului! Creştinătatea are noi martiri, şi cu ei un suflu nou învie. Gol sunt de orice orgoliu şi umplere de sine şi plin de iubirea fierbinte a Domnului. Lui Îi mulţumesc pentru toate, El trebuie slăvit şi lăudat acum şi în vecii vecilor”.

În ziua de 18 februarie 1952, în penitenciarul Târgu-Ocna, Valeriu şi-a dat sufletul în mâinile lui Hristos, dar cu bunăvoinţa lui Hristos, a rămas prezent în lume, ca prin rugăciunile şi iubirea sa, să ducă împreună cu noi crucea mântuirii neamului omenesc. Amin.

❁

Îl las acum pe Valeriu să vorbească, prin scrisori şi cele câteva poezii compuse la Târgu-Ocna. Ele vorbesc de la sine despre sine. Sunt cel mai fidel portret al lui Valeriu, sufletesc, fizic şi testamentar...

Scrisori datate

Au rămas de la Valeriu câteva scrisori trimise între 1942-1948. Sunt scrisori adresate familiei şi trecute prin cenzura penitenciarului. Ele surprind cu fineţe devenirea lăuntrică a lui Valeriu din anii lui de căutări şi frământare. E tot ce ne-a rămas scris de la el. Reproducem aici câteva fragmente, ca o expresie vie a felului său de a fi şi de a se afirma.

3 Iulie 1942

Trimiteţi-mi cursurile de drept, căci vreau să studiez. De asemenea şi un curs de limba germană, deoarece vreau să învăţ bine germana. (...) Eu sunt mulţumit sufleteşte şi împăcat cu mine însumi. Nu vă mint. E realitatea sufletului meu, care şi-a găsit pacea în înţelegerea şi ajutorul Atotputernicului Dumnezeu. Cred că numai cu adevărul Evangheliilor îşi poate găsi omul linişte în suflet.

Dragele mele surioare, vă rog păziţi-vă de păcat, trăiţi în curăţie, căci numai aşa veţi birui în viaţă!

August 1942

M-am îmbolnăvit de icter. Scrisorile voastre m-au înviorat. Mi-e dor de casă şi de libertate. (...) Sufleteşte mă simt bine. Dumnezeu mă călăuzeşte şi lumina Lui mi-e flacără mereu aprinsă. Rugaţi-vă mult.

1 Septembrie 1942

Gândurile mele sunt îndreptate spre frumoasa Basarabie. (...) Voi apropiaţi-vă cât mai mult cu inimile de Dumnezeu, căci numai de la El ne vine mântuirea.

14 Octombrie 1942

În viaţa lumii blestemate de aici mă simt singur. Îmi petrec timpul gândindu-mă mereu la Dumnezeu. Singur Dumnezeu mă înţelege pe deplin şi pe El, spre marea mea mulţumire sufletească, Îl simt veşnic lângă mine, ocrotindu-mă şi luminându-mi calea. Cât sunt de fericit când simt în mine vibrând duhul creştin, voi poate niciodată nu veţi înţelege!

Sunt atât de puţini cei ce-L înţeleg pe Hristos, ca să nu mai vorbesc de numărul extrem de redus al celor ce-L trăiesc. În viața asta, credinţa e totul. De aceea omul fără credinţă e mort.

1 Noiembrie 1942

Faptul că am ajuns a înţelege, a trăi chiar învăţătura lui Hristos, m-a făcut să mă simt mulţumit şi ca trezit din mormânt. La aceasta au contribuit singurătatea, viaţa pe care o duc şi înfrânarea firească de aici. Mă gândesc uneori că într-o viaţă normală n-aş fi ajuns la o asemenea transformare lăuntrică

21 Iunie 1943

O zi uriaşă! M-am spovedit, m-am împărtăşit. Trăiesc momente mari, cele mai mari din viaţa mea! O răscruce a vieţii! M-am lăsat cu totul în voia lui Dumnezeu.

10 Ianuarie 1944

Câte suflete îndreptate către Tine, Doamne, doresc să trăiască o viaţă nouă, în care să stăpânească pacea, înţelegerea şi dragostea creştină! (...) Fiecare zi e cât o viaţă de fericire! Rog pe Bunul Dumnezeu să-mi dea putinţa de a face binele pe care sufletul meu doreşte să-l facă în lume. Cred că acesta este rostul vieţii omului: să iubească toată zidirea lui Dumnezeu şi să facă bine.

10 Februarie 1945

Atâta timp cât Dumnezeu veghează asupra lumii, nici un rău nu va putea zdruncina fondul moral şi adânc creştin al sufletelor curate şi pline de dragostea nemărginită pentru adevăr şi aproapele.

Suferinţa, oricât de grea ar fi, nu are alt sens decât curăţirea sufletului dornic de mântuire. (...) Doresc să ştiu că sunteţi pregătite să primiţi cele mai grele lovituri, cu credinţa că dincolo de această viaţă trecătoare există o altă viaţă, veşnică, fericită, o patrie cerească fără hotar, care merită orice jertfă, oricât de mare.

Eu sunt sănătos şi fericit. Nimic nu mi-ar putea nărui această stare sufletească. Sunt atât de fericit, încât aş vrea să strig în gura mare, să audă toată lumea strigătul meu, să-l audă şi Tuţa, de acolo de unde se găseşte, să ajungă fericirea mea până la cer!

20 Februarie 1945

Maica Domnului îmi împlineşte rugăciunile. Trăiesc pe revărsarea unor adevărate valuri de dragoste, care îmi copleşesc toată fiinţa pătrunsă de conştiinţa nimicniciei mele ca om pe pământ. Stau căzut în faţa icoanei, în genunchi, implorând milă, ajutor şi dragoste pentru mine şi pentru toţi ai mei, părinţi, rude, prieteni, binefăcători, vrăjmaşi. (...) Sunt cum mă ştiţi. Tac mâlc şi meditez ore şi zile în şir. Îmi trimit gândurile departe şi, când mă trezesc la realitate, zâmbesc. Cânt şi mă rog. Sunt vesel sufleteşte. Viaţa cotidiană are un aspect uniform. Viaţa interioară mi-e simplă, vie, plină şi mare, cu doruri şi vise pe care eu le trăiesc şi le simt vii în sufletul meu.

Mă lupt cu păcatele. Şi cu cât mă adâncesc mai mult în mine, cu atât găsesc altele noi. Dar cu ajutorul Domnului le birui. Am căpătat o seninătate sufletească permanentă şi mă mulţumesc cu darurile pe care mi le dă Dumnezeu, căci sunt nepreţuite. Vă mărturisesc iarăşi acelaşi lucru: trăiesc fericirea, o gust mai ales în lacrimi şi durere, acolo o găsesc mai dulce, mai adâncă. Trăiesc cu conştiinţa omului păcătos. Trăiesc pe Dumnezeu, Izvorul tuturor bucuriilor vieţii.(...) Sunt foarte mulţumit acum că am trăit o viaţă morală şi curată, în relaţiile mele cu fetele am fost cinstit, corect şi curat, mai exact, n-am căzut în păcat. Şi am iubit atât de mult! (...) Vă spun drept, sunt fericit. Înţeleg şi iert totul, oricine m-ar lovi pe mine personal îl iert.

10 Aprilie 1945

Simplificaţi-vă viaţa cât mai mult! Întotdeauna învaţă-te să te mulţumeşti cu puţin, învaţă-te a te jertfi pe tine însuţi pentru binele aproapelui! (...) Rugăciunea este expresia cea mai curată a iubirii de Dumnezeu şi de aproapele. Când vei ajunge să te rogi cu adevărat, ai realizat pacea, fericirea.

25 Mai 1945

Vă vorbesc la modul cel mai serios: faceţi-vă un examen de conştiinţă cât mai amănunţit, cercetați-vă bine viața, adânciți-vă în interiorul fiinţei voastre şi cunoaşteţi-vă pe voi înşivă, cu toate păcatele şi greşelile săvârşite în viaţă. Scrieţi-le şi duceţi-vă în faţa duhovnicului să le mărturisiţi. Niciodată nu e prea târziu. Dar nu amânaţi nici măcar cu o singură zi!

Vă vorbesc ca un fiu şi frate al vostru, cu toată iubirea ce o am pentru voi. Vorbesc cu toată convingerea sufletului, nu din cărţi, ci din propria-mi trăire din aceşti ultimi ani, cei mai serioşi şi mai importanţi din viaţa mea, care pentru mine înseamnă totul, dar absolut totul. (...) Mulţumesc din toată inima Bunului Dumnezeu pentru suferinţa ce mi-a trimis-o. Căci prin suferinţă mi-am putut lumina sufletul şi am găsit calea vieţii.

Vă rog din suflet să citiţi Sfânta Scriptură. În fiecare seară înainte de a vă culca strângeţi-vă în jurul mamei, voi, copile scumpe ale inimii mele, şi cu seninătate reculegeţi-vă câteva momente şi citiţi câte un capitol din Evanghelie, un capitol din Epistole şi câte un psalm. Cu multă evlavie faceţi-vă apoi rugăciunea de seară. (...) Ar fi

foarte bine să aveţi candelă în dormitor. Cu candela aprinsă, în tăcere, fiecare să-şi examineze faptele, gândurile şi vorbele de peste zi. Imediat ce aţi constatat vreo greşeală, să o mărturisiţi cu sinceritate, cerându-vă iertare. Apoi... somn uşor! (…)

Iubiţi-vă mult, mult! Ajutaţi-vă mereu! Iubitele mele, ar fi cel mai mare şi frumos lucru pe care l-aţi realiza: o familie creştină. O inimă necăjită să-şi afle alinarea între voi.

25 iunie 1945

Să ştiţi că eu nu sunt îngrijorat de soarta voastră dintr-un singur motiv: vă ştiu curate la suflet, cu credinţă în Dumnezeu şi cu dragoste pentru toată lumea. Aceste mari realităţi îmi dau siguranţa deplină că veţi răzbate bine prin toate încercările ce le veţi mai întâmpina pe viitor. Priviţi lucrurile în adâncime. Nu vedeţi voi că Dumnezeu vă trimite diferite încercări pentru a vă întări credinţa!? Nu gustaţi voi, în cele mai grele clipe, dintr-o bucurie izvorâtă din lumea lăuntrică a fiinţei voastre duhovniceşti? O fericire nouă, găsită în lacrimi. (...) Cât de mult aş vrea să fiu în mijlocul vostru, să pătrund în intimitatea sufletelor voastre şi să deschid larg porţile iubirii ce visează acolo şi aşteaptă să se reverse în valuri; să vă văd izbucnind în lacrimi de fericire, îngenuncheate înaintea icoanei lui Hristos, mărturisindu-vă păcatele şi mulţumind. (…)

Să ascultaţi mereu de glasul conştiinţei, trăind adevărul cu toată plinătatea sufletului. Vreau să vă ştiu senine şi conştiente de rostul pe care-l aveţi ca fiinţe vii: mântuirea. Vreau să vă ştiu curate la suflet. O curăţie feciorelnică, plină de virtute. Să fiţi creştine prin viaţa voastră!

23 Septembrie 1945

Rugăciunea este expresia cea mai curată a iubirii de Dumnezeu şi de aproapele. Când vei ajunge să te poţi ruga cu adevărat, atunci vei cunoaşte pacea şi fericirea. Eu încerc mereu şi Bunul Dumnezeu mă ocroteşte şi-mi dăruieşte atât de mult, încât am ajuns să văd la fiecare pas făcându-se câte o minune. Trebuie să fiu sincer şi să recunosc că nu realizez decât foarte puţin, că încă n-am ajuns a mă ruga cu inima curăţită de griji, păcate şi gânduri lumeşti. Scumpă Norica, numai cine a gustat din bucuriile adânci ale sufletului le poate înţelege. Am avut momente în viaţa mea când am plâns cu lacrimi nestăvilite, dându-mi seama de zădărnicia şi nimicnicia fiinţei mele omeneşti, de slava lui Dumnezeu şi de iubirea Lui. Ei bine, în aceste lacrimi izvorâte din adâncul fiinţei mele îndurerate am găsit cea mai înaltă şi mai curată fericire trăită de mine vreodată. Cât aş fi de fericit să ajung a realiza o stare continuă de rugăciune! (...) Viaţa aceasta este cu totul trecătoare. Şi tot ce ţine de ea este trecător!

20 Noiembrie 1945

Mă preocupă în mod deosebit problema păcatului. Din iunie 1943, când am trăit prima zguduire sufletească provenită de pe urma conştiinţei păcatului, mi-am dat seama că pe măsură ce mă adâncesc mai mult în mine însumi, descopăr noi păcate.

În adâncul cel mai tainic al inimii am găsit izvorul nesecat al vieţii, dragostea. Mi-am dat seama că am nesocotit acest dar. Am spus atunci: „am greşit!”. În pământul păcatelor mele îngropasem tot ce sădise Dumnezeu mai preţios în mine. Pentru nesocotirea acestui dar sfânt, iubirea, mă simt răspunzător de toate păcatele semenilor mei, din toate timpurile şi locurile. Dar sunt un om fericit, cel mai fericit om! Simt

dragostea lui Dumnezeu la tot pasul, ocrotirea şi grija Lui pentru mine. Vreau să nu mai trăiesc pentru mine, ci să trăiesc pentru iubire, să contribui la fericirea tuturor, cu darul lui Dumnezeu. Prin mântuirea semenilor mei, să-mi mântuiesc propriul suflet. Ah! Cât sunt de fericit! Cum poate trăi omul, această fiinţă micuţă, atâta fericire?

Viaţa omului e un dar nepreţuit, e o minune şi eu mă străduiesc să devin prunc la suflet (*suflet de copil*). După mii de suferinţe, am realizat cea mai frumoasă prietenie din viaţa mea. Vom trăi toată viaţa unul pentru altul, Împărate Ceresc!

Crăciun 1945

E noapte. Tocmai am citit Acatistul Domnului. Am făcut un Crăciun mai frumos decât o poveste! Sufleteşte m-am simţit mai pregătit decât în alte rânduri. Am simţit, prin greutatea suferinţelor trăite pentru învierea sufletului, răspunderea ce mă apasă privitor la mântuirea propriului meu suflet, a familiei, rudelor, prietenilor, vrăjmaşilor, neamului întreg.

Şi cu cât urcam mai sus pe scara idealului, cu atât mă vedeam mai mic, mai păcătos, iar idealul mai înalt, desăvârşit: Hristos! Şi iată, aşa, încet-încet, toţi idolii adolescenţei s-au năruit. Vălul de pe ochi a căzut prin lupta cu păcatul şi în faţă a rămas vie, senină, icoana Domnului Iisus Hristos!

Aşadar am reuşit să stabilim pacea cu toţi semenii noştri, şi asta numai prin călcarea noastră în picioare, prin recunoaşterea greşelilor noastre, prin iubire. Şi câtă pace am trăit vineri, când m-am aflat în faţa preotului! Ne-am împărtăşit mulţi. Ce zi mare, ce zi frumoasă! Am trăit-o din plin, cu toate binecuvântările trimise de Domnul!

O stea călătoare de la Răsărit,
Cu razele albe de-argint,
Lunecă înspre albastrul senin
Al cerului viu înflorit.
Şi steaua-L vesteşte pe Pruncul Mesia
Născut din Fecioara Maria.
Un miel blând se uită şi-ar vrea să-L sărute
Pe pruncul scăldat în lumină.
În noaptea Crăciunului alb şi senin
O Mamă cu Pruncul la sân,
Curată-n iubire, priveşte-n uimire
Plinindu-se Bunavestire.
Un Prunc Sfânt se naşte în noaptea-nstelată
Din Sfânta Fecioară şi Duhul cel Sfânt;
Al Tatălui drept Cuvânt
Coboară azi pe pământ
Făclie pe veci luminată!

Anul Nou, 1946

La poarta inimii cânt florile dalbe. Cine a trăit iubirea, mă va înţelege şi va fi fericit pentru fericirea mea. (...) Eu m-am pregătit şi mă pregătesc mereu să devin creştin. Nu numai în mănăstire este mântuit omul. (...) Mă doare neputinţa firii omeneşti, dar mă fericeşte iubirea.

7 martie 1946

Mama mea iubită, te-am văzut în inima Noricăi, la vorbitor. Erai bună, blândă şi înţelegătoare faţă de tot ceea ce sufletul meu trăieşte. Şi eu tăceam şi priveam în mine. Acolo am găsit Iubirea. (...) Azi sunt atât de mulţumit! Privesc liniştit la viaţa mea şi a întregii lumi şi văd lucrarea Domnului în toate. Mă uit la viaţa voastră şi văd minunea lui Dumnezeu.

Draga mea mamă, te simt atât de mult! Spune-mi, mamă, că-mi simţi iubirea! Spune-mi, mamă, că mă simţi lângă matale tot timpul! Spune-mi, mamă, că eşti fericită! Vreau să-ţi spun atâtea, mamă! (...) Noaptea mă trezesc din somn şi mă rog. Îmi trimit gândurile la mama mea, în Ţara Făgăraşului, şi-i atâta linişte atunci în mine! Şi-l simt pe Tuţa, îi simt dragostea lui neţărmurită. Şi mă gândesc adesea la iubirea dintre matale şi Tuţa. Ce cămin frumos aţi realizat! Şi ce iubire frumoasă!

Mamă, mi-aduc aminte de zilele de vară, de pe vremea când eram elev la liceu şi păşeam în grădină cu matale, printre pomi. Şi mi-aduc aminte de gândurile pe care mi le împărtăşeai privitoare la viitorul meu. Doreai să ai o noră bună. Iar eu, ţin minte, prea puţin mă gândeam la asta. Visam însă o soţie şi o vedeam în închipuirea mea ca pe o fată frumoasă, pe care din prima clipă a întâlnirii să o iubesc. S-o iubesc cu dragoste unică (...)

Esenţialul gândurilor mele, din acea vreme dusă, era ca eu să devin un om de mare valoare. Înţelegeam prin aceasta un om care să joace un rol covârşitor în istorie, un om care să aducă cel mai mult aport neamului. Voiam să fac mult bine în lume (...) Dar omul plănuieşte şi Dumnezeu hotărăşte. Viaţa şi-a urmat cursul ei vijelios şi măreţ pentru mine. Iată, m-am văzut singur la Iaşi, la Universitate. Acolo am văzut că, într-adevăr, mi se deschideau mari perspective de viitor. Trăiam o viaţă normală, eram unul din cei mai apreciaţi studenţi, iubit de toată lumea şi cu o sete neobişnuită pentru Ideal: o lume nouă, în care să domnească iubirea şi dreptatea, armonia desăvârşită.

În Iaşi, deşi tot sufletul meu era însetat de dragoste, nu mi-am legat inima de

nici o fată. De ce? Purtam în sufletul meu chipul unei fete, iubita mea, dar pe această fată niciodată nu am putut s-o recunosc întruchipată într-o făptură reală. Aşa încât am rămas la modul meu propriu de a trăi iubirea, revărsând-o în toate fiinţele, dar rămânând cu un gol în inimă, care se aştepta umplut.

Şi, iată, am ajuns în închisoare. Am fost trist atunci?!... Am fost bucuros?!... N-aş putea spune, îmi dădeam seama precis însă că închisoarea îmi rezolva, prin suferinţă şi ruperea de lume, o serie întreagă de probleme. Aveam totala convingere că sufăr pentru adevăr. Faptul acesta îmi aducea în suflet o pace adâncă. Mă aflam pe calea împlinirii idealului.

Şi, dragă mamă, aş vrea să ştii că am suferit mult. În prima iarnă mă trezeam noaptea din somn şi în singurătatea celulei, în frig şi foame, priveam întunericul şi şopteam încet, ca să aud numai eu, dar aşa de tare ca să audă Dumnezeu: „Mamă, mi-e frig, mi-e foame!”.

La început a fost greu de tot. Dumnezeu însă a fost mereu cu mine. Nu m-a părăsit nici o clipă. Am început să înfrunt suferinţele trupului şi încet-încet am început a gusta din bucuriile noi. Am văzut că sunt un om păcătos. M-am cutremurat de păcatele mele, de neputinţa mea. Mi-am dat seama atunci că eu, care doream cu toată inima o lume ideală, eu însumi eram un păcătos. Deci mai întîi trebuia să devin eu un om curat, un om nou. Şi am început să mă lupt cu răul din mine.

Încet-încet a coborât peste mine lumina adevărului. Am început să trăiesc fericirea în suferinţă. Şi golul din inima mea, pe care eu aşteptam să-l umple iubirea iubitei mele, l-a umplut Hristos, Iubirea cea mare. Şi am înţeles atunci că mare cu adevărat este cel care are o dragoste mare, mare cu adevărat este cel care se vede pe sine mic.

Azi sunt fericit. Prin Hristos iubesc pe toţi. Este o cale atât de greu înţeleasă şi acceptată de oameni! Dar sunt convins că este singura care duce spre fericire...

15 mai 1946

Toţi umblăm după fericire. Toţi o dorim, toţi o căutăm. (...) Intru direct în intimitatea inimilor voastre şi vă spun: căutaţi fericirea în sufletele voastre. Nu o căutaţi în afara voastră. Să nu aşteptaţi fericirea să vină din altă parte decât dinăuntrul vostru, din sufletul vostru, unde sălăşluieşte Hristos. Dacă veţi aştepta fericirea din afara voastră, veţi trăi decepţii peste decepţii şi niciodată nu o veţi atinge. Vă spun atât: căutaţi iubirea şi trăiţi-o cu multă smerenie! (...) Cine împlineşte cuvântul lui Hristos realizează maximum, Totul!

15 mai 1946 (altă scrisoare)

Multă atenţie şi grijă în toate! O perfectă legalitate şi corectitudine. Prudenţă în fiecare cuvânt vorbit ori scris. Sunt vremuri cu totul delicate, pe care voi poate nu le sesizaţi. Să aveţi relaţii cu toată lumea, dar strict în cadrul unei vieţi creştine. (...)

Felix!... Ne-am întâlnit suflet cu suflet în tren, între Bucureşti şi Piatra Olt. Ne-am uitat în ochi şi o iubire ne-a făcut prieteni pentru toată viaţa. În el am văzut un suflet uriaş, titanic, care trăia sub povara grea a singurătăţii. Nu mă simt vrednic de dragostea lui. Până azi nu pot preciza cum am devenit noi prieteni, aşa, deodată: el matur, cu o cultură vastă, cu cunoştinţe neobişnuite, cu posibilităţi unice şi o poziţie socială înaltă; eu, în schimb, fără nimic din ce avea el.

Felix, dacă trăia azi, prin iubirea ce i-o port şi prin încrederea neţărmurită ce o avea în sinceritatea mea, s-ar fi transformat total, în stilul celei mai înalte linii de trăire creştină. Şi ar fi devenit, printr-o conştiinţă creştină, un om inegalabil.

19 mai 1946

Sunt fericit, căci dacă-mi este îngrădită libertatea fizică prin legile omeneşti, în schimb mi s-a dăruit libertatea sufletească prin taina iubirii şi această libertate sufletească este bunul cel mai de preţ pe care l-aş fi putut câştiga în lumea asta plină de deşertăciuni. Numai în măsura în care slujim lui Dumnezeu slujim la salvarea neamului, la reînnoirea lui sufletească.

28 mai 1946

E zădărnicie multă în lumea asta pământească, dar sunt atât de minunate darurile lui Dumnezeu sădite în sufletul omului, încât cu bucurie accepţi gândul morţii - căci moartea pentru Hristos aduce fericirea vieţii veşnice. Şi noi vom învia şi orice suferinţă, oricât de mică, primită cu iubire, orice jertfă făcută pentru Dumnezeu va cântări mult în ceasul înfricoşatei Judecăţi. Atunci, în Ziua Judecăţii de Apoi, ni se vor vădi toate păcatele, toate greşelile vieţii. De aceea trebuie să ne mărturisim păcatele la duhovnic şi să luptăm lupta cea bună. Căci unii vor învia pentru viaţă, iar alţii pentru pedeapsa veşnică. Să stăruim în rugăciune, să priveghem cu smerenie şi dragoste şi să credem în mila lui Dumnezeu.(...)

Ne-am petrecut ziua ca de obicei. Pe înserate ne-am dus toţi trei la plimbare. Am început a ne mărturisi din stările sufleteşti încercate în ultima vreme, o mărturisire de păcate. Au fost momente mari, trăite cu toată sinceritatea sufletului, mărturisiri ale celor mai fine sentimente şi taine sufleteşti. Simt că mi se cere o viaţă de curăţenie totală, nu numai cu fapta sau cu vorba, ci şi cu gândurile şi intențiile.

Trăim intens lupta cu păcatul. În adâncul sufletului dorim Învierea. Suntem

într-o poziţie care cere cea mai mare atenție: muchie de cuțit. De vreme îndelungată sesizez şi lupt cu cele mai subtile gânduri care încearcă să-mi pătrundă în suflet. Îmi dau seama că diavolul încearcă să pătrundă în suflet pe căi aparent nevinovate.(...)

Caut umilinţa, căci îmi foloseşte mult la frângerea inimii. Lupta împotriva egoismului este foarte grea. Înţeleg că omul adevărat este acela care a reuşit să-şi înfrângă iubirea de sine. Trebuie să lupt împotriva tendinţei de singurătate şi în acelaşi timp trebuie să lupt împotriva realizării de relaţii personale care ar putea purta pecetea egoismului, adică să fug de satisfacţia pe care o încearcă sufletul atunci când simte şi pe alţii participând la viaţa şi darurile sale personale.

O singură atitudine este valabilă: o viaţă înaltă creştină de necontenită rugăciune. Adică ce faci să fie curat - orice faptă, orice gând sau vorbă, orice relaţie, muncă, odihnă, totul să fie stare de rugăciune, de comuniune cu Dumnezeu. Păcatul a fost biruit de Iubire.

Fragmente de scrisori nedatate, trimise tot de la Galda (1946-1948)

Mă odihnesc la gândul dăruirii totale şi al jertfei permanente. Mi-i dragă Crucea. Şi eu port o cruce. Simt iubirea Mântuitorului Hristos şi la El alerg când vin ispitele asupra pătimaşului meu trup. Şi Domnul mă ajută şi-mi dă puteri să birui răul. Cât este de bun Dumnezeu!

De cele mai multe ori mă găsesc luptând cu egoismul din mine. De aceea îmi este dragă singurătatea. Mi-i tare drag să ascult foşnetul frunzelor şi murmurul apei. Sunt un om liber. Hristos mi-a sfărâmat lanţurile robiei!

Frate iubit, niciodată să nu te consideri de prisos. Acolo unde eşti, eşti cu voia lui Dumnezeu şi ai un rost anume de împlinit. Cu iubirea şi cu smerenia ta vei zidi pe fratele tău. Şi vei culege mare fericire. (...) Nu există nici un păcat care să rămână nepedepsit. Dacă însă te căieşti sincer şi cu zdrobire de inimă şi te rogi lui Dumnezeu, El te va ierta şi-ţi va trimite harul Lui. Şi invers, nu există nici un bine, nici un gând bun, oricât de simplu ar fi el, care să nu fie răsplătit. Fii însă smerit, căci nu tu, ci Dumnezeu lucrează prin tine.

Aud piţigoi cântând. Cât sunt de simpli!

Tocmai a venit proprietarul viei. Are ochelari de soare. Când l-am văzut, mi-am amintit că sunt puşcăriaş care lucrează pe moşia lui. Gândul acesta mă smereşte. Dar Dumnezeu îmi trimite bucuria cea mare. Lucrez pe pământul lui Dumnezeu. Oamenii sunt mândri şi nu vor să vadă că Unul singur este Stăpân a toate: Hristos!

O, Doamne! Cum judecă oamenii şi condamnă la moarte pe semeni de-ai lor înainte de a-i fi judecat Dumnezeu?!

Privesc în sufletul meu. E o mare de linişte. Şi deasupra apei, uşor, câte un val

lin tremură şi se pierde în imensitate. Ispite care totuşi nu reuşesc să-mi tulbure pacea. Nu le dau voie să pătrundă în adânc. Mă lupt cu ele. „Şi Duhul Domnului pluteşte peste ape". Cât eşti Tu de mare, Doamne!

Acum sunt cu gândul într-o mănăstire!

Sunt un om mic, neputincios şi gol de fapte bune. Aceasta sunt în realitate.

Când eram copil iubeam mult porumbeii, dar, ca de altfel toate dorinţele, nu i-am putut avea prea multă vreme. Azi înţeleg că aici a fost iubirea lui Dumnezeu, care îmi răpea bucuriile din lumea aceasta pentru a mă învăţa ca prin renunţare să ajung a iubi curat, desăvârşit. Şi azi iubesc porumbeii, dar nu-mi simt sufletul legat de ei, ci-i iubesc prin Dumnezeu. Şi înţeleg că iubirea lui Dumnezeu nu mă va părăsi niciodată. Şi El va interveni în viaţa mea ori de câte ori îmi voi lega sufletul de vreo bucurie sau dragoste omenească. Şi fie mă va ajuta să mă smulg din ea, fie mi-o va răpi El, pentru a-mi dărui în schimb libertatea sufletului, care este cel mai mare bun.

Sunt fericit, senin şi încrezător în destinul vieţii mele. Dumnezeu m-a ajutat întotdeauna. Sunt pregătit pentru orice.

Mama era o fată simplă, cu şcoală primară, fără altă avere decât fecioria sufletului şi a trupului. Tuţa era un om întreg, sănătos, voinic, cu un trecut frumos, student la Politehnică, bine văzut de toți oamenii de valoare pe care îi avea Basarabia în acele vremuri. Se iubeau. (...) Îl văd pe Tuţa plângând în hohote, tremurând de iubire şi durere: a plecat feciorul lui, Valeriu. Şi eu cât sunt de păcătos!

Dorinţa de înălţare spre cer se poate vedea în întreaga natură. Şi munţii, şi copacii, şi ciocârliile, şi vulturul, şi sufletul omului sunt veşnic însetate de tot mai sus, mai sus, mai aproape de Domnul, mai departe de lumea aceasta.

Mi-e dor de un loc liniştit, îndepărtat, de o colibă ori un bordei săpat în stâncă, de o chilie sub poale de munte, să fiu ca păsările cerului. În jurul meu cu natura prietenă şi

cu Domnul Hristos mereu în suflet. Să iubesc în linişte, smerit şi uitat de lume. Uneori mă gândesc să mă fac preot, dar nu sunt vrednic. Privesc pământul. Într-o zi voi fi şi eu pământ şi alţii vor scormoni ţărâna. Trupul meu se va preface în praf şi pulbere. Din trupul meu va creşte probabil o altă viaţă. Sufletul meu va fi în ceruri, unde-şi va aştepta judecata. Doresc să mă mântuiesc.

Aud ciocârlia cântând în parc. Privighetorile cântă. Mi-s dragi. Mă lupt cu gândurile păcătoase care încearcă să-mi intre în inimă. În suflet e linişte.

Alte scrisori

31 ianuarie 1948

În toate împrejurările roagă-te lui Dumnezeu să se împlinească voia Lui. Văd lucrarea lui Dumnezeu în sufletele voastre. Văd purtarea Lui de grijă. Şi sunt atât de mulţumit!

Dragostea este cea mai mare virtute. Dragostea este însăşi desăvârşirea. Când dragostea, în loc să o dărui Izvorului a tot binele, lui Dumnezeu şi, prin El, aproapelui tău, o dărui acestei lumi pământeşti, deci îi răstorni sensul, ea devine din cea mai minunată virtute, cea mai primejdioasă patimă.

Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu atâtea daruri, încât prin stăruinţa în virtute,

cu ajutorul Părintelui Ceresc, el poate să se mântuiască. Dumnezeu i-a dăruit atâţia talanţi pentru ca prin ei omul să poată lupta, să poată să se apropie de El, să dăruiască şi să se jertfească. În măsura în care nu întrebuinţăm bine „talantul” pe care ni l-a încredinţat, suntem robi păcatului.

Aşadar pentru fiecare din noi se pune problema întrebuinţării talanţilor dăruiţi de Dumnezeu. Nu este permis nici a întrebuinţa spre rău talantul şi nici a-l îngropa în pământ. „Ale Tale dintru ale Tale, Ţie îţi aducem de toate şi pentru toate”. Ceea ce ne-a dăruit Dumnezeu, Lui să-I dăruim. El ne-a dăruit viaţa, deci pentru El să trăim. El ne-a dăruit iubirea, Lui să I-o dăruim.

Ispăşim în această viaţă şi în viaţa veşnică. În această viaţă, ispăşirea prin suferinţă are două aspecte: un rol ispăşitor şi un rol curăţitor. În viaţa veşnică ispăşirea prin suferinţă este chin veşnic. De aceea se cuvine să-I mulţumim Domnului când ne pedepseşte aici, în viaţa aceasta. Deci să fim foarte atenţi la felul în care folosim darul lui Dumnezeu.

7 martie 1948

Vă urmăresc pe toţi şi pe fiecare în parte cu dragostea şi cu rugăciunea. Deşi sunt departe cu trupul, nu însă şi cu duhul, căci cu acesta sunt alături de voi.

Scrisori nedatate

Când te văd întristată, îţi strâng mâna şi-ţi spun: Fruntea sus! Înainte! Curaj! Orice bucurie adevărată se câştigă cu preţ de jertfă. Orice cetate se cucereşte cu credinţă, cu bărbăţie, cu îndrăzneală, cu încredere în misiunea dată de Dumnezeu şi, în principal, cu rugăciune.

Să mergeţi pe cărarea cea spinoasă, prin suferinţele pe care le îndură creştinul iubitor de adevăr. (...)

Vreau să ştiţi că vremurile acestea pentru mine le socotesc o încercare şi le privesc ca pe o stare de ispăşire: cu sufletul senin şi plin de pace, cu bucurie tainică şi cu multă nădejde. Vreau să ştiţi că sunt fericit. Vremurile acestea sunt adeverirea drumului pe care ani şi ani în urmă l-am mărturisit. Aceasta îmi este o bucurie atât de adâncă, încât pot spune că privesc moartea cu multă împăcare lăuntrică şi cu nădejdea fericirii viitoare.

Îmi doresc zile multe pentru ca, prin ajutorul lui Dumnezeu, să mă pregătesc sufleteşte. Toată dragostea sufletului meu.

Poezii

În ultima parte a vieţii, Valeriu a compus câteva poezii autobiografice şi testamentare. Nu a avut nici hârtie, nici creion, ci le-a alcătuit în minte, memorându-le. Apoi au fost învăţate de prieteni şi transmise mai departe.

Exigenţele estetice pot fi justificate, dar valoarea adevărată a acestor versuri stă în duhul care le-a dat viaţă. Ne-a spus-o însuşi Valeriu, înainte de a muri: „*Aici, în Târgu-Ocna, am scris şaisprezece poezii ca un testament, ca o reală mărturisire pentru cei ce vor veni şi rog să nu fie interpretată ca o figură poetică, căci ea este duh arzător şi viu*”.

Dar

Frate dragă, din grădină
Îţi trimit în dar un crin,
Să-ţi mângâie blând privirea
Cu veşmântul lui virgin.

Floare dalbă, floare albă,
Cât de mult aş da şi eu,
Îmbrăcat în haina-ţi albă,
Să mă duc la Dumnezeu.

Răsădit acolo sus,
În grădina minunată,
Să-mi simt viața-mbălsămată
Cu iubirea lui Iisus.

Plâng înăbuşit în noapte
Şi suspin cu glasul stins:

Dă-mi veşmântul alb de Nuntă,
Cu crini minunaţi încins!

Încă din titlu poezia îşi vădeşte semnificaţiile ei profunde. „Darul” este mai mult decât o floare: este un prilej de cugetare la Dumnezeu şi de apropiere de El prin rugăciune. Prin urmare Iisus Însuşi este dăruit prietenului sub forma crinului, într-un gest de mare dragoste şi gingăşie.

Simbolul crinului este frecvent la Valeriu şi aici el închipuie neprihănirea, desăvârşirea, fericirea, stări pe care autorul le râvneşte, căci scria într-o vreme în care suferinţa sa era mare şi epuizantă.

Deşi lasă să răzbată sentimentul uşurării şi al fericirii trecerii în veşnicie prin Nuntă, el nu dispreţuieşte condiţia în care se află, ci doreşte numai transfigurarea ei prin înnoirea duhovnicească.

Dor

Trăiesc flămând, trăiesc o bucurie
frumoasă ca un crin din Paradis.
Potirul florii e mereu deschis
şi-i plin cu lacrimi şi cu apă vie.
Potirul florii e o-mpărăţie.
Când răii mă defaimă şi mă-njură
şi-n clocot de mânie ura-şi varsă,

potirul lacrimilor se revarsă
şi-mi primeneşte sufletul de zgură.
Atunci Iisus de mine mult se-ndură.
Sub crucea grea ce mă apasă sânger,
cu trupu-ncovoiat de neputinţă.
Din când în când, din cer coboar-un înger
şi sufletul mi-l umple cu credinţă.
M-apropii tot mai mult de biruinţă.
Mă plouă-n taină razele de soare,
m-adapă Iisus cu apă vie,
grăuntele zvârlit în groapă-nvie,
cu viața îmbrăcată-n sărbătoare:
Trăiesc flămând, trăiesc o bucurie.

Refren:

Sub flacăra iubirii arzătoare,
din zori de zi şi până-n noapte-aştept.
Te chem şi noaptea, ghemuit cu capu-n piept:
Iisuse, Iisuse!
Încet mă mistui, ca o lumânare.

Prima strofă este mărturia stării de har, bucurie lăuntrică de floare paradisiacă ivită şi crescută din lacrimi şi suferinţă. Duhul preschimbă suferinţa în bucurie covârşitoare, nepământească. Poetul ne arată cum a ajuns la această stare: sufletul şi trupul său au fost aspru chinuite şi batjocorite, dar a fost curăţit prin lacrimile revărsate atunci de Dumnezeu în el. Totuşi suferinţa continuă, ca un calvar ce tinde să-l doboare,

însă este din nou salvat, de data aceasta de prezenţa îngerului, care-i întăreşte puterea şi credinţa.

Din treaptă în treaptă a suferinţelor urcă treaptă cu treaptă biruinţa, certitudinea, pacea, fericirea. Ultima strofă înfăţişează unirea tainică, deplină cu Hristos. Soarele este harul ce-l luminează. Iisus Însuşi îi oferă saţiul sfinţeniei şi al veşniciei. Omul e pregătit să fie îngropat cu certitudinea învierii în slavă.

Cheia acestei poezii, ca şi mesajul ei cel mai profund, sunt cuprinse în primul şi ultimul vers -„Trăiesc flămând, trăiesc o bucurie” - care exprimă paradoxala dualitate a condiţiei umane ce aspiră spre îndumnezeire.

Refrenul este o descriere reală a ultimei perioade din viaţa lui Valeriu, petrecută în poziţie de veghe şi în chemarea necontenită a Numelui lui Iisus. Aşa a fost posibilă transfigurarea ce s-a realizat în Valeriu.

Poezie

Mi-s ochii trişti şi fruntea obosită
de-atâta priveghere şi-aşteptare,
mi-e inima bolnavă, istovită
de grea şi îndelungă alergare
şi plânge ca o pasăre rănită.

Când ochii mi-i închid şi cat (???) în mine
puteri să urc Golgota până sus,
o voce, un ecou din adâncime
îmi spune blând: „Viaţa e Iisus!
Mărgăritarul preţios e-n tine”.

Privesc la dimineaţa minunată
a Învierii Tale din Mormânt,
cu Magdalena, ca şi altădată,
îngenunchez 'naintea Ta, plângând;
şi-s fericit şi plâng cu Tine-n gând.

Chinul epuizant îi întristează ochii şi-i oboseşte fruntea. Aşteptarea în suferinţă este grea şi inima sa bolnavă plânge. Epuizat, nu mai are puterea să facă cine ştie ce efort de rezistenţă, ci caută în sine şi-L află acolo pe Iisus, închipuit prin simbolul mărgăritarului. Ultima strofă este descrierea stării de har în faţa priveliştii Învierii, pe care poetul o contemplă cu dragostea şi uitarea de sine a Magdalenei, împrumutând fericirea, lacrimile şi cântul ei.

Poezia se termină într-un imn de slavă, care izbucneşte numai după parcurgerea sfâşierilor pricinuite de lupta lăuntrică.

Mina

Un gând smerit şi simplu, o lumină,
Spre Tine se înalţă lin din mină
Şi sufletul înlăcrimat se roagă:
„O, vino, de păcate mă dezleagă!
Pe fruntea mea senină mâna-Ţi pune
Şi cheamă-mă încetişor pe nume,
Cum Ţi-ai chemat prietenul din groapă;
Te rog, Iisuse, dă-mi un pic de apă!

Dă-mi Pâine, Apă vie dă-mi din Viţă,
Să simt pulsând viaţa în mlădiţă,
Din mila Ta, dă-mi inimă curată
Şi faţa Ta divină Ţi-o arată
În ceasul fericitei mele despărţiri
De lumea asprei noastre pribegiri.

Iisuse Doamne, vino-n zori,
Te cheamă cei din închisori,
O, vino, mina luminează,
Pe noi ne binecuvintează!”.

Este o poezie dedicată prietenului său drag Marin Naidim, aflat în regim de detenţie la mina de plumb de la Baia-Sprie. Memorată din om în om, poezia a ajuns în cele din urmă la destinatar.

Colind

Pe malul Trotuşului
Cântă robii Domnului,
Înjugaţi la jugul Lui.

Dar cântarea lor e mută,
Că-i din suferinţă multă
Şi-i cu lacrimi împletită.

În inima robului,
Domnu-Şi face ieslea Lui,
În noaptea Crăciunului.

Flori de crin din ceruri plouă
Peste ieslea Lui cea nouă
Şi din flori picură rouă.

Stă un copilaş în zare
Şi priveşte cu mirare
La fereastra de-nchisoare.

Lângă micul copilaş
S-a oprit un îngeraş,
Ce-i şopteşte drăgălaş:

„Azi Crăciunul s-a mutat
Din palat la închisoare,
Unde-i Domnu-ntemniţat”.

Şi copilul cel din zare
A venit la închisoare
Să trăiască praznic mare.

În prima strofă Valeriu face referire la închisoarea din Târgu-Ocna, pe malul Trotuşului, care adăposteşte pe robii Domnului ce „colindă”, muţi de suferinţă. Apoi trece înăuntrul robului, unde se naşte Hristos ca într-o nouă iesle. De data aceasta crinii semnifică darurile duhovniceşti ce însoţesc naşterea în Hristos a omului.

Copilul care priveşte uimit spre fereastra temniţei - căci şi temniţa are modul ei de a comunica cu lumea - este o metaforă a omului neprihănit credincios, a omului în

care nu a fost ucis Dumnezeu. Un înger - fiinţă nepământeană, dar perceptibilă celor curaţi cu inima - îi vorbeşte, dezvăluindu-i că naşterea lui Hristos nu se mai săvârşeşte în forma strălucirii publice, ci în prigonirea credinţei prin întemniţare. Creştinii fiind întemniţaţi, Iisus Însuşi este întemniţat. Înnoirea în Hristos prin suferinţă şi prigonire este o lucrare mare, profundă, strălucitoare.

Această poezie Valeriu a închinat-o arhimandritului Gherasim Iscu, spunând că la el s-a gândit când a ales simbolul copilului venit să participe la Crăciunul din temniţă. Noi credem că autorul însuşi ar putea fi potirul în care s-au petrecut real aceste transformări lăuntrice şi poezia „Colind" ar putea fi socotită o mărturisire personală.

Imn

Vă cheamă Domnul Slavei la lumină,
Vă cheamă mucenicii-n veşnicii,
Fortificaţi Biserica Creştină
Cu pietre vii, zidite-n temelii!

Să crească-n inimile voastre-nfrânte
Un om născut din nou, armonios,
Pe chipurile voastre să se-mplânte
Pecetea Domnului Iisus Hristos.

Un clopot tainic miezul nopţii bate,
Iisus coboară pe pământ,
Din piepturile voastre-nsângerate
Răsună imnul Învierii sfânt.

Smulgeţi-vă din ceata celor răi,
Intraţi în cinul oastei creştineşti,
Priviţi spre Porţile împărăteşti,
Căci cei din urmă fi-vor cei dintâi.

Veniţi creştini, luaţi Lumină,
Cu sufletul senin, purificat,
Veniţi flămânzi, gustaţi din cină,
E Nunta Fiului de Împărat!

„Imn” este chemarea sfântă şi dinamică a lui Valeriu la lucrarea de înnoire lăuntrică a credincioşilor în Biserica drept-măritoare.

Rămas-bun

Sângerând de răni adânci,
De zile fără soare,
De răni ascunse şi puroi,
Cu oasele slabe şi moi,
Stau ghemuit în pat şi mă gândesc

Că în curând am să vă părăsesc,
Prieteni dragi!
Nu plângeţi că mă duc de lângă voi,
Şi c-o să fiu zvârlit ca un gunoi,
Cu hoţii în acelaşi cimitir;
Căci crezul pentru care m-am jertfit
Cerea o viaţă grea şi-o moarte de martir.
Luându-L pe Iisus de Împărat,
Năvalnic am intrat pe poarta strâmtă,
Luându-mă cu diavolul la trântă.
Şi ani de-a rându-ntr-una m-am luptat

Să devin altul,
Un erou,
Om nou.

Şi-am vrut
Neamul să-l mut
De-aici, de jos,

La Domnul Iisus Hristos.

Acum, când văd cât sunt de păcătos,
De mic şi de neputincios,
Că am nevoie multă de-ndurare,
De dragoste, de milă, de iertare,
Că numai Dumnezeu le poate toate

Şi lumea din robie El o scoate,
Devin copil supus,
Sunt umilit
Şi-s fericit.

Din cerul Tău înalt şi prea-ales,
Părinte, când mă vei lua la Tine,
Prietenilor mei de pe pământ
Redă-le Tu, în alb veşmânt,
Un suflet care i-a iubit şi i-a-nţeles.

(*lipseşte ultima strofă*)

Este o poezie descriptivă în care, pe lângă autoportretul său, autorul face şi o încadrare în epocă şi în năzuinţele unei generaţii. Iniţial el a pornit voind, cu un efort personal, „să mute” neamul la Dumnezeu, dar aflându-şi poziţia umilă de om, are revelaţia transfigurării personale şi colective oferită de Dumnezeu prin credinţă, prin comuniunea cu El.

Valeriu îşi ia rămas-bun de la prieteni printr-o mărturisire egală cu un testament, precum şi prin rugăciunea ce o înalţă ca sufletul său să rămână împreună cu cei pe care i-a iubit şi i-a înţeles, într-o continuitate a comuniunii sufleteşti a fraţilor acum şi în veci.

Valeriu a mai alcătuit şi alte poezii, printre care un cântec de leagăn închinat copiilor celor întemniţaţi, în care părinţii erau icoane de urmat pentru copii; o poezie lungă cu tema fiului risipitor - un tânăr ce întruchipează lumea secătuită sufleteşte a

secolului nostru şi care, ajuns în criză, se regăseşte în legătura cu Tatăl Ceresc; în fine, un colind a cărui melodie a şi compus-o, un imn adus Maicii Domnului, pe care el o cinstea în chip deosebit.

Despre toate aceste poezii se poate încă vorbi. Semnificaţiile lor, simbolurile folosite, transformările lăuntrice descrise, sunt realităţi pe care Valeriu le-a trăit la modul propriu, conştient şi viu.

Nădăjduiesc să se păstreze toate versurile lui, cât şi alte date şi informaţii despre autorul lor. A încerca acum să le găsesc şi să le adun ar fi o greşeală, întrucât orice contact între foştii deţinuţi este suspectat, interpretat tendenţios şi condamnat fără cruţare. Dar cred că Valeriu va trece şi prin această prigoană şi va contribui la zidirea unei lumi noi, creştine.

❋

Ne-am străduit aici a-l prezenta pe Valeriu pentru că vedem în el nu numai o experienţă personală, ci şi un model uman, o cale de izbăvire din moartea sufletească ce ni se pregăteşte, un om devenit desăvârşit prin Hristos.

Ştim că nu este singurul caz de sfinţenie în acest secol şi credem că noianul acesta de intensă şi izbitoare credinţă va naşte în lume o nouă eră creştină, mai curată şi mai bine gândită decât cele din trecut. Viaţa de sfânt a lui Valeriu, se proiectează ca model al acestei lumi noi.

Cel fără păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei. (Ioan 8, 7).

Adevărat, adevărat vă spun că voi veţi plânge şi vă veţi tângui, iar lumea se va bucura. Voi vă veţi întrista, dar întristarea voastră se va preface în bucurie. (Ioan 16, 20).

S-a sculat de la Cină, S-a dezbrăcat de haine şi, luând un ştergar, S-a încins cu el. După aceea a turnat apă în vasul de spălat şi a început să spele picioarele ucenicilor şi să le şteargă cu ştergarul cu care era încins. (Ioan 13, 4-5).

Iar la masă era rezemat la pieptul lui Iisus unul dintre ucenicii Lui, pe care-l iubea Iisus. (Ioan 13, 23).

Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiţi unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul. (Ioan 13, 34).

Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii. (Ioan 13, 35).

Ce este păcatul

Păcatul este călcarea legii lui Dumnezeu, călcare voită sau nevoită, cu ştiinţă sau fără ştiinţă, cu fapta, cu cuvântul, cu gândul.

Păcatul este necinstirea adusă lui Dumnezeu, ocară, dispreţuire, defăimare,

nerecunoaştere şi vătămare adusă fiinţei Dumnezeieşti, dintr-un sentiment egoist.

Păcatul este necredinţă şi neîncredere în Dumnezeu, în legea Lui şi prea multă credinţă şi încredere în sine, până acolo că omul să-şi fie singur lege, pentru că de îndată ce ai călcat Legea lui Dumnezeu, ai urmat o altă lege, fie a ta, fie a diavolului.

Păcatul este a doua răstignire adusă Mântuitorului, căci prin păcat se reînnoiesc toate batjocurile de altădată şi toate bătăile primite. Piroanele, suliţa, spinii, prin păcat, Mântuitorul le simte din nou. Acum însă nu mai sunt bătute de cei ce-L defăimau şi strigau: „Să se răstignească, să se răstignească...”. Acum îi sunt administrate de cei ce zic că cred în El, că-I urmează poruncile, că-L iubesc. Acum Îl scuipă în faţă cei ce sunt botezaţi, acum cununa de spini I-o pun cei ce se numesc creştini, acum Îi dau palme, acum Îi bat piroanele, acum Îl împung cu suliţa, cei pentru care a suferit batjocoriri şi bătăi şi pentru care Și-a dat sângele Său pe Golgota pentru ca să-i facă fii ai lui Dumnezeu, pentru ca să le deschidă raiul, să sfarme moartea şi să dărâme iadul.

Păcatul este îndepărtare de Dumnezeu şi, în schimb, apropiere de diavol, este îndepărtare de casa Tatălui şi păzire în ţară străină a porcilor diavolului.

Pentru că suntem robi aceluia căruia îi slujim (Ioan 8, 34), păcatul înseamnă robia diavolului.

Când păcătuieşti nu mai socoteşti ceea ce a făcut pentru tine Dumnezeu, nu-I mai eşti fiu, şi nu te gândeşti la dreptatea Lui, care va pedepsi pe cei ce păcătuiesc împotriva Voii Lui.

Prin păcat, toate lucrurile lui Dumnezeu sunt pornite împotriva scopului pentru care au fost făcute.

Gura n-a fost făcută de Dumnezeu ca să înjurăm cu ea, să bârfim şi să blestemăm pe aproapele, ci gura a fost făcută ca să vorbim lucruri folositoare sufletului.

Mintea nu ţi-a dat-o Dumnezeu ca să găseşti argumentele care te îndepărtează

de Dumnezeu, ci ca să găseşti argumentele care te apropie.

Ochii nu au fost făcuţi spre a privi ceea ce aduce vătămarea sufletului, ci spre a vedea creaţiile lui Dumnezeu şi spre a-I aduce mulţumiri.

Tot aşa *urechile, mâinile, picioarele* n-au fost create spre a ne îndepărta de Dumnezeu.

Bunătatea şi îndelunga răbdare a lui Dumnezeu nu vrei să le socoteşti ca atare? Căci să ştii că tot timpul ţi s-a dat ca să câştigi raiul şi tu te pierzi socotind că El nu va mai judeca, că ne va ierta, că sunt alţii mult mai răi decât tine.

Ce urmări are păcatul

Răul pricinuit de el:

Prin păcat pierdem darul cel mai presus de fire ce-l avem de la Dumnezeu. Fără acest dar, sufletul rămâne slut.

Prin păcat Duhul Sfânt este luat de la noi şi nu mai suntem recunoscuţi fii.

Prin păcat pierdem fericirea veşnică a raiului; pierdem posibilităţile unirii cu Dumnezeu şi petrecerea împreună cu sfinţii; pierdem lumina veşnică şi odihna.

Câştigăm iadul cu focul cel nestins şi cu întunericul cel ce este totdeauna.

Prin păcat pierdem toate bunătăţile pe care le-am făcut înainte, căci Dumnezeu te va judeca în ceea ce te va găsi făcând.

Prin păcat pierdem ajutorul lui Dumnezeu (atât timp cât eşti în păcat).

Spovedania

Nu plângi gândindu-te că ai pierdut raiul?

Nu te cutremură mâhnirea adusă lui Dumnezeu?

Nu te înfioră iadul?

Nu cauţi să-ţi dobândeşti starea pierdută?

Se mai poate ?

Da! Trebuie numai să vrei...

Dumnezeu a ştiut dintru început neputinţa noastră şi ne-a dat posibilitatea curăţirii de păcate. El a ştiut că omul cât va trăi va păcătui şi că fără de greşeală nimeni nu este, de aceea spunea ucenicilor Săi: *Oricâte veţi lega pe pământ vor fi legate în cer, şi oricâte veţi dezlega pe pământ vor fi dezlegate şi în cer*, cuvinte prin care se instituie şi Taina Spovedaniei.

Spovedania sau pocăinţa este o baie din care sufletul scăldat iese uşurat de greutate şi curat de murdăria păcatelor, o baie în care se spală şi se pierd toate întinăciunile şi greşelile noastre.

Spovedania este o doctorie care vindecă sufletul rănit de diavoli, o doctorie ce strică otrava păcatului.

Spovedania întoarce pe păcătos de la diavol la Dumnezeu şi îl pune din nou în legătură cu Făcătorul său.

Spovedania însemnează aducerea sufletului la faptele şi lucrurile care sunt pentru şi după firea lui.

Spovedania redă pe om curat lui Dumnezeu.

Spovedania pregăteşte sufletul şi trupul pentru primirea Sfântului Trup şi Sânge a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Spovedeşte-te de patru ori pe an la acelaşi duhovnic.

Când îţi faci examenul de conştiinţă găseşte-te vinovat, nu te justifica; gândeşte-te la următoarele puncte:

Motivul sau scopul cu care sau pentru care ai păcătuit. A doua zi caută să ocoleşti momentul respectiv.

Intenţia - ce ai voit de ai păcătuit.

Împrejurările, ocoleşte-le a doua zi.

Locul unde ai păcătuit.

Cât l-ai răspândit și cât ai îndemnat pe alţii.

Spovedania trebuie făcută cu zdrobire de inimă şi cu părere de rău. Zdrobirea inimii este supărarea şi durerea ce ţi se pricinuieşte când îţi aduci aminte de păcat.

Această durere nu stă numai în a simţi păcatul, a suspina şi a plânge pentru el, ci stă mai ales în a urî păcatul.

Părerea de rău este durerea ce o simte cel ce se pocăieşte pentru că s-a lipsit

de darul lui Dumnezeu şi a câştigat munca.

Biserica a stabilit înainte de spovedanie să ţii un post de şapte zile sau chiar mai puţin. Bolnavii sunt scutiţi.

Scrie păcatele pe hârtie şi citeşte-le singur înaintea duhovnicului.

Angajează-te în fața lui Dumnezeu să nu le mai faci.

Cele 10 porunci

Porunca întâi: Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, să nu ai alți dumnezei afară de mine.

Crezi în Dumnezeu?

Crezi în Sfânta Treime?

Îl adori pe Dumnezeu? Îl iubeşti?

Îl cunoşti? Te-ai silit spre a afla ceva despre Dumnezeu din cărţile Sfintei Scripturi, cărţile bisericeşti sau de altundeva?

Nu cumva crezi în farmece?

Nu ai umblat pe la ghicitori, prezicători?

Nu faci spiritism?

Nu crezi în vise? Crede numai în Dumnezeu.

Nu cumva dai mai multă cinstire unei fiinţe sau lucru decât lui Dumnezeu?

Nu preţuieşti banul, mâncarea sau vinul, femeia sau bărbatul, mai mult decât pe Dumnezeu?

Ai cârtit vreodată împotriva lui Dumnezeu?

Nu ai deznădăjduit din cauza vreunui necaz, supărare sau orice alt rău venit asupra ta?

Nu te-ai împotrivit adevărurilor şi învăţăturii creştine?

Nu ai citit cărţi împotriva credinţei?

Nu ai dat altuia să citească?

Nu ai fost la adunările necredincioşilor?

Nu ai citit cărţile şi revistele lor cu scopul aflării altui adevăr decât cel al Bisericii?

Nu ai apărat necredinţa sau sectele sau mahomedanismul?

Nu ai dus daruri sectarilor?

Nu crezi în credinţe deşarte sau păgâneşti? Că mi-a ieşit un preot înainte îmi merge rău, mi-a ieşit un coşar îmi merge bine, mi-a ieşit cu plinul sau cu golul etc.?

Este Dumnezeu centrul preocupărilor tale?

Ţi-ai pus întotdeauna nădejdea în Dumnezeu?

Crezi că există rai sau iad?

Crezi că va fi Judecată?

Nu te încrezi prea mult în bunătatea lui Dumnezeu şi în felul acesta nu te temi de judecată?

Nu crezi că Dumnezeu nu te mai poate ierta din cauza prea multelor şi grelelor păcate?

Ai cerut totdeauna ajutorul lui Dumnezeu?

Ţi-ai făcut regulat rugăciunile? Seara, dimineaţa şi la prânz?

La biserică mergi regulat?

La rugăciune şi în biserică te gândeşti numai la Dumnezeu?

Peste zi îţi mai aduci aminte de Dumnezeu?

Mulţumiri I-ai adus lui Dumnezeu după toate faptele tale?

Şi înainte de a face ceva I-ai cerut ajutorul?

Rugăciunile nu le spui câteodată numai din obicei sau să te scapi?

Nu te gândeşti în altă parte în timpul rugăciunii?

Nu-ţi vin gânduri că nu te mai poţi mântui?

Nu ai amânat pocăirea spre bătrâneţe?

Nu cauţi să mergi târziu la biserică?

Asculţi slujba atent?

Nu râzi, nu vorbeşti sau nu te uiţi după lume în biserică?

Porunca a doua: Să nu-ți faci chip cioplit nici asemănarea vreunui lucru, din câte sunt în cer, pe pământ, în ape sau sub pământ, nici să te închini lor, nici să le slujeşti.

Nu cumva crezi că unii oameni sunt mari şi au valoarea pe care a avut-o Mântuitorul? Exemplu: filozofii sau şefii de religii.

Crezi în sfintele icoane?

Cel fel de închinare le dai?

Nu crezi cumva că icoana este chiar sfântul pe care îl zugrăveşte?

Nu cumva crezi în oameni (femeia ta, bărbatul tău, copilul tău, etc.)?

Nu te închini vreunui lucru, banului, mâncării, băuturii sau altor plăceri?

Nu cumva mintea este singura ta lege şi faci numai ceea ce-ţi spune ea?

Porunca a treia: Să nu iei Numele Domnului Dumnezeului tău în deşert.

Ai înjurat vreodată de Dumnezeu Tatăl sau de Mântuitorul Iisus Hristos?

Ai înjurat de îngeri, arhangheli?

Ai înjurat de Sfânta Fecioară?

Ai înjurat de sfinţi, Biserică, paşte, candelă, icoane, cruce şi altele?

Ai adus numele Domnului drept mărturie mincinoasă?

Ai luat altfel de mărturii: ochii tăi, viața ta, mântuirea sufletului tău? Căci Mântuitorul a zis: *Vorba ta să fie da şi nu; căci ce e mai mult vine de la diavol*.

Ai drăcuit? Ai trimis pe alţii la dracu sau pe tine?

Ai obiceiul să blestemi pe cei ce-ţi fac rău? Mântuitorul ne-a învăţat să ne rugăm pentru ei.

Jurământ fals ai depus?

Dar jurământ adevărat?

Nu întrebuinţezi ca jurământ formula „zău”, care este prescurtarea lui „pe Dumnezeul meu”?

Porunca a patra: Adu-ți aminte de Ziua Domnului, şase zile să lucrezi, iar a şaptea să o serbezi.

Ziua Domnului este duminica. Aceeaşi valoare o au şi toate sărbătorile instituite de Sfânta Biserică, de peste an.

Ținut-ai toate duminicile şi sărbătorile?

Fost-ai în toate aceste zile la biserică?

Cei din casa ta le-au ţinut, au fost la sfânta biserică, nu i-ai oprit pentru vreun lucru?

Altora nu le-ai dat de lucru în aceste zile? Nu mergi prea târziu la biserică?

Ziua Domnului o serbezi cum trebuie? Sau e pentru tine o zi obişnuită sau o zi de chefuri şi petreceri? Dimineaţa mergi la biserică? După masă citeşti cărți folositoare,

ziditoare de suflet?

Te îngrijeşti de suflet mai mult în această zi decât în altele?

Nu ai făcut sau ai participat la clăci? (clacă = muncă colectivă benevolă prestată de țărani pentru a se ajuta unii pe alții și care adesea este însoțită ori urmată de o mică petrecere, de glume, povestiri etc)

Nu te porţi cu necuviinţă în biserică?

Nu ai hulit Biserica şi pe slujitorii Sfântului Altar?

Pe preoţi îi cinsteşti ca pe slujitorii lui Dumnezeu? Nu-i batjocoreşti? Nu-i bârfeşti spunându-le păcatele?

Te rogi pentru ei? Îi asculţi?

Porunca a cincea: Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta ca să-ți fie ție bine şi să trăieşti ani mulți.

Nu ţi-ai bătut părinţii sau socrii?

Nu i-ai înjurat sau persecutat?

Ai ascultat sfaturile lor?

Nu i-ai înşelat cu ceva?

Nu le-ai speculat buna credinţă?

Când au fost în necazuri i-ai ajutat?

Slujbe după moarte le-ai făcut?

Fraţii, surorile, le-ai ajutat?

Ai purtat grijă de soţie, de copii? Căci sfântul Pavel zice: Dacă nu poartă cineva grijă de ai lui şi mai ales de cei din casa sa, s-a lepădat de credinţă şi este mai rău decât un necredincios. (1 Timotei 5, 8).

Nu ţi-ai bătut soţia? Nu te-ai purtat rău cu ea? N-ai înjurat-o?

Soţul ți l-ai cinstit? Soţia sau soţul ți i-ai iubit ca pe tine însuţi?

Nu ţi-ai înşelat soţul sau soţia?

Nu i-ai făcut viaţa mai grea? Nu eşti cicălitor?

De cele sufleteşti ale celor din casa ta te-ai îngrijit suficient?

Cum te-ai purtat cu părinţii sufleteşti? Naşi, profesori, preoţi? I-ai respectat şi i-ai ajutat?

Nu ai fost obraznic sau încăpăţânat cu părinţii?

Nu i-ai supărat? Mâniat?

Nu i-ai vorbit de rău, batjocorit?

Nu ai râs de neputinţele lor?

Ai luat seama să-şi facă datoriile religioase?

Nu te-ai ruşinat de ei?

Nu ţi-ai cheltuit banii pe lucruri nefolositoare (tutun sau alte plăceri) şi în felul acesta ai lipsit familia de cele trebuitoare?

De eşti părinte:

Ai îndreptat pe copiii tăi pe drumul Bisericii, cu fapta şi cu cuvântul?

Nu le-ai dat exemplul rău de certuri, beţii, vorbe porcoase, minciună, furt, necinste, clevetire, lene?

Nu cumva trăieşti în concubinaj şi copiii văd acest lucru?

Pentru faptele rele: certuri, minciună, bătaie, furt, i-ai pedepsit? Nu cumva din milă i-ai cruţat?

Pentru copiii tăi, soţie, soţ, fraţi, surori, părinţi, ai făcut rugăciuni?

Nu ai fost prea aspru, sau prea blând cu copiii tăi?

Slugi rele care să înveţe copiii lucruri stricăcioase de suflet nu ai ținut?

De eşti tutore: Ţi-ai îndeplinit toate îndatoririle materiale şi morale față de copil?

De eşti stăpân (patron):

Cum te-ai purtat cu servitorii sau ucenicii tăi? Le-ai plătit leafa cinstit, nu le-ai reţinut pentru cine ştie ce motive?

I-ai îndemnat să-şi facă datoriile religioase?

Nu i-ai îndemnat să facă vreun păcat?

De eşti slugă (angajat):

Ai ascultat stăpânii, patronii etc.?

Ţi-ai îndeplinit cu hărnicie toate datoriile?

Nu le-ai lucrat de mântuială?

Nu le-ai furat ceva?

Nu le-ai povestit casa? (*nu știu la ce se referă întrebarea asta, nici structura ei*)

Porunca a şasea: Să nu ucizi.

Nu cumva ai ucis vreodată cu voie sau fără voie?

Nu doreşti să ucizi, nu ai gânduri de răzbunare? Ai lăudat pe cineva care a omorât?

Nu doreşti moartea cuiva, fie pentru a-i lua averea, femeia, bărbatul etc.?

Nu ai bătut pe cineva?

Nu ai amenințat?

Nu urăşti pe cineva, eşti împăcat cu toţi cunoscuţii?

Doreşti rău cuiva, moarte, pagubă?

Te bucuri de răul ce se întâmplă semenului? Cum te porţi cu cei din jur?

De eşti bărbat, ai admis lepădarea de copii? (avort)

De eşti femeie, nu ai lepădat prunc cu voie? (avort)

Nu ai căutat să te sinucizi direct sau indirect?

Ai făcut vânătoare?

Porunca a şaptea: Să nu preacurveşti.

Curvie face cel necăsătorit; preacurvie cel căsătorit.

Nu ai curvit sau de eşti căsătorit n-ai preacurvit?

Nu trăieşti în concubinaj?

Nu păcătuieşti împotriva firii: onanie sau homosexualitate?

Nu cumva pofteşti să curveşti cu bărbatul sau femeia altuia?

Nu cauţi prilej de curvie?

La lucruri ruşinoase nu te gândeşti prea mult?

Nu cauţi să-ţi aduci aminte de asemenea scene?

Nu vrei să vezi părţile ruşinoase ale corpului?

Nu vorbeşti lucruri ruşinoase?

Nu ai citit cărţi care să-ţi producă plăceri sexuale?

Nu ai îndemnat pe altul să facă acest păcat?

Nu ai făcut pe altul să păcătuiască prin îmbrăcăminte sau gătire?

Porunca a opta: Să nu furi.

Preotul nu poate ierta furtul neînapoiat; deci să restitui ceea ce ai furat şi apoi spovedeşte-te.

N-ai furat bani sau alte obiecte de la stat, societate sau vreun om?

N-ai păgubit pe alţii?

Pe cel păgubit l-ai despăgubit?

De averea altuia, încredinţată ţie, ai avut destulă grijă?

Bani sau alte obiecte pe care le-ai luat împrumut, le-ai restituit?

Ai primit lucruri furate?

Lucrurile găsite le-ai dat înapoi?

N-ai schimbat hotarele pământului cu vecinul tău?

N-ai îndemnat pe altul să facă acest lucru?

N-ai luat dobândă prea mare?

N-ai falsificat vreo marfă, n-ai vândut-o ca marfă bună?

La cântar sau socoteală, n-ai înşelat?

N-ai luat de la cel mai mic decât tine lucruri cu de-a sila?

N-ai luat mită?

N-ai învăţat copiii să fure?

N-ai gânduri de îmbogăţire pe căi necinstite?

Porunca a noua: Să nu mărturiseşti strâmb împotriva aproapelui.

N-ai jurat strâmb?

N-ai mințit?

N-ai adus mărturii mincinoase?

Te-ai purtat corect cu semenul tău?

Nu l-ai mințit?

Nu cumva ai purtat minciuni?

Nu cumva ai umblat cu poveşti de la unul la altul?

Porunca a zecea: Să nu pofteşti şi să nu doreşti nimic, din ceea ce vezi că are fratele tău.

Dorit-ai femeia, fiica, bărbatul sau fiul aproapelui tău?

Dorit-ai averea vecinului?

Nu ai dorit starea socială a celui mai mare ca tine?

N-ai urât din această cauză pe vecin?

N-ai dorit casa, sau pământul, sau viţa, sau lucrul fratelui tău?

Mândria

Este izvorul tuturor răutăţilor sufleteşti; ea este o lăcomie spirituală pentru care şi dracii au căzut din darul lui Dumnezeu.

Nu eşti mândru, fălos, închipuit?

Nu crezi prea mult în frumuseţea sau averea ta, nu te-ai mândrit cu ele?

Cum te porţi cu cei mari?

Nu dispreţuieşti pe nimeni?

Stai de vorbă cu oricine?

Nu eşti făţarnic, ipocrit (una spui, alta faci)?

Nu te-ai lăudat prin fapte, vorbe, îmbrăcăminte?

Nu ai vorbit ceva spre a fi lăudat?

Nu ai clevetit pe aproapele ca să-i înjoseşti cinstea şi vrednicia şi spre a te ridica pe tine?

Ai răbdat ocara celui ce te-a ocărât?

Ai iertat pe cei ce s-au supărat pe tine?

Nu te-ai mândrit cu ştiinţa, cu cunoştinţele tale?

Lăcomia

Din abstract, egoismul se concretizează prin lăcomie.

Din acest punct de vedere priveşte Sf. Apostol Pavel când zice că lăcomia este rădăcina tuturor răutăţilor.

Nu eşti lacom la mâncare sau băutură?

Nu vrei să strângi avere sau alte lucruri? În strângerea de bani nu eşti lacom, n-ai înşelat pe aproapele tău din această cauză?

Nu ai mâncat sau ai băut pe ascuns?

Ai mâncat în sărbători înainte de Sfânta Liturghie? (de exemplu de Paște)

Ai mâncat mortăciuni?

Lenea

Lenea este lipsa de întrebuinţare a puterilor trupeşti şi sufleteşti pe care Dumnezeu ni le-a dăruit ca să le folosim în viața noastră.

Nu eşti leneş?

Nu pierzi timpul fără să lucrezi?

Nu te ocupi cu lucruri rele sau deşarte (gătirea trupului etc.)?

Rugăciunea o faci regulat?

De suflet te îngrijeşti?

Datoria ca funcţionar, lucrător, servitor, ţi-o faci?

Nu obligi pe cei mai mici să facă lucrul tău?

Nu ai căutat duhovnic mai iertător?

Ţi-ai îndeplinit canonul?

Mânia

Se întemeiază tot pe pivotul lăcomiei.

Când omul nu-şi poate îndeplini poftele sale, se înfurie căci este împiedicat de la scopul său cel rău.

Omul se poate mânia numai contra păcatului.

N-ai făcut rele în mânie, înjurături, bătăi, etc.?

Te mânii des? Cât durează mânia? Ştii că sfântul Pavel a spus: Soarele să nu apună este mânia voastră (Efeseni 4, 26)?

Acum eşti supărat pe cineva?

Ai bătut pe cineva cu bâta, cu palma?

N-ai supărat sau mustrat pe cineva fără temei, cu răutate?

Ai dorit răul celui ce ţi-a făcut rău? Dar celui ce ți-a făcut bine?

Nu te-ai mâniat pe vecin pe motivul că e mai bun decât tine? Nu l-ai invidiat? Nu-ţi pare rău?

Nu ai vărsat sângele cuiva (în beţie)?

Nu te-ai bătut la duel?

Nu te-ai rugat (în mânie) să vină răul asupra vrăjmaşilor tăi?

Zgârcenia

Zgârcenia este materială şi spirituală.

Materială este atunci când omul nu voieşte să aline trupeşte pe cel sărac, iar spirituală când nu voieşte să îndrumeze pe cel neştiutor, din răutate.

Eşti zgârcit?

N-ai lipsit de cele necesare pe un vecin din zgârcenie?

Ai ajutat pe sărac?

La masă ai chemat săraci sau bogaţi? Ştii că Mântuitorul ne îndeamnă să chemăm la masă pe cei ce nu ne pot chema înapoi.

Nu vinzi prea scump?

Nu înşeli?

Nu-ți pare rău că ai făcut vreun bine?

Nu cumva mănânci puţin, te îmbraci prost (pe tine şi pe ai tăi) spre a te îmbogăţi?

Nu cumva nu te îngrijeşti de sănătatea alor tăi, copii, soţie, părinţi, fraţi, spre a nu cheltui bani?

Invidia (cearta sau pizma)

Când cel furios nu poate birui cu mânia lui piedicile care i se opun, şi neputând să facă altceva, se îndulceşte cu inima în patima invidiei, ca să acopere cinstea şi vrednicia sufletească şi trupească a aproapelui şi să se înalțe el.

Eşti certat cu cineva?

Îţi place să te cerţi?

Urăşti pe cineva?

Batjocoreşti?

Sfaturi viclene dai?

Acum ai pe cineva invidie?

Vorbeşti cu toată lumea?

Ai poreclit pe cineva?

Nu ai băgat vrajbă între fraţi?

Nu porţi pizmă pe cineva pentru faptul că e mai bun ca tine sau se bucură de mai multă cinste, avere, situaţie socială etc.?

Desfrânarea (curvia)

Desfrânarea este tot o lăcomie, dar nu de ordin material sau spiritual, ci de ordin sentimental.

Păcatul curviei, ca nici un alt păcat, se face în trup. Trupul e templul Duhului Sfânt. (Poţi face desfrânare privind sau auzind lucruri care te-ar face să păcătuieşti. Chiar mâncând, dormind prea mult, vorbind etc.).

Ai căzut în curvie?

Dar preacurvie?

Nu cumva îţi place să vezi sau să citeşti cărţi care te fac să păcătuieşti cu gândul, nu cumva îţi place să asculţi sau să vorbeşti vorbe porcoase sau de ruşine? Să ştii că Sf. Apostol Pavel ne spune să nu se audă din gura noastră nici vorbe spurcate sau porcoase, nici glume proaste care nu sunt cuviincioase, nici vorbe nechibzuite.

Nu cumva îţi place să vorbeşti cu rost sau fără rost?

Nu te stăpâneşte nici o patimă?

Nu mănânci sau dormi prea mult? Ştii că tot Sf. Pavel a spus: Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos (1 Corinteni 6, 12).

Nu ai în casă tablouri cu chipuri goale? Nu le priveşti cu patimă?

N-ai curvit cu rudenii de sânge sau cu cele spirituale (fină, naşe)?

N-ai pipăit trupul altuia cuprins de patima desfrânării?

N-ai vrut să vezi părţile ruşinoase ale corpului?

Uciderea cu voie

Ai ucis pe cineva?

Ai căutat să ucizi?

Vrei să ucizi pe cineva?

Vrei să te răzbuni luând viața cuiva?

Ai bătut pe cineva?

Ai certat, ai amenințat pe cineva?

Sodomia (împreunare împotriva firii)

Bărbat cu bărbat sau orice fel de animal?

Bărbat cu femeie împotriva firii?

Onania. Ai făcut onanie?

Oprirea pensiei sau simbriei la orfani, văduve, muncitori, salariați sau servitori.

Ai oprit pensiile sau salariile? Din orice motiv, fie ca despăgubire pentru un lucru stricat, fie din alte motive?

Reţineri parţiale sau nedrepte ai făcut?

Ai plătit totdeauna pentru ceea ce ţi-au lucrat alţii?

Asuprirea văduvelor, orfanilor, invalizilor şi neputincioşilor.

N-ai bătut copiii, bătrânii sau orfanii?

Nu ţi-ai bătut joc de ei?

N-ai asuprit pe cel mai mic decât tine?

N-ai râs de ologi sau neputincioşi?

Nu i-ai necăjit?

Nu cumva ai avut datoria să-i ajuţi şi nu i-ai ajutat?

Pe cei ce nu ai avut datoria, i-ai ajutat sau ai trecut pe lângă ei ca preotul şi levitul din Evanghelia cu samariteanul milostiv?

Pe orb l-ai făcut să cadă conducându-l rău?

De orice neputincios, surd, gângav, şchiop, ciung, chior nu ţi-ai bătut joc?

Datorii față de viața sufletească a aproapelui

A feri pe altul de a păcătui. Ai ferit sau nu ?

A învăţa pe cei neştiutori.

A da un sfat bun celui ce are nevoie.

A ne ruga lui Dumnezeu pentru alţii.

A alina pe cei întristaţi.

A suferi cu răbdare când suntem nedreptăţiţi.

A ierta greşelile altora.

Porunci privitoare la viața trupeasca a aproapelui

A da hrană celui flămând. Ai dat sau nu?

A potoli setea celui însetat.

A îmbrăca pe cel gol.

A îngriji pe cel bolnav.

A primi şi ospăta pe străini.

A cerceta pe cei din închisori.

A îngropa pe cei morţi.

Păcate străine

Când sfătuieşti pe altul să păcătuiască.

Când porunceşti altuia să păcătuiască.

Când te învoieşti cu altul la păcat.

Când ajuţi pe altul să păcătuiască.

Când lauzi pe cel ce face păcatul.

Când poţi, dar nu voieşti să împiedici pe altul de a face păcatul.

Când ştii şi nu spui păcatul altuia (să i-l spui).

Păcate împotriva Duhului Sfânt

Nesocotirea harului lui Dumnezeu şi încrederea prea mare în tine.

Să crezi că Dumnezeu n-are putere să te ierte, e un păcat foarte mare.

Să crezi că tu eşti totul şi Dumnezeu n-are nici o putere în lume.

Neîncrederea în Dumnezeu.

Împotrivirea la Adevărul stabilit de Sfânta Biserică (să nu crezi în vreo dogmă).

Lepădarea de Biserica Ortodoxă. Fereşte-te de aceste păcate, căci Mântuitorul

spune: *Dar cine va huli împotriva Duhului Sfânt nu are iertare în veac, ci este vinovat de osânda veşnică* (Marcu 3, 29).

Cele 9 porunci bisericești

Cercetarea sfintei biserici în toate duminicile şi sărbătorile legale.

Păzirea celor patru posturi din an.

Respectul faţă de feţele bisericeşti.

Mărturisirea păcatelor în cele patru posturi.

A ne feri de eretici.

A ne ruga pentru conducătorii statului şi dregătorii Bisericii.

A nu face nuntă și petreceri (serbări de ziu de naștere) în post.

A feri Biserica de a i se înstrăina lucrurile.

A păzi posturile şi a face rugăciunile pe care chiriarhul (episcopul) locului le pune în vremuri grele.

Diferite păcate

Neîndeplinirea angajamentelor:

Ai îndeplinit pe cele luate în faţa lui Dumnezeu, a ta, a aproapelui?

Ai îndeplinit canonul dat la spovedanie?

Furtişag de cele sfinte:

Ai minţit la spovedanie?

Ai ocolit să spui tot şi din ce motive?

Sfaturi

Spovedeşte-te de cel puţin patru ori pe an, în posturi.

Posteşte înainte de spovedanie.

Păstrează acelaşi duhovnic.

Fă-ţi un serios examen de conştiinţă înainte de a merge la spovedanie.

Scrie pe hârtie păcatele, altfel le poţi uita. Apoi arde hârtia imediat.

Mărturiseşte singur nu numai păcatele făcute ci şi (pe) cele din inimă.

Nu ascunde nici un păcat.

Împacă-te cu cel ce ţi-a greşit.

Ocoleşte prilejul de păcătuire.

Părăseşte păcatul - angajează-te că nu vei mai păcătui.

Regretă păcatele făcute.

Fereşte-te pe cât poţi de ele.

Cuminecă-te numai dacă te simţi curat. Altfel vei fi osândit.

Îndeplineşte cu sfinţenie canonul dat de duhovnic.

Judecă-te singur pentru fiecare păcat făcut.

Fiecare dintre noi avem o menire, dar trebuie să stăm sub povaţa duhovnicului, care înlătură voia nepricepută, făcând loc voii lăsată de Dumnezeu în fiecare dintre noi. Duhovnicul dezvăluie intenţiile lui Dumnezeu în noi. Dacă nu stăm sub povaţa duhovnicului putem să intrăm în rătăciri mai mari ca patimile.

Îl simt prieten pe fiecare suflet care-mi trimite un singur gând de iubire.

Doresc şi rog ca fiecare prieten să copieze acest îndreptar la spovedanie.

Am scris, cum am putut, în toată graba, din dorinţa curată de a vă trimite acest îndreptar la spovedanie.

Cu toată dragostea, Valeriu.

Sfârşit şi lui Dumnezeu Slavă!

POZE

Ultima fotografie înainte de arestare.

Student la Facultatea de Drept din Iași.

Coordonate din perspectiva privitorului la poză: primul din stânga este Ioan Ianolide. La mijloc este mama lui Valeriu. Ultimul din dreapta este Valeriu.

Valeriu Gafencu.

Valeriu Gafencu și mama sa la Galda de Jos.

Dicționar

În această lucrare, am înlocuit referințele de genul „Ioan Ianolide, op. cit., pag. X” și cele de genul „Ibidem, pag. Z”, deoarece m-am gândit nu numai la cei neinițiați dar și la cei care, cunoscând aceste denumiri, nu vor să piardă firul narativ, concentrarea și savoarea unei lucrări bune. Dar nu am renunțat la a le prezenta și definițiile, pentru cei interesați.

Recomand a se citi viața **Sfântului Luca al Crimeii**, un exemplu de corectitudine și continuă îmbunătățire în activitatea lui de fiecare zi, în orice vreme, loc și lucru, deoarece tot ce facem trebuie să fie spre slava lui Dumnezeu.

Ibidem (ibidem) = (Cu privire la un text deja citat) În același loc, tot acolo, în aceeași lucrare. [Prescurtat: ibid., ib.]. De exemplu: în text găsim un citat ori un fragment preluat dintr-o altă carte. Editorul va face precizarea titlului acelei cărți în paranteză ori în subsolul paginii (josul paginii). Dacă peste câteva rânduri, ori pagini, FĂRĂ să mai existe o altă preluare din alte cărți, se va face iar o preluare din lucrarea respectivă, din lene, ori pt cei experimentați, nu se va mai scrie numele lucrării în paranteză ori în subsolul paginii, ci „Ibidem pagina X”, adică aceeași referință anterioară. Eu am renunțat la așa ceva, și am scris, de fiecare dată, referința complet.

op. cit. = opus citatum est, adică numele lucrării a fost deja menționat în Bibliografie. De exemplu: „Ioan Ianolide, op. cit., pag 134-136”. Asta înseamnă că sa răsfoiesc paginile până la finalul cărții, acolo unde este scrisă bibliografia.

Biografii, trimiteri, poze și alte informații am găsit și la această adresă:

www.fericiticeiprigoniti.net